

ספר
המלך במסיבו

ראשי פרקים ורשימות
תוכן דברי
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א
שניאורסאהן
מליובאוויטש

בעת סעודות החג
בשנות תש"י - תשכ"ט
על פי רשימות השומעים שי' - בלתי מוגה

כרך ראשון

בעריכת
הרב מרדכי מנשה לאופר

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, ניו יורק

770 איסטערן פארקוויי

סניף אה"ק כפר חב"ד ת"ו
שנת תש"ל אלפים שבע מאות וחמישים ושלוש לבריאה
תהא שנת נפלאות גדולות
צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

Heard at the Royal Table

Insights Shared by the Lubavitcher Rebbe Shlita

VOL. 1

Published and Copyrighted by
"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn N.Y. 11213
Tel. (718) 493-9250 • (718) 774-4000

Printed in Israel
5753 • 1993

בהזמנות לפנות אל:

הוצאת ספרים קה"ת כפר חב"ד, ת"ד 3, טל' 03-9606725 - 03-9606018

נדפס בדפוס חיש

ע"י חיים אליעזר בן מלכה פרידא
וע"י שמואל יעקב בן פ"א דינה

נסדר והוכן לדפוס
ע"י שמעון בן פריידל

לוחות: פרנק - שירותי צילום

שיחת חולין של ת"ח צריכה לימוד והיינו כי
הת"ח לגודל חכמת אלקי אשר בקרבו הנה
גם במה שאומר כלאחר יד שהוא כמו בחי
מותרי מוחי שאינו מפנימיות חכמתו כ"א
בחי חיצוני ומותרות מחכמתו שיחה בעלמא
אעפ"כ צריכה לימוד עד שהיא חכמת אלהות
ממש כמו שאמר ר"ש (בסוכה כ"א ב')
משיחתו של ר"ג למדנו שני דברים כו' שהן
הן רצון עליון ב"ה.
אוצר החכמה
(דרך מצותיך לאדמו"ר הצ"צ ע' קה)

ספר זה מוקדש

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ויה"ר שיקויים הנאמר (תהלים סא, ז)

– "ימים על ימי מלך תוסיף" –

שיחזק השי"ת בריאותו בשלימות

ויראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל

וינהיג את כולנו מתוך בריאות, הרחבה ונחת,

ובקרוב ממש, נלך, כל בניי שליט"א,

קוממיות לארצנו הקדושה

מפתח כללי

ט	פתח דבר
יז	מבוא
לז	מפתח
מא	מפתח ראשי-תיבות
מג	רשימות דברים

פתח-דבר

בשבח והודי להשי"ת הננו מוציאים בזה לאור את הספר "המלך
במסיבוי"¹

— בו נכללו רשימות תוכן דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א במהלך סעודות
החג בשנות תשי"י-תשל"א (ועוד²) אשר התקיימו ב"בית יוסף"³ — דירת כ"ק
אדמו"ר (מהוריי"צ) ני"ע, בנוכחות קומץ קטן של זקני אנ"ש חסידים ואנשי
מעשה, אשר נהגו להציע שאלותיהם בעניני נגלה ודא"ח, ובמיוחד בדברים
הקשורים בהלכה ומנהג — וכ"ק אדמו"ר שליט"א הי' משיב להם כיד הי'
הטובה עליו.

במשך השנים הופיעו מרבית רשימות אלו⁴ — שנכתבו על-פי זכרון
השומעים, לא הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א והם הנחות בלתי מוגהות —
בהכפלות וכיו"ב⁵, אך כאן נוספו חדשות וגם הישנות נערכו מחדש בתוספת כו"כ
קטעים המתפרסמים לראשונה וכן נוספו מ"מ ציונים והערות הבאים בשולי-
הגליון.

אך חובה לזכור כי גם לאחר העריכה וכו' לא יצאו הרשימות מכלל
"בלתי מוגה" עם כל המשמעות הכרוכה בעובדה זו⁶ — והאחריות היא על
הרושמים והעורך בלבד.

עפמשי"נ⁷ טוב ללכת אל בית גוי — שולבו כאן גם הר"ד ד"ניחוס אבלים"

-
- (1) ע"פ לשון הכתוב — שיר השירים א, יב.
 - (2) וכאן המקום להעיר כי מכר"כ שנים (בין השנים תשי"י-תש"כ) אין תח"י רשימות.
ובקשתינו שלוחה לכל מי שתחת ידו רשימה, קטע או שנכח בעצמו באותו מעמד
— להביא את הפרטים לידינו, כדי שנוכל לשלבן ב"מילואים" ובמהדורות הבאות.
 - (3) וראה ספר השיחות תש"ה ע' 108 (כאן ב'תרגום-חפשי'): בזמנים עברו היו מדברים
ב"שולחן".
 - (4) כר"כ רשימות נדפסות כאן לראשונה עפ"י רשימות השומעים או שיחזורם וכיו"ב.
 - (5) ראה בפרטיות לקמן ב"מבוא".
 - (6) ראה גם שיחת ש"פ ויחי תשמ"א.
 - (7) קהלת ז. ב.

אצל הרשיג⁸ (ז"ל)⁹ מכ"ה תשרי תשי"ל ויו"ד אדר תשל"ד – אף הם במתכונת האמורה.

★ ★ ★

ריכוז ועריכת החומר, הציונים והמ"מ וההכנה לדפוס – נעשו בידי הרה"ת **מרדכי מנשה ש"י לאופר** שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ברובע י"א – אשדוד.

★ ★ ★

בראש הספר בא "מבוא" ע"ד המיוחד באותן סעודות, דרכו של כ"ק אדמו"ר שליט"א והתייחסותו לענינים (ופסיקות) בהלכה ומנהג ועוד, ובסופו "הוספות" שונות בקשר לענינים שנזכרו בגוף הספר אך הם בבחינת נספחים – גם הם בידי העורך ש"י.

★ ★ ★

ויה"ר שע"י הפצת המעיינות חוצה נזכה בקרוב ממש¹⁰ להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז ילמד משיח צדקנו תורה (ונוסף ע"ז "תורה"¹¹ חדשה **מאתי** – נותן התורה – תצא"¹²) את כל העם – החל מסעודת "עורו של לוי"ת"¹³.

מערכת "אוצר החסידים"

יום הבהיר כ"ח סיון¹⁴ השנה תהא שנת נפלאות בכל שנת הצדיק לכ"ק אדמו"ר שליט"א
כפר חב"ד

- (8) הרה"ג הרה"ח ר' שמרי' גורארי'. נולד בקרעמענטשוג ר"ח כסלו תרנ"ח. חתנו של כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע, וגיסו של – יבדלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א. יר"ר ועד הפועל דמרכז הישיבות תומכי-תמימים ליובאוויטש. נפטר ש"פ תרומה, ו' אדר תשמ"ט.
- (9) ראה השיחות שנאמרו אודותיו: סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 266. שם ע' 279. ח"ב ע' 701. תש"נ ח"א ע' 320. שיחת מוצאי ו' אדר תשנ"ב.
- (10) וכהבטחת הבעש"ט באגה"ק הידועה שלו – נדפסה בס' כתר שם טוב בתחילתו. סר"ס בן פורת יוסף. ועוד. ס' מגדל עוז (כפר חב"ד תש"מ) ע' קיט ואילך.
- (11) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג. ולהעיר שזהו חדש גם לגבי לימוד המשיח.
- (12) דאה דמב"ם הל' תשובה ספ"ט. וראה לקר"ת צו יז, א ואילך. שער האמונה פנ"ו. סה"מ תרצ"ט ע' 194. ועוד.
- (13) ב"ב עה, א.
- (14) ראה ס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) פרק חמשה עשר (ע' 499 ואילך). קובץ כ"ח סיון – יובל שנים (קה"ת תנש"א). ועוד.

מ ב ו א

ברמב"ם הלכות דעות¹: "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בהם משאר העם, כך צריך שיהא ניכר במעשיו: במאכלו ובמשקהו..."

וחז"ל במקומות מספר דרשו עה"פ² "ועלהו לא יכול וגו'" דמכאן שאפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד³. וכדומה לזה אמרו⁴ שכל שיחתן של בעלי תלמוד דברי תורה. ומבואר בתורת החסידות⁵ שמאחר שתלמיד חכם כל מציאותו היא תורה על כן גם ה"נובלות שלו" הם תורה ("נובלות" מלשון כנבול עלה מגפן⁶, היינו דבר הטפל⁷) וכיון שהת"ח מקבל מהחכמה עילאה הנקראת קדש לכך גם החולין שלו נקראים חולין שנעשו על טהרת הקדש.

עוד מצינו בדברי רבינו הזקן כי "לפעמים יותר אפשר להתרפאות בד"ת וחכמה שבדברים חיצונים מן הדברים העומדים ברומו של עולם"⁸.

דומה שהחומר שבספר שלפנינו הוא הביטוי המושלם והממצה של מאמר חז"ל זה בהיותו כולל דברי תורה הבלולים בסיפורי מעשיות דברי ימי והנהגות-ארחות צדיקים ונשיאי ישראל ובהם דברים שבקבלה רבי מפי רבי וכן ענינים שהם יסודות בדרכי ההלכה ומנהגי ישראל.

א. הסעודות ב"בית יוסף"

באחת משיחותיו⁹ ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א את סיפור חז"ל¹⁰ "רבה

-
- (1) רפ"ה.
 - (2) תהלים א, ג.
 - (3) סוכה כא, ב. ע"ז יט, ב.
 - (4) עירובין נד, ב.
 - (5) לקו"ת נצבים נב, ב. אוה"ת להצ"צ נ"ך ח"ב ע' תתקיז. לקו"ש ח"כ ע' 344.
 - (6) ישעי' לד, ד.
 - (7) עיין פירוש מהרז"ו לב"ר יז, ה.
 - (8) 'מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים' ע' שעב.
 - (9) לקו"ש כרך כז ע' 267 ואילך.
 - (10) מגילה ז. ב.

ור' זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום [נשתכרו¹¹], קם רבה שחטיה לר' זירא: השם "רבה" מורה על ענין גדלות, ואילו השם "ר' זירא" מורה על ענין קטנות מלשון "זעירא" ובסעודת מצוה זו (של פורים) רצה רבה (שענינו גדלות) להתאחד עם ר' זירא (שענינו קטנות) כדי לפעול בו עילוי גדול יותר. "איבסום" — תוכנו ומובנו ששתיית היין כפשוטה קשורה גם עם ענין ה"יין" שבתורה¹², סודות ורזי התורה, עד ש"קם רבה שחטיה לר' זירא" השחיטה תוכנה העלאה בבחינת "אין ושחט אלא ומשך"¹³ ונתעלה ר' זירא.

כבר אמרו חז"ל כי "נאים הדברים כשהן יוצאים מפי עושיהן"¹⁴ — ואכן בתחושה נפלאה זו חשו כל המשתתפים ונוכחים באותן סעודות ב"בית יוסף": הם חוו בגופם ובנשמתם איך רבה שבדורנו — נשיא הדור ומנהיגו — מעלה אותם לספירות עליונות ונאצלות, בדברי התורה (שהיה בהם גם כדי קיום מצות לימוד התורה בסעודה¹⁵) ו"שיחות החולין" שנאמרו על טהרת-הקודש.

ומעניין להביא כאן מה שכתוב בספר "דרכי חיים ושלום" — מנהגי הרה"צ וכו' ממונקאטש — סי' ער"ה:

"... וכתב רבינו עוד טעם לשבח מה שנוהגים להיות מאוכלי שלחן המלך מאן מלכי רבנן המה האדמו"רים וזהו החשיבות גדול... מתלמידי מרן הבעש"ט זי"ע שיש ראי' לזה מהכתוב (מלכים א' ז') שצוה דוד המלך לשלמה המלך בנו ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שלחן ולכאו' אם המלך יצוה לגמול חסד לא' בעבור הטובה שעשה לו פ"א הנה יצוה ליתן לו סך גדול ורב שיהי' עשיר גדול מפורסם עי"ז ויתפרנס בכבוד בביתו ולא שיצוה לו לאכול ולצפות לשלחן אחרים (שיקראהו לשלחנו לאכול בכל יום ויום) אלא ודאי בע"כ שזהו הטובה היותר גדולה אשר נתן

(11) פרש"י שם.

(12) ראה גם של"ה שער האותיות אות ב' (פד, ב).

(13) חולין ל, ב.

(14) תוספתא יבמות פ"ח.

(15) ראה מג"א או"ח סי' קע סק"א. זח"ב פ' תרומה קנג, ב — קנד, א. ראשית חכמה שער הקדושה ספט"ו (ד"ה ממינאה). ובארוכה במקומות שצויינו בספר שלחן השלם (וויס נ.י. תש"נ) ח"ב פע"ה ס"א (ע' 405).

לו תשלום גמולו שיהיו בניו מאוכלי שלחן המלך עם שלמה בנו וזהו החשיבות היותר גדול מכל אלפי אלפים דינרי זהב עכד"ה. ורבינו העיר שכן מפורש בירושלמי כתובות (פ"א הל"א) כפי גי' הקה"ע שם מכאן לבית הזה .. וכן הוא במד"ר רות עה"כ ויקח בועז וכו' מזקני העיר כגי' הקה"ע בירושלמי. הרי בזה מעלת אכילת בית דוד עם הזקנים תמיד".

ועוד קלטו המשתתפים בצורה מוחשית את שאמר רבא בהכרזתו המפורסמת: "הריני כבן עזאי בשוקי טבריא"¹⁶ שמשמעותה "הריני פתוח ומוכן להשיב שואלי דבר תורה"¹⁷ בעומק ובחריפות¹⁸ ובבקיאות¹⁹ או בסגנונו של רבינו גרשום מאור הגולה: "כל מי שרוצה לשאלני דבר הריני משיב"²⁰.

מתי התקיימו סעודות אלו לראשונה? ומתי החלו השו"ת באותן מעמדות? להלן נביא השתלשלות הדברים:

כבר פורסם במקום אחר כי בעת סעודות החג וכיו"ב בחיים חיותו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע בעלמא דין היו מוזמנים לשולחנו אורחים מזקני אנ"ש וכו' כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א יושב לידו²¹. גם אחרי הסתלקותו ביו"ד שבט תש"י המשיך סדר זה לאור הדברים שכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע אחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע²² (ופורסמו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בח"י שבט של אותה שנה²³) "הנה לא זה בלבד שלא יפרדו מעל צאן מרעיתם, הנה עוד זאת מתרפסים להדום כסא מרום

(16) עירובין כט, א.

(17) רש"י - קידושין כ, א.

(18) עירובין שם. סוטה מה, א.

(19) רש"י - ערכין ל, ב.

(20) ערכין שם.

(21) ימי מלך' כרך ב' ע' 638. ועוד.

(22) 'אגרות קודש' אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע כרך א' ע' קמא.

(23) ימי מלך' כרך ג ע' 1059 ואילך.

להתייצב לפני הוד אֶל רם ונשא להגן על עם ישורון" כאשר הוא מעורר את ההתקשרות אליו ביתר שאת וביתר עוז²⁴.

ואכן בימי חג וכיו"ב, הי' סדר סעודות החג מתנהל בדיוק כבחייו בעלמא דין.

נוסף על הקטעים שפורסמו מכבר והם משנות תש"י ותיש"א²⁵ ושם נאמר כי "הרמ"ש שליט"א שתק"²⁶ "הרב סימפסאן והרב ר. ישבו אצל השולחן כבכל שביעי של פסח"²⁷ "הרש"ג שי' סיפר אז איזה סיפורים. הרמ"ש שליט"א שתק כל הזמן וישב בביטול"²⁸ ואת ההתוועדויות הי' כ"ק אדמו"ר שליט"א מקיים בביהמ"ד²⁹.

— מעניין להביא כאן קטעים ממכתבי הרה"ח וכו' ר' אוריאל צימער ז"ל משנות תשט"ו-תשט"ז בהם הוא מספר על אותן סעודות:

"בליל ב (אחר הסדר) אומר בביהמ"ד ביאורים על ההגדה כי עריכת הסדר בבית אדמו"ר זצ"ל ושם מנהגו שלא לאמר ד"ת וכמעט שלא לדבר כלל"³⁰.

"במקרה³¹ היתה לי שעת הכושר בשמע"צ לפני מנחה להציץ לסוכה אשר בה סועד כ"ק את סעודות החג . . בקומה השניה — אשר שם היה גר כ"ק אדמו"ר נ"ע — על הגזוזטרא. סוכה לא גדולה אשר בה יושב כ"ק אד"ש ומוזמניו את סעודת יו"ט . . כ"ק אדמו"ר שליט"א ישב עם כמנין וחצי יהודים — כולם זקנים ונשואי פנים, מהם אורחים, ושנים-שלשה בחורים שהם היו גם מגישי האוכל ומשמשי השולחן וכו'. בעת כל הסעודה לא הוציא שום איש הגה מפיו ושמעתי שכן המנהג בכל סעודות החג כי כ"ק אד"ש אינו רוצה לאמר ד"ת בחדר חמיו".

(24) ראה שם.

(25) בכתה"ע "כפר חב"ד" ועוד — נקבצו בימי מלך' כרך ג פרקים כ"א-כ"ב.

(26) 'ימי מלך' שם ע' 1074.

(27) שם ע' 1075.

(28) שם ע' 1100.

(29) שם.

(30) ט' תמוז תשט"ו.

(31) ב' מרחשוון תשט"ז.

ובמכתב אחר:

"אכילתו: ... ביו"ט: בחדר כ"ק אדמו"ר נ"ע בקומה השני' בנוכחות מעט אנשים מכובדים וכמה בחורים. מקום כ"ק אדמו"ר נ"ע בראש השלחן פנוי. כ"ק אדמו"ר שליט"א יושב בשמאלו ורש"ג בימינו כאשר בעודו בחיים חיותו. משך כל הסעודה אין מדברים אף מילה. בני המשפחה כגון הרבניות (נחמה דינה אלמנת כ"ק אדמו"ר נבג"ם, חי' מוסיא אשת כ"ק אדמו"ר שליט"א, חנה אם כ"ק אדמו"ר שליט"א) אינם נוכחים ואת האוכל מהמטבח מביאים בחורים"³².

"בעת הסדר עצמו כמעט ואין מדברים כלל, ובפרט כ"ק אדמו"ר שליט"א (פרט כמוכן לאמירת ההגדה וכו')"³³.

המיעוט בדיבור — הי' המשך טבעי להנהגתו בחיי חותנו שגם בשלחנו הי' יושב בביטול כזה שלא ראו אצל אף אחד מזקני החסידים. בדרך-ארץ מופלג, כמעט שלא דיבר ולא שאל, כפי שסופר באריכות במקום אחר³⁴.

ב. דיבורים בעת הסעודות

מיעוט בדיבור — דייקא. בכל זאת נשמעו פה ושם דיבורים כמו זה דלהלן שנרשם בשנת תש"א*³⁴:

(32) מוצש"ק פ' וארא תשט"ז — ושם: "הרבניות יושבות בחדר מיוחד בכל סעודות יו"ט וכן גם בעת הסדרים וכפי הנראה שבחדרן נמצא גם מצות מצוה, מרור, חרוסת וכד' (רק אפיקומן שולחים לשם ע"י שליח) .. בעת הקידוש נגשות סמוך לפתח".

(33) [שלהי] אייר תשט"ז. — מעניין לצטט כאן קטע משיחת ליל ב דחג הפסח תשכ"ח ס"א: "הרביים .. דיבורים בתוך הסעודה הי' אצלם דבר בלתי מצוי" (תרגום-חופשי מ'שיחות-קודש' תשכ"ח ח"ב ע' 29). ובא כהסברה מדוע נהגו לבאר ההגדה בתוך הסעודה (ראה שם, מפני דזה נכלל במצוות "והגדת גו" לספר ביצי"מ). ויש לחלק בין זה ובין מ"ש בשה"ש תש"ה ע' 108 (נעתק ב"פתח דבר" לספרנו הע' 3). ואכ"מ.

(34) ראה בהנסמן לעיל הע' 21.

(34*) ימי מלך' כרך ג ע' 1184 — 1183.

"במוצאי יום הכיפורים כעת הסעודה דיכר הרמ"ש שליט"א שראה באיזה ספר שהקב"ה אוהב רשעים³⁵, ודיכר אודות החביבות של בעלי תשובה, ואח"כ סיים: מוצאי יום-הכיפורים איז אלץ אין ארדענונג (הכל בסדר)³⁶"

אין לדעת האם הי' זה דיכור יזום של כ"ק אדמו"ר שליט"א או שהוא בא בתגובה על שאלת אחד המסובים.

עכ"פ, כבר באותן שנים היו דיכורים שונים כמענה על שאלות והערות המסובים^{36*}, אך הדבר עצמו לא הי' בפירסום, כך שרק שיריים מן הדיכורים — זעיר פה וזעיר שם — הונצחו.

במשך הזמן החליטו אחדים מהת' לנצל עת רצון ושעת הכושר זו והיו מבקשים את כמה מן המשתתפים בסעודות שיציעו בפני כ"ק אדמו"ר שליט"א ענינים שונים בנגלה ובדא"ח בהלכה ובמנהגי חב"ד.

(35) ראה ס' שבט מוסר רפ"ז (בשם מרז"ל). ס' דובב שפתי ישנים (נדפס בשנת תל"ז) מר' משה בנבנשתי — מתלמידי האריז"ל — שהאריך בביאור מימרא זו. [בשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א י"ט כסלו תשל"ז סכ"ה ממדרש פליאה "אין שלום אמר ה' לרשעים — מכאן שהקב"ה אוהב רשעים" (שיחות-קודש' תשל"ז כרך א ע' 327)].

(36) ראה מפרשי המשנה כריתות פ"ו מ"ג. שערי תשובה לאו"ח ס"א סק"י ובספרים שהובאו שם. 'לקוטי שיחות' כרך יד ע' 400.

(36*) ב"כפר חב"ד" גליון 530 (ר"ח תמוז ה'תשנ"ב) פורסמה במדור "דמויות" רשימה אודות הרה"ג הרה"ח רבי שמואל הלוי לויטין ע"ה, ושם (בעמ' 23): "בסעודות ימי חג ומועד שנערכו בחדרו של אדמו"ר הרי"צ גם לאחר הסתלקותו ושמרו בהן על סדר הישיבה כפי שהיה בחייו של הרבי הרי"צ, ר' שמואל היה יושב תדיר לשמאלו של הרבי שליט"א. מספר אחד החסידים שנכח באותן סעודות לפני כ-40-30 שנה: "הרבי שליט"א היה יושב על כסאו — בעיקר בראש-השנה, אבל גם ביתר הסעודות — מכונס בעצמו ומעיף מפעם לפעם מבטים של התבטלות לעבר כסאו הריק של הרבי הקודם. כל הנוכחים היו מכבדים את שתיקתו של הרבי שליט"א ברגעים אלה. כולם, חוץ מר' שמואל, שבמין החלטיות לדובב את הרבי בכל מחיר, היה פונה אליו בשאלות מענייני דיומא, וברוב המקרים הרבי היה נעתר, יוצא מעצמו ועונה עליהן לעתים בפירוט ולעתים בקיצור — למרות שהיו מקרים שהמשיך לשתוק, למרות שהשואל היה ר' שמואל..."

כ"ק אדמו"ר שליט"א הי' משיב פעמים בקצרה ופעמים בהרחבה, והדבר אף לא נעלם מעיני קדשו כי אלו שאלות "יזומות" כפי שרמז בהזדמנויות מספר**³⁶, ובשנים האחרונות לקיומן של סעודות אלו (תש"ל-תשל"א) הוא מתעניין בצורה ישירה האם התירוץ מצא חן בעיני הבחורים³⁷ (ובמקביל אף השואלים לא הסתירו ושאלו "הבחורים שואלים כו"³⁸ וכיו"ב).

במשך השנים החלו לערוך "חזרות", וכדרך "חסידיים ותיקים אשר כל דבור והגה של רבם קדוש הי' להם"³⁹ דאגו להנציח את הדברים על-ידי כך שערכו שיחזור מפי המשתתפים של הדיבורים והשו"ת שהתקיימו במהלך הסעודות ונרשמו על הכתב, כאשר הם ללא ספק בחינת "כלתי מוגה", וקרוב לוודאי שחלקם הניכר הם רק קטעים וקטעי שיחות.

ג. הנהגות

לצד חלק הדיבורים בעת הסעודות נרשמו "הנהגות"⁴⁰ והם מאשר הצליחו הנוכחים להבחין בהידוריו ומנהגיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א^{40*},

**36) רמז לדבר – מובא קטע משיחת ש"פ במדבר, מבה"ח סיון תשכ"ט: "מען שטעלט אונטער א אלט'ן איד'ן און מ'פראוועט שפיצלאך ער זאל פרעגן שאלות, און דערנאך ווערט חדוה בעולם, ווי עס שטייט אין זהר, אז בשעת עס איז פאראן חדוה למטה, דעמאלט איז פאראן חדוה למעלה. איז אויב דו ווילסט חדוה, זעץ זיך לערנען וועט זיין פקודי ה' ישרים משמחי לב".

(37) ראה ר"ד יום ב דחגה"פ תשכ"ט ס"ה.

(38) ראה ר"ד יום א דחגה"פ תשכ"ט ס"ט.

(39) לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א בהקדמתו ל'ספר השיחות – תורת שלום'.

(40) חלק מההנהגות הנדפסות כאן (וכל אלו שתחת הכותרת "הנהגות" במדור קטעי יומנים, זכרונות ורשימות שבסוף הספר) – הם עפ"י רשימות יד"ע הרה"ת צנמ"ס וכו' יהושע שי' מונדשיין משנות תשכ"ז-תשכ"ט שנדפסו ב"מנהגים והנהגות" שב'כרם חב"ד' גליונות 1 (תשרי תשמ"ז) 2 (ניסן תשמ"ז). וברשימותיו שם נסתייעתי בין השאר גם לציוני המ"מ,

(40*) הנהגות כ"ק אדמו"ר שליט"א נוספות – נרשמו בשנת תשכ"ה ע"י הרה"ת מ.מ. שי' וולף וחי. שי' אייזנבך יצאו לאור בשנת תשל"א (הוצאת הס. ועוד.

וגם אלה חובה להדגיש בכתי' "בלתי מוגה" שכן, לא יצא מכלל אפשרות שפעמים שגה — אחד הכותכים — כרואה.

ומעניין לציין כאן לדברים שמופיעים במאמר מכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע⁴¹:

"ובאמת צריכים ללמוד הנהגות טובות מדרכי והנהגות ת"ח שקבלו מרבותיהם דרך המוסר להתנהג בדרך הישר בעיני אלקים ואדם כו".

וכבר בזמן הש"ס מצינו תלמידים העוקבים אחר הנהגת רבותיהם וטעמם עמם כי "תורה היא וללמוד אני צריך"⁴², וגם בדורות שלאחר-מכן עקבו צדיקים וגדולי ישראל אחר הנהגת רבותיהם וכך נתקיימו בידינו ספרי הנהגותיהם של גדולי ישראל⁴³, ועוד.

וכך היתה תופעה זו נפוצה גם בדורות הראשונים של התגלות תורת הבעש"ט:

הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב הי' נוהג לרשום בפנקסו "כל דבר ודבר, אף משיחות החולין ששמע מרבו המגיד והיה מתאמץ תמיד להבין עומק כוונת כל דבור ודבור"⁴⁴.

וכמוהו הרה"ק ר' לייב שרה"ס נסע לרבו הרב המגיד "לראות איך פושט את אנפילאותיו ואיך הוא מקשרם"⁴⁵.

(41) ספר המאמרים — תרכ"ח ע' קפ.

(42) ברכות סב, א. מגילה כח, א. וראה זהר פ' צו כח, א.

(43) כך למשל ספר התשב"ץ המכיל את הנהגותיו של מהר"ם מרוטנבורג. וכי"ב.

ומן הראוי לציין כאן לדברים שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחת שבת מברכים אייר תשכ"ב (צוטטו ב'כרם חב"ד' גליון 1 ע' 16 — מתוך הנחה בלתי מוגהת): "בספר 'לקט יושר' — מתלמידיו של בעל 'תרומת הדשן' — רושם את הנהגותיו של רבו. הספר נכתב על-דרך חסיד הרושם את הנהגות הרבי, ובמילא אינו כותב טעמים להנהגות, שזהו ענין לעצמו ואינו שייך לספר" (ועיי"ש עוד שהחסיד רושם הכל, ללא חילוק בין ענינים עיקריים לעניינים שאינם נראים עיקריים — ושכ"ה ב'לקט יושר').

(44) "דברי זוד" לרד"מ מטשורטקוב, בהקדמה.

(45) סדר הדורות החדש ע' 35.

אשר כן אמר שיהא י' פלוו ה'...
 [כמה דברים שיש להם חשיבות] [מחבר 1234567]

... י' זה אמר אמר ר'...
 י' היה עם צדק וכו' (אמ' כן אמר: י' איז געווען אגרי' ,
 אמר' אהר' א: וואס צאט ס' ע' ע' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 ווא א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 ווא א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'
 א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' א'

אני מודת לך על כל מה שאתה עושה בשבילי
אני מודת לך על כל המאמץ והתשוקה
שאתה מנסה להשקיע בשבילי

אני מודת לך על כל המאמץ והתשוקה
שאתה מנסה להשקיע בשבילי

אני מודת לך על כל המאמץ והתשוקה
שאתה מנסה להשקיע בשבילי

אני מודת לך על כל המאמץ והתשוקה
שאתה מנסה להשקיע בשבילי

אני מודת לך על כל המאמץ והתשוקה
שאתה מנסה להשקיע בשבילי

ואם כי בחב"ד "חסידים הישנים לא נהגו לרשום סיפורים, ואפילו לא מנהגים של בית הרב" 46 היתה זו הנהגה שהתאימה לדורם, משא"כ בדורותינו אשר הורונו כי "בפרט בזמן הזה אשר בחסדי השי"ת אנו עומדים על סף הגאולה, עלינו להתאמץ בכל מיני אימוץ, לחזק כל עניני הדת כהידור מצוה, ולשמור את כל המנהגים מבלי לוותר אף כל שהוא" 47 חשיבות במעלה עליונה נתונה לשימור עניני מנהג והנהגות רבותינו נשיאינו, וזהו אף מענין ביזכוז האוצרות שהולכים ומתגלים בדורותינו" 48.

וכאן ההזדמנות להציב ציונים לדרכו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בנושאים שונים שעלו וצצו אף בעת הסעודות:

ד. תירוצים ופירושים מחודשים

לא אחת נשאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בשאלות שונות והוא מתרץ בדרך מחודשת משלו (ופעמים אף בשינוי מתירוצים שהשמיעו רבותינו נשיאינו) — ובענין זה סיפר הריל"ג שי':

"הי' זה בשנים שהרכי הי' מדבר ומבאר ענינים ב'אגרת התשובה'. הרכי ביאר (השיחה כבר מודפסת היום ב'ליקוטי ביאורים' מר' יהושע שי' קארף* 48) שעיקר התשובה היא עזיבת החטא. ולמרות שמבואר בתשובות ופוסקים שצריך להיות וידוי זהו דבר צדדי ונוסף על ענין התשובה, זו היתה נקודת השיחה.

"למחרת כשנכנסתי לחדרו הק' שאלני: נו, האם ישנם קושיות במה שדובר אתמול? אמרתי: כן, יש לי קושיא: במצות תשובה לרבינו ה"צמח

(46) 'ס' השיחות — תש"ד' ע' 63.

(47) "היום יום" ח' שבט.

(48) ראה גם שיחת ש"פ וישלח י"ד כסלו תשי"ד — נדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 522-

523. שיחת ש"פ וירא כ"ף מרחשון תש"מ — נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 386.

וראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך ט ע' לא: ".חסידים לרבותיהם, שמשתדלים בסגנון מכתביהם והליכותיהם בכלל, להדמות לרבם. וכבר ידוע הצחות בזה, ע"פ מרז"ל (סוטה י"א ע"א): אחרי ה' אלקיכם תלכו — וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה וכו', משא"כ תלמיד אחר רבו".

(48*) ח"ב ע' מ ואילך.

צדק" מבואר דלכתחילה ישנם בכך ב' פרטים: א) חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, ב) ויודוי תשובה, כלומר: ויודוי תשובה ה"ה חלק ממצות תשובה, ומוכיח כן מאגרת התשובה. וא"כ איך אפשר לבאר שעיקר התשובה היא עזיבת החטא ויודוי הוא דבר צדדי.

"אומר לי הרבי: מה רצונך ממני? שאחזור רק על מה שכתוב כבר — הרי צריך לחדש דברים שאינם מופיעים מכבר [וואס ווילסטו פון מיר האבן? איך זאל נאר איבערחזרן וואס עס שטייט. מ'דארף דאך צוגעבן זאכן וואס ס'שטייט ניט אויך]"⁴⁹.

ומעניין שזו דרכו גם בשאר חלקי התורה כמו בפירוש רש"י לתורה, פרקי אבות, רמב"ם ועוד.

ומן הראוי לצטט כאן קטע משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בו עומד הוא על המקור לחדש פירושים חדשים ומקוריים לפרקי אבות, ואפילו במקום שהמשנה מתפרשת בצורה אחרת — ומשם ניתן ללמוד גם בשאר חלקי התורה וכבעניננו [השיחה באה כאן בתרגום חפשי מאידיש⁵⁰]:

"...אפילו במקום שנתפרשה המשנה באבות דרבי נתן, בכל זאת יש מקום לפירוש חדש, וכדמצינו במסכת אבות בכמה וכמה משניות, שישנם פירושים רבים מגדולי ישראל (כרש"י, רמב"ם, מחזור ויטרי ועוד, ועד לאחרוני האחרונים), שהציעו פירושים שונים (ואפילו מנוגדים) מהפירושים שבאבות דרבי נתן⁵¹, וכמו כן עודדו את תלמידיהם להתעמק ולחדש כיו"ב. אלא שכמובן היה זה בתנאי עיקרי ומוחלט שהחידוש יתאים לכללי ודרכי לימוד התורה, מתוך זהירות רבה ואמיתית בכבוד גדולי התורה (ופשיטא שלא להכריז "קבלו דעתי"), וזהירות גדולה ביותר שלא לגלות פנים בתורה שלא כהלכה ופסק הדין וכיו"ב.

(49) נרשם מפיו בשנת תשל"ט.

(50) לקר"ש ח"ז ע' 349 [המובא כאן הוא קטע מהדו"ב מ"מבוא" לס' 'ביאורים לפרקי אבות' (שהוגה עוה"פ ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א) ונדפס שם (מהדורת תשמ"ב ואילך)].

(51) להעיר מתול"ט נזיר פ"ה מ"ה במה שפירש הרמב"ם משנה דלא כפירוש הגמרא "דהרשות נתונה לפרש כו". ומובן שם שזהו דרך הלימוד, ולא משום דרב גוברי' דהרמב"ם. וידועה השק"ט בזה.

הדבר הוא בדוגמת הפירושים הרבים (ואף מנוגדים) בתורה שבכתב, שכולם נכללים עכ"פ ב"פיטטיא דאורייתא טבין" 52 (ובגדולי ישראל אמיתיים — הם נכללים בהשבעים פנים לתורה⁵³); והרי חיובים אנו להוסיף ולחדש בתורה — "לאפשא בה" 54 — ככל האפשר.

נכפרט כשישנם קשיים בפירושים הקודמים — שאז בודאי עלינו להשתדל, כל אחד כפי שיד שכלו מגעת⁵⁵, לפרש באופן כזה שיסולקו הקושיות, כי בלא זה הרי יחסר לו בהבנת הדברים, והרי ההבנה היא הכרחיות בלימוד תורה שבעל פה⁵⁶].

ה. לחדד התלמידים

לא אחת נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א להציג שאלה מסויימת או להבהיר "דבר שאינו שלם" 57 כדי להשאיר את הפתרון או ההמשך לעיונם של השומעים או הקוראים שיקראום אחר-כך ב"הנחות" ויאמצו את מוחם כדי להניח דבר במקומו.

גישה זו מקורה בפסק-דינו של הרמב"ם⁵⁸: "ויש לרב להטעות את התלמידים כשאלותיו .. כדי לחדדם וכדי שידע אם זוכרים הם מה שלמדם או אינם זוכרים .." 59.

-
- (52) ירושלמי ברכות בסופה.
- (53) זח"א מז, ב. ח"ג כ, א (רע"מ). רטז, א. רכג, א. במדב"ר פי"ג, טז. ובכתבי האריז"ל (שער הגלגולים הקדמה יז, וכ"כ בשער רוה"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג (קח ב). וראה לקו"ת ברכה צד, א), דמכיון שישנם ששים רבוא נשמות ישנם ששים רבוא פירושים, בפשט רמז דרוש סוד.
- (54) זח"א יב, ב. וראה אגה"ק סכ"ו (קמה, א). הלכות ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ב ה"ב.
- (55) בלשון אדמו"ר הזקן (הל' ת"ת פ"א סוף ה"ד) "כל נפש ר"כל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט צריך לבוא בגלגול כו' וא"א לה להתתקן ולהשתלם כו' בלתי ידיעה זו".
- (56) ראה הלכות ת"ת שם ספ"ב.
- (57) 'התוועדויות תשד"מ' כרך ב ע' 1252 — (פורים תשד"מ).
- (58) הל' תלמוד-תורה פ"ד ה"ו.
- (59) בשיחת פורים (שם ע' 1253) הובאו דוגמאות ממדרשי חז"ל ברביעקיבא

ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שדרך זו בלימוד שייכת לכל אחד ואחד מישראל — שנקרא צדיק⁶⁰ שכן מצינו אצל הקב"ה ו"צדיקים דומין לבוראם"⁶¹:

בתחילת הבריאה "עולם על מילואו נברא"⁶² באופן של שלימות, וכד בכד "אשר ברא אלקים לעשות"⁶³ שפירושו "לתקן"⁶⁴, כלומר, כדי לבחון את בני האדם לראות אם "יתפסו" את הכוונה שבדבר, השאיר הוא, כביכול, דברים הזקוקים לתיקון — שהנברא יתקנם וישלימם וכך יוכל להיות "שותף"⁶⁵ להקב"ה במעשה בראשית"⁶⁶.

נושא זה אף הוזכר באחת הסעודות⁶⁷, והדבר מבהיר את הנאמר לעיל אודות הזדמנויות בהן עורר בדרך-אגב, על שאלה כלשהי בהלכה.

גם נושאים שלא השיב עליהם מיד אלא לאחר שהות מסויימת (כמו עד ההתוועדות הסמוכה⁶⁸) השלימם לאחר-מכן כאשר לא הצליחו השומעים לפותרם.

ו. הלכה ומנהג

לרוב נמנע כ"ק אדמו"ר שליט"א מלענות על שאלות הוראה והלכה, כשהוא מפנה את השואלים לרבנים ויושבי על מדין, ורגיל הוא לשונו הק': "כעצת-הוראת רב מורה הוראה בפועל". ולא אחת התבטא כ"ק אדמו"ר שליט"א על עצמו "אין דרכי לפסוק דינים כו"⁶⁹ ו"בכלל אין עניני פסקי

(אסת"ר פ"א, ח. ב"ר פנ"ח, ג) ורבי (שהש"ר פ"א, טו|ג). ודברי חז"ל שנאמרו "לחידודי" (ברכות לג, ב) ו"לחדד בה את התלמידים" (עירובין יג, א. נדה מה, א).

60 "ועמך כולם צדיקים" — ישעי' ס, כ.

61 ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג.

62 ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.

63 בראשית ב, ג.

64 ראה ב"ר פי"א ו (ובפרש"י שם).

65 ראה שבת קיט, רע"ב. טור וש"ע אדה"ז ר"ס רסח.

66 שיחת פורים שם.

67 ראה ר"ד מוצאי יוה"כ"פ תשכ"ט ס"ב.

68 ראה ר"ד דחגה"פ תש"ל. וש"נ.

69 בעת ביקור האדמו"ר מסדיגורא שליט"א בט"ו טבת תשד"מ — 'בצל

דינים⁷⁰ ולמרות שנפוצו משמו כו"כ פסקי הלכה כבר הורה כי "השמועות
— כו"כ מהן אינן נכונות כלל"⁷¹.

מאידך, קיים שפע רב של אלפי ענייני הלכה ומנהג בשיחותיו של כ"ק
אדמו"ר שליט"א ובאגרותיו⁷² מסוגים שונים כאשר בראש ובראשונה
מטרתם הוא בעיקר "לאפרושי מאיסורא"⁷³, וכן שכתב בשנים האחרונות
"פסקי דינים שייך לרבנים פוסקים דינים ואני באתי רק לעורר שיש מקום
לשאלת רב פוסק דינים"⁷⁴, או לפרסם ולחזק מנהג ישראל או קדושי-
עליון⁷⁵ [וכאילו יש כאן חזרה על התבטאותו של הרמב"ם "זהו המנהג
הראשון ובו ראוי לילך. אבל בזמנים אלו ראיתי בכל המקומות מנהגות
משונות... ואין אחד מהם דומה לאחד"⁷⁶] ובד בבד "מנהגים" ונוהגים שאין
מקורן טהור מבקש הוא לבטלם⁷⁷ ובקיצור: מוסר נפשו "כדי שיהיה הכל

החכמה' (קרית מלאכי תשמ"ז) עמ' 241.

(70) אגרת ד' ניסן תשי"ט — 'אגרות קודש' כרך ח"י עמ' שו. ושם: "ובפרט
שהרי נמצא בעיר מלאה רבנים מורי הוראה בישראל".

בל"ז בכדי שלא לעכב הענין כותב הנני גם חו"ד אשר נכון הדבר וגם
רצוי, ומאותן הטעמים שכותב במכתבו ועוד. אבל ע"פ האמור, ישאל גם
דעת רב מורה הוראה בסביבתו, שבודאי גם הוא יאמר כהאמור, שהרי
מפורש הדבר בפוסקים".

בר"ד מצום גדלי' תשכ"ו ('שיחות קודש' תשכ"ו בהוספות ע' 618):
"שישאלו אצל הרבנים... איך פסק' ניט, זאל'ן די רבנים פסק'ענען [=אני
איני פוסק, שהרבנים שיפסקו]". אבל ראה שם שלאחר פס"ד הרבנים סימן
בידו הק' לאות ביטול והכריע בעצמו.

וראה גם מכ' מ"ט סיון תשי"ד (נדפס ב'לקוטי שיחות' חכ"ט ע' 396
בשוליהגליון): "אין מעניני לפס"ד. ובכ"ז אציין בזה איזה נקודות...".
ובהמשך לזה במכ' מ"ב תמוז (נדפס שם ע' 397): "יש להתיר, וכמצויין
במכתבי הקודם כו".

(71) למערכת "ליקוט — פסקי הלכה ומנהג" (מיאמי ביטש פלא.) תשמ"ב.
עוד בקונטרס "צדי"ק יסוד עולם" (קה"ת, כפ"ח תשנ"ב) ע' 57-56. ובמכתב
מיום כ"ב כסלו תשל"ד: "פשוט — שאיני אחראי למה שכאר"א אומר
בשמי...".

(72) חלק בלתי מבוטל פורסם בספר "תשובות וביאורים בשולחן ערוך" (קה"ת
תשמ"ז). וראה לתוכן המדובר להלן בפנים ב"בפתח" שם.

(73) שבת מ, ב. ועוד.

(74) מכתב מחודש מרחשון תנש"א — ס' 'אראנו נפלאות' נ"י. תשנ"ב ע' 49.

(75) ראה בארוכה ספר 'ימי מלך' ח"ד (נמצא בדפוס) פרק "מחזיר עטרה
ליושנה".

(76) הל' חנוכה פ"ד הי"ד.

(77) ראה ס' הנ"ל פרק "מחזק בדקה".

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ב כסלו תשל"ד
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה שמעון שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכ' ובו בקשת ברכה
פ"נ מיום ההילולא ס' כסלו,

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

*בשם - שאינן אחראי אלא כפול
אוצר דאין, ואצורקס - שאינן - זענה אחר
אין זה הולדה אשני, ועל - אין אורן יאן
בברכה. דליתא. ע.*

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א להרה"ח וכו' וכו' שמעון שי' יעקובוביץ (ירוש"ו):
"פשוט - שאינן אחראי למה שכאו"א אומר בשמי, ומפורסם
- שאמירתי - מענה לאחד אין בה הוראה לשני."

ידוע למבינים ולא יחסרו דרך מדרכי התורה, ולא ישוטטו לבקש אחריה בספרים אחרים. דרשו⁷⁸ מעל ספר ה' וקראו אחת מהנה לא נעדרה⁷⁹.

מעקרון זה לא שינה כ"ק אדמו"ר שליט"א אף במעמדות אלו בעת הסעודות. אך כמו באגרותיו ובשיחותיו ניתן להבחין גם כאן ב- א. מסקנות ופסקים ברורים להלכה. ב. בירורי מנהגים. ג. הזדמנויות בהן עורר, בדרך אגב, על שאלה כלשהי בהלכה. ד. ביאורי הלכה או מנהגים בסברא שמהם מסתעף נפקא-מינא לדינא, למרות שלא תמיד בא הנפק"מ בצורה מפורשת. ה. עצות טובות בנוגע להנהגה במעשה בפועל.

ז. סיפורי צדיקים שסופרו ע"י נשיאי חב"ד

באחת משיחותיו שב'לקוטי שיחות' אומר כ"ק אדמו"ר שליט"א⁸⁰:

"סיפורי רבותינו נשיאינו בכלל, ואלו שנמסרו לנו על-ידם ע"מ לפרסם — בפרט, מדוייקים הם, כידוע, בכל פרטיהם: היינו הן בשייכות להבנת תוכן הסיפור — שכל פרט נוגע ומסייע להבנת כללות ענינו, והן בשייכות להמוסר-השכל שבהסיפור, שבכל פרט טמונה הוראה בעבודת ה'".

על מעלתו של סיפור שסופר ע"י נשיא מוסיף בשיחה אחרת⁸¹:

"כאשר אדם מספר סיפור, א"א לדעת באם היתה לו בזה כוונה לאיזה ענין ומטרה עיקרית כו', אולם כאשר המספר הוא בר-סמכא ובמיוחד נשיא בישראל שענינו — "גילוי" לעולמות, לתלמידיו, ולכל ההולכים בדרכיו, הרי מובן שבודאי היתה בזה כוונה למטרה עיקרית, והיא — ללמוד ולהורות, ע"י הסיפור — הוראה בעבודת ה', לכל אחד ואחת מאלו שהסיפור הגיע ויגיע אליהם...

(78) ישעי' לד, טז.

(79) בהלכות קידוש-החודש פי"ט הט"ז.

(80) ח"י ע' 160.

(81) ש"פ וירא כ' מ"ח תשל"ז סי"ג — 'שיחות קודש' תשל"ז כרך א' ע' 230.

"ובינינו נדבר: מטבע הדברים שדווקא "סיפור" חודר ומגיע לחוגים רחבים יותר מאשר ענין תורני — מרזין דרזין דאורייתא, או "רזין" בלבד, ואפילו מענין בנגלה דתורה בלבד. וזוהי המעלה והיתרון שב"סיפור" — שהוא מתפרסם ומגיע לחוגים רחבים ביותר כו"82.

אך המדובר הוא בסיפורי רבותינו הקדושים — אותם מגדיר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע — כ"סיפורי מעשיות עצמיים (כלומר, לאו דברים המסופרים בעלמא, ומהם שלא בדיוק, כי אם סיפורים ממקורים⁸³ מדויקים, המקובלות בין יחידי סגולה בדיוק)⁸⁴.

לגבי המשפט שצוטט לעיל מלקו"ש "ואלו שנמסרו לנו על ידם ע"מ לפרסם" — כבר התבטא כ"ק אדמו"ר שליט"א כמ"פ בסגנון דלהלן⁸⁵:

"שמעתי סיפור זה מפי כ"ק מו"ח אדמו"ר, הוא הוסיף שהיתה תקופה שהחסידיים לא היו מספרים סיפור זה. אבל הוא הרי ידע שאני לא אוכל להתאפק, וסוף סוף (מוקדם או מאוחר יותר) אעשה מסיפור זה "טראסק" גדול..."

ואי-התאפקות זו לא דבר של מה בכך היא אלא נובעת מכך שזהו תפקידו של "נשיא בישראל שענינו "גילוי" לעולמות, לתלמידיו"⁸⁶ וכו', וכפי שדרז"ל⁸⁷ על משה רבינו את הפסוק "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"⁸⁸.

ואכן בשיחותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מצינו שפע רב של דיוקים

(82) וראה לעיל הע' 8 מ"מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים". — ב'שיחות-קודש' תשל"א ח"ב ע' 218 שהרביים רצו באלייכטן (להאיר) כל דבר עם סיפור וכו'.

(83) = מקורות.

(84) 'אגרות קודש' אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ח"א ע' נח. — וראה סה"מ תרע"ז ע' רמ: "ביי מיר איז דער העכסטער דאנק איז א סיפור פון טאט'ן".

(85) 'התוועדויות תשד"מ' כרך ב ע' 627.

(86) כבשיחה הנ"ל הערה 81.

(87) נדרים לח, א.

(88) משלי כב, ט.

ודקדוקים (הן עפ"י נגלה⁸⁹ והן עפ"י דא"ח⁹⁰) בסיפורי הנשיאים מהם הוא מפיק ומלמד לקחים והוראות בעבודת ה' כולל הוראות בעניני הלכה למעשה⁹¹.

עוד זאת: כ"ק אדמו"ר שליט"א מדגיש תמיד כאשר הוא מספר סיפור שלא שמע מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ נ"ע) שזהו "עפ"י השמועה מחסידים, מכ"ק מו"ח אדמו"ר — לא שמעתי בכל זה"⁹².

בשיחות שבספר שלפנינו ניתן למצוא אף דוגמאות, בשופי, להתייחסויותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א לדיוק בסיפורי צדיקים⁹³ ועל חשיבות כל פרט שבהם⁹⁴, בחינת "שים כל הדברים .. לנגד עיניך תמיד. וכל מקום שאתה שומע .. או .. תדע .."⁹⁵, כדי להבחין בין תכלת לקלילא דאילן⁹⁶.

ח. הוצאה לאור של ספרי דא"ח

אחד החידושים ה"מהפכניים" בחיי החסידות וחסידים שהתחוללו מאז הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א לארצות הברית, והתמנותו עוד בחיי חותנו נ"ע כ"עורך ראשי בספרי' אוצר החסידים" ו"קה"ת", וביתר שאת עם עלותו על

-
- (89) ראה לדוגמא: 'לקוטי שיחות' כרך טז ע' 129.
- (90) ראה במקומות שהובאו ברשימת הרה"ג הרה"ח ר' יהושע הכהן שי' גרוס "תורה אחת" ב'ספר היובל — קרנות צדיק' ע' תקע.
- (91) ראה לקו"ש שם ע' 138.
- (92) ראה לקו"ש שם ע' 134 הע' 36. וראה שיחות-קודש תשל"ב ח"א ע' 16. שיחות-קודש תשל"ט ח"ב ע' 698. התוועדות תשמ"ג ח"ד ע' 1785. וראה גם שיחת ש"פ ויצא י"א כסלו תשמ"ס.
- (93) ראה לדוגמא אודות ר"ה הלוי מפאריטש — בדיבורי יום אחרון של פסח תשכ"ח ס"ד.
- (94) ראה לדוגמא אודות הסדר דביאת המשיח — בדיבורי יום הנ"ל ס"ב.
- (95) לשון הרמב"ם בכ"מ.
- (96) ראה להלן. וע"ד מה שמצינו במאמרי אדמו"ר הזקן דשנת תקס"ה ע' תשמט: "אין זה מאדמו"ו ז"ל כ"א דברי התלמיד הכותב כי אין כאן פליאה כלל".

אוצר החכמה

כס הנשיאות — ב"הוצאה לאור" ופירסומם של רבבות מאמרים שיחות וכתבי רבותינו נשיאי חב"ד (תלמידיהם וכו'), בנגלה ובדא"ח כאשר עד עצם היום הזה נדפסו רבבות של דברי-דפוס*⁹⁶.

הנה"ח 1234567

באופן טבעי הוקדשו דיבורים רבים להדפסת ספרי רבותינו ותלמידיהם, ובין השאר אודות "ספר המנהגים" שחיבה יתירה נודעה לו גם משום חשיבות פירסום המנהגים בדורינו [ראה לעיל "הלכה ומנהג"].

פ. החומר שבספר ["הנחות" ו"ר"ד"]

משנת תשכ"ד ואילך החלו כמה מן התמימים לשחזר בצורה קבועה ומסודרת (יחסית) מפי המסובין את שהתרחש למעלה ב"בית יוסף" נרשמו "הנחות" וכיו"ב. מספר שנים לאחר-מכן הרי מיד אחר כל חג היו משכפלים באופן עצמאי "ר"ד בעת סעודות" אשר היו נשלחים במספר מצומצם לאנ"ש והת'.

משנת תשכ"ז ואילך הופיע ב"סטענסיל" חוברת שהכילה קבוצת ר"ד משנות תשכ"ז ותשכ"ח.

בשנת תשל"ח הופיעו בכפר חב"ד שלש חוברות "ר"ד בעת הסעודות" שהכילו את רובן של הרשימות שהיו נפוצות עד אותה עת בין אנ"ש והת', ומאז פורסמו בכמה מקומות בשלימותם או בחלקם⁹⁷.

*96) דברים מפורשים בנידון נאמרו בליל "ויהי בארבעים שנה" לנשיאותו בקודש — י"ד שבט תש"נ סוס"ב (התוועדות ע' 233): מידי שנה בשנה הולך וניתוסף עוד יותר בגילוי תורת החסידות, ועד לתכלית השלימות דארבעים שנה — כפי שרואים במוחש שבמשך הארבעים שנה ניתוסף בגילוי תורת החסידות בריבוי מופלג, שנתגלו כתבי רבותינו נשיאינו שבמשך הדורות שלפנ"ז לא שזפתם עין (מלבד יחידי סגולה), ולא עוד אלא שנתפרסמו באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה", שהמעיינות עצמם באים באופן של הפצה גם במקום החוצה.

97) בסדרת 'שיחות קודש' (נ.י. תשמ"ה-תשמ"ו). בספר "תולדות לוי יצחק" (קה"ת, מהדורת אה"ק תשד"מ) ע' 333-336.

ר"ד
בעת הסעודות

חוברת א'

הנחה פרטית בלתי מוגח

כפר חבי"ד
שנת חמשת אלפים שבע מאות שלושים ושמונה לבריאה

ר"ד
בעת הסעודות

חוברת א'

הנחה פרטית בלתי מוגח

כפר חבי"ד
שנת חמשת אלפים שבע מאות שלושים ושמונה לבריאה

ר"ד בעת הסעודות

חוברת ב'

הנחה פרטית בלתי מוגת

חוכן

עמוד

- 46 (1) שמע"צ ושמת"ת - חשכ"ס.
- 49 (2) ימים הראשונים דחגה"פ - חשכ"ס
- 54 (3) ימים האחרונים דחגה"פ - חשכ"ס
- 59 (4) חג השבועות - חשכ"ס
- 64 (5) סעודות ר"ה - חש"ל
- 67 (6) יוהכ"פ - חש"ל
- 70 (7) ימים הראשונים דחגה"ס - חש"ל
- 77 (8) ימים האחרונים דחגה"ס - חש"ל

הוספות

- 80 (9) נישום אכלים - כ"ה חשרי חש"ל

יו"ד. דרך העריכה

בשלהי שנת תנש"א התגלגלו לידי קובץ רשימות של אחד מאנ"ש שי — אשר רשם לעצמו קטעים רבים שנשמטו באותן רשימות, והחלטתי לרכז את כל החומר החדש והישן, יחד עם עוד רשימות שהגיעו לידי אגב העבודה*⁹⁷, ולעורכם מחדש.

— על חשיבותו של חומר כיו"ב כדאי לצטט כאן שני קטעים מיספר השיחות — תש"ג:

"בכלל יקר אצלי כל ענין וענין הנוגע לחסידים וחסידות והנהגת כ"ק אבותינו רבותינו הק' זי"ע, שגם דבר הכא דרך אגב א"א שלא להזכירו בקיצור, כי זהו בכלל שימושה הנותן כח ועוז בלימודה".

ובקטע קודם:

"דעם רבינ'ס א ווארט, אפילו א תנועה איז עושה רושם אין אלע עולמות**⁹⁷ —

השתדלתי, אפוא, להוציא מתחת ידי דבר שלם ומתוקן, עד כמה שאפשר, שבא לידי ביטוי בעיקר בכך שנכללו כאן:

(א) רובן ככולן של הרשימות שהיו מצויות אצל אנ"ש והת'.

(ב) כל החומר עבר הגהה מדוקדקת עם מקורות חדשים שלא היו תחת ידם של הרושמים והמניחים של ה"ר"ד" וה"הנחות".

(ג) מראי מקומות ציונים והערות⁹⁸.

(ד) "הוספות" שונות, ובעיקר: (1) קטעים משיחות כ"ק אדמו"ר

(97*) כמה רשימות שוחזרו עפ"י זכרון השומעים — במיוחד לצורך מהדורה זו. ועד"ז כו"כ פרטים בהרשימות שהיו בנמצא מכבר.

(97**) ע' 60.

(98) נלקטו (בעיקר) משיחות ומכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א — מלבד הערות המו"ל שצויינו בפירוש כהערת המו"ל.

שליט"א בהם הוסיף ביאור לענינים שהוזכרו באותן שיחות. 2) צילומים שונים (שערים) ופאקסימיליות מכת"י⁹⁹.

במדור בפ"ע נכללו קטעי יומנים, זכרונות ורשימות — בהן מסופר ע"ד הסעודות והנהגותיהן.

אולם חובה לזכור את אשר כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א למערכת "חידושים וכיאורים בש"ס" כשנת תשל"ט לגבי שיחותיו המוגהות ". אשר רובן ככולן דהרשימות-דברים — הן הנחות, ולכן לפעמים חסרות תיבות הקישור, או הביאור (כולל ג"כ אשר הבא לקמן הוא רק "ע"ד" ו"מעין" ולא אותו הענין ממש, וכיו"ב).

ועל אחת כמה וכמה בשיחות ורשימות שאינן מוגהות כלל ועיקר.

וכאן המקום להודות לכל המסייעים להוצאה-לאור של ספר זה בראש וראשונה: אלה שעברו על החומר יעצו והעירו הערותיהם המועילות והם: ידידי הרה"ת ברוך שי' אבערלנדר (בודאפסט), חותני הרב טובי' שי' בלוי והרה"ת ארי' לייב שי' קפלן (צפת).

וכן: הרה"ת יוסף יצחק שי' אולידורט (כפר חב"ד), הרה"ת יוסף יצחק שי' איידלמן (נחלת הר חב"ד), הרה"ת יצחק יעקב שי' גלבשטיין (כפר חב"ד). הרה"ת ברוך שי' וילהלם (נהרי'), הרה"ת ש.ד. שי' חייקין (קליוולאנד אהייא), הרה"ת מענדל שי' טננבוים (ירושלים ת"ו), הת' אלחנן שי' יעקובוביץ, הרה"ת יהושע שי' מונדשיין שהי' לי לעזר רב גם בהשגת הפאקסימילים). הרה"ת אלישיב שי' קפלון (כפר חב"ד), אשר טרחו להו"ל

99) עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א בכמה הזדמנויות להרבות בפאקסימילים וכיו"ב.

ספר זה בצורה מהודרת (בהתאם לרצונו המפורסם של כ"ק אדמו"ר שליט"א¹⁰⁰), וחפץ ה' הצליח להוציא לאור דבר נאה ומתוקן לאור עולם מתורתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א אשר לאורו נסע ונלך עד ביאת ינון בב"א.

מרדכי מנשה בלאמו"ר הרה"ת יעקב יהושע שי' לאופר

ערב יוס הבהיר
כ"ח סיון ה'תשנ"ב
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א
רובע י"א, אשדוד

(100) ראה להלן בספרנו (בר"ד יום שמח"ת תשל"א ס"ז): כ"ק מו"ח אדמו"ר רצה שספרים יצאו בהידור. והשווה להקדמה לחי' רע"א: אבקשך בני ידידי לפקוח עין ע"ז שיהי' נדפס על נייר יפה, דיו שחור ואותיות נאותות כי לדעתי הנפש מתפעלת והדעת מתרווחת והכוונה מתעוררת מתוך הלימוד בספר נאה ומהודר, וההיפך וכו', כי אלו מעוררים ומשמחים הנפש והכוונה נכונה עם השמחה אל הדבור, הן כמו נשמה וחיות אל הגוף.

מפתח

מה	חג השבועות תשי"ג
מט	חג השבועות תשי"ד
נ	לילות הסדר תשח"י
נא	יום א דחג השבועות תשח"י
נב	ראש השנה תשי"כ
נג	ליל ב דחג הסוכות תשי"כ
נד	ליל א דראש השנה תשכ"א – הנהגות
נד	ליל ב דראש השנה תשכ"א – הנהגות
נה	יום ב דראש השנה תשכ"א <small>1229567</small>
נח	מוצאי יום הכיפורים תשכ"א
סא	ליל א דחג הסוכות תשכ"א
סה	ליל א דחג הסוכות תשכ"ב
סז	ליל א דראש השנה תשכ"ג
סח	יום א דראש השנה תשכ"ג
ע	יום ב דראש השנה תשכ"ג
עג	מוצאי יום הכיפורים תשכ"ג
עה	יום א דחג הסוכות תשכ"ג
עו	ליל ב דחג הסוכות תשכ"ג
עח	ליל א דראש השנה תשכ"ד – הנהגות
עח	יום א דראש השנה תשכ"ד
עט	ליל ב דראש השנה תשכ"ד
פא	יום ב דראש השנה תשכ"ד
פב	מוצאי יום הכיפורים תשכ"ד
פד	ליל א דחג הפסח תשכ"ה
פו	ליל ב דחג הפסח תשכ"ה
צ	ליל שביעי של פסח תשכ"ה
צב	יום שביעי של פסח תשכ"ה
צד	מוצאי יום הכיפורים תשכ"ו
צו	ליל א דחג הסוכות תשכ"ו
צח	יום א דחג הסוכות תשכ"ו
קד	ליל ב דחג הסוכות תשכ"ו
קז	יום ב דחג הסוכות תשכ"ו
קיא	ליל א דראש השנה תשכ"ז – הנהגות
קיב	ליל ב דראש השנה תשכ"ז

קטו	יום ב דראש השנה תשכ"ז
קיח	מוצאי יום הכיפורים תשכ"ז
קכג	סוכות תשכ"ז
קכו	ליל א דחג הפסח תשכ"ז
קלג	יום א דחג הפסח תשכ"ז
קמ	ליל ב דחג הפסח תשכ"ז
קמו	יום ב דחג הפסח תשכ"ז
קנה	ליל שביעי של פסח תשכ"ז
קנז	ליל אחרון של פסח תשכ"ז
קסא	יום אחרון של פסח תשכ"ז
קסז	ליל א דחג השבועות תשכ"ז
קסז	יום א דחג השבועות תשכ"ז
קסט	ליל ב דחג השבועות תשכ"ז
קעד	יום ב דחג השבועות תשכ"ז
קפד	ליל א דחג הסוכות תשכ"ח
קפח	יום א דחג הסוכות תשכ"ח
קצב	ליל ב דחג הסוכות תשכ"ח
קצה	יום ב דחג הסוכות תשכ"ח
קצז	ליל שמחת תורה תשכ"ח
קצט	לילות הסדר [תשכ"ח] - הנהגות
קצט	יום א דחג הפסח תשכ"ח
רא	ליל ב דחג הפסח תשכ"ח
רו	יום ב דחג הפסח תשכ"ח
רח	ליל שביעי של פסח תשכ"ח
ריא	יום שביעי של פסח תשכ"ח
ריב	ליל אחרון של פסח תשכ"ח
רטו	יום אחרון של פסח תשכ"ח
ריח	ליל א דחג השבועות תשכ"ח
רכ	יום א דחג השבועות תשכ"ח
רכו	ליל ב דחג השבועות תשכ"ח
רכז	יום ב דחג השבועות תשכ"ח
רלג	יום א דראש השנה תשכ"ט
רלז	ליל ב דראש השנה תשכ"ט
רמא	יום ב דראש השנה תשכ"ט
רמה	מוצאי יום הכיפורים תשכ"ט
רמט	ליל א דחג הסוכות תשכ"ט
רנו	יום א דחג הסוכות תשכ"ט
רס	ליל ב דחג הסוכות תשכ"ט

יום ב דחג הסוכות תשכ"ט	רסה
ליל שמיני עצרת תשכ"ט	רסז
יום שמיני עצרת תשכ"ט	רסט
ליל שמחת תורה תשכ"ט	רעג
יום שמחת תורה תשכ"ט	עדר
ליל א דחג הפסח תשכ"ט	רעז
יום א דחג הפסח תשכ"ט	רפד
יום ב דחג הפסח תשכ"ט	רצ
ליל שביעי של פסח תשכ"ט	רצה
יום שביעי של פסח תשכ"ט	ש
ליל אחרון של פסח תשכ"ט	דש
יום אחרון של פסח תשכ"ט	שז
ליל א דחג השבועות תשכ"ט	שיג
יום א דחג השבועות תשכ"ט	שיט
ליל ב דחג השבועות תשכ"ט	שכא
יום ב דחג השבועות תשכ"ט	שכא

מפתח ראשי-תיבות

של הרבנים החסידים שזכו לישוב עם המלך במסיבו
— וצויינו ברשימות-דברים בראשי תיבות —

רא"נ: ר' אליעזר ננס

רא"ס: ר' אליהו ייכיל סימפסאהן (ז"ל)

רד"ר [או רמד"ר]: ר' משה דובער (הכהן) ריבקין (ז"ל)

רז"ד [או רשז"ד]: ר' שניאור זלמן (הלוי) דוכמאן (ז"ל)

רז"ט: ר' שניאור זלמן טייביל

רז"י: ר' זלמן יפה

רז"ג: ר' חיים (הכהן) גוטניק

רי"ח: ר' יצחק היריין (ז"ל)

רי"כ: ר' יעקב (הגוי) כ"ץ (ז"ל)

רשא"ק: ר' שמריהו הכהן קאזארנאווסקי (ז"ל)

רש"ג: ר' שמריהו גוראריי (ז"ל) — חדב"נ

רשד"ר: ר' שמואל דוד (מנחם הלוי) רייטשיק

רש"ל: ר' שמואל (הלוי) לויטין (ז"ל)

רשמ"ג: ר' שמריהו גוראריי (ז"ל) — תל אביב

רשימות דבריים

ר"פ מסעודות חג השבועות תשי"ג

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א: אודות הענין דספירת-העומר ישנם חילוקי דיעות בין המדרש והזוהר, כלומר: הדיעות הם בענין ספירת-העומר כפעם הראשונה, וממילא כך גם בספה"ע דכל שנה ושנה:

לדעת הזוהר¹ (זוהר זה אומרים ב"תיקון ליל שבועות") נמצא שספה"ע שייכת ליציאת-מצרים, וכפי שמביא את הפסוק "וספרה לה"² ענין של טהרה, בריחה מן הרע³.

לדעת המדרש⁴ שבני"י ספרו את הימים עד לקבלת התורה, הרי ענין זה הוא הכנה וקירוב למתן-תורה.

בכללות, שתי הדיעות הם ענין אחד, שכן, החל מיציאת-מצרים התחיל כבר הענין דמתן-תורה, שהרי זו היתה התכלית דיצי"מ, וכמו שנאמר⁵ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"

אלא שבפרטיות יש כאן ב' ענינים: (א) בריחה מן הרע — יציאת מצרים. (ב) גילוי הטוב האמיתי — מתן תורה.

ובכך קיימים חילוקי דיעות: למה שייך הענין דספה"ע.

ב. אחד המסובין: הרה"צ וכו' מאפטא בעמח"ס "אוהב ישראל"^{5*}

-
- (1) זח"ג צז, סע"א ואילך.
 (2) אמור טו, כח. — וראה ג"כ תוד"ה וספרה — כתובות עב, א.
 (3) וראה עקידה פ' אמור (שער ס"ז פ"ד — הובא במט"מ סתרס"ט) צרור המור עה"פ אמור כג, טו"טז. אוה"ח עה"פ אמור כג, טו.
 (4) ("הגדה") הובא בעיטור (סוף הל' מצה ומרור). ונעתק בשו"ת הרשב"א (ח"ג סרפ"ד). ר"ן סוף פסחים. ועוד. וראה גם לבוש או"ח סתפ"ט סוס"א. אברבנאל פרשת אמור. ועוד. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 114 וש"נ. ועוד.
 (5) שמות ג, יב.
 (5*) ראה לקוטי מהרי"ח סדר מנהגי חג השבועות (ד"ה ועיין במג"א) "ושמעתי בשם הרב הקדוש מאפטא זצללה"ה כו".

שואל על מה שאחז"ל⁶ שישראל ישנו כליל שבועות והקיצם הקב"ה — דאיך יתכן לומר שישראל ילכו אז לישון?⁷ ומתוך, שישראל היו אז במצב של השתוקקות ורצוא לאלקות, ויראו שלא יהי' כליון, וכדי להשקיט את הרצוא הלכו לישון.

ולפי זה אינו מובן: מדוע צריכים להיות ניעורים כליל חג השבועות כ"תיקון" לענין השינה אז — לכאורה, הרי הלכו למטרה טובה, להשקיט את הרצוא!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הענין דרצוא ללא שוב — חמור יותר מללכת לישון קודם מתן-תורה. שינה קודם מ"ת אינה דבר מרעיש, הרי אין כל איסור בכך, ובפרט שהרי הי' זה עוד קודם מ"ת.

משא"כ רצוא ללא שוב — ה"ה איסור שחל עוד לפני מ"ת כ"י⁸ אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש⁹ שהוזהרו עליו בני נח¹⁰.

ואדרבה: קודם מ"ת הרי ענין זה הוא חמור יותר מלאחר מ"ת. שכן, אחר מ"ת הרי הרצוא לאלקות הוא מצוה, אלא שהעבירה היא זה שחסר השוכ¹¹. אך הרצוא עצמו הינו מצוה. מה שאין כן קודם מתן-תורה לא הי' כלל מצוה בדבר, והאיסור ד"את דמכם גו"י" הי' קיים, נמצא שאז (קודם מ"ת) הי' הדבר חמור.

(6) פדר"א פמ"א. שהש"ר פ"א יב, ב.

(7) ביאור לקושיא זו — ראה לקו"ש ח"ד ע' 1024 ואילך (נזכר להלן בר"ד ליל א' דחג השבועות תש"ל ס"ה. יום א דחג השבועות תש"ל ס"ד).

(8) נח ט, ה.

(9) וראה פרש"י שם: מהשופך דם עצמו.

(10) ראה לקו"ש ח"ה ע' 146 שמטעם זה (בפשש"מ) לא מל אע"ה את עצמו קודם שנצטווה אף שקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה — כי הידור זה של שמירת התורה לפני שניתנה שקיים מעצמו, אין בכחה לדחות איסור וציווי זה שנצטווה עליו (בתור ב"ג).

(11) ראה אוה"ח ריש פרשת אחרי. מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא (ע' לג). אוה"ת אמור (כרך ב) ע' תקלח ואילך. ד"ה אחרי מות תרמ"ט. לקו"ש ח"ג ע' 988 ואילך. ובכ"מ. לקו"ש כרך לב (אחרי תשמ"ז). מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תרסב. תרסה. ובמקומות שהובאו ונסמנו בלקו"ש חכ"ז ע' 122 הע' 58.

בכלל — ספריו אינם נזכרים בחסידות, אחרים מובאים כן, כמו: הרה"ק וכו' ר' נחום מטשערנאביל¹², שלא לדבר על דברי הרה"ק וכו' ר' לוי יצחק מבארדיטשוב¹³, ועוד¹⁴, אך מהנ"ל אין מביאים — לא שמעתי טעם לדבר, אך יתכן שזהו מצד המחלוקת שהיתה לו עם אדמו"ר הזקן¹⁴.

אך עכ"פ ענין הנ"ל שמביא — מובן כנ"ל.

★ ★ ★

ג. אחד המסובין: האם אומרים בשבועות "אקדמות"¹⁵?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שאינו יודע הטעם שבליובאוויטש לא אמרו אקדמות.

יתכן שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע רצה שכן יאמרו — אך בכלל הוא לא התערב בעניני ה"גבאות" בבית-הכנסת¹⁶.

כן ישנם כמה מנהגים שר' יצחק גרשון החזן¹⁶ הנהיג מעצמו¹⁷.

★ ★ ★

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכמה ראשונים מובא מדרש בשם "יהי אור" — ומסתמא הכוונה לזוהר, כי: (א) מדרש כזה אין בנמצא, (ב) כל הענינים שמביאים בשם מדרש זה ישנם בזוהר¹⁸.

★ ★ ★

(12) סה"מ תרכ"ז ע' ל. סה"מ תער"ב ע' קצו. וראה סה"מ תרע"ח ע' קצט.

(13) ראה לקו"ת שה"ש יח, ג. המשך וככה תרל"ז פ"ע.

(14) לדוגמא: הר"פ בעמח"ס פנים יפות — לקו"ת במדבר כט, ד. דברים כד, ג (וראה לקו"ש ח"ה ע' 397). רמ"מ בעמח"ס פרי הארץ — לקו"ת דברים פא, ב. נועם אלימלך — המשך תער"ב ח"א פ' נח ע' קעג. פ' קרח ע' רעט.

(14*) וראה ס' נשיאי חב"ד ובני דורם (אה"ק תשל"ב) ע' 32.

(15) ראה גם בר"ד ליל ב דחג השבועות תשכ"ז ס"ד. וראה גם אגרות-קודש כרך ח"י ע' תכז.

(16) ראה גם להלן בר"ד יום ב דר"ה תשכ"ז ס"א. וש"נ.

(16*) נזכר בסה"ש תש"ד ע' 31. לקוטי דיבורים תרפה, א. ובכ"מ.

(17) שם.

(18) ראה 'סדר הדורות' סדר תנאים ואמוראים אות ש, ר' שמעון בן יוחאי אות

ה. אחד המסובין: בזוהר (שאומרים ב"תיקון ליל שבועות")
 איתא¹⁹ שאחרי הספירה טבלו במים חיים. לכאורה, הרי עפ"י דין א"צ מים
 חיים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ישנה²⁰ דיעה שרש"י²¹ מביא בשם רבותיו
 שזבה זקוקה למים חיים, וממילא נדה מחשש זבה — ואפשר שהזוהר סובר
 כשיטה זו.

= ☆ =

ד'. וראה גם 'שה"ג' (להחיד"א) ח"ב ערך זוהר בהגה"ה.

(19) ח"ג צז, ב.

(20) בהבא להלן — ראה גם הערות וציונים ללקו"ת שלח מב, ב. לקו"ש חכ"ב

ע' 305. לקו"ש חכ"ז ע' 347.

(21) בס' הפרדס. וראה גם תקו"ז בסופו סוף תיקון ה: "כנדה וכו' דלדכאה לה

במיא דאורייתא מים חיים דלא פסקין". וכ"ה דעת ר' נטרונאי גאון. ר'

נחשון גאון, ר' פלטוי גאון. וראה ירושלמי ברכות פ"ג ה"ד. שאילתות דר"א

צו. הל' גדולות הל' נדה. שאילת יעב"ץ ח"א ספ"ח.

ר"פ מסעודות חג השבועות תשי"ד

1234567

א. אחד המסובין: בשנת צ"ח או תרצ"ט סיפר כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע מה שענה רבינו ה"צמח צדק" אודות ביאת המשיח והחידוש שיפעול.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שהרשד"ר נוכח כאן והי' אז — מן הראוי שהוא יחזור על הדברים.

הרשד"ר: חסידים שאלו את הצ"צ, מאחר וכל הענינים דלעתיד לבוא דימות המשיח כו' כבר נתבארו בדא"ח, א"כ מה יחדש משיח?

וענה: משיח יחדש את ה'אָהא!¹

כ"ק אדמו"ר שליט"א: (כחיוך:) למי יאמרו את ה'אָהא! למתנגדים!?

★ ★ ★

[כליל יום-טוב שנין בין הנוכחים הי' ה"זוכה בגורל" מאה"ק ת"ו ושאל כ"ק אדמו"ר שליט"א את הר"ד חסקינר הידע הנ"ל כיצד עליו לנהוג (בקידוש והבדלה)]האט ער גיווסט וואס צו מאכין"?

★ ★ ★

כן אמר אודות הנ"ל, שלא יתנו לו מחר עליי, כי כיום ב' זוהי "שאלה" (כיון שהוא מבני א"י).

= ★ =

לילות הסדר תשח"י

הנהגות

אמירת ההגדה: כמ"פ הורה לר"י שי' כ"ץ (שמקריא ההגדה עוד מימי חיים חיותו של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע בעלמא הדין) בדיבור וכן רמז בידו הק', שיאמר בקול רם ("העכער").

נוסח ההגדה והלל: יהללוך כו' על כל מעשיך.

בברכת "ובכן ישתבח": ומעולם ועד עולם.

סדר הכנת המרור: נטל מעט חרוסת מן הקערה והניחה בצלוחית הכוס שלו שהיו בה שיירי יין (את היין עירב בחרוסת ע"י סכין). טבל המרור ביין וטפטף על החרוסת, ואז טבל את המרור בחרוסת.

אכילת המרור: נשיכות נשיכות. החריין עצמו עטוף בסאלאט. אחר כל נשיכה עטף את המגולה בסאלאט.

האפיקומן: השיעור הי' כחצי מצה. אכלו חתיכות חתיכות (ולא כולו בבת־אחת).

כוס של אליהו: מילא אותו לאחר ברכת־המזון;

לאחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים" שפך את כוסו של אליהו לבקבוקו. סדר השפיכה חזרה הוא באופן נפלא ואין איתנו יודעים עד מה את הסדר:

שפך מהבקבוק לכוסו, ומכוסו של אלי' לכוסו, ומכוסו להבקבוק, וחוזר כך כמ"פ.

גם שופך מהקערה לכוס — וקשה לדעת את מספר השפיכות ני"א כי בליל א היו ז' שפיכות ובליל ב ט' שפיכות].

בעת השפיכות מנגנים הנמצאים בחדר את הניגון "אלי אתה וגו'".

★ ★ ★

בצאת כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שינגנו ביתר־שמחה.

= ★ =

יום א דחג השבועות תשח"י

שאלה: ¹ על איזה מאמר מיוסד המאמר שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א
אתמול² — ד"ה משכני אחרין נרוצה?

רא"ס: אולי מתרס"ו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: במאמרים מתרס"ו שאני ראיתי — אין
בנמצא מאמר בד"ה זה.

— אחד המסובין: ישנו מאמר בתרס"ח³ שבו מבואר ענין התכללות
המדות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אמנם כן, מבואר שם ענין התכללות המדות.
אך במאמר דאתמול אין מדובר מזה.

בכלל⁴. כל הרביים, רבותינו נשיאינו, וכ"ק מו"ח אדמו"ר — אמרו
מאמרים, אך לא אמרו⁵ המקור לזה⁶.

— ואף ש"האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם⁷ — אין זה
שייך באמירת מאמרים⁸.

= ☆ =

-
- (1) [ברשימת אחד הת': שאלו כמה מזקני אנ"ש כמו הרב סימפסאהן ורש"ג.
המו"ל].
- (2) [ברשימה הנ"ל: בשעה השלישית לפנות בוקר. המו"ל].
- (3) נדפס בסה"מ תרס"ח (קה"ת תשמ"ט) ע' ערב.
- (4) [ברשימה הנ"ל: כנראה שכלל לא הי' מרוצה משקו"ט זו עמם. המו"ל].
- (5) בדרך כלל — ראה להלן בר"ד ליל ב' דחג הסוכות תשכ"ח.
- (6) ראה בכ"ז שיחות וכו' שנאספו ב"מפתח מאמרים שיחות ומכתבים" ח"ב
(קה"ת תשמ"ה) ע' 43-53. שיחת ליל שמח"ת — קודם ההקפות — תשכ"ח
ס"ב (שיחות-קודש תשכ"ח ח"א ע' 86-87). שיחות-קודש תשל"א ח"א ע' 23.
שיחות-קודש תשל"ג ח"ב ע' 38. 99. 101. שיחות-קודש תשל"ד ח"ב ע' 158.
ש"פ בראשית תשל"ה ס"ד (שיחות-קודש תשל"ה ח"א ע' 119). שיחת ש"פ
נצו"י (כה אלול) תש"נ ס"ב. ראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' 70 הע' 99.
אבות פ"ו מ"ו. חולין קד, ב. ועוד.
- (7) נת' בשיחת יום ב דחג השבועות (ש.ז.) תשח"י (נעתק במפתח שבהע' 6 ע'
(53-49) ובשיחות הנ"ל.

סעודות ראש השנה תש"כ

רד"ר: בנוגע לתקיעות — ידוע על אחד מרבתינו שלא יכול היה לתקוע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מסתבר שהי' זה אדמו"ר האמצעי*.

= ☆ =

בליל ב' דר"ה הוזכר משהו מדברי רבתינו ולא ידעו הנוכחים אי מקורו,

פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א לר' חנוך שי' גליצנשטיין וא"ל:

"דו דארפסט דאך וויסען"

[והנ"ל אמר שזה נדפס ב"היום יום"].

= ☆ =

* להעיר מהמסופר (עפ"י שמועה מחסידים) שאדה"ז לא הי' בעל תוקע — "כרם חבי"ד" תשרי תשמ"ז ע" 25 (סני"ח קטע הב').

ליל ב דחג הסוכות תש"כ

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה להרה"ת וכו' אבא לוינ [ז"ל,
ו—יבלחט"א] חנוך גליצנשטיין שי' ואמר להם:

"אצלכם הרי כבר "שמחת בית השואבה" — אימרו ניגון שמח".

("בא אייך איז דאך שוין 'שמחת בית השואבה' — זאגט א פרייליכען
ניגון").

הנ"ל ניגנו את הניגון החדש ד"ופרצת" (א"י) קודם בלי המילים,
ואח"כ עם המילים".*

= ☆ =

* באותו מעמד הגיב רש"ג: "נייע ניגונים, נייע המשכות".
למחרת בעת ההתוועדות (יום ב' דחג"ס) בתחילת ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר
שליט"א:
"עס הערט זיך א "ופרצת" נוסח ארץ-ישראל. וואו זיינען די ארץ-ישראלדיגע? וואו
איז גליצנשטיין?"

ליל א דראש השנה תשכ"א

הנהגות

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל תפוח, חתכו לחלקים. חלק אחד טבל בדבש, בירך בורא פרי העץ ואכלו.

קודם אכילת ה"קאמפאט" — בסוף הסעודה — אכל חתיכה (נוספת) מהתפוח.

בסיום הסעודה נטל חתיכת חלה, טבלה במלח ואכלה.

= ☆ =

ליל ב דראש השנה תשכ"א

הנהגות

אחרי קידוש ולפני נטילת ידיים נטל מהתאנים שהוכנו כ"פרי חדש" לשהחיינו, אכל תאנה אחת וחלק מתאנה נוספת, ובירך ברכה אחרונה — לפני נטילת ידיים.

★ ★ ★

רש"ל: בסידור אדמו"ר הזקן ישנם "כוונת התקיעות מהבעש"ט", אך לא נזכר בו שום מאמר מהבעש"ט.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מסתמא יש דברים בגו, והם קשורים לבעש"ט ("מסתמא איז עפעס דא")¹.

= ☆ =

(1) ראה בארוכה להלן בר"ד יום א' דר"ה תשכ"ג.

יום ב דראש השנה תשכ"א

א. רש"ג: מובא בשיחה¹ שהנשיאים נהגו להוסיף במוצאי ר"ה מחול על הקודש, וכל נשיא הוסיף דקה על הנשיא שלפניו.

לכאורה, מה הענין בהוספה זו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון² שרצו להוסיף מחול על הקודש ולהמשיך קדושת ר"ה והשפעתה על ימות החול — הרי כיון שהנשיא שלפניו כבר הוסיף, והדקה ההיא כבר נהייתה קודש, ממילא היו צריכים להוסיף דקה נוספת!

ב. רש"ג: בענין ה"שפיץ" של השברים שתוקעים כאן³ — על יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — האם זהו הוראה לרבים? כ"ק אדמו"ר שליט"א: מכיון שזה נעשה ע"י אדנ"ע ברכים — הרי מסתמא זוהי הוראה לרבים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה להרבנים המסובים שי' רש"ז גרליק, רש"נ ששונקין ורח"ש ברוק ושאל כאו"א מהם: איך אתם נוהגים, כמה שברים עושים? — איני שואל ההלכה רק אין נוהגים?

רח"ש ברוק: האם כדאי להנהיג כן שיעשו כמו שנהוג כאן?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מתפלא אני ע"ד שאין זה נהוג אצל העולמישע?

(1) סה"ש תש"ד ע' 10. סה"ש תש"ה ע' 11.
 (2) בהבא להלן — ראה גם להלן בר"ד יום אחש"פ תשכ"ז ס"ב. וש"נ.
 (3) היינו שלשה טרומיטין ומחצה.

נר"ז דבורץ: נהגתי לתקוע 3 שברים עד שהעיר לי הרה"ח ר' רפאל נחמן (שי') כהן שכליובאוויטש הוסיפו עוד מחצה].

רש"ג: הרב לנדא הי' ממקורבי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע וכאן יושב בנו.

התייח 1234567

כ"ק אדמו"ר שליט"א: [פנה אל הת' הר"ר אליהו לנדא ושאל]:

איך תוקעים בבית הכנסת של אביו הרב⁴?

ר"א לנדא: בלי ה"שפיץ".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם זהו עפ"י הוראת אביו (שי') [ז"ל]^{אוצר החכמה}?

ר"א לנדא: אבי בעצמו הוא הבעל-תוקע.

— אבי סיפר שהסבא (אביו) — הרה"ג הרה"ח ר' משה יהודה לייב⁵ — הי' תוקע ארבע קולות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: (בהמשך לתחילת הדברים): מכיון שזהו דבר הנעשה ברבים⁶ — אזי הוא הוראה לרבים!

= ☆ =

(4) הרה"ג הרה"ח ר' יעקב ב"ר משה יהודה לייב לנדא (ז"ל). נולד ה' אייר תרנ"ג. נפטר כ"ו שבט תשמ"ז. בשנת תער"ב — אחר פטירת אביו — התמנה כרב בעיירה קורניץ (פלך וילנה). ממקורבי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע — שמינהו כרב בביתו. ממארגני "תפארת בחורים" בערי בריה"מ. בשלהי שנת תרצ"ד עלה לאה"ק. בחורף תרצ"ז נתמנה כרב אב"ד בני ברק ונשא במשמרתו ביד רמה עד פטירתו.

(5) ממקושרי כ"ק אדמו"ר מוהר"ש — רבה של קורניץ (כנ"ל הע' הקודמת).
 (6) בהמשך לזה — כתב הר"א שי' לאביו אם זוכר איך היו תוקעים השברים בליובאוויטש. וע"ז כתב הגר"י לנדא (יום א' פ' לך תשכ"א):

אני שמעתי בחצרות קדשו נבג"מ תקיעות רק מכ"ק קדה"ק בעצמו והיו כמה דברים, שאפי' היו מוקשים לבן אדם פשוט. ואני דברתי פעם עם הגאון החסיד ר' יעקב רש"ל מריגא והוא ענה לי, מה איכפת לי "ער בלאזט דאך", און נאכטאן, הלא לא נהוג אצלנו. חשבתי שגם ענין השברים הוא דבר השייך רק לרבי, ועלי לעשות כפי שכתוב בשו"ע.

על כך כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א על גליון מכתב הגר"י (נדפס ב'אגרות קודש' כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך כ ע' לט):

אף שכן הוא בהנהגות שלעצמו — צע"ג אם כן הוא כמה שעושה להוציא אחרים (עכ"פ — גם אחרים) ובמ"ע מה"ת, ובפרהסיא. ועאכו"כ בתק"ש (ולא בהברכה) שכאו"א מקיים המצוה, והרי שומע השברים באופן כו'. וק"ל.

סו"ס — איך נהגו בביהכנ"ס דחב"ד בכ"ח, בהנוגע לשברים?

כלומר, שמהתקיעות שהיה הרבי תוקע להוציא אחרים יכולים ללמוד גם הוראה לרבים. ושוב שואל איך נהגו לתקוע השברים בביהכנ"ס דחב"ד בכ"מ. ועל כך השיב הגר"י לנדא:

אבי הרב ז"ל הי' תוקע ארבעה שברים, אבל בביהכ"נ שלנו היו כמה דברים שהנהיג חותן אבי, הרה"ח ר' זישקע נ"ע, מה שלא נהגו במקומות אחרים. ולחקות מה שעשה כ"ק רבנו הק' זצוקללה"ה זי"ע, ודאי לא עלה על דעתי .. גם בדברים שאפשר לעשותם גם עפ"י שו"ע, אבל לא נזכרים שצריכים לעשות כן, ורבנו כן נהג כך, כמו למשל בשברים, שרבנו תקע יותר מג'.

מוצאי יום הכיפורים תשכ"א

א. דובר אודות השאלה שהתעוררה בזמן מלחמת העולם השני' כיפן וכשאנכיי אודות שמירת שבת ויום-הכיפורים, שאנ"ש ששהו שם נהגו לחומרא ושבתו שני ימים, וה"ה בנוגע ליוהכ"פ השתדלו לאכול ביום הב' פחות מכשיעור¹.

★ ★ ★

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר הורה שבמוצאי יום הכיפורים מתעסקים עכ"פ בדיבור בענין (עשיית) סוכה².

והנה החידוש שבסוכה — לא מצינו דוגמתו ברוב המצוות, שכן במצוה זו הכוונה דקיום המצוה היא מעיקר המצוה³.

רש"ז גרליק: גם בתפילין הרי צריך להיות שעבוד המוח והלב⁴, אך כדיעבד גם אם לא כיוון יצא, ומהי הכוונה שבסוכה הוא "מעיקר-המצוה"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתפילין זהו ענין דלכתחילה, וכדיעבד יצא גם אם לא עשה כן⁵. משא"כ במצוות סוכה אי"ז שני ענינים נפרדים ("איז דאס ניט קיין צוויי באזונדערע זאכין") — אלא הכוונה היא חלק מקיום המצוה!

[דובר עוד בענין שסוכה היא מצוה דחובת הגוף כמו שמביא אדמו"ר הזקן בקונטרס אחרון⁶].

★ ★ ★

-
- (1) ראה בארוכה ס' קו התאריך הישראלי (להר"מ כשר (ז"ל)). ובכ"מ.
 - (2) ספר המנהגים — חב"ד ע' 59.
 - (3) ראה ב"ח לטור סתרכ"ה: דכיון דכתיב למען ידעו כו' לא קיים המצוה כתיקונה אם לא ידע כוונת מצות סוכה כפי פשטה.
 - (4) שו"ע או"ח סכ"ה.
 - (5) להעיר מלקו"ש ח"ו ע' 274.
 - (6) להל' ת"ת פ"ג ס"ק א.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בר"ה וביום-כיפור ישנו צד השווה בין בני א"י ובני חו"ל — בר"ה עושים גם בא"י ב' ימים יו"ט. ויום הכיפורים הוא יום אחד,

הרי נכתב בעיתונים שהגיעו לכאן רבנים חשובים מארץ-ישראל⁷ מן הראוי שיאמרו (יסכימו?) שמשיח יבוא!⁸

[ס'איז דאך געשטאנען אין די "פייפערס" אז ס'איז אנגעקומען דא חשוב'ע רבנים פון ארץ-ישראל, זאלן זיי פסק'ענען (און מסכים זיין) אז משיח זאל קומען!"]

אחד הרבנים המסובים: וכי אנו צריכים להסכים? מי אנו שנסכים? שהרבי יסכים!⁹

[פני כ"ק אדמו"ר שליט"א הרצינו, אך לא הגיב על הדברים]¹⁰.

= ☆ =

- (7) [ברשימת אחד הת': בסעודה זו נכחו (בין השאר) רבני אנ"ש באה"ק ת"ו (לפי סדר א"ב): רח"ש ברוק (ראשל"צ), רש"ז גרליק (כפ"ח), ר"ד חנזין (פ"ת), ר"ג טרבניק (לוד), רש"נ ששונקין (ירות"ו) המו"ל].
- (8) ראה גם ס' "בצל החכמה" ע' 304 (בעת ביקור הרבנים הראשיים בארה"ק — כ"ז אדר שני ה'תשמ"ו ס"ב): אולי יתקבצו כל הרבנים ויוציאו פסק'דין שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד. — וראה גם ר"ד ושקו"ט בעת ביקור הרה"ג ר"מ אליהו שליט"א ו' מרחשון ה'תשנ"ב ס"ח.
- (9) וראה (המשך) להלן בשיחת ליל א דחג הסוכות.
- (10) [וראה המסופר ב"בית-חינו" גליון 86 (ט"ט"ז אייר תנש"א) ע' 10-11. גליון 87 (ט"ב — כ"ג אייר תנש"א) ע' 10-11. המו"ל].

תשמיץ -

פסק הדין - משיח נאון

ביום ראשון שלאחריו, עשרה בטבת של אותה שנה, נכנסו רבני אנ"ש ע"מ למסור לכ"ק אדמו"ר שליט"א את פסק הדין (ראה תצלום). את הפסק מסר הרה"ג הרה"ח הר"ר יהודה-קלמן מארלאו שליט"א ראש הבד"צ דק"ק קראון הייטס. הרבי שליט"א קרא את הפסק במשך זמן.

1234567

פסק דין

על דעת וכישיבת רבנים דוא... על מידין אשר החכנסנו פה בבית חיינו, ולאחר שדנו בענין הנורא והמכהיל של יישוב הגאולה והתגלות משיח צדקנו, והיות כפי ששמענו כו"כ פעמים מפי צדיק ונג... דורנו - הוד כ"ק אדמו"ר שליט"א אשר "כלו כל הקיצים" ומשיח צדקנו צריך וחייב להתגלות חתך וסיד, ואחרון הגדול ששמענו פה צעקתם מעומקא דליבא של אלפי ימין ומלכנו שליט"א בראשט אשר זעקו והכעו מכירות הלב - "עוד מחיזי!!!"

אשר ע"כ ככה ההורה, אשר... מה בעליונים ובתהוונים, הגנו בזה בפסק דין ברור ומחלט אשר כו"ה יקיים אשר... בעצמו בהורה ה' כי "צדיק גוזר והקב"ה מקיימ".

ואי לזאת צריך להתקיים עתה... "נאון" בלע"ז ריעוד סוף וקץ שם להושר הגלות, והשי"ח כרחמי המרובים יגלה לאלתר ובקרוב ממש אה משיח צדקנו - גואל ראשון וגואל אחרון - ונגאל עמו ישראל ברחמי ויזליבנו קוממיות לארצנו הק' ויהפכו ימים אלה לששון ולשמחה לבני ישראל וכולנו נהי' עושי דברו לשמוע בקול דברו.

וע"ז באעה"ח כיום עשירי בטבת ה' שפ"ז פה ליובאוויטש שבליובאוויטש, ב' אלול ג.ל.

ביד"צ דק"ק קראון הייטס "כאן צוה ה' את הברכה" } יהודה קלמן מארלאו אברהם אזראבא יוסף אברהם הלוי הי"ע

יכוהיאל פרקש - ירושלים הי"ו
משה יצחק העכס - גינו היבו, קאנזי
בן ציון בר' ארי' זאב ליכטנר ערד
יעקב עמנואל כהור"ר דוב יו"ה שחם טאראנטא
יצחק זלמן כהר"ר שלום פוזני נעשוויל טענעפי
עזריאל זעליג ב"ר אברהם זאב וי"ל שארפטשיר סינגינעטי, אהיא
נחמן ב"ר פינחס סודאק - לובין אנגליא
מרדכי שמואל כהור"ח משה שנין אשכנזי כפר חב"ד
יהודה צבי ב"ר משה יעקב פייגלמאן - וואוסטר והגליל
שניאור זלמן ווילשנסקי מארז'היאן גינו דזערזי
אברהם מיכאל בן כרינדעל הלל ין מעיה"ק ירושלים
אלי' יוהנן בן טעמא גורארי' - הולון ארה"ק
משה בן ישעי' ופראדל לאזאר - גילאן איטלי'
ישראל כהר"ר יחזקאל הכהן דערטן - ספרינגפילד מאסס,
דוד מאיר ב"ר משה דרוקמן - קוית סוצקין, אה"ק ח"ו
יעקב ישראל בן מוהר"ח ירחמיאל בלוטנפלד - מריא דע זשאנירא
מרדכי ב"ר שמואל דוד בעלינאווי צרפח
הלל בן אלטא שרה צערטל, כהר"ר אברהם ברוך ז"ל פעוונזנער, פריז
אליעזר בן יכוהיאל זוסמאר ריבקין טאמסא פלארידא
שמואל פסח כהר"ר שמואל פסח ז"ל באגאמילסקי, כינפלווחיז נוא דזוירזי
גהן כהר"ר שניאור זלמן באפולא ג.י.

לאחר מכן אמר:

"זאל דער אויבערשטער ממלא זיין משאלות לבבכם לטובה אין אלע זאכן וואס עס שטייט דא, ובלשון הרמב"ם: אמן בן יהי רצון.

און דאס זאל זיין בעגלא דידן ממש, ובפ"רט אז ס'איז שלשים יום פאר יו"ד שבט.

מ'זאל הערן בשורות טובות, ויהפכו ימים אלה לששון ולשמחה ולמועדים טובים."

ליל א דחג הסוכות תשכ"א

אחד הרבנים המסובין: כיצד צריכה להיות ההנהגה לפועל של
הבחורים שהגיעו הנה מאה"ק ת"ו ביום-טוב שני של גליות?¹

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יו"ט שני של גליות? הרי יכולתם² לחסוך
זאת לגמרי!³...

[יום-טוב שני של גליות — איר האט דאס גיקענט אינגאנצען
פארשפארען!...]...

[הרב הנ"ל התנצל, אך כ"ק אדמו"ר שליט"א לא הגיב, והחל לדבר
בהענין דנשיאת כפים (כדלהלן)].

שאלה: אדמו"ר הזקן בסידורו כותב "נהגו בכל מדינות אלו שאין

(1) ראה גם להלן בר"ד יום א דחגה"ס תשל"א ס"ד. ועוד.

(2) ראה לעיל ר"ד מוצאי יוהכ"פ [תשכ"א] ס"ג.

(3) ראה ס' שבחי האר"י (דפוס ארם צובא דף י'):

"פעם א' בערב שבת סמוך להכנסת כלה יצא עם תלמידיו חוץ לעיר
צפת, לבוש ד' בגדי לבן, הילר"אק, ושופיצאה, וכתונת, ומכנסיים, כדי
לקבל השבת. והתחיל מזמור לדוד הבו לה' בני אילים ופזמון מיוסד
לקבלת השבת, ומזמור שיר ליום השבת וה' מלך, בניגון נאה.

ובתוך שהיו משוררים אמר הרב לתלמידיו: חברי, רצונכם שנלך
לירושלים קודם השבת, ונעשה שבת בירושלים?

— וירושלים היא רחוקה מצפת יותר מעשרים וחמש פרסאות —
השיבו קצת מהתלמידים — אנו מרוצים בכך. וקצת מהתלמידים
השיבו ואמרו: נלך מקודם ונודיע לנשינו.

כיון שאמרו כן, נחרד הרב חרדה גדולה, והכה כף אל כף ואמר: אוי לנו
שלא היה בנו זכות להגאל, שאלמלי משיבים הייתם כולכם בפה אחד
שאתם רוצים לילך בשמחה גדולה, תיכף היו נגאלין כל ישראל — שעתה
היתה השעה כשרה להגאל."

— הובא ונ' בשיחת ש"פ שמיני תשח"י (ס' השליחות, קה"ת תשמ"ז, ע'

98 ואילך). וראה ס' כתבי הרח"א ביחובסקי (ני. תש"נ) ע' לה.

נושאים כפיים אלא ביום טוב שאז שרויים בשמחת יו"ט ונושאים כפיים במוסף", וזהו מנהג חו"ל, וכמו שמובא גם בשו"ע שלו⁴:

"נהגו בכל מדינות אלו שאין נ"כ אלא ביו"ט משום שאז שרויים בשמחת יו"ט וטוב לב הוא יברך משא"כ בשאר ימים אפי' בשבתות הם טרודים כו' ואינם שרויים בשמחה כו'".

אמנם, באה"ק ת"ו ישנם חילוקי מנהגים: יש נושאים כפיים בכל יום⁵, יש שעושין כן בר"ח, ש"ק ויו"ט. ובין הנ"ל עצמם ישנם הנושאים כפיים רק במוסף ויש שעושין כן אף בשחרית,

כיצד עלינו לנהוג?

וה"ה כיצד יש לנהוג בענין השינה בסוכה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א [היתה אריכות פרטים ושקו"ט, אך לא זכרו את כל הפרטים רק קטעים הבאים להלן — ואין מוקדם ומאוחר בהן, ולהבהיר עוה"פ כי אין זה לשונו הק' אלא תורף המסקנא]:

חז"ל מדגישים בכ"מ את גודל הענין שתלמיד צריך לנהוג כרבו⁶, וממילא יש להשתדל לנהוג כמנהגי רבותינו נשיאינו⁷ [כולל הנהגות שנהגו בד' אמות שלהם — ובהסכמתם⁸ וכידוע בגודל הענין ד"מעשה רב"9].

בענין נשיאת כפיים*⁹ —

-
- (4) סי' קכח סו"ז.
 (5) וכהב"י — הובא בשו"ע אדה"ז שם: אבל מ"מ יישר כחם של בני א"י וסביבותיהם שנושאים כפיהם בכל יום כתיקון חכמים כו'.
 (6) ראה סוכה לב, סע"ב: רב אחא .. מהדר אתרי וחד הואיל ונפק מפומי דר"כ. וראה גם חולין קלג, א (אקריוה לר"ס כו') ביצה לו, ב (תיתי לי כו'). נדה יב, ב וברש"י (ד"ה דילמא) שם.
 (7) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 272. לקו"ש חכ"א ע' 86. ס' בצל החכמה ע' 132-133.
 (8) ראה לקו"ש ח"ט ע' 282.
 (9) שבת כא, א. וש"נ. וראה ב"ב קל, ב וברשב"ם שם.
 (9*) בכללות ענין זה ראה שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' א. ובארוכה — בס' חקרי זמנים כרך ג (אה"ק תנש"א) ע' שפו ואילך.

באמת צריך חיפוש ועיון המקור דהפוסקים לחילוקי המנהגים שיש
 בזה באה"ק ת"ו, שבצפון אין נ"כ אלא בשבת¹⁰, ובשאר מקומות נ"כ בכל
 יום¹¹

ואולי הטעם דהמחמירים לנ"כ גם בשבת הוא משום דאיתא בספרי¹²
 "וכיום שמחתכם — אלו השבתות" וכן מבואר בתשובות הגאונים¹³ שבשבת
 יש ענין השמחה¹⁴, שהוא הטעם¹⁵ לנ"כ ביו"ט דוקא בחו"ל¹⁶.

באמת הי' צריך להיות באה"ק כמו בחו"ל¹⁷ — נ"כ ביו"ט בלבד,
 אולם כיון וכבר נ"כ בזמנים אחרים — יהי' עכ"פ בשבת¹⁸, ר"ח וחזה"מ,
 אך לא בכל יום.

האמנם שמחים באה"ק יותר מבחו"ל? כפי שנהגו אצל כ"ק מו"ח
 אדמו"ר — כך עלינו לנהוג בכל אתר ואתר, וגם באה"ק ת"ו.

וה"ה בנוגע לענין השינה בסוכה¹⁹ — ידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא
 ישן בסוכה, ולכן כל ההולכים בעקבותיו צריכים לנהוג כמותו²⁰, אע"פ
 שלפי פס"ד השו"ע²¹ יש לישון בסוכה.

-
- (10) ראה ס' א"י (לרי"מ טוקצינסקי) ע' כב. ועוד.
 (11) ראה פאת השלחן סי' ב סט"ז.
 (12) במדבר י', י. הובא באבודרהם (תפלת שבת) ובשבלי הלקט.
 (13) שערי תשובה סי' ל.
 (14) וראה לקו"ש ח"ד ע' 1090 (ואילך) הע' 31. לקו"ש כרך לג (בהעלותך
 תשמ"ח). סה"מ תש"ט ע' 130-131 בהע'. שיחת ש"פ האזינו ש"ת תנש"א
 ס"ה.
 (15) כנ"ל בשו"ע אדה"ז מרמ"א שם. וראה גם דרכי משה שם. רמ"א סו"ס תקסו.
 (16) עוד טעמים — ראה שו"ת בית אפרים אר"ח סי' ו. שו"ת חת"ס אר"ח סי'
 כג.
 (17) ש"הוא מנהג קדום יותר מת"ק שנה ואין לנו לשנות מנהג כו" — בית
 אפרים שם.
 (18) בבית אפרים שם: ויש מנהגים שנ"כ אף בשבתות. וראה שו"ת אהלי יעקב
 סי' סח"סט.
 (19) בהבא להלן — ראה גם שיחות יום ב דחה"ס יום שמח"ת ושבט בראשית
 תשל"ל (לקו"ש חכ"ט ע' 211 ואילך). ר"ד ליל א דחה"ס תשל"ל ס"ג.
 (20) ראה לקו"ש שם ע' 218.
 (21) סתרל"ט ס"א (וברמ"א). וכ"ה בשו"ע אדה"ז — סתרל"ט ס"ד. נת' שם ע'
 215.

עד"ז בענין מקום הדלקת נרות חנוכה — נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר להדליקן על פתח חדרו שפנה לפרוזדור, ולא על חלון חדרו שפנה לרה"ר, אע"פ שהיתה אפשרות לכך²²

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הראה בידיו הק' על שתי האפשרויות — כי לסוכה נכנסו מתוך חדר כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע]

ולכן גם החסידים צריכים להדליק כן.

ומכאן, כאמור, בנוגע לעניננו: גם בענין נשיאת כפים יש לנהוג כפי שנהגו אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר לשאת כפיים רק ביו"ט למוסף, אלא שמאחר וכבר נהגו כו' — יהי באופן האמור²³.

= ☆ =

(22) הביאור בזה — ראה שיחת זאת חנוכה תש"ל. "הוספה לאחר זמן" למכ' מיום הנ"ל — לקו"ש ח"ה ע' 456-457.

(23) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 448. התוועדויות תשמ"ה ח"ה ע' 3107. תשמ"ו ח"ב ע' 841. ר"ד ושקו"ט בעת ביקור הרה"ג ר"מ אליהו שליט"א ו' מרחשון ה'תשנ"ב סח"י. וראה עוד לקו"ש ברכות ערב יוהכ"פ תנש"א.

ליל א דחג הסוכות תשכ"ב

רש"ג: מצינו כמה פעמים בלקוטי תורה שמביא אדה"ז "מרגלא בפה קדוש המגיד נ"ע"¹ "והרב המגיד הקדוש ז"ל היה מרגלא בפומיה תמיד"². מהו הדיוק בלשון זה ולא כמו שרגיל להביא בדרך כלל³ ופי' הה"מ וכיו"ב?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו ע"ד התורות (מאמרים) שהיו הרביים הנשיאים חוזרים מדי פעם לטהרת האויר⁴, כך תורות הנ"ל היו ממה שהי' נוהג מדי פעם לומר.

[בענין המאמרים שהיו חוזרים לטהרת האויר — פנה להנוכחים ושאל:]

האם יש מי שיודע?

[הוסיף ואמר]

זה נדפס כבר ב"היום יום"⁵ [(ובחיוך:)] לי כבר הי' זמן לשכוח!... [הת' מאיר פרידמן (שהי' בין העומדים שם) החל לחזור בלחש, פנה אליו כ"ק]

אל תחבייש, אם אתה יודע — אמור!...

אח"כ הביט לעבר הבחורים שי' העומדים שם ואמר

אם אין יודעים — מדוע נדחפים?! [אז מ'ווייסט ניט — וואס שטופעט מען זאך?!]

(1) מסעי צה, ב.

(2) ואתחנן י', ג.

(3) ראה הנסמן במפתח שמות ספרים ואנשים ע' דובער הה"מ.

(4) ראה סה"מ תרנ"ט ע' רכב.

אח"כ הובא "היום יום" ור"י שי' כ"ץ חזר בקול רם על הנאמר שם⁵:
 "לכל אחד מהרביים היו מאמרים קבועים ביחוד בשביל זה (לטהר אויר
 העולם), אשר פעם בשתים או בשלש שנים היו חוזרים עליהם ברבים".

— והמשיך הנ"ל עד סוף הקטע שם פורטו אחד מהמאמרים של כל
 נשיא [בעת הקריאה חייך כ"ק כמה פעמים (כשהנ"ל פיענח את הראשי-
 תיבות שנזכרו שם)].

= ☆ =

ליל א דראש השנה תשכ"ג*

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה אל הרה"ח וכו' אליעזר הורביץ (כנו של הרה"ג הרה"ח וכו' יצחק הלוי מתמיד — הי"ד) שהיסב לשולחן ושאל אותו]:

מדוע אינכם אוכלים, הרי בליל ראש השנה חייבים לאכול לכל הדעות***!?

ב. ר' יונה שאל את הרב הנדל ממונטריאל אם לברך בפה"ע ושהחיינו על הרימוץ שאכלו בסוף הסעודה וקיבל מענה. אז שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א כשחיוך נסוך על פני קדשו את הרב הנדל: "נו, כיצד פסקתם?" [נו, וואס האט איר געפאסקענט?].

* מרשימת אחד המשתתפים בסעודה שציין בתחלתה: "הסעודה עברה כמעט לגמרי בדממה. רק .. [כבפנים]".
 ** ראה שו"ע אדה"ז סתקצ"ז ס"ה. ובכ"מ.

יום א דראש השנה תשכ"ג

כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה אל הרב מ"ד ריבקיין ושאל אותו]: הרי זכיתם להיות הבעל תוקע אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר¹, ונצטויתם ללמוד המאמר להבין ענין תקיעת שופר שבסידור אדמו"ר הזקן² —

שמה שאלתם אצלו, מכיון שהמאמר הוא פירוש על כוונת הבעש"ט [כמ"ש בדיבור-המתחיל שלו "להבין ענין תקיעת שופר (עפ"י כוונת הבעש"ט ז"ל)"] — היכן מופיעים כוונות הבעש"ט לתקיעות³? — "כוונת המקוה מהבעש"ט ז"ל" נדפסה בספר פרי הארץ⁴ — ועליהם מוסב הביאור שבסידור⁵, אך כוונת התקיעות לא מצאתי לע"ע לא בדפוס ואף לא בכת"י!

רש"ל: למי זה משנה, על הבעל תוקע לדעת!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הבעל תוקע מוציא את השומעים ידי חובתן רק בשמיעת קול שופר, אך לכויין צריך כאו"א בעצמו, כמו שמבאר הראגוצ'ובי⁶ בהדין ד"עשרת בני המן צריך למימרניהו בנשימה אחת"⁷ דרק

-
- (1) ראה גם רשימות דברים (חיטריק) ח"ב ע' קלה. כרם חב"ד גליון 1 (תשרי תשמ"ז) ע' 26 סס"ח.
 - (2) ראה ספר המנהגים-חב"ד ע' 56 והע' 7. שיחת ש"פ האזינו שבת תשובה תשכ"ד ט"ו.
 - (3) [כשנדפס הסידור בהוצאת קה"ת (תשכ"ה) נדפסו בהוספות "כוונת התקיעות מהבעש"ט ז"ל" (דף ו[שטז]), אך שם כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכנראה הם הכוונות שבסי' האריז"ל — (הר"ש מרשקוב). ולכאורה אין להביאור דאדה"ז שייכות אליהם. ועכצ"ל שישנן עוד כוונות להבעש"ט שונות מכוונות האריז"ל (וכמו בכוונות המקוה)". וחותם: "בכ"ז, לשלימות הענין וכיון שלע"ע לא מצאתי בשום מקום כוונות התקיעות מיוחסות להבעש"ט נעתקו כאן". המו"ל].
 - (4) קאפוסט תקע"ד. בסידור אדה"ז (קה"ת תשכ"ה) בהוספות דף ה[שטו].
 - (5) דף קנו, א.
 - (6) צפע"נ ח"ג בהשמטות להל' גירושין.
 - (7) מגילה טז, ב. שו"ע או"ח סתר"צ סט"ו.

עצם הדיבורים (הקריאה גרידא) אפשר לצאת בשמיעה מאחר (מצד "שומע כעונה") אבל אופני הדיבורים והתנאים המיוחדים להדיבורים ככוונה (וכיו"ב) א"א לייחס להשומע⁸.

= ☆ =

(8) עיי"ש דמכאן מקור למנהג ישראל שכל הקהל קוראים עשרת בני המן (דלא כמ"ש בחיי אדם ש"אינו מנהג") – ראה גם המועדים בהלכה (לרש"י זוין) ע' רא. אישים ושיטות (להנ"ל) ע' 98.

יום ב דראש השנה תשכ"ג

רמ"ד ריבקיין: בכ"מ בדא"ח מבואר ש"בכל זמן עליי והסתלקות מתחתון לעליון אומרים אנא בכח"¹.

ובעצם מפורשים הדברים בעניננו כסידור אדה"ז בד"ה להבין ההפרש²: "מ"ב תיבות דאנא בכח שבו שם מ"ב אומרים אותם על כל דבר שצריך עליי דוקא כמו לפני תקיעת שופר שאומרים אנא בכח כידוע³ לפי שענין תקיעת שופר הוא מבחי' עליית המל"י".

ולפי זה צריך להבין מדוע אין אנו נוהגים לאמר "אנא בכח" לפני תקיעת שופר!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כמדומני נדפס כבר מכ"ק מו"ח אדמו"ר ש"באמירת אנא בכח צריך לראות — או לצייר במחשבה⁴ — השמות, שהם הראשי תיבות, אבל לא לאמרם⁵.

ו"בדרך כלל הם הכוונות מהפסוקים שר"ת שלהם שם שני משם מ"ב, אמנם יש שמכוונים התיבות אנא בכח כו' במחשבה, אבל אין אומרים האותיות והתיבות. והעוסק בכוונות צריך ללמוד הענינים ברור בכתהאריז"ל⁶, ואז כוונתו רצוי⁷.

רמ"ד ריבקיין: פעם הלכתי עם ר' גרונם⁸ על האהל בליובאוויטש ואחד הנוכחים שם אמר שצריך לאמר "אנא בכח". אך ר' גרונם צחק ואמר שזה שייך רק במקום העלאה.

-
- (1) ראה סה"מ תרס"ד ע' קפ. ובכ"מ.
 - (2) עד, א.
 - (3) ראה זח"ב קעה, ב. קפז, א.
 - (4) ראה שו"ת יוסף אומץ (להחיד"א) סמ"ד.
 - (5) "היום יום" — כד אדר שני.
 - (6) ראה סידור הגאונים והמקובלים ח"א ע' רכח-רל. וש"נ.
 - (7) "היום יום" — ב' תשרי. עפ"י אגרות-קודש ח"ד ע' קמג.
 - (8) ר' שמואל גרונם אסתרמאן ('הרש"ג"), תלמידו של הרה"ג והרה"ח ר' אברהם מזעמבין. ראה אודותו קונטרס ח"י אלול ה'תש"ג ע' 45.

— אך לפועל בספר "מענה לשון" שנדפס ע"י קה"ת⁹ זה מופיע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: את ה"מענה לשון" הנהיג אדמו"ר האמצעי לאומרו על אהל אדמו"ר הזקן¹⁰.

ברם, בעצם הי' תוכנו גם לפני כן¹¹ [אף שלע"ע לא ראיתי את המקור] ויש להניח שגם שם מופיע "אנא בכח".

= ☆ =

(9) בשנת ה'שי"ת.

(10) נדפס אח"כ ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר — ווילנא תער"ב.

(11) ראה ס' מגדל עז (כפ"ח תש"מ) ע' שמא.

צט

להבין ענין ההשתמחות על קברי הצדיקים • רנה ענין ההשתמחות על
הקבר יש בזה כמה מדריגות ואופני שונים וכדרך כלל יש בזה ה
מדריגות • האי מה שמכואר בשו"ע אי"ח הט"ב ה"ל • ומה שנוהגי לילך על
הקברות הוא כדי לעורר האבילו ולהכניע היצה"ד ולשוב בתשובה • והוא
עד מאמרז"ל וא"ל יוכיר לו יום המית' שע"ז נבנע היצה"ד וכמ"ש טוב לכת
אל בית אכל מלכת אל בית המשה ורחי יתן אל לבו • הרי שכזה יוכל
להכניע את לבו כנ"ל • והב' הוא ג"כ נוכר בשו"ע הלכו"ד ה' נוהגי לילך על
הקבר ולתרו בו שם בתנוגי' ויש מהטעם משום דכ"ה הוא מקום מנוחו
הצדיקי • ומצד כך הוא מקום קרוש ומפורז והתפילי נ"ת קבלת שם ביותר
וכו' • ויב' קש מהשי"ת שיתנאלץ רחמים בזכות הצדיקי שוכני עפר ויש בזה
ב' טעמים • האי שהמקום קרוש ומהורוזה גורם שמקבלים תפילתו • הבי'
שכוראי יתפלל ששכונה רצויה ביותר מהמת התעוררות הלב כתשובה
כנ"ל משום ורחי יתן אל לבו • חה גורם שתהיה תפילתו רצויה ומקובלת •
זהג' הוא מה שהולכים אל מקום מנוחה אכיתם או כנו יהיו כו' וכדומה
שמעורר חכמה וההספר ועושה פתיחות הלב לגמרי כמו שפיתו מוכל
לפניו ממש שנשכר לבנו כאמת מצד עג"נ שנגע עד נקורות לבנו לנכות
בטר נפשו וכמו שאמר ר"י דין גרמא דעשיראה ביר שהי נ"שא אצלו העצם
משוש עג"נ שלא ישכח על בנו שמת ובעבור זה תמיד לבו נשכר וכמו יערב
אכינו ע"ה שהתאכל על בנו ימים רבים שהיה תמיד בוכה כמר נפשו על
הבתלקות בנו מצד שלא נשכח כלל נאתו כידוע • וכמ"כ בהליכתו אל
הקבר אעפ"י שנשכח מאתו ומקרב אעפ"י כהוור ונוכר עד שיכול לבנו כמר
נפשו מאד וגורם בזה פתיחו הלב לגמרי עד שיכול לבנו על הנאי ממש
ג"כ בלב נשכר ונרכה וככמה רכה ויכול לבוא לידי תשובה שלימה כידוע
כי עיכוב ה' תשובה הוא מחמת גסות וגברות הלב אכל אסהלב נשכי היטב
באמת יהיה מאיזה דבר שיהיה אוי תגימי יכול לבוא לידי תשובה שלימה
וזהו יסודים שבאין על האדם שנקי יבורים של אחבת אפי' בפני חי' זמווני
שמבטשים לאדם כדי להשיבו בתשובה שלימה מקרב ולב עמוק ביותר
וראי טרי שאמר דין גרמי דעשיראה ביר שכוראי היה אצלו יבורים של

אחבת א

מוצאי יום הכיפורים תשכ"ג

הנהגות

הכינו "לחם משנה" וכ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו ובצע מהלחם משנה (המסוכים לא בצעו על "לחם משנה") — [וראה בסמוך].

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א: איני יודע המקור לכך שהכינו "לחם משנה".

ביום הכיפורים הראשון — כשירד משה רבינו מן ההר עם הלוחות האחרונות¹, היתה שמחה של מוצאי יום הכיפורים ללא הקדמת יום הכיפורים, שכן, אז טרם הי' הציווי לצום ביום הכיפורים, ולפי הדיעות שהי' זה בשבת² הי' אף אסור לצום, ומשה ירד בעוד יום, והשמחה של מוצאי יום הכיפורים היא התשובה שהביא משה ויאמר ה' סלחתי³ .. ואולי לכך הכינו "לחם משנה", ("כפליים לתושיי")⁴.

ב. רש"ל: מה הענין ב"מפטיר יונה"⁵?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דובר פעם שזהו סגולה לעשירות.

רש"ל: כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אמר לי שמפטיר יונה מעניק כח לתשובה והוא גם סגולה לעשירות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש היו כל הבנים עולים למפטיר יונה⁶.

(1) ראה תענית כו, ב במשנה (ובפרש"י שם); ברייתא שם ל, ב.

(2) ראה סה"ד אלף השלישי (ד"ה כתב בהשמטות). ובכ"מ.

(3) פרש"י עה"פ עקב ט, יח.

(4) ל' הכתוב — איוב יא, ו. הובא (בענייננו) בשמו"ר רפמ"ו.

(5) ראה גם להלן בר"ד מוצאי יוהכ"פ תשכ"ט ס"ב.

(6) ראה גם סה"מ תשי"א ע' 91.

ג. דובר אודות המאמר של אדמו"ר הצמח צדק⁷ לערב יום הכיפורים השתא⁸ (שהוא המקור למאמר שאמרו כ"ק אדמו"ר שליט"א בשבת תשובה⁹).

רש"ל: לא מוצאים מאמרים שאמר הצ"צ ביום הכיפורים¹⁰.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מאמר זה לא נאמר כנראה כמאמר אלא כרשימה שכתב לעצמו.

= ☆ =

-
- (7) ד"ה וכל אדם לא יהי באהל מועד.
 (8) אוה"ת נצבים יוהכ"פ ע' א'תקנה - א'תקס.
 (9) ראה שיחת ש"פ האזינו תשכ"ג - נעתק במפתח מאמרים (קה"ת תש"מ) ע' 29 הע' 2.
 (10) ראה גם ר"ד הנ"ל (הע' 5) ס"ג.

יום א דחג הסוכות תשכ"ג

ר"י כץ: מדוע אין¹ מברכים על אכילת המצה במשך כל ימי הפסח, משא"כ בחג הסוכות שמברכים בכל פעם "אקב"ו .. לישב בסוכה"? כ"ק אדמו"ר שליט"א [השיב לו בהרחבה², ולאחר מכן הוסיף ואמר]:

ישנם מצוות שאין מברכים עליהם וכגון עד"מ מצות צדקה — וטעם הדבר הוא³ משום שאין המצוה תלויה ביד הנותן⁴ אלא ביד המקבל⁵. טעם נוסף — ע"ד הצחות — שגור בפיהם של חסידי פולין⁶, שכן, אם יהי' חיוב לברך, הרי היהודי ירצה לעשות הכנות כדבעי קודם אמירת ברכה (ובפרט — בשם ומלכות) והוא ילך לטבול במקוה, יחגור "גארטל" ובינתיים מי יודע מה יארע לעני⁷! ...!

= ☆ =

-
- (1) כפס"ד המג"א סו"ס תרלט — ראה שו"ת המהרש"ם ח"א סי' רט. שו"ת חת"ס יו"ד סקצ"א. שו"ח מע' חומ"צ סי"ד ס"ו. ודלא כמ"ש בשו"ת משיב דבר יו"ד סע"ז. יפה לבב ח"ב סי' רעה.
 - (2) ראה ראשונים נעתקו ב"מבוא" להגדה שלמה (להר"מ כשר) פכ"ט (ע' 165-166).
 - (3) ראה שו"ת הרשב"א סי"ח.
 - (4) האריכו בזה באחרונים — ראה קצוה"ח סצ"ז סק"א. שו"ת חת"ס אר"ח סנ"ד. ועוד.
 - (5) ראה ארחות חיים סצ"ב שזהו גם כשנותן לקופה של צדקה דאין שייך לומר שלא יקבל ואפ"ה אינו מברך.
 - (6) ראה גם שיחות ח"י אלול תשי"א סמ"ד. ש"פ בראשית תשמ"ג ס"מ. אדר"ח מרחשון תשמ"ג סכ"א (התוועדות תשמ"ג ח"א ע' 358. 382).
 - (7) וע"ד הסיפור הידוע (תענית כא, א) אודות "נחום איש גם זר".

ליל ב דחג הסוכות תשכ"ג

א. דובר אודות יאנעווער אתרוגים (קאלבריאה¹), ואמר

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איני רואה שום נפק"מ אם האתרוג גדל באיטליי או (ששתלו מגרעיניו) בא"י, ואדרבה, מכיון שהוא מאותו מקור².

★ ★ ★

ב. רש"ג: בענין תחיית המתים — בכמה גופים תקום הנשמה אחרי שהיו לה כמה גלגולים ובכמה גופים³.

— [כמדומני שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע דיבר מזה ונדפס גם ב"תורת שלום"⁴]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שאלה זו שואל בזוהר פרשת משפטים⁵ ושם מבואר שהנשמה תקום באותו גוף שבו היתה רוב עבודתו — הגוף היותר מזוכך.

יש עוד פי' בזוהר⁶ שבאמת כל הגופים יקומו לתחי' כי הנשמה המגולגלת הוא ניצוץ, וכהדלקת נר מנר.

ולפירוש זה ההכרח מהמבואר בכ"מ שנשמת רשב"י היא ניצוץ

(1) ראה גם להלן בר"ד מוצאי יוהכ"פ תשכ"ד ס"ב.

(2) אבל ראה לקו"ש ח"ט ע' 390: אודות נטיעת שתילי קלברה באה"ק ת"ו, הנה .. אינו דומה לאתרוגי קלברה עצמם, ורק שסר בזה הענין דההרכבה כו'.

[— ואולי אכן המדובר בפנים הי' בענין חשש הרכבה. המו"ל].

(3) בהבא להלן — ראה גם להלן ר"ד יום שש"פ תשכ"ט ס"ד. ר"ד ליל אחש"פ תשל"ס"א. ובארוכה — ר"ד יום ב' יו"ד אדר תשל"ד ס"ג ואילך.

(4) ע' 211.

(5) ק, א. וראה ג"כ שם ח"א קלא, א. ת"ז תי' מ.

(6) ראה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סי"א ע' 54-55.

מנשמת משה רבינו⁷ ע"ה, ואליהו הנביא הוא נשמת פנחס⁸ ושניהם הרי יקומו לתחי' גם משה רבינו וגם רשב"י וכו'.

בכל אופן — האמונה בתחיית המתים היא לא שהגוף יקום לתחי' אלא שהנשמה תקום לתחי' בגוף אך אינו מוכרח להיות בגוף זה.

= ☆ =

(7) ראה גם סה"מ תרע"ז ע' קלד.
 (8) וראה ר"ד יר"ד אדר תשל"ד ס"ד.

ליל א דראש השנה תשכ"ד

הנהגות

כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שבברכת הקידוש הי' מכוין באמירת
 "שהחיינו" לפטור את הרימון שאוכלים אחרי קידוש, ומטעם זה לא בירך
 "שהחיינו" על הרימון.

= ☆ =

יום א דראש השנה תשכ"ד

כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לר"י חורגין: הלא רגילים אתם לבקש בכל
 פעם עבור היהודים שבמדינה הזאת! ...!

= ☆ =

ליל ב דראש השנה תשכ"ד

א. רש"ג: ההליכה לתשליך¹ עשתה רושם עצום על הקהל.
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולם הדבר כרוך ב"שאלה" — משום שאנשי משטרה יהודים שירתו את הצועדים ביום-טוב!

ב. רש"ל: בראש השנה נמשך אור חדש שלא הי' כמוהו כו².
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: אור זה הוא גם "אור עליון"³. והיינו, יכול להיות אופן שיהי' חדש אך לא עליון, משא"כ בר"ה הוא "חדש" וגם עליון.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: הט"ז (בעל "טורי זהב") הי' מקובל⁴, הוא הי' חתן של הב"ח שאף הוא הי' מקובל⁵.
 רש"ג: מצינו גם להיפך: רכי עקיבא איגר הי' חותנו של ה"חתם סופר"⁶ ואף על פי כן הוא לא הי' מקובל.

(1) נהוג (הי') בליובאוויטש (עד שנת תשכ"ז) ללכת לתשליך ברוב עם כאשר הקהל צועד בתהלוכה (לפירסום המנהג וכו') ברוב שירה וזמרה ל"גן הבוטאני" מרחק של 20 דקות בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א — ראה בטאון חב"ד גליון 20 (כסלו-טבת תשכ"ג) ע' 17. וראה גם שם חוברת יג (יר"ד שבט תשי"ז) ע' לג-לד. המו"ל.

(2) אגה"ק סי"ד.

(3) שם.

(4) ראה גם שיחת ש"פ כי תשא ט"ז אדר תשכ"ד ס"ז: הט"ז הי' מקובל והי' חתנו של הב"ח שהי' כידוע מקובל גדול, ובענין ברכת התורה מאריך (ראה ב"ח לטווא"ח סמ"ז ד"ה ונוסחא) הוא בנוגע לתורה לשמה ושם ישנם לשונות שלא מוצאים כדוגמתם כ"אם בתורת החסידות.

(5) ראה גם שיחת ש"פ שלח תשל"ב (שיחות-קודש תשל"ב כרך ב ע' 363): כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' אומר שהב"ח הי' מקובל גדול, כפי שנראה בעליל גם בפירושו וכו'. וראה גם שיחות-קודש תשל"ח ח"א ע' 459. תשל"א ח"ב ע' 396. תשל"ו ח"א ע' 347.

(6) וראה שו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סצ"א: "שכל צח ומצוחצח, זך ונקי, של מורי

כ"ק אדמו"ר שליט"א: רבי עקיבא איגר אמנם לא הי' מקובל, אך חתנו ה"חתם סופר" הי' מקובל⁷.

אחד הנוכחים: ממכתבו של אדמו"ר האמצעי⁸ בו הוא מתאר את ביקורו אצל רבי עקיבא איגר ("כפוזנא הייתי אצל הגאון הישיש רע"ק וכינוי שמו איגר .. וקבל אותנו בכבוד גדול וכו'"), משמע שהוא הי' מקובל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדרבה מהמכתב משמע שלא הי' עוסק בענין זה⁹.

הנהגות

אוצר החכמה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל מים אמצעיים.

= ☆ =

וחמי הגאון נ"י אור עולם באוצר בלום לתורה ולתעודה". וראה מגדל עוז (כפ"ח תש"מ) ע' רל-רלא.

(7) בשיחת שבת חוהמ"ס תשי"א ס"א: בכלל בספרי החת"ס מתגלגלים אמרות חסידיות להיותו תלמידו המובהק של ר' נתן אדלער והי' תלמיד מובהק לבעל הפלאה – תלמיד הה"מ ולכן ישנם אף בתשובות החת"ס דברי חסידות. וראה עוד 'ימי מלך' ח"ב ע' 801 (על שירי חת"ס).

(8) אגרות-קודש אדמו"ר האמצעי (קה"ת תש"מ) אגרת כה (ע' רפא ואילך).

(9) ראה שם ע' רפב: ואמרתי לו .. שמעתי מאדמו"ר .. ע"ד הקבלה .. ונהנה מזה. אך כבדה אזנו משמוע.

יום ב דראש השנה תשכ"ד

כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה לרד"מ ריבקיין]: איך הי' הסדר ד"כוס של ברכה" בליובאוויטש?*

רמ"ד ריבקיין: בליובאוויטש לא ראינו שאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע יחלק "כוס של ברכה".

אחד המסובין: גם כשכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע התגורר בריגא לא הי' מחלק "כוס של ברכה"**.

= ☆ =

* בקשר עם קביעות השנה (תשכ"ד) שבת תשובה הי' בסמיכות לר"ה – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (בסיום ההתוועדות דר"ה) שאמנם רצונו הי' לחלק "כוס של ברכה" אחר ההתוועדות (שהסתיימה בליל ש"ק), אולם עוררוהו (ימען האט מיר מעורר געווען) שישנם כאלו שכבר ברכו ברכת-המזון ולא יוכלו לשתות מהיין, ולכן חלוקת "כוס של ברכה" תתקיים בסיום ההתוועדות דשבת-שובה. המו"ל.

** אחרי הסעודה ירד כ"ק אדמו"ר שליט"א לחדרו הקי. אח"כ יצא בפתע נכנס לביהמ"ד בעת הילוכו הביט לכל הצדדים (כמחפש מישהו) הלך למקום מושבו בעת התפלה והתחיל לומר מאמר (מיוסד על מאמר אדמו"ר הזקן) משנת תקס"ב. כ"ז הי' בערך כ"15 מינוטין, ואח"כ חזר לחדרו [בעת תחילת המאמר נכח מספר קטן של אנשים].

תמונה

מוצאי יום הכיפורים תשכ"ד

א. [קודם הסעודה אמר רש"ל לכ"ק אדמו"ר שליט"א "גוט יום טוב", ואמר]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך אכן נאמר בשולחן-ערוך¹ ש"יפקדו איש את רעהו 1234567 כדרך שאומרים בשבת ויו"ט²

ובספר יוסף אומץ³ מביא:

"א"מ החסיד ז"ל כשהי' רוצה לצאת מבית הכנסת במוצאי י"כ אמר לשכניו וכן לכל הפוגעים בו בדרך יציאתו יום טוב טוב וכן אמר כבואו לביתו".

ב. רש"ל: על אתרוגי יאנאווער בירכו כבר בעלי התוספות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החתם סופר בתשובה שלו⁴ מביא ענין זה וכותב: "שמסורת בידינו מאבות אבותינו ורבותינו חכמי הצרפתים אשר מעולם יושבי מדינות אשכנז, שיצאו ידי חובתם באתרוגים הבאים מיעניווע, הן הנה הכשרים ואין צריכין לשום סימן"⁵.

רש"ל: מקובל אצלינו שגם בדור המדבר בירכו על אתרוגים אלו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע⁶ כי כשציווה הקב"ה למשה רבינו ע"ה "ולקחתם

(1) אדה"ז סתרכ"ג סי"ד. וראה מטה משה סתתפ"ה הובא בא"ר סתרכ"ג סק"ה.

באה"ט סתרכ"ג ס"ו ופמ"ג (משב"ז סתרכ"ג סק"ב).

(2) אבל שם סתרכ"ד ס"ט (ע"פ טור, רמ"א (ס"ה)): ואוכלין ושמחין במו"כ משום שהוא קצת יו"ט.

(3) סתת"ר"ט.

(4) או"ח סר"ז. הובא במכ' כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע – "אגרות-קודש" ח"א ע' סג"סד.

(5) ע"ד אתרוגים אלו ראה בארוכה "כרם חב"ד" גליון 1 ע' 37-39 (סעיף ז).

(6) סה"ש תרצ"ט (קה"ת תשמ"ט) ע' 294. סה"מ תשי"א ע' 101.

לכם פרי עץ הדר וגו' 7 שלחו שלוחים באמצעות ענני הכבוד 8 להביא אתרוגים מקלאבריא, והם הביאו משם. — ושלוחים אלו היו מלאכים.

והעובדה שהי' צורך להביא דוקא משם מוכנת מדברי חז"ל 9 עה"פ 10 "ומשמני הארץ יהי' מושבך" — : "זו איטלי' של יון",

והרי 11 קיום מצוה צ"ל באופן המוכחר ביותר 12, ובטבע 13, ואתרוגים אלו הם "ומשמני הארץ".

= ☆ =

-
- (7) אמור כג, מ.
 (8) להעיר מדחז"ל עה"פ (ויקהל לה, כז) והנשאים הביאו (יומא עה, א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 425 הע' 12. וש"נ).
 (9) הובא בפרש"י עה"פ. וכ"ה במד"ר פס"ז, ו. ועוד.
 (10) תולדות כז, לט.
 (11) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 389-390. מכתב ג' סיון תשי"ח — אגרות-קודש כרך יז ע' קמח.
 (12) ראה רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח (פ"ז הי"א).
 (13) וראה לקו"ש ח"ה ע' 80 והע' 27.

ליל א דחג הפסח תשכ"ה

א. רש"ג [אחז בידיו סידור אדה"ז ושאל]: האם ידפיסו סידור זה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יתכן!

★ ★ ★

ב. רש"ג: בפסקא "מעשה ברבי אליעזר כו" מה נוגע ענין הלילה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אצל הרביים והנשיאים האיר הלילה כמו בחי' "לילה כיום יאיר"¹, כלומר, שלא ידעו בכלל מהו לילה. משא"כ התלמידים ידעו שעבודתם היא להאיר את הלילה. — כך שמעתי ממו"ח הנשיא.

רש"ג: אני לא שמעתי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נו, לא איכפת לי באם תזקפו זאת על חשבוני... — אבל אני כך שמעתי!

★ ★ ★

ג. דובר בענין "מגלין הפת כו" — חסר.

★ ★ ★

ד. רי"כ: מדוע לא נכתב בפירוש שבתחילת הסעודה נוטלים ביצה ומטבילין אותה במי מלח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: משום שזהו מנהג בלבד², ואכן במנהגים כתוב "שלחן עורך.. מתחילין באכילת הביצה (שעל הקערה) וטובלה במי המלח"³.

(1) תהלים קלט, יב.

(2) וראה מ"ש ב"המועדים בהלכה" (לרש"י זוין (ז"ל)) ע' רצ.

(3) הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים פסקא שלחן עורך (נעתק ב'ספר המנהגים' ע' 41).

[כחיוך]

אם הכל הי' כתוב עד מתן-תורה, מה היו עושים בשאר ארבעת אלפי השנים?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לרי"ח ואמר לו: יש לאכול כדי צרכו הנ"ל אמר דברים שונים (כי לא קלט את דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א שהופנו אליו).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולם מה הקשר ל"שולחן ערוך" שלגביו איתא "אוכל ושותה כדי צרכו"⁴.

★ ★ ★

ה. בקשר לאחת השאלות שנשאלו — ע"י הרש"ג — אמר: את זה נדפיס — אי"ה בלי נדר — במהדורות החדשות (הבאות?) שכן צריך להשאיר משהו גם לאחר כך...

= ☆ = אוצר החכמה

(4) הגדת אדה"ז. וראה הגש"פ הנ"ל פסקא שם (קטע ד"ה אוכל ושותה כדי צרכו).

ליל ב דחג הפסח תשכ"ה

א. רש"ג: אמאי לא כתוב בהגדה שישפוך בדצ"ך עד"ש באח"כ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו אכן דבר פלא, וכמנהגים [שבהגדה (עם לקוטי טעמים ומנהגים)] כבר צויין עד"ז.

רש"ג: היכן, ב"הוספות"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא, בעיקר (גוף הליקוטים): "וצע"ג מפני מה לא כתב שצריך להטיף באמירת דצ"ך עד"ש באח"ב, וכמ"ש בשו"ע (תעג ס"נ) וסי' של"ה וכן הוא המנהג. ואין לומר דנכלל במ"ש באמירת עשר מכות — שהרי מסיים עשר שפיכות, וא"ת כנ"ל, הי' לו לומר יג שפיכות (ובמשנת חסידים אין התיבות עשר שפיכות וי"ל כנ"ל)¹.

ב. רש"ג: יש נוהגין לומר שיר השירים אחר הסדר², איך מנהגנו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא ראיתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שינהג כן³, אך אאמו"ר נהג לאומרו!

רש"ג: ומה בדבר המנהג⁴ דקריאת שיר השירים בכל ערב שבת⁵?

-
- (1) פסקא ד"ה באמירת.
 - (2) ראה ס' "לאור ההלכה" (לרש"י זוין ז"ל) ע' רנה והנסמן שם (הע' 26-27). וראה שם ע' רנד. סה"ש תש"נ ח"ב ע' 644.
 - (3) ראה גם להלן בר"ד יום ב' דחה"פ תשכ"ט ס"א.
 - (4) ראה "לאור ההלכה" שם (הע' 28-29. ועוד).
 - (5) וידועים גם דברי אדה"ז שאמר (הלשון — בערך) אי איישר חיילי הייתי מנהיג לאמר שה"ש בליל ש"ק (לקוטי רשימות מעשיות (כפ"ח תשכ"ט) סל"ג (ע' ז). שמר"ס (לר"נ כהן (ז"ל)) ח"ב ע' 35. לקר"ס (פערלאוו) ע' עג. כתבי הרח"א ביחובסקי (נ.י. תש"נ) ע' צה. ס' חקרי זמנים (אה"ק תנש"א) ח"ג ס"ע רנט ואילך). וראה שיחת ש"פ תצא תש"נ.
- אבל ראה מ"ש לגבי כיו"ב במק"א (לקר"ש חח"י ע' 448):
אף שלא חת אדה"ז מפני כל ובירר וקבע נוסח תפלה וכו' .. מסופר
שאמר .. דהי' רוצה להחזירה כו' ..

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג לאומרו בכל שנה במשך חצי שנה, אך כרגע איני זוכר אם הי' זה בקיץ או בחורף⁶.

★ ★ ★

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: כפי שמסתבר, לא הי' לכ"ק מו"ח אדמו"ר קערה — בחיי אביו, כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע⁷.

דש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א כותב אכן⁸ כי "כבית הרב מסדרין המצות על מפה ולא על קערה. מלבד האדמו"ר המסדר המצות על טס של כסף",

שאלתי היא האם מנהג "בית הרב" בנדו"ד הוא הוראה לרבים?⁹

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): איך שאתם רוצים. אני, מכ"ק מו"ח אדמו"ר — לא שמעתי הוראה עד"ז, ורק ציינתי איך שהוא נהג כאן.

דש"ג: ואיך סבור כ"ק אדמו"ר שליט"א האם זה הוראה לרבים או

לא?

כ"ק אדמו"ר שליט"א הנהן בראשו הק' לחיוב¹⁰.

★ ★ ★

ובכל זה לא עשה בזה וכו'. ודוקא מפני שלא ידוע הדבר והטעם (בבירור) קשה עוד יותר השקו"ט וכו' בזה. ולהורות חצי דבר — ה"ז גופא — שלילת החצי השני, כמובן. ולכן הנהגתי בזה כהוראת חז"ל הנח להם לבני כו'.

ובסגנון אחר קצת (בר"ד ושקו"ט כו' ליל ב' פ' לך לך ו' מרחשון ה'תשנ"ב ס"ח): ולאחרי ההשתדלות לא עלה בידו שהציבור יקבל תקנה זו. ראה בר"ד יום ב' דחה"פ תשכ"ט שם. הספק נתברר — להלן בליל שש"פ תשכ"ט ס"ב*.

(7) ראה גם ס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 444.

(8) הגדש"פ עם לקוטי כו' פיסקא קערה.

(9) להעיר מהגדש"פ שם: ואולי רק על שולחן האדמו"ר יש לעשות כן, אבל בכ"מ צ"ל קערה.

(10) וראה שיחת ש"פ וישלח תשי"ד (נעתק ב"מבוא" לספר המנהגים-חב"ד).

* במכ"י כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום ט' אייר תשי"ח (קונטרס צדי"ק למלך (א), י"א ניסן תשנ"ב, ע' 51): כ"ק אדני"ע [=מהורש"ב] הי' אומר בזמנים ידועים שה"ש בעש"ק, וכנראה לא ניתן להגלות איזה זמנים. המו"ל.

זמני. (א) אלוהים יתברך
 בפרק (ב) ג' אלוהים יתברך
 (פסוקים רבים) אלוהים יתברך
 כן - זיהה (פסוקים רבים) אלוהים יתברך
 כהן. אלוהים יתברך
 אלוהים יתברך
 אלוהים יתברך
 אלוהים יתברך

מרשימת כ"ק אדמו"ר שליטי"א
 בספר המנהגים ע' 38 הובא קטע מרשימת כ"ק אדמו"ר שליטי"א: "ואולי רק על שולחן
 האדמו"ר יש לעשות כן, אבל בכ"מ צ"ל קערה כיון שהיא (ככתהארז"ל) "בחיי
 מלכות הכוללת כו" - ראה במדב"ר (פי"ג, יד): קערה כנגד היס. מאו"א מע' קערה
 (רשימת. י"

ד. רש"ג: בשיחות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע מובא תיאור של "ערב פסח"¹¹ ומסיים שזה גורם "עונג" ולא שמחה, מהו הדיוק בזה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ..[חסר הקישור] חג הפסח חלוק משאר הימים טובים בין השאר בכך שגם בערב פסח יש עבודה (והכנה?) כגון הקרבן-פסח שמצוותו בערב החג, ובשאר הימים טובים זו רק הכנה.

★ ★ ★

ה. ר"י כץ: רציתי לדעת מהו ההבדל בין "תם" ל"שאינו יודע לשאול"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ב"תם" לשון הפסוק שמובא פותח ב"ואמרת אליו וגו'"¹², ואילו ב"שאינו יודע לשאול" הפתיחה ב"והגדת לבנך"¹³ — והחילוק מבואר בחסידות שאמירה פירושה שאתה עושה את המוטל עליך והשני יש באפשרותו לקבל אם לאו, משא"כ הגדה פירושה המשכה!

= ★ =

(11) ראה לקוטי דיבורים ח"א ע' קלד.

(12) בא יג, יד.

(13) שם ח.

ליל שביעי של פסח תשכ"ה

רש"ג: חז"ל מספרים¹ שנחשון בן עמינדב הי' זה שקפץ ראשונה לים, עד שלדברי המדרש² "נקרא שמו נחשון — על שם שירד תחלה לנחשול שבים כו".

ולכאורה, הרי בראש בני עמד משה רבינו ע"ה, והוא הי' נשמה כללית³, ומדוע הוא לא קפץ הראשון?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: משה רבינו הי' ממוצע המחבר⁴ וכמ"ש "אנכי עומד בין הוי' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'⁵", וממילא מסר לבני רק מה שנצטווה מפי הגבורה: "דבר וגו' ויסעו"⁶,

ומכיון שלא נצטווה לקפוץ — לא קפץ.

וכא נחשון ומסר נפשו כו'⁷.

★ ★ ★

דובר אודות פסקי הלכה עפ"י פנימיות הענינים (בקשר לפס"ד של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש?)

ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

ישנו הספר "טור וברקת" אשר שם מבאר הלכות השו"ע עפ"י קבלה.

(1) סוטה לז, א. מכילתא עה"פ בשלח יד, כב. במדב"ר פי"ג, ז.

(2) במדב"ר שם.

(3) ראה סה"מ תרע"ט ע' רסז.

(4) ראה סה"מ תרנ"ט ע' קצה.

(5) ואתחנן ה, ה.

(6) בשלח יד, טו.

(7) וראה לקו"ש ח"כ ע' 465. חכ"ב ע' 217.181.178.

רי"ח: מי חיברו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אחד מתלמידי הרח"ו ז"ל⁸.

= ☆ =

(8) ראה שה"ג להחיד"א מע' גדולים אות ח ס"ק לג: מהר"ר חיים הכהן מעיר ארם צובה תלמיד מהרח"ו חיבר טור ברקת כו' על כל ש"ע א"ח ונדפס .. גם ראיתי חבורו על ש"ע י"ד כ"י על דרך שחיבר בא"ח .. נראה שהרב ז"ל חיבר על כל ד' חלקי ש"ע כו'. וראה שם מע' ספרים אות יג (טור ברקת) יד (טור יהלום).

[וראה אור התורה (להצ"צ) נ"ך ע' תקמח. תרנ. – ובכ"מ בדא"ח – שנז' ספר זה].

יום שביעי של פסח תשכ"ה

א. נסובו הדיבורים אודות ה"שפאלער זיידע" — הרה"ק וכו' רא"ל משפאלע — ושאל אחד מהמסובין האם ישנה שייכות בין הנ"ל וחב"ד?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שמעתי מחסידים כו"כ סיפורים ופרטים מהשייכות שהי' בין אדמו"ר הזקן וה"שפאלער זיידע"¹, אך מכ"ק מו"ח אדמו"ר שמעתי רק ב' דברים:

(א) ידוע² שכ"ק אדה"ז רצה לכתוב "ספר של צדיקים" נוסף ל"ספר של בינונים" (ספר התניא)³, והוציא כוונתו מן הכח אל הפועל וכתבו — אלא שנשרף, וכאותו להב עלה גם ה"שפאלער זיידע" ונסתלק

— כשסיפר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר את הדבר שאלתי: הרי הוא הי' במקום רחוק? ומו"ח שתק ולא ענה (כדרכו כמ"פ⁴) —

(ב) פעם ביקר אצל אדה"ז (כשנת תקסט — או תקע) וסיפר לו הרה"צ משפאלע כי בהיותו בן ג' שנים זכה לראות את הבעש"ט אשר הניח ידו הקדושה על לבו ומאז נעשה "חם" לו, ונטע בו את המדה דאהבת ישראל (והסיפור כבר, כמדומני, נדפס ב"היום יום"⁵).

(1) ראה ס' נשיאי חב"ד ובני דורם (אה"ק תשל"ב) עמ' 19-20. וראה בר"ד ליל אחש"פ תשכ"ז ס"ב. ליל אחש"פ תשל"ל ס"ד.

(2) בהבא להלן — ראה גם לקו"ש ח"י עמ' 268.

(3) בלקוטי הגהות לתניא (קה"ת תשל"ד) ע' קמב: ואדמו"ר נ"ע קרא להתניא ספר של בינונים אף שהוא בודאי גם ספרן של צדיקים כו' — אבל כבר נת' במ"א (לקו"ב (לר"י שי' קארף) ח"ב ע' קצב) שכל המובא ב"ספר של בינונים" שייך לכאו"א שהרי "מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך" (תניא רפ"ד), וכמאמר החסידים שכל המדריגות המבוארות בתניא, אפילו בדרגות הצדיקים, כולן הן מדריגות שבבינונים [היינו צדיק שבבינוני], ומוכח כבפנים ש"ספר של צדיקים" הוא ענין בפ"ע.

(4) ראה גם ס' ימי מלך ח"ב ע' 825.

(5) יד טבת — ממכתב כ"ק אדמו"ר הנדפס בס' מגדל עוז (כפ"ח תשמ"מ) עמ'

ב"שער הכולל" (מזקני רא"ד לאוואט) כותב⁶ בשמו: שכשראה פעם הראשון את הסידור הזה אמר להפליא את הרב המחבר ז"ל בזה"ל דרך המחברים להעמיד תחלה הקדמה שלהם ואח"כ את גוף הספר והרב הקדוש הזה סדר תחלה מודה אני כו' וברכות והודאות להשי"ת ואח"כ הקדמה וגם ההקדמה הזאת היא כולה דברי אלהים חיים — וקרוב לודאי שזהו ממקור מוסמך⁷.

[אחדים מהנוכחים הזכירו שישנם כיום משפחות בשם "זיידמן" "זיידה" וכיו"ב שהם מתייחסים לה"שפאלער זיידע" וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שהוא מכיר כמה משפחות בשמות אלו].

★ ★ ★

ב. ד"ט: האם אני יכול לשאול עתה דבר מה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי עכשיו לא ליל ראשון של פסח⁸! ...

[ומכל-מקום שאל השואל סתירה מסויימת בתניא].

= ★ =

(6) רפ"ב.

(7) ראה בר"ד ליל א דחג השבועות תשכ"ט ס"ו. ר"ד יום ב' דר"ה תשל"א ס"ג.

(8) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 324.

מוצאי יום הכיפורים תשכ"ו

ד"ר: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא הי' תוקע בתקיעות של תפלת לחש, ורק בחזרת הש"ץ. ואולי י"ל הטעם — מפני שס"ל כהסוכוטשובער (האבני נזר) שאין צריכים לתקוע בתפלת לחש רק בחזרת הש"ץ!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שיטתו של האבני נזר בנדו"ד — יש בה פלא: בכלל, הוא נהג להתפלל בסידור אדמו"ר הזקן², והי' סובר כמותו בכל מקום³, ואילו בנדו"ד הוא יוצא לקיים פס"ד השו"ע נגד סידורו של אדמו"ר⁴!?

 1124567

- (1) ראה שו"ת אבני נזר הל' ר"ה אר"ח סתמ"ה"ז.
- (2) ראה שיחות קודש תשל"ז (שיחת פורים) ע' 523. קונטרס 'והחי יתן אל לבו' ע' 43.
- (3) ראה ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן (קה"ת תשד"מ) ב"מבוא" ע' עז ואילך. נשיאי חב"ד ובני דורם (אה"ק תשל"ב) ע' 47-46.
- (4) בשו"ת אבני נזר שם תמז ס"ק ב: "הלא המגן אברהם כתב שלכתחילה אין להנהיג לתקוע בלחש. והרב זצ"ל מלאדי פסק כן בשלחן ערוך שלו [תקצב, ז: אין לנהוג כן לכתחלה. . אין תוקעין בתפלה זו]. ומכל מקום הוא עצמו הי' תוקע בלחש. כי השלחן ערוך חיבר אחר שהי' אצל הרבי ר' בער זצ"ל. וכן בסידור שלו כתב לתקוע גם בלחש. אך הברור משום שהבעל שם טוב ותלמידיו כווננו בכוונת האר"י ז"ל. על כן רצו להתפלל בנוסח האר"י ז"ל. הגם שהשל"ה ז"ל כתב שכוונות אלו יוכלו לכווין כל מקום לפי מנהגו. הם לא ניחא להו בכך. ועל כורחך השלחן ערוך פסק כן לרובא דרובא שאין להם שייכות בכוונת האר"י ז"ל. ובעל שם טוב ותלמידיו והרב זצ"ל מהם הי' תוקעין בלחש. ובזה משתלשל המנהג לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם וכו' עד שבא לאנשים פשוטים כי לא ישנו מנהג רבותיהם. וזה בודאי הי' אצל חכם צבי ובנו יעב"ץ גם כן. ומה זה ראי'. ולא הייתי חושב כי זה ראי' אצלר".

ועוד שם בס"ק ח: "כי פשוט בפי כל הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים לתקוע רק בחזרה. . הנה המגן אברהם פסק שאין לנהוג לכתחילה לתקוע בלחש [ועל הוראותיו אנו סומכין בכל חלק אורח חיים] וכן פסק הרב זצ"ל מלאדי בשלחן ערוך שלו".

אמנם בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' לז העיר על דבריו וז"ל: עי' בסידור תורה אור ושערי תפלה נוסח הרב מלאדי זצ"ל שנדפס בוילנא (בהשלמה

ובנוגע לעניננו: (א) כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא תקע בחזרת הש"ץ לא מסתבר לומר שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע תקע.

(ב) הטעם שלא תקע בתפילת לחש — אולי הי' זה מפני שלא אחז עם המנין ולא רצו להפסיק⁵.

[נאחדים מהמסובין:] כשאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' גומר "שמונה-עשרה" הי' הש"ץ אוחז כבר ב"ונתנה תוקף"⁶

(ג) וכיון שנהגו בליובאוויטש לתקוע — מסתמא זהו מדור דור עד אדמו"ר הזקן.

[כשירד כ"ק אדמו"ר שליט"א מדירת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע בלוויית הרב ח.מ.א. חדקוב ראה הרבה מאנ"ש ממתנינים, ושאל את הרחמא"ח: על מה מחכים מהם, והשיב הנ"ל: למאמר.

ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: בשל פעם אחת ויחידה?!⁷

= ☆ =

פ"א ממנהגי' ודינים שבסידור) וכן עוד מבואר בשו"ת דברי נחמי' לתלמידו זצ"ל (חאו"ח סי' ר"א) שבמקום שמחולק ש"ע הרב עם הסידור יש לנהוג כהסידור שזהו חיבר באחרונה, וכ"כ בשו"ת צ"צ לנכדו הרב זצ"ל (חאו"ח סי' י"ח אות ד') ששמע מא"ז שיש כמה דברים שחזר בו ממ"ש בש"ע וכו' עיי"ש וכיון שבסידור כ' לתקוע גם בלחש א"כ צריכין לפסוק כהרב זצ"ל בסידורו כנז' [וראה בארוכה במקומות שהובאו ב"ספרי אדמו"ר הזקן" (הנ"ל הע' 3) ע' נו ואילך].

ויש להוסיף עוד כמבואר בכ"מ (ראה בארוכה לקו"ש ר"הוילך תשנ"ב) שנוסח התפילה של אדה"ז הוא נוסח כללי השוה לכל נפש מישראל! להעיר מהנהגת כמה מגדולי ישראל עד"ז — הובאו באבנ"ז שם תמה ס"ק ב.

ראה גם ס' רשימות דברים (חיטריק) ח"א (נ.י. תשמ"א) ע' שכח. (6)

[בשנת תשכ"ד [שנת הק"נ (מאה וחמישים) להסתלקות אדה"ז] אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א במוצאי יום הכיפורים מאמר דא"ח ד"ה להבין כו' שדורות הראשונים — מיוסד על מאמר אדה"ז ממוציוכ"פ תקס"ב (מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' יא"ג) — (7)

בין הקהל חשבו שגם בשנה זו (תשכ"ו) לרגל שנת המאה להסתלקות כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק יאמר. המו"ל.]

ליל א דחג הסוכות תשכ"ו

א. רש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א הרי מצונן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני עוד מצונן מהבוקר, וממילא נופלות השאלות בנוגע אמירת אקב"ו לישב בסוכה¹.

רש"ג (בהמשך להמדובר במוצאי יוהכ"פ בענין התקיעות בתפלת לחש): האבני נזר פוסק כאדמו"ר הזקן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוגע עתה ההנהגה לפועל של הרבי הנשיא.

★ ★ ★

אחד מהמסובין: מפני מה מביא אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו² הפסוקים³ "בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים",

מהו ה"דין" שבזה, מלבד עצם (הבאת) הפסוק?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הוא מלמדנו בכך שהידיעה היא חלק מקיום המצוה עצמה, ולא רק כוונת המצוה גרידא⁴.

= ★ =

(1) [אולי הכוונה שהי' אז קור וגשם עז. והכוונה היתה שכיון שמצונן ומצטער בלא"ה אינו מצטער יותר ע"י הישיבה בסוכה ונופלות השאלות כו'. המו"ל].

(2) סי' תרכה.

(3) אמור כג, מב"מג.

(4) ראה גם לעיל בר"ד מוצאי יוהכ"פ תשכ"א ס"ב. – בהתוועדות דיום ב' דחה"ס תשכ"ו ס"ג נתבאר שהמחבר השמיט תיבות "למען ידעו דורותיכם" אבל הטור הזכירם, ופי' הב"ח שלומדים מתיבות אלו שצריך כל אדם לכוון בישיבתו כו' זכר ליציאת מצרים. ולכן הביא אדה"ז פסוק זה. ולאח"ז פירש, וכן צריך כל אדם לכוין.

ובמכתב כללי מיום י"ג תשרי תשל"ז (נדפס ב'לקוטי שיחות' חלק יד ע' 470) בהערה: ובפרט להפס"ד דבסוכות הושבתי היינו ענני הכבוד (שו"ע

או"ח סתרכ"ה. וכ"פ רש"י ויקרא כג, מג). וראה שו"ע אדה"ז שם שזהו חלק בקיום המצוה (ועפי"ז יובן מה שהובא זה בשו"ע הב"י ובסימן בפ"ע!). עכ"ל. וראה ג"כ שיחת יום שמח"ת תשל"ז.

ולגבי המשך הלשון: "כי בסוכות הושבתי את בני בהוציאי אותם מאר"מ הם היו ענני הכבוד שהקיפם בהם לצל.. העשויות לצל" נת' בשיחת חה"ס תשכ"ו הנ"ל הדיוק של אדמוה"ז שכותב בהוציאי אותם מאר"מ וגו', שתיבות אלו השמיטם המחבר אך הטור הביאם, ואח"כ כופל אדמוה"ז ומדגיש שעשיית הסוכה הם לצל, שהמחבר והטור השמיטו את זה. ומוסיף אדמוה"ז שהיו ענני הכבוד – מהו ההכרח?

ונתבאר שמהפסוק שכבר בהוציאי אותם מאר"מ כבר הושיבם בסוכות הרי"ז הכרח שהי' ענני הכבוד, דהרי הוציאם בחדש כשר, וא"כ אין הכרח לסוכות כפשוטו. ולכך מביא אדמוה"ז הפסוק דבהוציאי אותם מאר"מ. אך עדיין קשה למה עושים זכר רק לענני הכבוד ולא לשאר הניסים ע"ד המן, בארה של מרים וכו'. ועוד קשה, למה עושים רק סיכוך אחת על הסוכה הרי היו ז' עננים (ולא מסתפק אדמוה"ז במ"ש הטור שזהו רק "דוגמא") אלא ע"כ שזהו רק עבור צל, דמאן דיהיב חיי יהיב מזוני, אך צ"ל אי"ז דבר הכרחי, וע"ז נותנים שבח להקב"ה על חיבה יתירה שנתגלה לנו (ראה בכ"ז שיחות קודש תשכ"ו ח"א ע' 30-32).

– וראה בארוכה לקו"ש חל"ב (פ' אמור תשמ"ט).

יום א דחג הסוכות תשכ"ו

א. רש"ג: שמא ידפיסו את ה"המשך" (סדרת מאמרי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ג"ע) דשנת תער"ב?! — ומהי הסיבה שהפסיקו את הדפסת ה"המשך" תרס"ו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קיבלתי מכתב מאברך מסויים, אברך חסידי, והוא כותב לי כי תחת-ידו מצוי ה"המשך-תרס"ו" בשיכפול ("קופיר"), והוא מתפרנס מכך, וחשובה לו כל פרוטה! הכותב אמנם התחרט אח"כ על שכתב, אולם... אילו הייתי מקבל מכתב ממישהו שהופעת "תרס"ו" בדפוס נוגע לו בעצם הנפש — בדוגמת בקשת הרה"ג הרה"ח וכו' ר' אייזיק האמילער¹ מה"צמח צדק" מאמר חסידות² — הייתי שוקל זאת,

אולם לפועל המצב הפוך:

מכתב ממישהו שההו"ל בדפוס נוגעת לו — לא קיבלתי. ומאברך הנ"ל קיבלתי, במקביל, מכתב, כאמור, שזה נוגע לו בפרנסה. הרי...

ב. רש"ג: ולמה הדפיסו את ה"שמח תשמח" (תרנ"ז)³?

-
- (1) הרב ר' יצחק אייזיק בהר"מ הלוי עפשטיין מהאמיל. — מחסידי אדה"ז, אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ. — אודותו — ראה בארוכה "תולדות הרה"ח ר' יצחק אייזיק" (קה"ת, אה"ק תש"מ. מהדורה מורחבת — תשמ"ז). וראה גם במקומות שנשמנו בסה"ש תרצ"ו (קה"ת תשמ"ט) ע' 4 הע' 21.
- (2) בסיפור הנ"ל כמה שינויי נוסחאות (לדוגמא: המובא בשיחת ש"פ במדבר מבה"ח סיון תשכ"ט: ר' אייזיק האמילער כתב ב"צעטיל" שהוא מבקש מאמר מאדמו"ר הזקן, ודבר זה נוגע לו בנפשו ממש) ובדוחק י"ל שאירע כעין זה פעמים אחדות.
- אמנם, תוכן ונקודת הסיפור בג' הפרטים העיקריים שבו: (א) בעל הסיפור — ר' אייזיק האמילער. (ב) מצב של השתוקקות וכליון הנפש למאמר דא"ח. (ג) בקשתו של החסיד מאחד מנשיאינו הראשונים שוים בכל הנוסחאות.
- (3) קה"ת, תשכ"ה.
-

השולח ארבע קורבנות

יום ארבעה ימים ארבעה קורבנות היו נעשים והוא... וזוהי קריאתו של יום ארבעה קורבנות...
מאז שהיה היום הזה... וזהו שם היום הזה...
מאז שהיה היום הזה... וזהו שם היום הזה...
מאז שהיה היום הזה... וזהו שם היום הזה...

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה לא נעשה מכאן, כ"א במונטריאל.
 רש"ג: כיון שהודפס ה"שמח תשמח" שיקויים, אכן, שמח תשמח.
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני צריך להדפיס, ללמוד, ולשִׁמַח?
 — הפירוש ב"שמח תשמח" הוא שהשי"ת יִשְׁמַח, וכאשר השי"ת
 ישמחני — אֶשְׁמַח את הציבור.

★ ★ ★

ג. רש"ג [חזר על דבריו בתחילה (כדלעיל)]: שידפיסו את
 ה"המשך" של תער"ב.

רשמ"ג: בארץ-ישראל ישנם מנדכים שיסכימו לתת למטרה זו.
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: לפי איזה השגות שלי או שלכם?
 רשמ"ג: לפי אלו של כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: הדפסת ה"לקוטי תורה"⁴ עלתה שלושים אלף
 דולר!

[רש"ג פנה לרשמ"ג ואמר לו: שומע אתה מה שהרבי אומר, שלושים
 אלף דולר — אל תברח!...]

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): אצלו הרי היום יו"ט, ואין הוא יכול
 לברוח...]

ר"כ: הסיבה לעלות הגבוהה — מובנת, כי כמה התעסקו בהכנות
 לדפוס, וכ"ק אדמו"ר שליט"א ערך את ה"מפתחות", וצריך הרי לשלם.
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: עבור עבודתי לא נטלתי מאומה. אולם היו
 אנשים שאמנם התעסקו בהו"ל באמונה⁵, אולם הם זקוקים למחיית
 משפחותיהם.

(4) דשנת תשכ"ה — ראה בארוכה שיחת ש"פ ויקהל תשכ"ה ('שיחות-קודש'
 תשכ"ה ח"א ע' 414 ואילך).

(5) ראה יומא פו, א. רמב"ם הל' דעות פ"ה הי"ג.

רש"ג: מדוע אין מדפיסים את המאמרים ד"ה להבין⁶?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכלל, עדיין לא גמרו ללמוד את המאמרים מלבד הנ"ל. ובאמת ישנו ספק של מי מרבותינו מאמרים אלו — מה"צמח צדק" או מאדמו"ר הזקן — וללא "דף שער" ("א שער בלאט")⁷ א"א להדפיסם.

★ ★ ★

ד. רש"ג: מדוע מדפיסים את כרכי "אור התורה" (מה"צמח צדק") הרי אין הקהל מבינים את הנאמר שם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א (הפליא מאד את "אור התורה", ובין הדברים : (אמר:

העשירות הרוחנית ("די רייכקייט") המצוי ב"אור התורה" — יכול להבחין בה ולראותה גם ילד קטן:

זהו פירוש לחומש הבלול⁸ ומשולב בכבלי, ירושלמי, ספרי, ספרא וקבלה. עץ חיים, פרי עץ חיים ומדרש.

רואים שם אור גלוי, "בעל דרשן" יוכל להוציא משם דרשות אבל לא זהו העיקר כ"אם שזהו אור, שהרי ה"צמח צדק" ענינו דעת⁹, ודעת הו"ע אור¹⁰.

כאשר יודפסו, אי"ה, כל הכרכים יוכלו הכל לראות את העושר המצוי שם, ועם זה יוכלו לקרב יהודים, להראותם את אור התורה¹¹.

(6) ראה בזה גם להלן בר"ד בעת ניחום אבלים כ"ה תשרי תש"ל בסופו.

(7) [מאז הקים כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע את ספרי' מערכת "אוצר החסידים" קבע "היכלות המתחילים מהבעש"ט, הה"מ; אדה"ז — הוא ההיכל השלישי וכך הלאה. לכל היכל ישנה מסגרת בעלת ציור שער מיוחד וכו'. המו"ל].

(8) ע"ד מה שאחז"ל (סנהדרין כד, א): בלולה במקרא .. במשנה .. בתלמוד. ובתוד"ה לא — קידושין ל, א: בכל בלול מכולם.

(9) ראה סה"ש תש"ב ע' 19. סה"ש תש"ה ע' 60.

(10) ראה סידור עם דא"ח רסה, א. לקו"ת בלק עא, ב.

(11) ראה גם ס' יום מלכנו (קה"ת תשד"מ) ע' 129 ואילך. ס' מעייני הישועה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפילו בהרבה ספרי נגלה לא מצאתי עושר
כזה המצוי ב"אור התורה"¹².

= ☆ =

(קה"ת תשמ"ח) ע' 150 (בסופו). ועוד.
12) ראה עוד להלן בר"ד יום ב' דחה"ס תשכ"ז ס"ז. יום ב' דחגה"פ תשכ"ח ס"ב.
ליל אחש"פ תשכ"ח ס"א.

ליל ב רחג הסוכות תשכ"ו

א. רי"כ: יש לי קביעות לחזור ולספר כל שנה את הדברים שזכינו לשמוע מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שכשם שבכלל באים בז' ימי הסוכות "אושפיזין (אורחים) עילאין"¹, ישנם גם ז' האושפיזין של נשיאי החסידות².

וגם עתה אין כל שינוי, וישנם שבעה האושפיזין.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי נוסף הרבי כ"ק מו"ח אדמו"ר³!

ב. רי"כ: בשיקאגו ראיתי תמונות המיוחסות להבעש"ט, הרב המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי וה"צמח-צדק".

האם הן אמיתיות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: התמונה שמייחסים להבעש"ט — היא של בעל-שם אחר שחי ופעל בדייטשלאנד (גרמני)⁴. מהרב המגיד — ג"כ אין תמונה. מאדה"ז והצ"צ ישנן התמונות המפורסמות⁵ ומאדמו"ר האמצעי —

-
- (1) זהר ח"ג קג, ב ואילך.
 - (2) ראה שיחת ליל א דחגה"ס תש"ג (ותרצ"ז). לקו"ש חי"ד ע' 412. שם ע' 491. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ט ריש ע' תמג. ס' הערכים חב"ד (כרך ד) ערך אושפיזין דסוכות ס"ה (ס"ע שדמ ואילך). וש"נ. ס' מעייני הישועה (קה"ת תשמ"ח) חלק שלישי (ובהוספות בשנים שלאח"ז).
 - (3) דאה ס' ממעייני הישועה שם פ"ח — ע"ד הקשר והשייכות דשמיני-עצרת לשלמה המלך (בהמשך לאושפיזין שבזהר) ולכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע (בהמשך להאושפיזין דתורת החסידות).
 - (4) ראה מכ' מחורף תשמ"ב נדפס בלקו"ש חי"ט ע' 531: כמדומה יש בזה ר"ד מרבתינו שאינו מהבעש"ט נ"ע — שע"פ המסורה צ"ל י"ג (?) — י"ב) תק"ד ניכר בהזקן.

[וונכתב במענה לאחד שכ' כי באנצ' יודאייקה מייחסים תמונה המפורסמת דהבעש"ט לבע"ש אחר שחי ופעל בלונדון. המו"ל].

- (5) ראה אודות תמונת אדה"ז — "התמים" חוברת שמינית ע' ו [שעט, א] ואילך. סה"ת אדמו"ר הזקן. "די אידישע היים" ניסן-סיון תשמ"ה ע' יד

גם בדמיון אין בנמצא⁶.

ג. רי"כ: היום הוא יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

רש"ג: זה הי' בי"ג תשרי⁷ — שחל השנה כשבת — והרש"ל, הנקרא על שמו, התפלל לפני העמוד.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ממתי הוא החל להתפלל?

אחד המסובים: משנת ת"ש, שאז הורה לו כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע להתפלל מדי שנה.

דובר אודות הנהגת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ להתפלל לפני העמוד בי"ג תשרי (לרגל היאצ"ט של אדמו"ר מהר"ש) ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שהוא זוכר שבריגא נהג כך כ"ק אדמו"ר נ"ע, אך אינו יודע אם נהג כן בי"ג ניסן (לרגל היאצ"ט של אדמו"ר ה"צמח צדק").

ד. רש"ג: אף פעם לא שמעתי את הניגון דג' תנועות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שמעתי לראשונה כשהגעתי לארה"ב — ולפני כן גם אני לא שמעתי⁸.

רש"ג: מהו המקור לניגון זה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ר' שמואל זלמנוב כותב כך ב"ספר הניגונים"⁹:

-
- ואילך. אודות תמונת הצ"צ — לקוטי סיפורים לרח"מ פערלאוו (אה"ק תשכ"ו) ע' קז. וב"די אידישע היים" טבת-שבט תשמ"ו ע' טו-טז.
- (6) וראה הערה לשיחת יו"ד כסלו תשד"מ (הנחת הת' — ס"ה). "התוועדויות תשד"מ" חלק א ע' 539.
- (7) "היום יום" י"ג תשרי. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1361 הע' 2.
- (8) ראה גם בר"ד יום ב דחג הסוכות תשכ"ז ס"ב-ג. ליל ב דחגה"ס תשל"ל ס"ה.
- (9) ספר הניגונים חלק א ניגון כ' (ע' מז).

"הניגון הזה כולל ג' תנועות שכמעט דומות .. לפי המסורה, התנועה הראשונה חיברה הבעש"ט, השני' הוסיף המגיד ממעזריטש והתנועה השלישית הוסיף רבינו הגדול".

= ☆ =

יום ב דחג הסוכות תשכ"ו

רש"ג: הרח"ל אמר לי הטעם מפני מה אין כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיס את המשך תער"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: למה?

רש"ג: איני יכול לספר ברבים*.

= ☆ =

* בענין זה מועתקים בזה קטעים משיחת י"ט כסלו תשל"ז (סני"ב-סני"ה):
 ...בין ה"המשכים" המפורסמים ישנו ה"המשך" המיוחד דכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב)
 ני"ע שהתחלתו בחג השבועות שנת תרע"ב, כפי שנקרא בפי החסידים בשם "המשך
 תער"ב", "המשך" הכי ארוך של מאמרי חסידות, חלקו — נחלק לפרקים ע"י כ"ק
 אדני"ע, ובתוספת קיצורים, וכולל גם "חלק שלא נאמר".
 חיבה יתירה נודעת ל"המשך" זה בעיני כ"ק אדני"ע — "אין דעם "המשך" האט ער
 זיך געקאכט".

ב"המשך" זה ישנם "גדולות ונפלאות" לגבי שאר ההמשכים, אפילו בערך
 ה"נפלאות" שב"המשך" תרס"ו — נס ופלא בערך וביחס לפלא גופא — ע"ד המבואר
 בפירוש הכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שלעתיד לבוא יהיו
 "נפלאות" אפילו בערך לה"נפלאות" דימי צאתך מארץ מצרים...

...מצד כמה טעמים (שבדאי יש להם מקום בשכל דקדושה) יראתי למסור "המשך"
 זה לדפוס, והתברר ("עס האט זיך ארויסגעוויזן") שיש מקום לחשש כו' .. כיון שעניין
 זה נעשה בנשיאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — חלה על זה ההבטחה ש"אנן
 מזרעא דיוסף (שמו הראשון של כ"ק מו"ח אדמו"ר) קא אתינן דלא שלטא ב"י עינא
 בישא", וה"אחריות" שבדבר תסתיים ("וועט זיך אויסלאזן") ותבוא בפועל באופן
 ד"וידגו לרוב בקרב הארץ", באופן דמוסיף והולך ואור .. בכל הענינים דהפצת
 המעיינות חוצה.

ובלשון הכתוב: "ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככס אלף פעמים", ויתירה מזה —
 שהרי על זה אומר משה רבינו "זו ("אלף פעמים") משלי היא, אבל הוא (הקב"ה) יברך
 אתכם כאשר דיבר לכם" בלי גבול ובלי מידה...

...הצעתי ובקשתי, שכל מי שמוכן ורוצה להשתתף באחריות על הדפסת "המשך
 תער"ב", יתן בהקדם דאלאר אחד (לא פחות ולא יותר) לקופה מיוחדת בה"מזכירות"
 .. וכל הרוצים — יכולים ליתן גם עבור נשותיהם ובני ביתם, כולל גם תינוק בן יומו
 — דאלאר אחד עבור כל אחד ואחת. ולפי מספר השקלים ידעו מספרם של
 המשתתפים.

...וענין נוסף בנוגע לאופן ההדפסה – כדי שתהיה יד הכל שוה:
 בדרך כלל נהוג להדפיס בספר "הקדשות" עבור אלה שהתנדבו עבור הוצאות
 ההדפסה, וכן לציין בדפוס את שמותיהם של המדפיסים והמגיהים ושאר העוסקים
 במלאכת הקודש – מצד גודל הזכות שבדבר.
 ובתור יוצא מן הכלל – הנוגע ל"המשך תער"ב" – שמצד החששות שבדבר, יש
 להשתדל שיהיה "אויף א גלאטן אופן" עיי"ז שתהי' יד ואחריות הכל בשוה – לא
 ידפיסו בסופו "הקדשות", וגם לא ידפיסו את שמותיהם של המדפיסים והמגיהים
 וכו'.
 – וכלפי שמיא גליא גודל זכותם כו', ולכן בודאי לא יתרעמו על כך שלא מדפיסים
 את שמותיהם...

...ויהי"ר שהדיבור בכל הנ"ל – לאחרי ההכנה דהמחשבה טובה שהיתה בכ"ף
 מרחשון, יום הולדת דכ"ק אדמו"ר (מהורשי"ב) ני"ע, ולאח"ז ביום השבת די"ט כסלו ..
 יבוא למעשה בפועל בזריזות הכי גדולה,
 ובפרט שישנה כבר ההתחלה דנתינת השקלים (נוסף על כך שמצינו בתרומת הלשכה
 שתורמין גם על העתיד לגבות) – השקל הראשון שניתן עיי' .. (כ"ק אדמו"ר שליט"א
 אמר את שמו) מתוך תקוה וודאות שישתתפו בזה כו"כ מבניי,
 ובקרוב ממש ייצא-לאור בדפוס .. וילמדו בו בפועל ממש, בהתמדה ושקידה...
 (שיחות-קודש תשל"ז ח"א ע' 349-353).

בדף קל"ח מהכרך בספר התורה. אצלך.

קל"ח. יצאה רשומה אהיה פה ביום שבת וזאת אולי תמצא בספר. ובידך
או שתמצא בהן מה שכתוב בהם ואלו ידעו מהם ויבטחו בהם.
אולי תמצא בהם. וכן יצא מזה דבר. כל שיש בהן דבר. יצאם עין המלך. ג'
וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
הכלל המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
במה שכתוב בהם.

ט. וזהו ידוע דההלך נה.

קל"ח. יצא המלך והתנהו בין המלך ואלו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
מה המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.

י. אמנם ערך הענין בזה. הוא נה.

קל"ח. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.

כ. וזהו המלך המלך.

קל"ח. ואלו המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.

ל. והבונקמא חבב יוקל נה

קל"ח. וזהו המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.

מ. וזהו המלך המלך.

קל"ח. ואלו המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.

נ. וזהו המלך המלך.

קל"ח. ואלו המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.
המלך המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך. וזהו המלך.

א

ליל א דר"ה תשכ"ז

הנהגות

כ"ק אדמו"ר שליט"א לקח תפוח וחתך חתיכה, טבל בדבש, ואת החתיכה שנותרה — הניח בקערה של הלפתן (קאמפאט) של סוף הסעודה ואכל בתחילה את התפוח ואח"כ את הלפתן, ולא בירך על הלפתן.

לא דיבר כלום.

= ☆ =

ליל ב' דר"ה תשכ"ז

הנהגות

כ"ק אדמו"ר שליט"א אכל ב' תאנים, וכירך ברכה אחרונה קודם נט"י.

א. רש"ל: ב"המשך וככה"1 מביא אדמו"ר מהר"ש משל על תקיעת-שופר מהרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב ("ונת' משל ע"ז בס' קדושת לוי מהרה"ג החסיד מהרלי"צ ז"ל מבארדיטשוב")*1.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שמו השני של הרה"ק הנ"ל — "יצחק" — קשור במיוחד לר"ה².

— בר"ה צריך הכל להתבטא ולרדת בדיבור³, ובכן, אימרו את המשל!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בר"ה הוא בנין ספירת המלכות⁴, ובכל אחד מימי עשרת ימי תשובה נפעל בנין ספירה פרטית מספיי המלכות⁵, ומטעם זה ענין תקיעת שופר הוא רק בר"ה.

[רש"ל אמר את המשל בקיצור].

אחד המסובין: ב"פוקח עוורים"⁶ נדפס מכ' כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע⁷ ושם מביא גם משל מהבעש"ט.

(1) פ"ע (ע' קיא ואילך).

(1*) קדושת לוי ר"ה צו, א.

(2) ראה שו"ע אדה"ז או"ח תקפג, ה. שם סתקפ"ד, ט. סתקצ"א סי"ב. סידור אדה"ז רמו, ד. אוה"ת להצ"צ דרושים לר"ה (כרך ג) ס"ע א'שה. וראה בארוכה ד"ה ובחודש השביעי תש"ל פ"ז (סה"מ תש"ל ע' 4 ואילך).

(3) להעיר משו"ע אדה"ז סתקפ"ב ס"ז. סתקצ"א סי"ב.

(4) ראה פע"ח שער ר"ה בארוכה.

(5) ראה לקו"ת נצבים נא, ריש ע"ג. ובכ"מ.

(6) ע' 14.

(7) נדפס גם ב"אגרות-קודש" שלו ח"ג ע' תצ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: *7 משל זה מקורו בהמובא ג"כ ע"י כ"ק אדמו"ר מהר"ש ב"וככה"8 בהמשך למש"ש "התקיעה בשופר בחי' קול פשוט שהיא צעקה פשוטה מתוך ועומק לבכו על היותו כו' מה' אחד כו', והוא בקרן בהמה ע"ש אדם ובהמה תושיע ה'" ומביא "ונת' משל ע"ז בשם הבעש"ט ז"ל למלך כו'".

ומכיון שזוהי אימרה מהבעש"ט, והשנה ימלאו מאה שנה לר"ה הראשון דנשיאות כ"ק אדמו"ר מהר"ש מן הראוי שיחזרו על המשל.

ב. רש"ג: מהו המקור להמנהג דהבעל תוקע, אחר התקיעה, לילך למקומו ולישב ולפנות אל העם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך מובא ב"התמים"9.

רש"ג: למה לא נכלל ענין זה ב"ספר המנהגים"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מפורש במקור המנהג שם שזהו "עפ"י הנהגות הקבלה" אך אין זה מנהג חב"ד.

ג. רש"ג: כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' נוהג לעמוד בעת הקידוש כליל ש"ק, אך איני זוכר איך נהג בקידוש היום.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בלנינגרד — איני זוכר. ומכאן (ארה"ב) — אין ראי' (כי מצד בריאותו הי' יושב — המעתיק), ובריגא הי' נוהג לעשות בישיבה.

ואולי אין זה הוראה לרבים¹⁰.

(7*) [בתחילה אמר: "את זה נשאר לשמחת-תורה", אח"כ אמר: נו (וההמשך כבפנים)].

(8) שם. — וראה "כרם חב"ד" גליון 1 (תשרי תשמ"ז) ע' 7-6.

(9) חו' ראשונה ע' לה. קונטרס לימוד החסידות ע' 11.

(10) וראה לקוטי דיבורים ח"ב רכה, א: מנהגים שנהגו בהם יחידי בית רבי

ד. רש"ל: כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע אמר שאפשר לצאת י"ח סעודה ג'¹¹ במזונות שאוכלים מבעוד-יום (קודם סעודה הב')¹².

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה ישנם כמה תשובות כ"דברי נחמיה"¹³ — מהרה"ג הרה"ח וכו' נחמי' מדובראוונע¹⁴ — ומשם עולה שאין זה חלק (גלאטיק) כ"כ, ונכנסים לשקו"ט כו'¹⁵.

= ☆ =

-
- בלבד. וראה ספר מגדל עוז (כפ"ח תש"מ) ע' שעה הע' 34.
- (11) בענין סעודה ג' ראה "היום יום" כב אדר א (ובהנסמן בהערות וציונים לשם — במהדורת תשמ"ב ע' סד). ובארוכה — לקו"ש חכ"א ע' 84 ואילך.
- (12) בסה"ש תש"ב ע' 29, שמנהג כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בשבתות החורף הי' לקדש אחרי תפלת שחרית, להתפלל מנחה, ולפני שקיעת החמה ליטול ידיו לסעודה. (וראה להלן הע' 13).
- (13) סי' טז"ט. וראה גם פס"ד להצ"צ (חידושים לר"ו) שנו, סע"ג ואילך.
- (14) בלקו"ש שבהע' 10 נת' דיש לומר, שיצא י"ח סעודה שלישית באכילת מזונות שאחרי הקידוש שהרי הי' קידוש במקום סעודה.
- (15) [ראה בכ"ז בארוכה ב"שער המילואים" לס' קיצור הלכות משו"ע אדה"ז (בהוצאת מכון אהלי שם, אה"ק תשנ"ב), ע' ע ואילך. המו"ל].

יום ב דראש השנה תשכ"ז

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לרד"ר ושאל:

האם הבעל-תוקע צריך ללבוש קיטל¹?

רד"ר: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע² וכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע לא לבשו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: א"כ, מתעוררת שאלה: מדוע לובש החזן קיטל — הרי "מצות היום בשופר"³ ואם הבעל-תוקע אינו לובש, כל-שכן שהחזן א"צ ללבוש!?

רד"ר: ר' יחיאל הלפרין⁴ הבעל-תפילה בליובאוויטש הי' לובש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: משם אין ראוי שכן צריך לנהוג — כי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא הי' מתערב בעניני בעלי-בתים ("בעל-הבית קייט"), וכיו"ב⁵.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קיימת סברא (וכך נוהגים בכ"מ) ללבוש קיטל בשעת אמירת תפילת גשם ותפילת טל⁶, אולם אנו דקיי"ל כטעמו של אדה"ז שלובשין קיטל "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת"⁷ — אין לזה מקום בר"ה [אף שיש לזה מקום בכ"ה-אלול ובכו"ו אלול — אך לא בר"ה].

רד"ר: אולם הרי ר' יחיאל הנ"ל לבש בליובאוויטש וכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא אמר על-כך מאומה.

-
- (1) ראה מנהגים שונים — מטה אפרים. לקוטי מהר"ח. ועוד.
 - (2) ראה גם "רשימות דברים" ח"א (נ.ג. תשמ"א) ע' שכח.
 - (3) לשון חז"ל — ר"ה כו, ב (במשנה).
 - (4) אודותיו ראה — סה"ש תש"ה ע' 25-26. וראה גם סה"ש תש"ד ע' 160.
 - (5) ראה גם לעיל בר"ד חגה"ש תשי"ג ס"ג. "אגרות-קודש" כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך יג ע' קנד. ס' בצל החכמה ע' 117.
 - (6) אבל ראה דרחו"ש — מנהגי הרה"צ וכו' ממונקאטש — סתרי"ג: והקיטל לא לבש לתפלת טל וגשם. וראה גם שם סתת"ד. וה"ז כמנהגנו כמתאים לדעת אדה"ז (ראה להלן בפנים) וכידוע היחס שלו וכו'. ואכ"מ.
 - (7) הל' יוהכ"פ סתרי" ס"ט. ועוד.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שאביו
כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא התערב אף בכמה ענינים כאלה שהיו שלא
לרוחו ולא כדבעי⁸.

★ ★ ★

ב. האורחים הסתפקו אם לומר "לחיים" או לא⁹,

רד"ר: עתה הוא יומא דדינא רבא¹⁰.

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בפנים שוחקות): עכשיו כבר אחרי ה"דינא
רבא"!

★ ★ ★

ג. רד"ר: בקיץ תרע"ז זכיתי לשמוע באחת הלילות מכ"ק אדמו"ר
(מהוריי"צ) נ"ע איך שאצל אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע כל הנהגותיו וכל
תנועותיו מדוייקים ומכוונים עפ"י קבלה או גם עפ"י נגלה — שהחמיר ע"ע
לצאת ידי חובת דיעה אף כשלא הובאה בשו"ע להלכה — והראה לי אז
כמה מקורות להנהגות שבהשקפה ראשונה הבטנו עליהם כעל הנהגות
והרגלים טבעיים, ובאמת הם בכוונה ומכוונים עפ"י קבלה.

בין הדברים שהזכיר אז הי' ענין "ברכת המזון"¹¹ — שביום לא הי'
מברך מתוך הסידור¹².

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן נהג גם כ"ק מו"ח אדמו"ר — ביום לא
הי' מברך מתוך הסידור [וגם כשכן — הי' מסתפק בהבטה בסידור]
משא"כ בלילה הי' מברך מתוך הסידור.

★

-
- (8) ראה במקומות שנסמנו לעיל הע' 5.
(9) ראה להלן בר"ד יום ב דר"ה תשל"א ס"ד.
(10) ראה איוב ב, א. ובת"א שם. "היום יום" כה אלול (ובמ"מ שנסמנו במהדורת
תשמ"ב).
(11) ראה גם להלן בר"ד יום א' דחגה"ס תש"ל.
(12) בבאה"ט סקפ"ה סק"א (בשם הב"ח): והמדקדק יזהר לברך דוק' מתוך הספר
ולא בע"פ. וראה ס' ימי מלך ח"א ע' 232-233.

ד. רד"ר: כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע סיפר לי עוד על אודות הנהגת אביו נ"ע באמירת הרחמן ב"ברכת המזון" הי' מניח ידיו הק' על זקנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הביאור בהנהגה זו — י"ל בפשטות:

אמירת הרחמן מכוונת כנגד ע"ס ("ויש כאן הזכרת העשר ספירות כפי פעולתן עליתן, והתכללותן ממטה למעלה כו"ל¹³) וכנגד י"ג מדות הרחמים.

הזקן — ה"ה י"ג תיקוני דיקנא, וכנגד י"ג מדות הרחמים¹⁴, והאצבעות הם עשרה — ג"כ כנגד עש"ס¹⁵ ולכן הניח עשר אצבעותיו על הזקן.

= ☆ =

(13) ממכ' כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע — אגרות-קודש שלו ח"א ע' רג. נעתק תוכנו גם בס' פסקי הסידור — לרא"ח נאה — בתחלתו. ספר המנהגים-חב"ד ע' 22.

(14) ראה זח"ג קלט, א ואילך. ע"ח ח"א שער א"א פ"ט. פע"ח שער הסליחות פ"ד. שעה"כ דרושי ויעבור דמ"ד. ובכ"מ. וראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר — נדפס ב"יגדיל תורה" נ.י. שנה ז' חוברת ה' (נד) סימן סא. וראה גם מקומות שנשמנו בספר "הדרת פנים — זקן" ח"ב פי"ט.

(15) ראה ב"ח או"ח סי' קסז ד"ה ויתן: .. יתן שתי ידיו על הפת שיש בה עשר אצבעות .. להמשיך קדושת עשר ספירות כו'. וראה גם דיקאנטי פ' עקב. ספר הבהיר אות כד. של"ה בהקדמתו (ח, ג). שם שער האותיות אות ק. חדא"ג למהרש"א שבת נ, ב. רבינו בחיי עה"פ שמות ל, יט. ס' שלחן של ארבע (דפוס ורשא תר"ל) ק"קא. ובכ"מ.

מוצאי יום הכיפורים תשכ"ז

א. רש"ג: האם צריך לברך על בשמים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: במוצאי-שבת-קודש מברכים, ובלשון אדה"ז בשלחנו "אם חל יום הכיפורים בשבת מברכין על בשמים כמו בכל מוצאי שבת"¹.

גורן ר"ר: זוהי הלכה מפורשת שלפיה נוהגים המתנגדים ("ס'איז א בפירוש'ער מתנגדי'שער שולחן-ערוך")²?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: על מתנגדים — אין כל פלא. החידוש הוא — שכן נוהגים חסידים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' עושה הבדלה במוצאי יום הכיפורים, ואת השיריים נתן לבנו — כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאף הוא בירך ברכת הבדלה³.

החידוש בהנהגה זו — הוא:

דאע"פ שבכל מוצאי שבת דכל השנה "א"צ להטעים מכוס של הבדלה להשומעים .. אלא המבדיל רגיל לשתותו כולו"⁴, ואת השיריים "נוהגין לשפוך .. מיין הנשאר בכוס אחר שתיית המבדיל ומכבין בו הנר כו"⁵, מ"מ במוצאי יוהכ"פ — נהג כך כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

(1) הלכות יוה"כ תרכד, ג. וראה לקו"ש חל"א ע' 191 ואילך.
 (2) הדיעות בזה — נאספו בס' "נטעי גבריאל" סכ"ה (עמ' רא"רב) הע' לד"לו.
 (3) וראה גם להלן ר"ד יום א' דסוכות תשל"ל ס"ד. מוצי"כ"פ תשל"א ס"ג.
 (4) שו"ע אדה"ז רצו, ו.
 (5) שם ס"ה.

רש"ג: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם⁶ אודות הנהגת כ"ק אדמו"ר מהר"ש ללמוד בלילות מוציאו"פ ושמע"צ "חושן-משפט"⁷. ובהמשך לזה סיפר כי החסיד ר' שמואל בער מבאריסאוו⁸ שהה פעם בליובאוויטש והתחבא בפרוזדור שחיבר את החדרים של כ"ק רבינו ה"צמח צדק" ובנו כ"ק אדמו"ר מהר"ש, כדי שיוכל להאזין ללימודם ושמע שלמדו "חושן-משפט" וכו', וסוף המעשה הי' — שכ"ק אדמו"ר מהר"ש נתן לרש"ד הנ"ל שיריים מהבדלה וכו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: את סוף המעשה — איני יודע⁹, ומכל מקום אין מכאן ראוי כי אפ"ל: (א) שזה הי' במוצאי שבת דיום-טוב¹⁰, (ב) שזה הי' ענין והנהגה פרטית¹⁰.

ב. ר"ר: אבי עשה הגה"ה על דברי החתם-סופר הסובר בענין שיעור אכילת פרס — שהוא תשעה מינוט¹¹, דלפי דברי אדה"ז בהלכות פסח¹² בענין שיעור מיל — כדעת ה"ש חולקין" שס"ל "ששיעור מיל הוא שני חומשי שעה" שכך נקבע "ולענין הלכה העיקר כסברא האחרונה" — שזהו 24 מינוט, נמצא ששיעור אכילת פרס הוא 12 מינוט.

-
- (6) ליל שמע"צ תרצ"ו בסוכה — סה"ש תרצ"ו (קה"ת תשמ"ט) עמ' 12.
 (7) פרט זה נת' בשיחת ליל שמח"ת תשכ"ו. ולהעיר מהמסופר בכ"מ שנאספו ב"כרם חב"ד" גליון 1 (תשרי תשמ"ז) ע' 34 סצ"א.
 (8) ראה אודותיו במקומות שנשמנו בסה"ש (שבהערה 6) הע' 17.
 (9) ולהעיר שבסה"ש תרצ"ו שם הוא "עפ"י רשימת השומעים — בלתי מוגה", משא"כ בלקו"ד ח"א (ט, א) משיחת יום שמח"ת תרצ"ג ס"ח (מוגה) ליתא כלל לפרט זה (אך גם לא זה דלימוד חו"מ).
 (10) בתרצ"ו שם: "במוצאי שמח"ת נתן לו רבינו (הצ"צ) שיריים מההבדלה, והי' לו כל השנה מזה גילויים".
 ומסיים: "לאאמו"ר הי' מזה יסוד ענין בדבר ההבדלה כי שייך שיריים". ולהעיר: (א) ממ"ש "והי' לו כל השנה מזה גילויים" — משמע כדלהלן בפנים שזה הי' ענין והנהגה פרטית. (ב) "ההבדלה כי שייך שיריים" — להעיר מלשון אדה"ז ד"א"צ להטעים .. כמו בקידוש כו".
 (11) ראה שו"ת חת"ס ח"ו סי' טז.
 (12) תנט. יו"ד.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דעת החתם-סופר היא הדעה הראשונה שראיתי שכותב שיעור קצוב לזמן אכילת פרס, ולכן ציינתיו לראשונה במנהגים שנדפסו בסוף רשימות על מגילת איכה¹³.

בכלל, הרי בנושא זה — שיעור אכילת פרס — רבו הדעות, ולענין ת"ב ישנה תשובת ה"צמח צדק" שהוא — ששה מינוט¹⁴, ובמק"א מובא — שבעה מינוט¹⁵, ובנוגע ליוהכ"פ איתא בשמו"ר¹⁶:

"בענין שיעור אכ"פ כמה הוא על הזייגער .. ולענין אכילת יוכ"פ אפשר נכון להחמיר כסברת הח"ס על תשעה מינוט"¹⁷.

ומעניין אם כותב ההגה"ה, הי' כותב הגהתו¹⁸ אחרי שהי' רואה את דברי הצ"צ!

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: תמה אני אודות מי שאינו יכול להתענות ביוהכ"פ — מדוע שלא יתנו לו לשחות ללא שיעורין. שהרי אכילה — ניחא שא"א, שהרי היא מפורשת בתורה, אולם שתי' הרי אינה מפורשת בתורה, אלא רק שהיא בכלל אכילה¹⁹!?

ד"ר: השאגת ארי²⁰ כותב שאף אכילה אינה מפורשת בתורה ("והא וודאי גבי יוה"כ דלא כתיב ביה אכילה אלא כל²¹ הנפש אשר לא תעונה").

-
- (13) קה"ת תשיב. נעתק גם בספר המנהגים עמ' 45 הע' 2.
 (14) שו"ת צ"צ שער המילואים ח"א סי' ט.
 (15) שו"ת בנו — בשם הצ"צ — שנדפסה בהע' לשו"ת הנ"ל. שד"ח פאת השדה אס"ד מע' אכילה בסופה.
 (16) שם.
 (17) להעיר ממ"ש בס' דרכי הוראה (הובא בשד"ח אס"ד אכילה סק"ג) — ונעתק בהנ"ל הע' 13 — שיעור יא מינוט וט' שניות.
 (18) ולהעיר שבשו"ת תורת חסד חאו"ח סי' לב דחה ראיות החת"ס לענין שיעור אכ"פ.
 (19) ראה שבועות כב, א.
 (20) סי' עו.
 (21) אמור כג, כט.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הלשון אכילה אמנם לא נאמר שם²², אולם הלימוד דעינוי הוא מ"ויענך וירעיבך"²³, כפי שאומרת הגמרא²⁴: "נאמר כאן עינוי ונאמר להלן עינוי — מה להלן עינוי רעבון אף כאן עינוי רעבון", נמצא, שאכילה כן מפורשת בתורה: והרי מצינו בכ"מ שיש חילוק בין דבר המפורש בתורה שבכתב אשר אפילו הצדוקים מודים בה²⁵ (לשאינו מפורש כו').

ר"ד: שמעתי מהמשפיע רש"ג ז"ל²⁶ שאירע בזמן ה"צמח צדק" שפעם נצטוה ע"י רופא שעליו לאכול בתשעה-באב, ואז נכח ג"כ המהרי"ל, אולם למעשה — לבסוף התענה.

והסביר אז את הנהגתו כך:

אילו הי' מצב כזה ביוהכ"פ — הייתי אוכל (ע"פ הוראת הרופא), שכן ביוהכ"פ "אנו דומין למלאכים"²⁷ אלא שבמקרים מסויימים מצווה התורה לאכול²⁸, ואז, יש לקיים זאת.

משא"כ בתשעה באב — מי יכול לאכול אז (ווער קען דעמולט עסן)²⁹!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכאורה, לפי המבואר ב"לקוטי תורה"³⁰ שיום-הכיפורים הו"ע ד"לחיותם כרעב"³¹ וגם כלות הנפש, מוכנת הסברא להקל (להתענות) ביוהכ"פ יותר מכתשעה באב.

-
- (22) ראה יומא עג, ב. עט, ב. ושם פא, א. וברש"י ד"ה אכילה.
- (23) עקב ת, ג.
- (24) יומא עד, ב.
- (25) סנהדרין לג, ב ובפרש"י. ועוד.
- (26) ר' שמואל גרונם אסתרמאן, תלמידו של הרה"ג והרה"ח ר' אברהם מזעמבין. ראה אודותו קונטרס ח"י אלול ה'תש"ג ע' 45.
- (27) טור סתרי"ט. שו"ע אדה"ז שם ס"ט.
- (28) וראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך ו' ע' שסא.
- (29) להעיר משיחת ש"פ אחר"ק תשמ"ה (בשם הרה"ק ר' לוי"צ מבארדיטשוב).
- (30) שה"ש סד"ה הנך יפה (יד, ב). וראה תר"א ר"פ לך ועוד.
- (31) תהלים לג, יט. — בלקו"ת שם: ולהחיותם .. לחיותם .. להחיותם .. ולהחיותם.

ר"ר: שמעתי גם אודות הרה"ג הרה"ח וכו' ר' אברהם מזעמבין³²
 שבתשעה-באב האחרון לחייו, לא הי' יכול להתענות, ואמר אז שזהו עונש
 מלמעלה על שהחמיר ב"שאלות" — שהופנו אליו במשך שנות כהונתו
 כרבנות — בעניני תעניות וכו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרב ר' חיים מבריסק הי' נוהג להקל
 ב"שאלות" בעניני תענית ביוהכ"פ — כך העיד בנו³³ — והי' אומר על
 עצמו שאינו מקיל ח"ו באיסורים כיו"א מחמיר ב"פיקוח נפש"³⁴!

ד. רש"ג: האם צריכים לומר "ויתן לך"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר נדפס ב"מחזור השלם" שצריכים לומר
 ("למוצאי שבת — אחר הבדלה אומרים ויתן לך"), הרי הם פסוקים טובים.

רש"ג: עדיין לא אמרתי "ויתן לך", האם יכול אני לאומרו עתה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עדיין יכולים אתם לאומרו והרי אחז"ל³⁵
 "יתן ויחזור ויתן".

[דובר אודות הבדלה בטלית³⁶].

(32) ראה אודותיו בהנסמן ב"אגרות-קודש" אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע — כרך ד ע' פז בשוה"ג.

(33) בחידושי רי"ז הלוי על הרמב"ם (הלכות שביתת עשור) עמ' 12.

(34) ראה ס' המועדים בהלכה (לרש"י זיון) עמ' פב. אישים ושיטות (להנ"ל) עמ' 64.

(35) ב"ר פס"ו, ג. הובא בפירש"י עה"פ תולדות כז, כח. וראה לקו"ש ח"י ע' 81 ואילך.

(36) ראה גם להלן בר"ד מוצאי יוהכ"פ תשל"א ס"א ואילך.

סוכות תשכ"ז

א. רי"כ ניגן את ניגון הידוע — ג' תנועות¹.

רש"ג: ניגון זה לא שמעו בליובאוויטש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אף אני לא שמעתיו בעבר², אך כיון שזלמנוב הדפיסו בחיי כ"ק מו"ח אדמו"ר, עם הקדמה שלימה לניגון³, ומו"ח קיבל זאת — מהווה הדבר ראי'...

ב. רש"ג: בניגון הנ"ל מנגנים את כל הג' תנועות באופן רצוף ובסמיכות זל"ז ואילו כשכ"ק מו"ח אדמו"ר הורה⁴ שכאו"א מהחסידיים יהי' אצלו הג' ספרים — כתר שם טוב, אור תורה ותניא — ביקש "מפני טעמים ידועים — לא לכורכם יחד" (איבער טעמים ידועים — ניט איינבינדען זיי בכרך אחד"?)!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: טעם לדבר לא שמעתי, אמנם לכאורה י"ל החילוק בפשטות:

הספרים הנ"ל הרי בעוד שהתניא נכתב ע"י אדמו"ר הזקן בעצמו⁵, אור תורה נכתב (לא ע"י הה"מ בעצמו כ"א) ע"י תלמידי הרב המגיד⁶, והכתר

-
- (1) ראה ספר הניגונים ח"א ניגון כ.
 - (2) ראה גם לעיל בר"ד ליל ב דחגה"ס תשכ"ו ס"ד.
 - (3) ספר הניגונים שם.
 - (4) שיחת יביג תמוז תש"ט — סה"מ ה'ש"ת ע' 265. נעתק (גם) בכש"ט מהדורת קה"ת בתחלתו. וראה שיחת ש"פ וישב (כ"א כסלו) תשכ"ד ס"ד.
 - (5) על השלבים בכתיבת התניא — ראה "מבוא" לס' תורת חב"ד-תניא (קה"ת תשמ"ב) ע' 7 ואילך.
 - (6) בשיחת י"ט כסלו תשמ"ז ('התוועדות תשמ"ז' חלק ב ע' 46) ס"ב: ספרי הה"מ נכתבו ע"י תלמידיו .. הה"מ עצמו ראה את הספרים קודם שנדפסו .. ועכ"פ .. החלקים העיקריים. ובשיחת ש"פ וישב (הנ"ל הע' 4) שם: הליקוטים שבכתר שם טוב, הרי כפי הנראה מהקדמה (לכש"ט) ומכמה ספרים הדנים עד"ז, לקוחים במדה

שם טוב נלקט ע"י שו"ב אחד⁷ — ממילא קיימת שאלה כיצד לכורכם: מחד, מעלת הכתר שם טוב ואור תורה שהם קדמו. אך מאידך ישנה מעלה בתניא שנכתב ע"י אדה"ז בעצמו, ולכן, אין כורכים אותם ביחד.

משא"כ הניגון — שהוא מיוחד לכאו"א מהם בעצמו.

★ ★ ★

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מכינים אומרים שהתנועה הב' — היא פירוש לתנועה הא'.

★ ★ ★

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ניגון אחר מהבעש"ט — אינו כנמצא.

★ ★ ★

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר מבאר⁸ שהחידוש שלאחר פטרבורג הוא ע"ד שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים⁹ — וכיון שעל ניגון זה ישנו ערעור מסויים, נגנו זאת שוב.

★ ★ ★

ד. רי"כ: בנוגע לאושפיזין איתא¹⁰ שיעקב בא וכולם עמו ("ועימי כו"). אם כולם באים — אז מה הדיוק דוקא יעקב, הרי כולם באים!?

רבה מרשימות אדה"ז או ממה שאמר בע"פ, כך גם בנוגע לאור תורה — לקוח הוא במדה כנ"ל מרשימות אדה"ז.

ישנה רשימת הצ"צ — ממאמר אדה"ז ד"ה עולת תמיד — והוא בדיוק כמאמר הנדפס באור תורה.

(7) "אהרן במו"צ"ה הכהן מק"ק אפטא" — נוסח השער דהס'.
— אלא שבכ"מ: (א) שינה המלקט את הלשון, (ב) לא העתיק דברי הבעש"ט בשלימותם, (ג) צירף גם דברים נוספים — ראה "הקדמת המו"ל" למהדורת קה"ת (תשל"ג ואילך) וכמצויין עד"ז גם בהערות וציונים ובהוספות להנ"ל כו'.

(8) לקו"ד ח"ג ע' 780. וראה לקו"ש ח"ז ע' 184.

(9) טושו"ע חו"מ ר"ס מו.

(10) בסידורים בנוסח דהזמנת האושפיזין. — ולהעיר שאין מנהגנו כן (נתבאר להלן בר"ד דליל ב חגה"ס תשל"א ס"ב).

קכה

סוכות תשכ"ז

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי יש לכם שותפים בעסק שלכם, ומכל
מקום מיהו העיקר?...?

= ☆ =

ליל א דחג הפסח תשכ"ז

א. רש"ג: בהגדה כתוב "מגיד — ומגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר כו", ומדוע לא כתוב מתי מגלין המצות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כפי שצויין כבר בליקוטים¹ מנהגינו שאין מגביהין הקערה ורק מגלין המצות, וכן ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג מדי שנה בשנה².

וזאת, למרות שאח"כ (לפני "עבדים היינו") כתוב מפורש בהגדה "ומגלין מקצת הפת" שמזה משמע שקודם לכן צריך להגבי' דוקא, הרי לפועל כך נהג!

כשעמדו³ להדפיס את ההגדה "עם לקוטי טעמים ומנהגים"⁴ שאלתיו אם "מנהג בית הרב" בנדו"ד זו הוראה לרבים, והאם יכולים להדפיס זאת? והסכים.

רש"ג: אם כן, מדוע לא תוקן הדבר בגוף ההגדה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לשנות את סידורו של אדמו"ר הזקן?! גם אדמו"ר הצמח-צדק שהגי' כמ"פ בדברי אדמו"ר הזקן נזהר להגי' רק בצדדין⁵, וכיו"ב.

-
- (1) לפיסקא מגיד — ד"ה ומגבי' הקערה.
 (2) בשיחת ליל ב' דחגה"פ תשכ"ד ס"ד ('שיחות-קודש' תשכ"ד עמ' 269) שכ"ק אדמו"ר (מהורי"צ) נ"ע לא הי' מגביה את הקערה לאמירת "הא לחמא עניא" (למרות מש"כ בסי' האריז"ל ובסי' אדה"ז), אך הי' לפני אמירת "הא לחמא עניא" מגלה מקצת הפת. כלומר: הא דאיתא (לפני "עבדים היינו") "ומגלין מקצת הפת" הי' עושה זאת לפני אמירת "הא לחמא עניא" — נמצא שב' שינויים היו: א) אי הגבהת הקערה. ב) גילוי מקצת הפת — לפני כן.
 (3) ראה גם שיחה שבהע' הקודמת.
 (4) בשנת תש"ו — ראה בארוכה ס' ימי מלך (קה"ת תש"נ) ע' 792 ואילך.
 (5) ראה הגהות כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע (נדפסו בסידורי הוצאת קה"ת: סידור עם דא"ח (שכ, ד), תורה אור [הוצאת ברוקלין, תש"א (ע"י אגודת חסידי חב"ד), ושלאחר' רלב, סע"א. בהוצאת קה"ת תשמ"ז] ע' 488) עד

ולדוגמא:

אדמו"ר הזקן כותב בסידורו לגבי ברכת שהחיינו בפורים ש"אין מברכין שהחיינו אלא בלילה ולא ביום" והצמח-צדק פסק שיש לברך שהחיינו גם ביום⁶ — וכך נהגו בכיתו וכ"ה מנהג בית הרב — אולם נוהר ולא הגי' ולא שינה בפנים את דברי אדמו"ר הזקן.

[וזאת אע"פ שי"א (וקרוב לודאי שכן הוא) שגם רבינו הזקן בעצמו נהג לברך גם ביום, ומ"ש בסידורו "ולא ביום" — "היינו שלברכת שהחיינו ביום אין הכרח מן הגמרא וקבלת האריז"ל, ואין זה שייך לפסקי הסידור הזה"⁷].

היכן הדברים מגיעים, שכותב שהצ"צ "דקדק שלא יהי' שום שינוי מהסידור של רבינו הגדול ז"ל אף בדבר כזה שאינו נוגע לשום דבר בעצם הנוסחא [שלכן הגי' הצ"צ ואדמו"ר נ"ע בהסידור "רצה ומודים כו' תמצא בשחרית", במקום שנדפס שם כל הנוסח דרצה ומודים כו'] ולפ"ז לא טוב עשה המו"ל הזה [=של סידור תורה אור] מה ששינה בענינים האלו בהסידור הזה בכמה מקומות כמו אשרי קודם ובלצ"ג וב"ש ופסוד"ז בשחרית דשבת, וכן אשרי קודם מוסף וקוה ועלינו כו' וכדומה, דהגם שאינו נוגע בעצם הנוסח מ"מ אין לשנות וע"ד חייב אדם לומר בלשון רבו וגם שאפשר שיש בזה איזה כוונה כי גבהו דרכיו כו' .. בוודאי יש בזה כוונה מיוחדת".

ולהעיר — ע"ד גודל הזהירות בהגהת ספרים — ממ"ש בהקדמת ר"ת לספר הישר*. 'התוועדויות תשמ"ג' כרך ד ע' 1984. הקדמת המעריך להר"מ די לוזנו ('יד המגי' בספרים תקצץ"). וראה ספר שארית ישראל ש"א ד"ז מ"ד: אסור להגי' בספרים כי לכל טעות יש שרש כו' ואפילו טעות דמוכח אסור למחוק כ"א ליכתוב מן הצד שזהו טה"ד כו' ולכן צריך החכם אמת לומר כל הנוסחאות והגירסאות שכתוב בהספר.

וראה ע"ד ההלכה במקומות שצויינו בס' "הספר בהלכה" (אה"ק תש"נ)

פ"ב ס"ב (הע' 2).

(6) לקוטים שבסוף פס"ד להצ"צ (תז, ד).

(7) ראה שער הכולל פמ"ז ס"ב.

* וראה הקדמת המו"ל (הגי' ר' דניאל פרוסטיץ אבי"ד דק"ק פרשבורג). הסכמת החת"ס להני"ל. ועוד.

ב. רש"ג: מהו הענין דרבי יהודה היה נותן בהם סימנין?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בריבוי מקומות בש"ס מצינו סימנים, אשר הצורך בהם מוכן מדברי הגמרא במסכת עירובין⁸ "אין התורה נקנית אלא בסימנין כו" [וכידוע⁹ שכפל הלשון "אין .. אלא" הוא להורות שזהו שלילה נוספת לעיכובא].

ובגמרא שם: "עשו ציונים לתורה .. עשו מודעים לתורה", ואיתא בתשובות הגאונים¹⁰ (כפירוש "מודעים לתורה") שהכוונה היא ל"סימנים שזכורים בראש הענין בתורת מנין".

והדגשה מיוחדת בזה — מצינו אצל רבי יהודה¹¹, אשר ישנם כו"כ סימנים משמו¹².

רש"ג: א"כ, אין רבי יהודה מוסיף כלום?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפשטות הוא כאמור, כדי שהסימנים יועילו לזכרון. וענין זה הו"ע עיקרי, וכפי שמשבחת הגמרא¹³ את שלמה המלך בענין זה ש"לימד דעת את העם"¹⁴ עי"ז ש"אגמרי' בסימני טעמים" ו"עשה לה לתורה אזנים" למרות שלהיותו החכם "מכל אדם"¹⁵ — יכול הי' להתעסק באותן שעות תמורת התעסקותו ב"סימנים" בעומק חכמת התורה¹⁶.

-
- (8) עירובין נד, סע"ב.
 (9) ראה תוד"ה מתני' — מנחות פג, סע"ב.
 (10) תורתן של ראשונים ח"ב סנ"א.
 (11) להעיר, שענין זה ד"סימנין" — קשור לשם יהודה — עפמ"ש בעירובין נג, ע"א: בני יהודה שהקפידו על לשונם כו' ומתנחי להו סימנא נתקיים תלמודן בידן. וראה סה"מ תש"ח ע' 124 הע' עב.
 (12) ראה להלן הע' 17. וראה שבת קמה, ב.
 (13) כא, סע"ב.
 (14) קהלת יב, ט.
 (15) מ"א ה, יא.
 (16) ראה גם שיחת ש"פ תזריע תשמ"א — ע"ד גודל הענין ד"מפתחות" — נדפסה ב"פתח דבר" לספר המפתחות לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תשמ"א).

[אוצר החכמה]

וכאמור — מצינו כן כמ"פ אצל רבי יהודה, ולדוגמא: לגבי סדר המנחות שלא יטעו בין שתי הלחם ולחם הפנים — איתא במס' מנחות¹⁷: "רבי יהודה אומר (סימן¹⁸) שלא תטעה" ופרש"י¹⁹: "דרכו של ר' יהודה לתת סימן כמו דצ"ך עד"ש באח"ב"²⁰.

הסבר נוסף מובא במפרשים²¹ — שכוונת ר"י בסימנים אלו היא משום שבתהלים²² לא נמנו המכות בסדר זה כפי שהוא מופיע בחומש, והוצרך ר"י להודיע שבפועל הי' סדר המכות כפי שהוא בחומש.

ועוד:

איתא בפרקי דרבי אליעזר: "וכשבא משה לביתו . . (ו)ראה את המטה וקרא את האותיות אשר עליו"²³, ויש מפרשים לפ"ז²⁴ שכוונת ר"י להשמיענו שהמכות שהיו חקוקות במטה היו דצ"ך עד"ש באח"ב.

רש"ג: א"כ, עדיין לכאורה, אין כאן ענין מיוחד אלא רק ענין של "סימן" "גילוי דעת" וכיו"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ומה בכך? גם בסידור האריז"ל מצינו דברים פשוטים. שם מובא שסימנים אלו הם בגימטרי' אשר²⁵, ואשר הוא כתר²⁶, מלשון "כי אשוני בנות"²⁷. המכות בפירוט אמנם סיכומם עולה יותר, אך ראשי התיבות דצ"ך עד"ש באח"ב הם בגימטרי' אשר.

-
- (17) צו, א.
 (18) ראה שינויי נוסחאות למשניות שם.
 (19) כ"ה גירסת השיטמ"ק שם. וראה גם פי' הרע"ב מנחות שם.
 (20) ראה גם פסקי תוס' מנחות סרל"ד. פי' הריטב"א להגש"פ.
 (21) שבלי הלקט סי' ריח. אבודרהם. פי' המיוחס לרש"י להגש"פ ירות"ו תרכג. ועוד.
 (22) עח, קח.
 (23) פ"מ.
 (24) ספר האורה לרש"י ס"צ. אבודרהם ועוד — וראה הגדת תול'ש ע' רז ואילך.
 (25) הועתק גם בסי' קול יעקב. — וראה להלן בר"ד יום א' דחגה"פ תשכ"ז ס"א.
 (26) ראה מאורי אור אות אל"ף סקל"ג. ס' הליקוטים (דא"ח צ"צ) ע' אשר. אשרי. וש"נ.
 (27) ויצא ל, יג.

רש"ג: כלומר, "וכל אויבך יכרתו"²⁸ [= "כרת" הוא מלשון כתר²⁹]?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפשר לומר כן*²⁹, והרי הנני מחפש תמיד הזדמנות לקשר נגלה עם חסידות³⁰.

ג. רש"ג: למה בהגדה נדפס "מצה זו" בתולם, וכסידור מצה זו במלאפום?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בשני המקומות מופיע האות וא"ו, אלא שההגדה צולמה מסידור זקני הרא"ד לאוואט אשר דייק בנקודות³¹.

רש"ג: א"כ מדוע שינו את מה שהופיע בהגדה "הא לחמא כו" הא בצירי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הא תיקנו בהוצאה אחרונה, והמקור לכך כמצויין בליקוטים שבהגדה ממשנת חסידים שכ' בפירוש "הא ממש בניקוד צירי תחת ההא", וכך³² משמע³³ בכתבי האריז"ל³⁴.

ד. רש"ג: בהגדה איתא (לפני "לפיכך"): "יכסה את הפת ויגביה את הכוס ואוחזו בידו עד סיום ברכת אשר גאלנו" וכ"ק אדמו"ר שליט"א

-
- (28) מיכה ה, ח.
 (29) ראה לקו"ת חקת נט, א. סה"מ תרפ"ט ע' 2. וש"נ.
 (29*) ראה גם שיחת ליל ב' דחגה"פ תשט"ו סי"ב.
 (30) ראה "אגרות-קודש" כרך ז ע' מט: כמנהגי מאז, שכשמוצא הנני ענין בנגלה – לחטוף, בהזדמנות זו, ולחפש ביאור הענין בתורת החסידות, וכן לאידך גיסא כשלומדים ביאור בתורת החסידות לחפש דוגמתו בתורת הנגלה, אף אם הביאור הוא באופן אחר.
 וראה גם להלן בר"ד ליל שש"פ תש"ל ס"ג.
 (31) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 286.
 (32) ראה גם סה"ש ה'תרצ"ו – חורף ה'ש"ת ע' 223. 261. 320. לקו"ש ח"א ע' 98. לקו"ש ח"ג ע' 1016.
 (33) בסה"ש ע' 320 שם: נאך היינט איז מען נישט אזוי מדקדק און מען מאַכט אייגענע הגהות שטייט הא (בקמץ).
 (34) פע"ח שער חג המצות פ"ז. סידור האריז"ל בהגדה.

כתב ע"ז בליקוטים³⁵ "מנהג בית הרב .. להגביה הכוס ואוחזו עד שמסיים ונאמר לפניו הללו' .. ומעמידו על השולחן וחוזר ומגבי' לברכת אשר גאלנו", האם כך הי' מנהגו של כ"ק מו"ח אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן, "מעשה רב" שלו³⁶. וא"כ בודאי נהג כן אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, למרות שהוא בעצמו כתב אחרת³⁷ וקרוב לודאי שכן נהגו כל הנשיאים שלפניו עוד מאדמו"ר הזקן — למרות מ"ש בסידורו³⁸ להגבי' עד סוף הברכה — כמנהגנו³⁹.

ה. רש"ג: מהו כרפס? כמדומה שלקחו תפוחי-אדמה?⁴⁰

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה שייך לנשים.

רש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א כותב⁴¹: "לאחר כרפס לא ראיתי מחזירין הנשאר מהכרפס על הקערה ובמילא מכאן ולהלן אין על הקערה אלא ה' דברים" מהו הטעם שלא מחזירין הכרפס עוה"פ על הקערה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם לי הי' קשה הדבר, ושאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהרי בקערה ישנם ב' סגולים, ועם ג' המצות — הרי ט', ועם הקערה — יו"ד, אם-כן מה איכפת אם ישארו הי' ספירות עוד קצת זמן.

כ"ק מו"ח אדמו"ר לא השיב ע"כ אלא אמר בפשטות שכן נוהגים.

ו. רש"ג: האם אכן צריך להיות יו"ד ספירות? הרי הקערה היא מלכות ורק האדמו"ר הי' לו קערה?⁴²

(35) פיסקא ד"ה יכסה.

(36) שבת כא, א. וש"נ. וראה ב"ב קל, ב וברשב"ם שם.

(37) בסי' תו"א ע' רלג.

(38) וכן בהגהת הצ"צ בסי' תו"א (דף קפ"ח ע"ב) — נעתק בהגש"פ שם.

(39) וראה בר"ד ליל ב' דחגה"ש תשכ"ז ס"א.

(40) ראה ס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 444 ע"ד הנהגת כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

(41) פיסקא כרפס בסופו.

(42) ראה גם לעיל בר"ד ליל ב' דחגה"פ תשכ"ה ס"ג. ובהנסמו שם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כנראה שאפי' כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היתה לו קערה בחיי אביו⁴³.

★ ★ ★

ז. רש"ג: הבחנתי שכ"ק אדמו"ר שליט"א שוכר את המצה של "יחץ" תחילה לב' חתיכות ואח"כ לה'?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השבירה לב' — היא ע"פ מ"ש בסידור "יחץ ויקח המצה האמצעית ופורסה לשנים חלק אחד גדול מחבירו וכו'"⁴⁴, וכ"ק מו"ח אמר (בשם אביו (כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע)) שיש לשכור את האפיקומן לחמש חתיכות⁴⁵, ואם ישכרו כך תחת הקערה ימצאו ו' חתיכות?

רש"ג: הרי אינם רק ה'?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הם ה', ונוסף עליו החתיכה הנותרת בקערה, הרי ו'.

[קודם אפיקומן התעניין כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות הרה"ח וכו' אסטולין (שיצא לאחרונה מרוסי) אם הוא כאן וכו'].

הנהגות

★ כמדומה שבשפיכת כוסו של אלי' שפך כ"ק אדמו"ר שליט"א מבקבוק היין לגביע, מן הגביע לכוס, ומן הכוס אל הבקבוק.

★ הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנוכחים (שלא היו מסובים לסדר) לענות אחר המקריא "הודו גו' כל"ח" ו"אנא גו' הושיעה גו' הצליחה נא".

= ★ =

(43) ראה שם.

(44) וראה הביאור בזה בסה"ש תש"ה ע' 83.

(45) ראה גם הגדש"פ פיסקא יחץ קטע ד"ה חלק.

יום א דחג הפסח תשכ"ז

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בהמשך להמדובר אתמול¹ מכתהאריז"ל שדצ"ך עד"ש באח"ב בגימ' אשר — אי' עה"פ "מי הוי' אשר אשמע בקולו"² שפרעה ניבא ולא ידע מה ניבא³, שאמר "מי ה' אשר" — (אז) — אשמע בקולו", כלומר, שכאשר יבואו עליו המכות שהם — מספרם לשיטת ר"י הגלילי ר"א ורבי עקיבא עם הכולל — בגימטרי⁴ אשר⁵, אז ישלח את בני מארמ"צ.

ב. רש"ג: מהו הטעם לכך שאין אומרים בחב"ד⁶ "חסל סידור פסח"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מפני שפסח נמשך תמיד⁷.

רש"ג: מהו הדיוק שפסח דוקא נמשך תמיד, לכאור', הרי גם השפעת שאר הימים טובים נשאר תמיד?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פסח⁸ הו"ע יציאת מצרים, וענין זה נמשך תמיד. משא"כ שאר היו"ט נשאר תמיד הארה בלבד עד היו"ט הבא⁹.

-
- (1) ליל א ס"ב.
 - (2) שמות ה, ב.
 - (3) ע"ד פרש"י עה"פ ויגש מה, יח. וראה ב"ב קיט, ב. סוטה יב, ב.
 - (4) ראה הגהות מיימוניות לרמב"ם בנוסח ההגדה (אות ב): ואני שמעתי, כל המחלה אשר בגימ' דצ"ך עד"ש באח"ב.
 - (5) ראה סה"ש תש"ג ע' 75. סה"ש תרצ"ט ע' 324.
 - (6) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים בסופה משיחות חה"פ תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 75).
 - (7) שיחה הנ"ל שם.
 - (8) בהבא להלן — ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 174 ואילך.
 - (9) ראה לקו"ת ברכה צח, ב: מכל רגל ויר"ט היה נמשך הביטול עד הרגל הבא אחריו.

ג. רש"ג: האם אומרים שיר-השירים בליל פסח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: 10 את כ"ק מו"ח אדמו"ר — לא ראיתי אומר, אך אאמו"ר נהג לאומר.

ד. רש"ג: האם אומרים שיר-השירים בכל ערב שבת?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג לומר, אולם איני זוכר לע"ע האם הי' זה בקיץ או בחורף¹¹.

ד. רש"ג: מהו הענין ב"מעשה ברבי אליעזר ור"י וראב"ע ורע"ק ור"ט שהיו מסבים כו' עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה השאלה, האם מפני שזו חוצפה שתלמידים יאמרו לרבותיהם כיצד לנהוג¹²?

ד. רש"ג: לאו דוקא, אלא בכלל מהו ההסבר במעשה הנ"ל?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר דובר על-כך פעם בהתוועדות¹³ — ונקודת הענין היא: התלמידים באו להודיע לרבותיהם שהם סיימו כבר את עבודתם, וממילא, נסתיימה גם עבודת רבותיהם¹⁴.

ה. רש"ג: האם כוסו של אלי¹⁵ מכוון כנגד לעתיד לבוא?!

(10) ראה לעיל בר"ד ליל ב דחגה"פ תשכ"ה ס"ב. וש"נ.

(11) ראה בר"ד שש"פ תשכ"ט ס"ב.

(12) כמו שהעירו עד"ז בכמה מפרשים — וראה סה"ש תש"ד ע' 88.

(13) ליל ב דחגה"פ תשט"ו — לקו"ש ח"ב ע' 539 ואילך.

(14) וראה גם שיחות ליל ב דחגה"פ תרצ"ז (סה"ש ע' 225). ליל א דחגה"פ

תרח"ץ (ע' 262). סה"ש תש"ג ע' 71. סה"ש תש"ד (שבהע' 12).

(15) בכללות ענין כוס של אלי' ראה לקו"ש חכ"ז ע' 52 ואילך. וראה גם חקרי

זמנים ח"ג (אה"ק תנש"א) ע' שמב. וראה גם להלן בכמה מקומות בספרנו

זה. (לדוגמא יום א דחגה"פ תשכ"ט ס"ד. ועוד). וראה עוד מכתב י"ג ניסן

תשי"ג (נדפס בקובץ יגדיל-תורה ירות"ו גליון כח (אלול תשמ"ו) ע' 5.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בהכרח לומר שיש לו שייכות גם לזמן הזה, דאם לא כן היו מוזגין אותו אחר כל הסדר, וכיון שמוזגין אותו בתוך הסדר עכצ"ל דקאי גם על עתה.

רש"ג: האם נאמר באיזה מקום ששותים כוסו של אלי"י¹⁶?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: למיטב ידיעתי — אין שותים.

רש"ג: חסידי ראדזין שותים כוס זה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה שהזכרתם לגבי הנהגת ראדזין — הנה

כיו"ב ה"ה בענין התכלת¹⁷:

הרה"צ רבי מרדכי יוסף אליעזר ליינער בנו של בעל התכלת (רבי גרשון חנוך (הניך) ליינער) מראדזין שלח לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע את ספרי אביו בענין חידוש התכלת בזה"ז — ואדמו"ר נ"ע השיב לו באגרת¹⁸ אשר "על עצם הענין א"א לי להסכים. יען כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נ"ע — רבינו הזקן — בלקו"ת בהביאור דוהי' לכם לציצית דרוש הב' פרק ב'¹⁹ תפש בפשיטות כהפע"ח²⁰ דבזה"ז אין²¹ תכלת".

יש אומרים²² שכוסו של אלי' הוא ע"פ הירושלמי²³ מנין לד' כוסות

מן התורה ר"י אמר כנגד והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי²⁴, והרי יש עוד לשון של גאולה²⁵ "והבאתי אתכם אל הארץ"? אלא שביאה זו הי' רק לשעה ותושלם לעתיד כשיבוא אלי', וכנגד זה נוהגין ב"כוסו של אלי'".

(16) וראה גם סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 391.

(17) ראה גם אגרות-קודש חט"ב ע' רלב.

(18) נדפס באגרות-קודש כרך א (קה"ת תשמ"ב) אגרת קנח (ע' שנא)*.

(19) שלח מה, ד.

(20) שער הציצית פ"ה.

(21) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 101.

(22) הובא בטעמי המנהגים (ירות"ו תשי"ז ע' רלו) בקו"א לסי' תקנא.

(23) ירושלמי פסחים פ"י ה"א. ב"ר פפ"ח, ה. שמור"ר פ"ו, ד. ועוד.

(24) וארא ו, רז.

(25) שם ח.

ועד"ז איתא בשם הגר"א²⁶ ש"כוסו של אלי" קשור ב"כוס חמישי".

רש"ג: גם המהר"ל²⁷ כותב כך.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולם אצל חסידים — אין זה מקובל!

רש"ג: מהי, אפוא, הסיבה ל"כוסו של אלי"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כפי שמשמע מדברי אדה"ז²⁸ המקדים לפני"ז את המנהג "שלא לנעול החדרים שישינים שם בליל פסח כי הוא ליל שמורים כו' .. ואם יבוא אליהו ימצא פתח פתוח ונצא לקראתו במהרה ואנו מאמינים בזה ויש באמונה זו שכר גדול"

ואח"כ כותב²⁹: "ונוהגין במדינות אלו למזוג כוס א' יותר מהמסובין וקורין אותו כוס של אליהו הנביא",

נמצא שמנהג זה בא להדגיש את האמונה בזה"ז בכיאת אלי' ומשיח!

רש"ג: א"כ, למה דוקא על הכוס?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כי כל דבר שמחה צ"ל דוקא על כוס³⁰.

ו. רש"ג: מתי³¹ צריך למזוג את הכוס, וכיצד הי' מו"ח נוהג?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ רוב³² — הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג למזוג אחר³³ ברכת המזון!

(26) הובא בטעמי המנהגים שם בפנים.

(27) בהגדש"פ למהר"ל בדברי נגידים — נעתק בלקו"ש חכ"ז ע' 53 הע' 40.

(28) סי' תפ ס"ה בסופו (וע"ד מ"ש בחק יעקב שם — סק"ו).

(29) מחק יעקב שם שם.

(30) ברכות לה, א.

(31) בהבא להלן ראה גם ר"ד ליל ב דחגה"פ תשכ"ח ס"ג. יום א דחגה"פ תשכ"ט ס"ג.

(32) ראה בשיחת חה"פ תשי"ג — נעתק בהגש"פ.

(33) ראה גם סה"מ תשי"י ע' 186 (משיחות חגה"פ תש"ט).

[בשנים תש"ג-תש"ה נהג קודם ברכה"ז (ראה סה"ש תשי"ג ע' 58. תש"ד

ע' 92. תש"ה ע' 84].

רש"ג: כיצד הי' נהוג אצל אביכם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אחר ברכת המזון!

רש"ג: האם הוא דין?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כל הענין מובא אמנם בשו"ע אך לא בתור

דין כ"א בתור מנהג — "ונוהגין כו"!"

רש"ג: כמה פעמים הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג לשפוך מהכוס

בהשפיכות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איני יודע.

★ ★ ★

ז. רי"כ: האם אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הדפיס איזה ספר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא הדפיס שום ספר.

רי"כ: האם הכין בכת"י להו"ל ספר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא הכין שום כת"י ע"מ להו"ל, אך מצויות

רשימות שלו וכן הגותיו בכו"כ ספרים!

רי"כ: האם יש ממנו פירוש על ההגדה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פירוש — אין, אך הוא כתב הסכמה על

"הגדה של פסח" שי"ל בשעתו³⁴.

= ★ =

(34) "צוף אמרים", לר' משה חיים קליינמאן, ווארשא תרפ"ך. — וראה לקו"ש

ח"ג ע' 1016 הערה 9.

ליל שמורים הוא לה

הגדה של פסח

משובץ ומעוטר צוף אמרים, ככרקים מאירים, מפו חשוקים, ומרבש מתוקים, דברי חכמים וחידתם, בעומק רוחב בינתם, דברים פרוורים ובהירים, מסיני נמסרים, דברי אלהים חיים המאירים בשמים.

נקרא בשם

צוף אמרים

סאחי המסדר הטה, הטצפה לנאולה שליטה.

משה חיים בטוהארי ז"ל קליינמאן

טבריסק-דלימא.

בעחמ"ס, מזכרת שם הנדולים, וזכרון לראשונים, אור ישרים, לישרים החלוח, בן הדסים, מסילות הישרים, הודרת קדש, מדרש חכמים, סידור עם פי, אמרי בינה.

ווארשא

שנת כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאותי לפיך

הולאמ, ט, טוט ט, ט, ט

כעתירת המלקט והמסדר משה חיים בלאיא וויח יריא מ"ה אברהם יוסף ז"ל מבריסק-דלימא.

היום יום נ' יום שהוכפל בו כי טוב למדר ופרט, ליל שמורים הוא לה" לפיך

בעד הציור לארץ ולדורים, גמתי ושלמתי פירוש, צוף אמרים, על הגח של פסח ושיר השירים, יום די יום שנחלו המאורות, לדורי חרות לסדר הנאלתי אתכם כזרוע נטויה שנה כולם יראו וישמחי לפיך.

מכתבי תעודה

ב"ח

הרב הנכבד מו"ח משה חיים ניי
קליינטאן סברייסק דליטא
מתגורר זה איזו שנים בפה מסיבת הגולה
אשר הגלה עם אחב"י מפלכי ליטא, במשך
שבתו בפה הכרתיו לאיש חשוב ויקר
מוסלג בתורה ויר"ש חובר חבורים מחוכמים
אשר איזו מהם כבר יצאו לאור, והרבה
מהם עודם אתו בכתובים המוצאים חן בעיני
כל רואיהם, ועתה נשא לבו לקרבה אל
מלאכת הדפוס הגדה של פסח עם פירוש
צוף אמרים שאסף וקיבץ מגאוני וקדושי
ישראל אף ידי תכון עמו שיפוצו ע"פ תבל
כי תקוטי חזקה שרבים יתענגו בצאתו
לאור, ואחלה נא טהורי לב המתנדבים
בעם לחזקו ולאטצו בכדי שיוכל להוציא
חיבורו נחמד אף נעים, ולקבל ספרו ברצון
ופנים יפות.

חמדבר לכבוד התורה ולומדיה,
י"ב שבט תפא"ר לפ"ק יעקאטערינסלאוו.
לוי יצחק שניאורסאהן.

ליל ב דחגהפסח תשכ"ז

א. רש"ג: המנהג לקחת ב' כרים לאפיקומן הוא מנהג שמקורו בקבלה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א הנהן בראשו הק' לחיוב¹.

רש"ג: ישנה שיחה מכ"ק מו"ח אדמו"ר בענין זה² שיש להטמין את האפיקומן בין ב' כרים. אך אין מפורש שם אם יש להניח תחת הכרים או דוקא ביניהם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צפון" פירושו טמון, וממילא צריך להניח דוקא ביניהם!

ב. רש"ג: בקבלה מכואר שהד' קושיות מכוונים כנגד ד' עולמות אבי"ע³. וא"כ, קושית מסובין מכוונת נגד אצילות⁴, ולכאורה הרי על עולם האצ"י נאמר⁵ "לא יגורך רע"⁶, והרי כל קושיא היא מסטרא דרע⁷?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מכל מקום גם אצ"י הוא עולם (מלשון העלם⁸), והקליפה שבה הוא — ראו מ"ה.

רש"ג: אבל איך שייך קושיא שם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אם שייך קליפה — שייך ג"כ קושיא.

-
- (1) ראה שיחה שבהע' הבאה בשם מקובלים אחרונים.
 - (2) סה"ש תש"ה ע' 83.
 - (3) פע"ח שער חגהמ"צ פ"ז. סי' האריז"ל במקומו.
 - (4) ראה גם להלן בר"ד ליל ב דחגה"פ תש"ל ס"א.
 - (5) ראה לקו"ת במדבר ג, ג. אוה"ת (יהל אור) עה"פ שבהע' הבאה.
 - (6) תהלים ה, ה.
 - (7) זהר הובא באגה"ק בתניא סכ"ו (קמב, א).
 - (8) ראה לקו"ת שלח לז, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' שג. ח"ג ע' א'נט. וראה לקו"ש שופטים תשמ"ז הע' 63. וש"נ.

רש"ג: אבל איך שייך שם ענין הקליפה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מקומה הוא בעולם הבריאה.

רש"ג: האם זה בהיכל?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קליפה דאצילות מקומה הוא בעולם הבריאה.

ג. רש"ג: בהגדה אומרים: "וארבה את זרעו — ואתן לו את יצחק". לכאורה איך שייך לומר "וארבה" לשון ריבוי כשמדובר באחד — "יצחק"?⁹

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא בקבלה¹⁰ ש"וארבה" הוא בגימטריי "יצחק". ובאמת יש עוד לבאר זה בקשר עם דברי רש"י עה"פ¹¹ שפי' "וארבה את זרעו — חסר ה"א כמה מריכות ונסיונות עשיתי עמו עד שלא נתתי לו זרע" ואדבר מזה אי"ה — בלי נדר — בהתוועדות¹².

ד. רש"ג: מובא¹³ שאצל הרבי מהר"ש היו רואים בשעת הסדר בעל-שם'סקע ענינים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הנהגה זו לא היתה מיוחדת לסדר בלבד, כ"א בכלל בכל השנה היתה הנהגתו באופן של בעל-שם'סקע הנהגה¹⁴. וכגון בר"ה הי' עושה "סדרים" בפטרבורג וכו'¹⁵, ובכלל התנהג באופן זה (באופן שלמעלה מהטבע) ביחס לשרי המלוכה¹⁶.

-
- (9) וראה (גם) סה"ש תרצ"ט ע' 323.
 (10) ראה משנת חסידים סדר ליל פסח פ"י ס'ק א. — נת' באוה"ת בא ע' רמט ואילך. סה"מ מלוקט ח"ד ע' נח.
 (11) יהושע כד, ג.
 (12) נת' בהתוועדות דליל ב' חגה"פ תשכ"ז — 'שיחות-קודש' תשכ"ז כרך ב ע' 49-48.
 (13) סה"ש תש"ב ע' 87.
 (14) ראה סה"ת מהר"ש (קה"ת תש"ז) ע' 64. לקו"ש חי"ד ע' 401.
 (15) ראה סה"ש תש"ד ע' 4. סה"ש תורת-שלום ע' 79.
 (16) ראה סה"ת שם ע' 13 ואילך. 64. 67. 76. ועוד.

ל'ג אייב סג

שיעור ארבע מאות שיסלל... גמל תמא (שבועה מרצ'א) אב הו
 במה שבו חתקתו גע' ההלכה שבן אמה'וב זלמלאכה יהי מקום אופח
 בזכיר הקדו' ל'ג או קוד . הלבו הרואן ה' השכ היוצרים אמוצ'סיו
 והסר נשא אפר המוסך דנה ל'ג ה' השכ המוצרם קודן . שה' שכ
 הרעבה בזיר המורה . זמן ההתקנות של הסר הוא זמן הע' ה' ה'
 דמי מר'ו דשב ההיא . דבה אלה הא' התק' ל'ג אב'וב זלמלאכה
 דבניקול קארה . ואה' דסעולת הקכר בזיר ה' אעודת דת'וב
 שרי המורה ונ'בהם פ' . ואחנת קובם התקנות ה' דבניקול
 חנה . ומה'ק הבניקות והמג' התמל' אמ'כ דל'ה' . ז"י טוקל
 אמ'ם פ' " ומקורכו אב' החסידים . זמן ה' הבגר כ'ין ה'ם
 יס אינה קט' . זמ'כ ל'ג' הבגר כ' . הסר קוד'ן . שפ' דכה קמ
 ההלכה שלו א' הק'רה . זמ'או הקיסר מה נ'ג'ן חבס'ת קעיר (כ'
 השכ ה' ה' ס'כ בזוכ') זמ'ר ז'ן ש'ם חב'ס . ה'כ כ'מחה . ז'ל'א
 ז'ג'ן חבס'ות . (כ' קע'ת ההיא ז'ן הסר ה' ל'ג אב'וב זלמלאכה
 מ'סורת (ל'אפי'וס'ן) דמ'וד . כן ל'וד כ' מק'ם זכ'רת הסר ז'ה'מ'ל
 ז'ק'יר . ז'ל' הבגר ז'ל' ז'מ'ק'ל ז'מ'ק'ל ז'מ'ק'ל ז'מ'ק'ל . הא'מ'ק' ה'ק'ל
 ז'ה'ל מ'ק' ח'כ'פת ז'ל'ק' ז'מ'ל . ז'ק'יר כ' ! ז'ת'ם ל'ות'ש כ' פ' ז'ד'ה מ'ה'כ'
 ז'ה'ת'ל ז'ס'ק'ן ד'ק' ז'ל' . ז'ק'יר ז'מ'ק'ל . ז'ה'ש'ל ז'ק'יר ז'ש'ל' פ' ז'ל'ק'
 ז'ה'ש'ר ז'ה'ק'ס ז'ל' . ז'מ'ק'ל ז'ל'ק' . ז'ה'ש'ר ה' ההלכה דב'כ' ז' א'מ'ק'ל
 ז'מ'ק'ל ז'ה'ל' . ז'מ'ק'ל ז'ש'ר ז'מ'ק'ל ז'ה'ל' ז'מ'ק'ל ז'ה'ל' ז'מ'ק'ל ז'ה'ל'

י"ד אייר ס"ד

שמעתי מכ"ק אדמו"ר [אדמו"ר מהורש"ב] שליט"א בשנת תר"א (כמזומה תקצ"ח): אז היו כמה שרים מתעסקים בע' [בענין] ההצעה שכ"ק אדמו"ר וצוקלה"ה יהי מקום מושבו בערים הגדולים פ"ב [פטרבורג] או קייב. המציע הראשון הי' השר המפורסם איגנאטיעו, והשר השני אשר התעסק בזה בפ"ב הי' השר המפורסם סורין [סמ"ך שרוקה וא"ו קמוצה] שהי' שר ההנהגה דעיר המלוכה. זמן ההתעסקות של השר הי' בימים נוראים דשנה ההיא. בר"ה בלילה הא' התפלל כ"ק אדמו"ר וצוקלה"ה בדביקות נפלאה, ואח"כ בסעודת הערב דיבר הכל אודות הנהגת שרי המלוכה ועניניהם כו', ולמחרת קודם התקיעות הי' בדביקות חזקה, ומתוך הדביקות והחב"ד התחיל לאמר בזה"ל: "איי שערצא [סערצא-לב] למנצח וכו'", ונתעוררו מאד החסידים, ומוכן הי' הדבר כי מן הסתם יש איזה ענין. ואח"כ נודע הדבר, כי השר סורין נכנס בר"ה עם ההצעה שלו אל הקיר"ה [הקיסר ירום הודו]; ושאלו הקיסר מה נשמע חדשות בעיר? (כי השר הנזכר הי' שר העיר) ואמר: אין שום חדש, הכל במנוחה, א"ל אני יודע חדשות (כי בעת ההיא נתן השר הנזכר פקודה אשר לא ילכו עם מקטורת [פאפיראסן] ברחוב, כן ציוה כי מקום מכירת הבשר יהי מחוץ לעיר, וב' הדברים לא נתקבלו לתושבי העיר – הא' מפני הרגילות והב' מפני ההכרח לילך מחוץ לעיר כו'), אתה ציותה כי כו' זה מהנמנע, והתחיל לטעון בעד טוב הפקודה ומטרתו. והשיבו הקיר"ה: שוטה כו', ולקח הניד שהגיש לו חרקה על הרצפה, והנייד הי' ההצעה בדבר כ"ק אדמו"ר וצוקלה"ה, וידוע דנייד אשר המלך זורקה על הרצפה, אין לה תוקף עוד להציעה על שולחן השאלות כו'.

אם מדברים על הנהגה שלו בעת הסדר — ידוע שהי' מצניע יחד עם האפיקומן שלו את האפיקומן של ב"ב, ופעם ביקש המשרת שיצניע גם את שלו והשיב לו "לא כולם יכולים לקפוץ על העגלה" ("ניט אלע קענען זיך ארויפכאפן אויפן וואגן")¹⁷.

★ ★ ★

ה. רש"ג: ברצוני לבקש שכ"ק אדמו"ר שליט"א יבאר את הענינים ד"כוס של אלי" ו"כוס חמישי".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין מה לדבר אודות זה¹⁸ — הם שני ענינים נפרדים, למרות שבשם הגר"א מובא שהם ענין אחד.

רש"ג: כך כותב גם המהר"ל¹⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר הזקן ידע מכל הנ"ל — ומכל מקום מביאם כשני ענינים נפרדים; ובכלל — כוס חמישי יש בו מחלוקת גדולה²⁰, משא"כ כוסו של אלי' הוא מנהג פשוט.

★ ★ ★

ו. רש"ג: מהו הטעם לכך שאין מנגנים בשעת הסדר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בהגדה שלי — ליתא, ואצל כ"ק מו"ח אדמו"ר ג"כ לא ניגנו.

— הרי ישנו כאן מי שהי' שם בעת הסדרים כל הזמן [כ"ק אדמו"ר שליט"א הצביע לעבר רי"כ], ואפשר לשאול אותו.

רי"כ: אכן, לא ניגנו. אך אולי הסיבה לכך היתה פשוטה, כי לא הי' זמן לכך.

(17) ראה גם שיחת ש"פ מקץ תשח"י.

(18) ראה בארוכה לעיל בר"ד יום א דחג הפסח תשכ"ז ס"ה.

(19) ראה לעיל שם הע' 27.

(20) הדיעות והשקול"ט בכוס חמישי — דאה טור או"ח סתפ"א ובב"י שם. אנציקלופדי' תלמודית ערך ארבע כוסות. ובארוכה — הגדה שלמה (להר"מ כשר) בסופו. תורה שלימה מילואים לחלק ט ס"א.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אם הי' רוצים — היו מוצאים זמן לכך²¹,
 וכפרט בליל ב' שאין מהדרים לאכול את האפיקומן קודם חצות²²!
 [אח"כ — כשנאלצו להמתין זמן מה באמצע הסעודה — ניגנו "על
 אחת כמה וכמה כו""]

הנהגות

שתי: שתה מים.

כוסו של אלי': שפך מבקבוק היין לכוסו של אלי', מהכוס אל הגביע
 שלו, ומהגביע לבקבוק (ומפעם לפעם שפך מצלחת הגביע אל הגביע,
 ומצלחת הכוס אל הכוס). וכך חוזר חלילה פעמים רבות מאד.

= ☆ =

(21) להעיר מהפתגם "שלא בדרך ממילא" (ראה סה"ש ה'ש"ת ע' 57). וראה גם
 אגרת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בענין תכלת בזה"ז (הנז' לעיל בסעודת יום
 א' דחגה"פ): "גם הדבר הזה לתלות סיבת ביטולה מכל ישראל גם מיחידי
 סגולה משום יוקר מציאותה של תכלת, כבד לקבל .. איך לא היו
 משתדלים גדולי ישראל בכל תוקף ועוז להשיג התכלת .. ודאי לא היו
 מניחים ידיהם מלהשתדל בהשתדלות יתירה כו" — 'אגרות קודש' ח"א ע'
 שנגד.

(22) ראה להלן בר"ד ליל א דחגה"פ תש"ל ס"ה והע' 27. וש"נ.

יום ב דחג הפסח תשכ"ז

א. רש"ג: מצאתי רשימה משיחת חה"פ כאן בארה"ב שמו"ח אדמו"ר הקשה בזה"ל¹:

"רשע מה הוא אומר כו' אילו הי' שם לא הי' נגאל. איך מגיע רשע לכאן, הם הרי נחסרו בשלשת ימי אפילה?"²

כ"ק אדמו"ר שליט"א: היו יכולים לגדול במשך הזמן שבין ימי האפילה ומכת בכורות!³...

דש"ג: כשכ"ק מו"ח הי' נכנס לחדר אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' נכנס בלבושי שבת, ועורך הכנות כבשעה שהי' נכנס אליו ל"יחידות".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה מפורש במאמרו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שנאמר בסמיכות להסתלקות אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴, וכו' מבאר הוא "די"ל שזהו"ע דקדושה לא זזה ממקומה, ותשמישי קדושה בקדושתן הן עומדים כו' ומקום התו' והעבודה של צדיק בקדושתו הוא גם לאחר עלותו מחיי הגופות לחיים האמיתיים והארת אור עבודתו נשאר במקומו, די"ל שהמקום שבו למד ועסק בתו' וכל כליו שהשתמש בהם לצרכי העבודה קדושתו עליהם מחלקי בירוורו בעולם".

-
- (1) סה"ש תש"ה ע' 83.
 (2) ראה לקו"ש ח"ז ע' 85 הע' *59: ויש לבאר (ולחזק) הקושיא ע"פ הידוע (יחזקאל טז ובמפרשים) דביצי"מ הי' לידת עם ישראל, ומכיון שבשעת הלידה לא היתה מציאות של רשעים (כאלו) איך באו אח"כ.
 (3) ראה משנ"ת בזה בארוכה בלקו"ש ח"ז שם ע' 86 ואילך.
 (4) ד"ה ראשית גוים עמלק* (תר"פ) – סה"מ תר"פ ע' יר"ד. וש"נ. – נת' בשיחת ש"פ ויקרא ה' ניסן תשמ"ז (וראה גם 'התוועדויות תשמ"ז' כרך ב ע' 752 ואילך).
-

* ע"ד לשון חז"ל (ב"ר פ"ק, יב. דב"ר רפ"א) במה דסיים זה פתח זה. – וכ"ה ד"ה דמאמר האחרון שאמרו אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בחיים חיותו בעלמא דין (נדפס בסה"מ פרי"ת ע' רצו ואילך).

וממשיך שם ב"מעשה רב":

"וראיתי פעם כי כ"ק אאמו"ר הרה"ק הכ"מ נכנס לחדר אביו כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה זי"ע והיו עוד סדרי החדר כמו שהיו בחייו (זה הי' בערך בשנת מ"ה או מ"ו) ונכנס לבוש בחגורה ועמד אצל השולחן למול כסא שבתו, ושפתותיו נעות כמדבר, ובכה הרבה".

ועד"ז מסופר בכ"מ⁵.

רש"ג: מהי המעלה של ציור הענינים כמו שהי' בעת חיים חיותו בעלמא-דין?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נזכרים על מה שהי'.

רש"ג: מהו המיוחד בשולחנו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שלחן הוא כמו משכן, ואפילו שלחן של יהודי סתם שלמד עליו ועסק במעשה המצוות — פועל הדבר זיכוך בעץ הגשמי של השלחן. ובמיוחד שלחן של אדמו"ר ג"ע שהי' לומד עליו יומם ולילה, ועשה שם כל עניניו.

ה"ה, אפוא, לציור וזכרון הענינים — כפי שהיו בחיים-חיותו בעלמא-דין, שזהו ענין נעלה!

ידוע המעשה מהבעש"ט — שישן פעם ונעלי-הבית (פאנטאפל) שלו היו מונחים ליד המטה. משהגיע המשרת לנקות את החדר לא ידע אם להזיזם או לא, ובסופו של דבר נמנע מלהזיזם. כשהקיץ הבעש"ט אמר לו "יישר-כח" על-כך.

וזהו ג"כ מה שאיתא בגמ'⁶ על רבי "כל בי שמישי (ערב שבת⁷) הוה אתי לביתי", ומובא בספר חסידים⁸ ש"הי' נראה בבגדים חמודות שהי'

(5) סה"ש תש"ד ע' 7. סה"מ תרפ"ב ע' רסד. סה"ש תרח"ץ ע' 262. וראה גם שמו"ס ח"א (אה"ק תשכ"ד) ע' עא (סל"ד).

(6) כתובות קג, א.

(7) פרש"י שם.

(8) סי' תתשכט.

לובש בשבת .. ופוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום"9.

★ ★ ★

ב. רי"כ: מהי הרבותא בכך הרי גם אלי הנביא מתגלה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אליהו הנביא הרי עלה בסערה השמימה¹⁰, ועדיין הוא קיים¹¹ בגופו ובנפשו¹² וממילא אין בכך כל פלא¹³. אולם רבי נפטר מעלמא-דין ועשו עמו את כל הענינים שעושים עם יהודים¹⁴. וכיו"ב.

רי"כ: פעם כשזכיתי להיכנס ל"יחידות" לכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע והשיב לי על שאלתי — כי שאל על-כך את אביו (מהורש"ב) נ"ע, והשיב לו על-כך תשובה, וזאת, בזמן שהוא הי' כבר שלא בעלמא דין.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו ענין רוחני, משא"כ לגבי רבי ש"הוה אתי לביתי" בגשמיות "ופוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום".

★ ★ ★

ג. רש"ג: כשזכיתי להיכנס ל"יחידות" לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שמעתי מפיו הק' בשם הצ"צ ש"לקוטי תורה" הוא "יינה של תורה".

— שאלתי היא, מדוע לא נאמר ביטוי זה על ספר התניא?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כשם שבנגלה — פירוש רש"י — יש בו "פשוטו של מקרא"¹⁵ וישנו "יינה של תורה"¹⁶.

(9) ראה השקו"ט בזה — גליוני הש"ס (לר"י ענגיל) לכתובות שם. ברית עולם ומקור חסד לס"ח שם, וש"נ.

(10) מ"ב ב, יא.

(11) ב"ב קכא, ב. וראה מ"ק כו, א.

(12) ראה רמב"ן עה"ת ויקרא יח, ה. וראה אנצ' תל' ערך אליהו וש"נ.

(13) וראה בהנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 467 שוה"ג הג' להע' 12.

(14) ראה כתובות סב, ב. קג, א"ב. ירו' כלאים פ"ט ה"ג. ב"ר פצ"ו, ט. ועוד.

(15) ראה לקו"ש ח"ה ע' 1. ובארוכה ב"מבוא" לס' כללי רש"י (קה"ת, תנש"א).

(16) דאה סה"ש תרצ"ו ע' 137. תרצ"ז ע' 197. נת' בלקו"ש שם בהערות. ס' כללי

רש"י הנ"ל פטו"ב.

כך בפנימיות התורה — ספר התניא הוא תורה שבכתב דתורת החסידות¹⁷, ומאמרי הלכותי-תורה נחשבים ל"יינה של תורה".

★ ★ ★

ד. רז"ט: כיון ש"ישראל הם מאמינים בני מאמינים"¹⁸ — א"כ, מהו החידוש של מצה שאומרים ע"ז¹⁹ "מיכלא דמהימנותא"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האמונה בכלל היא ענין של מקיף וכפי שמבואר בריבוי מקומות בדא"ח, ומביאים ע"ז²⁰ הדוגמא מ"גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קריא"²¹.

פעולת המצה גורמת שהאמונה תחדור בפנימיות!²²

★ ★ ★

רש"ג: לגבי הא דאיתא קודם "והיא שעמדה" — "צריך להגביה הכוס" מבואר בכ"מ שזהו ענין של אמונה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם זה — מקיף, אלא שעל-ידי המצה זה חודר בפנימיות.

— כ"ק אדמו"ר מהר"ש מבאר ב"המשך" וככה (תר"ם) שמצה הו"ע אלקות²³.

★ ★ ★

(17) אגרות-קודש מוהרי"צ ח"ג ע' תט. ח"ד ע' רסא. — ובמק"א נתבאר שספר התניא י"ל שהוא תורה שבכתב (לא רק של תורת חסידות חב"ד, כ"א) גם של תורת החסידות הכללית (שיחת כ"ד טבת תשמ"א. לקו"ש ח"כ ע' 182 ואילך).

(18) ל' חז"ל — שבת צז, א. וראה גם במדב"ר פ"ז, ה.

(19) זח"ב קפג, ב. וראה שם מא, א.

(20) לקו"ת ואתחנן ז, א. סה"מ תקס"ה ע' תשעא. מאמרי אדה"ז על פרשיות ח"א ע' שסז.

(21) ברכות סג, א. לפי גירסת הע"י. — בפחד יצחק מע' גנבא שכ"ה "בגמרא דפוס פורטוגאל". כד הקמח מע' בטחון (ע' עד) ובהע' לשם שכ"ה בר"י למשלי ג, ו.

(22) ראה וככה תרל"ז ס"פ סמ"ך. ועוד.

(23) ראה לקו"ש חכ"א ע' 180 הע' 19. וש"נ.

ה. רש"ג: אדמו"ר מהר"ש צוה לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שילמד את "המשך וככה" ששים פעמים עד שהלימוד יתאחד עמו בפנימיות²⁴.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כשסיים כ"ק אדמו"ר מהר"ש בשנת תרל"ח את המשך "וככה" קרא לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לחדרו סגר את הדלת הוציא יין "טאקאיער" ואמר לו: בא נגלגל אני ואתה!²⁵

רש"ג: מהי הסיבה שבגללה הו"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר את "וככה" ע"ש אמו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כמדומה לי שאת "והחרים" (תרל"א) הו"ל ע"ש אביו.

לוצ'החכסח

ו. דובר אודות מה שנאמר "... לא על-ידי מלאך ולא על-ידי שרף ולא על-ידי שליח" [חסרים כמה קטעים, והבא להלן — הם שיריים בלבד]:
רז"ט: "על-ידי שליח" מיהו השליח, האם זה מוסב על מרע"ה?
כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא אתווכח עמכם בזה.

רז"ט: "לא ע"י מלאך" לשם מה כפל אח"כ שוב "ולא על ידי שליח"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכאורה, די הי' בפירוט סוג אחד, אלא שמאחר שפירט גם את "שרף" פורטו כבר כל הדרגות — ענינם של מלאך שרף ושליח נתבארו בריבוי מפרשים ומקובלים ובהרחבה בחסידות — כפי שכבר צויין בהגדה עם לקוטי טעמים ומנהגים²⁶.

(24) ראה ספר התולדות (גליצנשטיין) ע' 186. ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 353. שיחות-קודש תר"פ-ת"ש (כפ"ח תשמ"א) ע' 119-120. אגרות-קודש מוהרי"צ ח"ד ע' קעח. וראה שיחת ש"פ תשא פ' פרה תשמ"ב סכ"ו ('התוועדויות תשמ"ב' ע' 1005).

(25) ראה רשימת כ"ח מ"ח תרצ"ה — נעתקה גם בס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 418.

(26) ראה פיסקא מלאך. ועוד.

ז. רש"ג: הבחורים אומרים שרוצים הם שידפיסו את המשך
"תרס"ו"²⁷.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: רחמנות גדולה עליהם — שאין להם מה
ללמוד! ... הרי עתה יצאו לאור כמה ספרים!

רש"ג: האם כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א לכרכי "אור התורה"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אמנם כן, ויש שם עמקות וכו'²⁸.

רש"ג: יש שם הרבה בכמות ובאיכות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש עוד כפליים ממה שכבר יצאו לאור על
ספרי שמות ויקרא.

רש"ג: כנראה שלכל דבר יש זמן שלו ("לכל זמן ועת לכל חפץ"²⁹)
— ומאמרי החסידות של אדמו"ר ה"צמח צדק" חיכו ק' שנה עד שהחלו
להופיע בדפוס,

מלבד מה שהו"ל רח"א ביחאווסקי³⁰ על ספר בראשית³¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא היו שבעי רצון מכך שהו"ל ללא רשות
מהרביים.

רש"ג: אצל ר' משה גורארי' הי' בנמצא כתב מה"צמח צדק", ולמדו
מתוך הכתב ההוא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכתב ההוא הי' משובש, והנדפס הוא משובח
ממנו — שכן הודפס מכי"ק!

(27) ראה גם לעיל בר"ד יום א דחגה"ס תשכ"ו ס"א. להלן בר"ד ליל שמע"צ
תשל"א ס"א.

(28) ראה גם שם. להלן ליל אחש"פ תשכ"ח ס"א. ועוד.

(29) קהלת ג, א.

(30) ראה עוד להלן בר"ד כ"ה תשרי תשל"ל — בארוכה.

(31) אור התורה חלק ראשון על ספר בראשית ודרושים לחנוכה .. אשר אחריו
ברכה .. מרנא ורבנא מנחם מענדל מליבאוויטש .. בהשתדלות והתעסקות

ה. רש"ג: דובר פעם אודות הדפסת ספרי וכתבי החסידות של הרה"ק ר' אהרן הלוי מסטרושילא³², ועכשיו כבר אזלו כמעט מן השוק. כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני ירא מהחסידים; אם היו לי חסידים ברי-סמכא שאוכל לסמוך עליהם — הייתי מדפיס, למרות שרי"כ טוען שאין מעות — מ"מ למטרה זו הייתי משיג מעות ומו"ל.

רש"ג: מה, תרס"ו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא, הסטראשלער'ס;

פעם ביקר אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נכדו של הרה"ק הנ"ל, ואדמו"ר נ"ע השמיע באזניו אימרה חריפה ("א שארפן ווארט"³³), והי' הנכד נפול ברוחו מכך, והרגיעו אדמו"ר נ"ע.

רש"ג: הדפיסו גם חסידות מהרה"ג הרה"ח וכו' ר' הלל מפאריטש³⁴ — הן בשנים האחרונות³⁵, וגם נדפס ממנו ספר כבר בחייו³⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: היו נוהגים לעיין בכתביו³⁷. וגם הדפיסו בשעתו "קונטרס ביאורים"³⁸.

= ☆ =

-
- (בסידור והג"ה) מהור"ח ויא"מ מוהר"ר חיים אלעזר נ"י ביחאווסקי מחאלמי .. ברדיטשוב בדפוס "שעפטיל" שנת כבוד לתורה [תרע"ג] לפ"ק.
- (32) ר' אהרן בן הרה"ח ר' משה הלוי הורוויץ (תקכ"ו-תקס"ט). ראה אודותיו בארוכה בית רבי ח"א רפכ"ו (ע' סז-סח).
- (33) ראה סה"ש תורת שלום ע' 244-245. וראה גם שם ע' 55.
- (34) ראשי פרקים מתולדותיו — ראה ס' פלח הרמון על ספר בראשית וע"ס שמות בתחלתם.
- (35) הס' פלח הרמון ע"ס בראשית — תשי"ד, ע"ס שמות — תשי"ז.
- (36) פלח הרמון, פלטה שנת יפה עבודת הלויים [תרע"ח].
- (37) ראה גם סה"ש תרצ"ט (קה"ת תשמ"ט) ע' 301. וש"נ.
- (38) ווארשא תרכ"ח.

ספר שערי היחוד ואמונה זה השער לה

דא איהו תרעא לאעלא לכל דוא דמדינותא

דכינ וגם תקרו ויסרו אדמו"ר הרב הגדול החסיד המפורסם
החריף ובקי בנגלה ובנסתר מעין המתנבר בחכמה
ודב פעלים במעשים כקש"ת מוה' **אהרן הלוי שליט"א**
האחר המיוחד שבתלמידי רבינו הגדול
וקדוש שמו רשכב"ה רכב ישראל ופרשיו הגאון האמיתי אשר
תהלתו מלאה הארץ נהורא דאורייתא, אור שבעת הימים אשר
דבו כמורכו עוזו נוראותיו כקש"ת מוה' שניאור זלמן נ"ע אשר
יעק מים ע"י שלשים שנה ולא זו מחכבו עד שגילה לו כל
תעלומות חכמתו וכל דו לא הוה אנים ליה וכל דמיפטרן
אתגליין ליה :

ותוכן הספר ומעשהו יבואר בפתח ומבוא השערים

גרפם בשקלאו

תחת ממשלת אדונינו הקי"מ האדיר אוסיה פריסועמליושי
דיערזאניישע וויליקי האסודאר ימפעראטאר
אלכסנדר פאולאוויץ סאמא דיערוזיש אוסיה
דאסיסקאי האסודאר אוסיע' מילאסמוושיע יר"ה :

ברשיון הצענזור אשר באקדעמיה דווילנא

דובא לבית הדפוס ע"י אנשים אפרתים המתגדלים בעם

בדפוס של הרבני הנגיד המופלג מהו' **עזריאל זעליג**
במות' יעקב ז"ל

לפרט וורשי יחודך בבבת שמרם לפ"ק

ליל שביעי של פסח תשכ"ז

א. רש"ג: מבואר בכ"מ ששביעי של פסח הוא עיקר השמחה והגילויים. איזו מעלה יש בו על שאר ימי הפסח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אז נגמר הענין דיציאת-מצרים.

רש"ג: זהו הסבר בפשטות. מהו הביאור בעומק יותר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כי עד "שביעי של פסח" היתה הגאולה רק לשעה, כי מצרים הי' עוד בתקפה (וכמבואר בתניא¹). משא"כ ב"שביעי של פסח" — היתה היציאה ממצרים לגמרי ובשלימות, ואז דוקא היתה לידת נשמות ישראל.

ב. רש"ג: בחסידות מבואר שבראיית אלוקות ישנם כו"כ דרגות ולא כאו"א שוה, ומשום כך מבואר² שבמתן-תורה הי' חילוקים³. ואילו בקריעת ים סוף היו כולם בדרגה שוה וכולם זכו לגילויים בשווה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם בקריעת ים סוף היו חילוקי דרגות, ולדוגמא אחז"ל⁴ שהלכו בי"ב שבילים כו' ולא כאו"א ראה בשווה⁵.

רז"ט: מדוע יום זה נקרא בשם "שביעי של פסח"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפשטות: כי הוא היום השביעי של פסח!

רז"ט: אולי הטעם מפני שאחז"ל "כל השביעין חביבין"⁶?

-
ספלא.	(1)
ראה סה"מ תרצ"ו ע' 71.	(2)
ראה מכילתא עה"פ יתרו יט, כד. הובא בפרש"י שם.	(3)
ראה רש"י לתהלים עה"פ קלו, יג. פדר"א פמ"ב (וברד"ל שם). מכילתא עה"פ בשלח יד, טז.	(4)
ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' קמא. וראה סה"ש תרצ"ו (קה"ת תשמ"ט) ע' 232. סה"ש תרצ"ט ע' 334.	(5)
ויה"ר פכ"ט. ז.	(6)

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש לעיין אם מופיע הסבר כזה.⁷

[ר"א סימפסאהן ורש"ג שוחחו ביניהם ואח"כ התנצל רא"ס באומרו:
הנני מבקש את סליחת כ"ק אדמו"ר שליט"א על שהננו משוחחים בינינו
לבין עצמנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא מפריע לי כלל, כיון שממילא לא האזנתי].

= ☆ =

השמטות (לימים הראשונים)

★ כ"ק אדמו"ר שליט"א התבטא אודות החסידות של הרה"ק ר' אהרן
מסטרושילא שהיא הפשטה.

★ כשאחד המשמשים סיפר כי המבשלת עשתה "קניידלעך" —
הסיט כ"ק אדמו"ר שליט"א את צלחת המרק ולא אכלה יותר גם לאחר
שנתברר שהיו אלו "קניידלעך" מתפוחי-אדמה.

(7) להעיר מסה"ש תש"ג ע' 92. — ראה שיחת אחרון של פסח ס"ג (שיחות-
קודש' תשכ"ז ח"ב ע' 58): כפי שאחד שאל ונתעוררתי לחפש מה שאמר
הצ"צ שביעי של פסח הו"ע הדרגא ד"כל השביעין חביבין".

ליל אחרון של פסח תשכ"ז

1234567 אה"ח

א. רי"כ: האם אפשר להוציא ידי-חובת קידוש מי שאינו נוכח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי נמצא כאן רב¹ [והראה לעבר הרא"ס].

★ ★ ★

ב. רש"ג: בספר השיחות תש"ד איתא² דבשמח"ת ואחש"פ מנגנים

את ניגונו של ה"שפאליער זיידע" — ניגון "האָפּ קאַזאַק", ברצוני לשאול:

(א) מהי השייכות של הרה"ק הנ"ל עם חב"ד? (ב) מהו הקשר של

הניגון עם מועדים אלו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר הזקן חיבבו מאד — הוא הי' בין

תלמידי הה"מ (וכמדומה דובר מזה פעם³), וישנו גם ב"תורת שלום" ע"ד

ביקורו אצל אדה"ז⁴.

הניגון — הוא ניגון של שמחה ונצחון, נקודות המועדים הנ"ל.

★ ★ ★

ג. רי"ח: מהי המעלה של חסידות על קבלה, ומעלת קבלה על

חסידות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתורה⁵ — ארבעה חלקים: פשט רמז דרוש

סוד. קבלה הוא חלק הסוד. פרד"ס מכוון כנגד נפש רוח נשמה חי',

(1) [ראה לעיל ב"מבוא" פ"ו ("הלכה ומנהג"). המו"ל].

(2) ע' 116.

(3) ראה לעיל ר"ד מסעודת יום שש"פ תשכ"ה ס"א. — להלן ר"ד מליל אחש"פ תש"ל ס"ד.

(4) ע' 84-85.

(5) בהבא להלן — ראה גם קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ח ואילך.

ואילו תורת החסידות היא כנגד יחידה — שהם (נרנ"ח ויחידה) חמשה המדריגות של כל נשמה⁶ —

שמעלתה של יחידה על נרנ"ח היא בכך שהיא נקודה עצמית, משא"כ הנרנ"ח הם מדריגות פרטיות; ועד"ז תורת החסידות מכניסה חיות בכל אחד מחלקי הפרד"ס ועל-ידיה נפעל בהם עומק ועילוי ושינוי באין-ערוך⁷!

ד. רש"ג: כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר⁸ ש"מורנו הבעש"ט גילה שאחרון של פסח הוא הגילוי של משיח" האם זהו חידוש של הבעש"ט?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר בהפטרה (שהיא "בענינו של יום"⁹) מדובר בגלוי ובאריכות אודות הגאולה העתידה ע"י משיח¹⁰.

רש"ג: א"כ מדוע אמרו רבותינו נשיאינו שהבעש"ט חידש את "סעודת המשיח"¹¹!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כי הבעש"ט אכן פעל שגילוי והארת המשיח יפעלו בפנימיות, וזהו ע"י "סעודת המשיח" שיהודי אוכל סעודה גשמית הנקראת סעודת משיח וזה נהי' דם וכשר ככשרו¹².

(6) ראה ב"ר (פי"ד, ט) דב"ר (פ"ב, לז): חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה. — בכמה דפוסים במדרש שם הוא בשינוי הסדר וכן בפיוטים וכו', אבל בכהאריז"ל (ע"ח שמ"ב בתחלתו. שער הגלגולים בתחלתו. ובכ"מ) ובדא"ח מובא ובדיוק בסדר זה. ועייג"כ זח"א פא, א. שם ר"ו א.

(7) ראה ביאור ענין אחד בתורה בדרך הפרד"ס ואת החיות והבהירות והעומק שתורת החסידות מכניסה בכל אחד מהחלקים שבו — קונטרס הנ"ל ס"ט ואילך.

(8) סה"ש תש"ד ע' 109. וראה שם תש"ה ע' 100. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1298 ואילך — ביאור השייכות דאחש"פ לגילוי הארת משיח.

(9) שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתפ"ח ס"ה"ו.

(10) וגם בקריאת היום נרמז הגאולה — ראה סה"ש ה'תשמ"ח ע' 385 הע' 12.

(11) ראה "היום יום" כב ניסן, אחש"פ. וראה שיחת אחש"פ בסעודת הלילה ה'ש"ת (ע' 75). תש"ג (ע' 188).

(12) תניא ספ"ה.

"הבעש"ט .. ענינו הי' לגלות אלקות בעולם"13 וזהו כל חידושה של תורת החסידות, שהדברים יפעלו בפנימיות!

ה. רש"ג: — מהו המקור למנהג דשתיית ד' כוסות באחרון-של-פסח? מה עונים כאשר יהודי 'מתנגד' שואל?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יהיו סכנות?! ... ישנה שיחה מכ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴ ובה מספר שאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ציוה בשנת תרס"ו ליתן לכל אחד מתלמידי "תומכי-תמימים" ד' כוסות¹⁵ ואמר כי הכוסות דלילות הראשונים הן כוסות דמשה רבינו, והיום — באחש"פ — הן כוסות דמשיח.

רש"ג: הרי מדברים על-כך ברבים¹⁶ — ובודאי יש לזה מקור גם בנגלה דתורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מבואר בכ"מ¹⁷ שד' כוסות הם כנגד אותיות הוי', וכן איי¹⁸ שישנם ד"פ אמת (קודם ואחר עזרת)... במדרשי חז"ל ישנם ד' לשונות של גאולה (לא רק בנוגע הגאולה דמצרים, אלא גם בנוגע הגאולה העתידה*¹⁸).

רש"ג: אני שואל שוב על מקור בנגלה לד' כוסות באחש"פ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם חוששים אתם שתפסידו תרומות להוצאות החזקת הישיבה?

רש"ג: לא, רק מ'מתנגד' שישאל.

(13) סה"ש תש"ד שם ע' 110. וראה לקו"ש ח"ז ע' 273 ואילך.

(14) סה"ש שם ע' 111.

(15) ראה גם סה"ש ה'ש"ת ע' 71. "היום יום" כב ניסן.

(16) וראה לקו"ש ח"ד ע' 1299: מובן שההוראה [דד' כוסות] היתה לא רק עבור שנה ההיא, כי אם, עבור כל השנים.

(17) סידור של"ה, אוה"ת וארא ע' קפו.

(18) אבודרהם.

(18*) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"ז ס"ט (שיחות-קודש תשכ"ז ח"ב ע' 72-73).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יהיה רעש ("שטורעם") .. יש לי לסמוך על הרים וגבעות .. בכלל ראה מו"ח כאשר הדפיסו זאת .. ואם רצונכם לומר שאני עצמי חידשתי זאת — הלואי יכולתי לפעול עוד דברים טובים!¹⁹

★ ★ ★

ו. רש"ג: האם הרביים — רבותינו נשיאינו — נהגו לדבר הרבה אודות משיח באחרון של פסח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר אודות משיח בווארשא²⁰, ואמר אז: "מען זאל ריידן וועגן משיח'ן. וועט מען ברצון השי"ת ממשיך זיין די גאולה שלמה ע"י משיח גואל צדק בב"א"²¹.

= ★ =

(19) וראה גם להלן בדיבורי יום אחש"פ תשכ"ט ס"ט.
 (20) סה"ש תרצ"ט ע' 329-330. וכ"ה בתרגום ללה"ק ב"כרם חב"ד" גליון 2 (ניסן תשמ"ז) ע' 65.
 (21) ראה גם סה"ש שם ע' 313 ובהע' 30.

יום אחרון של פסח תשכ"ז

א. רש"ג: ב"היום יום"1 איתא ש"כיום [אחש"פ] מהדרים: לקדש, אח"כ מתפללים תפלת המנחה, ואח"ז סעודת יו"ט².

אוצר החכמה

נשאלת השאלה: הרי צ"ל קידוש במקום סעודה³?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מסתמא נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר לשתות כוס נוספת של יין כדי לצאת י"ח הנ"ל⁴.

רש"ג: לא יתכן.

רא"ט: אולי אכל מזונות, שהרי באחש"פ כבר אוכלים שרוי⁵?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולי אכלו קניידלעך?
1234567

רש"ג: אולי עשה עוה"פ קידוש בסעודת יו"ט?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מו"ח יצא בשעה 4:30 ומעולם לא עשה קידוש בסעודת יו"ט, ולכן, בהכרח, אפוא, לומר שאכל קניידלעך או ששתה כוס יין נוסף.

רש"ג: כוונתי אינה לשאול שאלות, אלא לברר את הענין.

-
- (1) כב ניסן.
 (2) וראה עוד בדיבורי סעודת ליל שש"פ תשכ"ט ס"ה. יום אחש"פ תש"ל ס"א.
 (3) ראה מגן אברהם או"ח סרע"ג ס"ק ה. שו"ע אדה"ז שם.
 (4) ראה הנהגה כיו"ב דהרה"צ וכו' ממונקאטש - דרכי חיים ושלוש סתרי"ד: "בבואו לביתו בא לסדר קידוש היום ושתה שיעור שני כוסות שיהי' קידוש במקום סעודה כיון שלא הי' בפסח להטעים מיני מזונות אחר הקידוש כו' .. אח"כ בא לתפלת מנחה .. ואח"כ לסעודת יו"ט כו".
 (5) ראה הגש"פ פיסקא שולחן עורך. ס' השיחות ה'ש"ת ע' 71. סה"ש תש"ב ע' 105. ס' המנהגים ע' 43. ועוד.

ב. רש"ג: בשנת תש"ד סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בסוף יום ב' דר"ה נוהגים היו רבותינו נשיאינו לומר דא"ח⁶ כדי לקשר ולהמשיך מהזמן דר"ה לימי השנה⁷, ואצל כאו"א מהנשיאים ניתוספה דקה נוספת על הנשיא שלפניו⁸.

ולכאורה⁹, היתכן שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש לדוגמא, יתווסף על הנשיאים שלפניו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: י"ל הביאור בזה — בב' הקוין ד"סור מרע" ו"ועשה טוב"10:

מצד "סור מרע" — עפמאחז"ל¹¹ "בכל יום ויום מרובה כו' משל חבירו" זקוקים בכל דור להוספה בכרכה לגבי הדור שלפניו, וכיון שכל הענינים בעולם נמשכים באמצעות התורה¹² הוסיף כאו"א מהנשיאים באמירת דא"ח תוספת על הנשיא שלפניו.

מצד "ועשה טוב" — כיון שבכל דור ודור מתווסף ב"עשה טוב", לכן הוסיף כל הנשיא בענין הטוב ד"אין טוב אלא תורה"13 על הנשיא שלפניו.

רש"ג: א"כ, מה המיוחד בר"ה דוקא שאז הוסיפו, יכולים היו להוסיף בכל יו"ט?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שראש השנה הוא בדוגמת ה"ראש"14

(6) סה"ש תש"ד ע' 11. וראה גם סה"ש תש"ה ע' 10.

(7) סה"ש תש"ה שם.

(8) ראה גם שיחת יום ב' דר"ה ה'תשל"ב ס"א (שיחות-קודש תשל"ב כרך א ע' 3).

(9) בהבא להלן — ראה שיחת ש"פ האזינו שבת תשובה תשמ"א סכ"ב.

(10) תהלים לד, טו.

(11) סוטה מט, א.

(12) ראה זח"ב קסא, א. ב"ר בתחילתו ועוד.

(13) אבות פ"ו מ"ג.

(14) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א"ב. דרושים לר"ה נח, א"ב. עטרת

ראש שער ר"ה בתחלתו. אוה"ת דרושים לר"ה (כרך ה) ע' ב'עז ואילך. ובכ"מ.

— ופועל על כל השנה כולה, לכן עשו זאת דוקא בר"ה!¹⁵

— דרך אגב: במאמרי ראש השנה של כ"ק אדמו"ר מהר"ש מדובר במיוחד על הקישור וההשפעה של יו"ט על ימות החול — .

★ ★ ★

ג. רז"ד: למדתי ב"שער היחוד" שרשע וטוב לו מעולה יותר מצדיק ורע לו, כיצד יתכן? — מוסברים שם כמה ביאורים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ובכן, יכולים אתם לעיין שם בביאורים! נקודת הביאור בזה:

בדרגתו הוא הרשע וטוב לו עומד במדריגה נעלית יותר מאשר הצדיק ורע לו בדרגתו.

★ ★ ★

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א [לרז"ד]: הנכם הרי בעל סיפורים, ספרו סיפור!

רז"ד: ישנו ביטוי בחז"ל¹⁶ "ראה מעשה ונזכר הלכה": כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הביע רצונו שילבשו בש"ק בגדי משי¹⁷, והוסיף, כי אם אין די מעות — שימכרו לצורך זה את חתיכות הזהב ובכסף — יקנו משי. ולפועל היו שלא צייתו ולבסוף נאסרו בשל הזהב שנמצא ברשותם!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנידון־דין י"ל הפוך: "ראה הלכה ונזכר מעשה" .. טוענים כלפי שאני תמיד גוזר "גזירות" .. כי אני עוררתי כמ"פ אודות שילבשו בגדי משי בש"ק,

(15) ראה גם לעיל ר"ד יום ב דר"ה תשכ"א.

(16) פסחים סו, א. וש"נ.

(17) להעיר ממ"ש בס' יערות דבש ח"א (במהדורת ירות"ו (לוינ־אפשטיין) לז, ב): מעיד אני עלי שמים וארץ .. בלבשי .. (ו) בשבת בגד משי .. בשבת הוא .. לכבוד שבת כו'.

באמת כתובים הדברים כבר במאמרו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

נ"ע¹⁸:

הוא מבאר את ההפרש בין לבושי שבת ויו"ט ללבושי חול, דלבושי חול הן כתי' יצי', ולבושי שבת ויו"ט הן כתי' הבריאה, וע"ז כותב שם בהגה"ה שאי' בסה"ק דלכן צ"ל לבושי שבת ויו"ט ממשי דוקא שהוא מחי ולא של צומח, לפי שצומח ביצי' וחי בבריאה כו'¹⁹.

עתה איני מוצא את המאמר, אולם מפני שקטע זה הי' נחוץ לי לציין, ציינתיו (ואני מחפש את המאמר)!

ה. רז"ד: זקני²⁰ למד "משנת חסידים" ושם איתא²¹: "והשומר פסח מחמוץ כהלכתו ויחמיר בו ככל החומרות שמחמירים המחמירים יועיל לנפשו מאד כל השנה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה מביאו אדה"ז בתשובה הנדפסת בסוף השו"ע²² — אלא ששם מובא הדבר לגבי שרוי' ד"לפמ"ש האריז"ל להחמיר כל החומרות בפסח".

בכלל, ה"משנת חסידים" הוא ספר שנתקבל בכל העולם²³, ה"צמח

- (18) סה"מ תרס"ב ע' רלא בשוה"ג (והמשכו שנשמט לסיום ע' רמז).
 (19) וראה סה"מ אעת"ר ע' רכת. המשך תער"ב ע' תתעב.
 (20) [הרה"ח ר' מרדכי יואל הלוי דוכמאן מעיר האמליא נולד ביום המיוחס תקצ"ו. — מחסידי אדמו"ר הצ"צ ואדמו"ר מהר"ש — נפטר ביום ה' מרחשון עטר"ת. נזכר בסה"ש תש"ג ע' 106. וראה אודותיו בארוכה — ס' "לשמע אוזן" (נ.י. תש"נ) ע' קצו ואילך. המו"ל].
 (21) משנת חסידים מסכת ניסן ג אות ד.
 (22) שו"ת אדה"ז ס"ו (במהדורת קה"ת תשמ"ח — ע' 14).
 (23) להעיר ממ"ש בס' נהר שלום* להרש"ש (קלח, ב — מהדורת ירות"ו תש"ך): גם בעיני יפלא איך כת"ר משגיחין על דברי ספרי שאר מקובלים כגון הח"י ומ"ח וביוצא שדבריהם מעורבים ומיוסדים על שאר תלמידי הרב ז"ל אשר לא סמך ידו עליהם ואין ראוי לסמוך כ"א על דברי האריז"ל ותלמידו מהרח"ו זלה"ה (וראה גם שם קמ, א ד"ה וראיתי). ואכ"מ.

צדק" מביאו²⁴, וכמו"כ מובא יותר מפעם אחת²⁵ ב"לקוטי תורה"²⁶.

כשחילקו את הספר לפי ש"ס משנה ומסכתות וכו' — דעת המחבר לא הי' נוחה מכך.

ו. כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא בספרי פולין²⁷ ששלשה מגדולי ישראל שקראו שמות ספריהם בשמות נעלים ביותר, אולם לא עלתה בידם ושמות אלו לא נתקבלו בתפוצות ישראל ולא נקראו כפי שרצו:

הרמב"ם — העניק לספרו את השם "משנה תורה", השל"ה — העניק לספרו את השם "שני לוחות הברית", והאלשיך שקרא לספרו בשם "תורת משה",

ולפועל:

הם נקראים רמב"ם (או "יד החזקה")²⁸ של"ה, ואלשיך²⁹.

-
- (24) ראה לקו"ש חי"ז ע' 516 הע' 25. וש"נ.
- (25) ראה הנסמן במפתח ללקו"ת בערכו.
- (26) וראה מ"ש הרה"ג הרה"ח וכו' רא"ד לאוואט בהוספות לשערי תפלה (תרמ"ט) פכ"ו, א: ונלע"ד הטעם שלא ציוה אדמו"ר הזקן להשמיט זה מן הסידורים שנדפסו אח"כ הוא מפני שזהו דעת המשנת חסידים ולא רצה להיות מנגדו בפועל. וזהו ג"כ הטעם שלא ציוה להשמיט קודם מים אחרונים יאמר זה חלק אדם וגו'.
- (27) ראה ס' לקוטי סיפורים (פערלאוו) מדור סיפורים סיפור מה (ע' שעה"ו). שיחת ש"פ בשלח ט"ו בשבט תשמ"ג סכ"ב — 'התועדויות תשמ"ג' ח"ב ע' 942. וראה גם אגרות קודש חי"ז ע' רכו.
- (28) ראה במקומות שצויינו ב"מבוא" לס' כללי רמב"ם (קה"ת תנש"א) ע' 9 הערה 1.
- (29) ראה 'התועדויות תשמ"ח' ח"ב ע' 256: אמנם, לא מסתבר לומר שזהו"ע של עונש כו', ובפרט ששם הספר הוא (לא רק רמב"ם, אלא גם "יד החזקה", שגם זה שם חשוב ביותר המדגיש גודל מעלת המחבר והשוואתו למשה רבינו, כנ"ל. ועד"ז בנוגע לשל"ה, שמנהג ישראל לקרותו בשם "של"ה הקדוש וכו'.

ז. רז"ד הצדיק את עצמו על שלא הגיע לשהות ב"בית חיינו" בימים הראשונים, ולכן הוא הגיע לימים האחרונים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולם איזה "השלמה" יש בכך על ימים הראשונים? הדין הוא שמי שלא אמר שהחיינו בב' לילות הראשונים של פסח — יכול להשלים זאת בימים האחרונים³⁰.

= ☆ =

(30) ראה מגן אברהם (ר"ס תעג. וכן בר"ס תרמג) ושו"ע אדה"ז (סי' תעג ס"ב סתרמ"ג ס"ה). וראה בארוכה — לקו"ש ימים אחרונים דחג הפסח תנש"א.

ליל א דחג השבועות תשכ"ז

רז"י: עתה קיימת אפשרות ללכת ל"כותל המערבי", ומלונדון יסעו יהודים רבים. ואם יסע כ"ק אדמו"ר שליט"א — יסעו עשרת אלפי יהודים כו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה פתאום עשרת אלפים? כשיבוא משיח — יסעו הרבה יותר!

= ☆ =

יום א דחג השבועות תשכ"ז

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שזהו חג השבועות — יש לדבר, הרי בנגלה¹. כיון שנמצא כאן רב² — אולי ידבר הוא נגלה.

רא"ס: אינני יכול לדבר בפני כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דיברו בפני גדולים ממני, בפני כ"ק מו"ח אדמו"ר ובפני כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

רא"ס: בפני הרביים דיברו חסידות אך לא בנגלה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכל-הפחות אימרו קושיא בנגלה.

★ ★ ★

(1) ראה שיחת יום א' דחג השבועות תשי"א שבחג השבועות הי' הרבנים באים להצ"צ, וביום א' דחגה"ש הי' אצל הצ"צ "א נגלה טיש", שאז הציעו הרבנים שאלותיהם, והצ"צ השיב עליהם. וראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' קעא.

(2) וכידוע שחגה"ש נק' בליובאוויטש (ע"ד הצחות) בשם "חג המצות" כיון שאז היו באים הרבנים — המורי צדק [ע"פ לשון הכתוב (הושע י, יב) "עד יבוא ויזרה צדק לכם". וראה בכורות כד, א]. (ר"ת מ"צ) לחגוג את החג אצל הרבי.

ראה בארוכה שיחת יום ב' דחגה"ש תש"נ. לקו"ש חכ"ח ע' 256 ואילך. ועוד.

אחר ברכת המזון באמצע ברכה אחרונה הגיע רז"ד.

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לרז"ד, ואמר לו:

אימרו "לחיים" לפני שיסיימו "ברכה אחרונה".

אח"כ הוסיף:

אימרו משהו כנגלה.

רז"ד: אני יהודי פשוט, ואיני יודע כו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכל-הפחות תספרו מעשה שיש בו נגלה

= ☆ =

ליל ב דחג השבועות תשכ"ז

א. רש"ג: כחג השבועות נוהגים לומר "תיקון ליל שבועות"¹.
ולכאורה, אדמו"ר הזקן בשלחנו כותב "ועיקר העסק יהי בתורה שבע"פ"²,
והרי אנו אומרים ב"תיקון" הן תושב"כ והן תושבע"פ!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר וכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב)
נ"ע היו אומרים את כל ה"תיקון"³ וקרוב לודאי שגם אדמו"ר הזקן נהג
כן*³.

ובהקדים: בכמה ענינים הורה אדמו"ר הזקן לרבים, אך ישנם דברים
שהורה רק לחסידים⁴ ויש הנהגות שנהג רק לעצמו ולא פירסמם לאחרים⁵.

דוגמא לדבר:

כשו"ע מבואר שיש להניח ב' זוגות תפילין⁶, וכל הנשיאים הניחו ד'
זוגות⁷. עד"ז י"ל גם בעניננו: למרות שלרבים כתב ש"עיקר העסק יהי
בתושבע"פ"

-
- (1) ראה סה"ש תש"ג ע' 118. סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 113.
 - (2) סי' תצד ס"ג.
 - (3) וראה בהנסמן לעיל הע' 1.
 - (3*) ראה גם שיחות קודש תשל"ה ח"א ע' 34 דמה שנהגו בבית הרב בזמן
האחרון – ברי שמקורו אצל אדה"ז (שם הוא בענין נש"ק וכו').
 - (4) להעיר משעה"כ פמ"ז ס"ב (הובא לעיל בר"ד סעודת ליל א דחגה"פ תשכ"ז
סוס"א).
 - (5) ראה שיחת כ' מ"ח תשל"ז – נדפסה בס' יום מלכנו (קה"ת תשד"מ) ע' 31
הע' 10.
 - (6) ראה שו"ת חיים שאל בתחלתו. מחזיק ברכה לאו"ח סל"ד. אות חיים שם
ס"ק א ובספרים שהובאו במאסף לכל המחנות (שם ס"ק ב) וב"גידולי
אהרן" שם ס"ק ק"קד. וראה לקו"ש ח"ב ע' 507. שיחת פורים תשל"ו
(נדפסה (גם) בס' אשכילה בדרך תמים, אה"ק תשמ"ג, ע' 177 ואילך).
מוצש"פ וארא תשל"ט. ש"פ פקודי תשמ"א. וראה מ"ש באשכבתא דרבי (נ.י.
תשי"ג) ע' 75.
 - (7) בארוכה ע"ד ד' זוגי תפילין ראה שו"ת רמ"ע מפאנו סימן קז (ושם ג"כ ע"ד
סדר הנחתו), מצות שמורים, חתן סופר (או"ח שער הטוטפות ס"ל),

— בעצמו אמר גם תושב"כ.

ב. רש"ג: הרה"צ וכו' מקאמארנא כותב שלא לומר תושבע"פ בלילה⁸.

אוצר החכמה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך כותבים עוד אחרונים⁹, אבל כבר הוכיחו¹⁰ מקדמונים שכן הי' הסדר לומר גם משניות.

המחבר

ובעצם הענין — צע"ק בדברי האוסרים ללמוד תושבע"פ בלילה, כי; (א) ע"פ כהאריוז"ל¹¹ עיקר הקפידא היא בלימוד מקרא כחומש תהלים וכיו"ב¹², משא"כ בתושבע"פ*¹².

(ב) מפורש בזהר¹³ "דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא, אורייתא דבעל פה" נוסף עמ"ש במק"א*¹³ שיש לעסוק "במדרשות דקראי" וכמ"ש אדה"ז "ועיקר עסק יהי בתורה שבע"פ".

-
- משמרת שלום ס"ד. אות חיים סל"ד סק"א.
 וראה "היום יום" יט מנחם אב. לקו"ש ח"ב שם. אשכנתא דרבי (הנ"ל
 הע' קודמת) ע' 68 (הע' מב) ואילך.
 (8) זוהר חי בהקדמתו לס' הזהר לה, ב.
 (9) טור ברקת סי' תצד. ס' לב דוד (להחיד"א) פל"א. לדוד אמת (להנ"ל)
 קונטרס תורת השלמים סי' כא. דרחו"ש סתרל"ח. ועוד.
 (10) ראה משמרת שלום סל"ט ס"ק ב. ובהגהות אספקלריא המאירה לזהר
 (שבעה ע' *13) דלהלן: מכאן דבליל שבועות צריך לעסוק כל הלילה בתורה
 שבעל פה ולא שבכתב כלל, וביום בתושב"כ.
 (11) ראה באה"ט סרל"ח ס"ק ב'.
 (12) ואעפ"כ בליל חגה"ש אין חוששין לזה — ראה מ"ש החיד"א בברכ"י סרל"ח
 ס"ב. שו"ת יוסף אומץ סנ"ד. אבל ראה בהגהות הנ"ל הע' 10.
 (12*) ולהעיר ממאחז"ל שכשעלה משה להר הי' "שונה במשנה בלילה" — פדר"א
 פמ"ו. וראה גם תנחומא תשא לו. זח"ב עח, ב. תנדב"א עה"פ תהלים יט, ג.
 וגם ע"ד ההלכה בזה"ז — ראה פמ"ג משב"ז רלח, א: וראוי לשלש בלילה
 כמו ביום, מקרא ומשנה וגמרא. וידוע השקו"ט בזה. ואכ"מ.
 (13) זח"ג צח, א.
 (13*) בהקדמה ח, א.

ג. רש"ג: בליובאוויטש החזיקו מהרה"צ וכו' מקאמארנא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פעם הביאו לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע את ספרו של הרה"צ הנ"ל ואדמו"ר נ"ע עיין בו וכשהגיע למקום שבו הוא אומר היפך מדברי אדה"ז — הוציא את הספר מחדרו.

אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר היו ספריו מונחים — במדפים הנמוכים.

ד. רש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א סיפר שאביו הרה"ג הרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק (זצ"ל) הי' נוהג לומר אקדמות,

אומרים שגם כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג כך!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכלל¹⁴, אצל חסידים לא נהגו לומר אקדמות¹⁵. אך ביקטרינוסלב — כן נהגו לאומרם, משא"כ דות¹⁶ שלא קראו¹⁷.

— וכידוע שהראגוצ'ובר¹⁸ יצא חוצץ נגד המגילות וכו'.

רש"ג: אולם איך נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרב ר' אלי' חיים רבה של לודז' — הגיע פעם אל הראגוצ'ובער ושאל אותו בנוגע הנחת תפילין דרש"י ורבינו-תם. כך

(14) ראה גם לעיל בר"ד חג השבועות תשי"ג ס"ג.

(15) ראה מקו"ח לבעל חו"י סתצ"ד: א"א פה (פראנקפורט) אקדמות. — הדיעות והשקו"ט בזה. ראה ס' המועדים בהלכה (לרש"י זיון) ע' שטי"שי. ס' נטעי גבריאל (ציננער) פכ"ג ס"א. וש"נ.

(16) ראה להלן בר"ד ליל שש"פ תשכ"ט ס"ג.

(17) אף שהרמ"א כ' "נוהגין לומר רות בשבועות" (תצ, ט) וכ"ה בשו"ע אדה"ז (תצ, יז. תצד, יג). — במ"א נת' שאף שבחב"ד אין נוהגין כן בפועל בדיבור (מאיזה טעם שיהי') הרי בודאי שהעדר הקריאה בפועל אינו גורע בשייכות הענין, ואדרבה כו'. ולהעיר ששייכות דמגילת רות לעצרת הובאה ונתבארה גם בדרושי תורת חסידות חב"ד (ראה ד"ה להבין ענין מגילת רות — אוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' א"כח ואילך). (ראה שיחות יום ב' דחה"ש תשח"י. חגה"ש תשמ"ח הע' 20. ועוד).

(18) ראה להלן בר"ד ליל שש"פ תשכ"ט. וש"נ.

הרי נוהגים להניח שניהם מפני הספק וכו' 19. אמנם אתם — הראגוצ'ובער —
— הרי יודעים מי צודק (רש"י או ר"ת) איזה תפלין מניחים אתם?

השיב לו הראגוצ'ובער:

"פעטאָח', כאשר אתה בא לשאלני שאלה בדבר הלכה — מחוייב אני
להשיבך. כיצד אני עצמי נוהג — אינני מחוייב להשיב!"

★ ★ ★

רש"ג (פנה לרז"י ושאל): האם בביהכנ"ס שלך (במאנצ'סטר-אנגלי')
אומרים אקדמות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה פתאום? הרי זהו בית-כנסת חסידי!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לפני שהודפס ה"היום יום", כמדומני, שהרבי
— כ"ק מו"ח אדמו"ר — גילה אז כי "אין אומרים אקדמות" 20.

קריאת מגילת רות — אינה נהוגה בכלל בין חסידים, ולא רק
בליובאוויטש.

רא"ס: בכמה בחי כנסיות קוראים רות מתוך מגילה.

רי"ח: כלי ברכה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא יתכן, אם קוראים מתוך מגילה — בהכרח
שמברכים ברכה 21.

★ ★ ★

רא"ס: בליובאוויטש אחרי המאמר דליל חג השבועות — היתה
נערכת "חזרה" ולאחר-מכן האיר היום, והפסיקו את ה"חזרה" כדי לומר
ברכות השחר.

19) ראה במקומות שנשמנו לעיל הע' 6. ולהעיר מלקו"ש חכ"ו ע' 187 זה ע' 34.

20) וכ"ה ב"היום יום" — ו' סיון.

21) ראה שו"ע אדה"ז תצ, יז. מג"א סק"ט. ביאור הגר"א שם. ולהעיר מאליהו
רבה שם אות י"ד. וראה "המועדים בהלכה" (לרש"י זיון) ע' שכו ואילך.
וש"נ.

ליף ב דחג השבועות תשכ"ז

קעג

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם היתה זו הוראה (מכ"ק אדמו"ר
(מהורש"ב) נ"ע?

רא"ס: לא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה הי' עם סעודת יו"ט?

רא"ס: לא היו אוכלים.

= ☆ =

יום ב דחג השבועות תשכ"ז

א. רש"ג: אומרים שמאה אלף יהודים — כ"י — הניחו תפילין
[כתוצאה מהתעוררות כ"ק אדמו"ר שליט"א — בחודש אייר ש.ז. 1].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: רק מאה אלף וכו'?

רש"ג: כוונתי הי' בנוסף על אלה המניחים תמיד תפילין — הניחו
בתקופה זו מאה אלף יהודים נוספים!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קיבלתי מכתב חריף בקשר למה שעוררתי
אודות תפילין² — שדרישת השעה לפעול בכך³ כדי שיקויים המאריך ימים
כו' "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך כו' אלו תפילין
שבראש"⁴.

-
- (1) ערב מלחמת "ששת הימים" — ראה לקו"ש ח"ו ע' 272.
- (2) להעיר מספר חסידים סי' שסג: מעשה בחסיד שהיה נושא תפילין .. כל
היום .. ואמרו צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל שהיה מזכה את
האחרים. לעולם יהא אדם .. ודעתו לאביו שבשמים לדבק במצותיו ולקרב
את הבריות.
- וראה גם שיחת ליל שמח"ת תרצ"ג ס"ז (לקוטי דיבורים כרך א ו, א):
"חאפין אידן און איין ריידין זיי אָן טאָן תפילין .. הגם שלמחר אפשר שלא
יניח בו, בכל זאת הוא ענין" ומסיים "נאָר אלץ מיט קירוב". וראה עוד כד
הקמח (לרבינו בחיי) ערך תפילין. מילואים לתו"ש כרך יב אות מא. נודע
ביהודה יו"ד סי' עא. ועוד.
- (3) ראה רא"ש (הל' קטנות — הל' תפילין סט"ו): .. מפני קיום מצות תפילין
ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד.
- ולהעיר עד"ז ממ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (קונטרס ומעין ע'
47. סה"ת מוהרש"ב ע' 297): " .. ובפרט כאשר צר לו ומצאוהו צרות רבות
ורעות ר"ל, קרוב הדבר שיחזור בתשובה .. וכאשר דאינו בעת הפרעות
בקיוב אשר כמה מהסטודענטן נתעוררו להניח תפילין וכדומה, ואם כי לא
נמשך זמן רב מכל מקום הרי התעוררו לשמור את המצות, ואם גם הי' אז
שם אחד מהחרידים מתקרב אליהם לחזק בלבם ההתעוררות הזאת, היו
הולכים בדרך הזאת להבא והיו מתחזקים יותר ויותר בזה ..".
- (4) ברכות ו, א. וש"נ.

ד.ט.ז. 6		 מכרז		טופס 1	
				מס'..... תחמת בית הורג	
מס' ע"י	נחשב ל	הוראות שירות	נשלח	מס' המלים	מס' סידורי
שעה	כשעה	ביום	כשעה	מס' מקורי	מס' סידורי
			16 דן ברוקלין	16	16
			Leibov	Shimberg	Refer HaCast
			Shisladus	Haydem	Kidaisb
			dash	wenoch	575 B
			oyel	bachad	widpac by
			Edom	Schudi	Hishpachus
			Ediluy	nagalyu	LeKol
			Shchod	wenzakel	Hasheni
			tsach		

כ"ח אייר תשכ"ז

ב"ה

לייכוב אנצבורג כפר חב"ד

מכרז שנחקבל היום

בהתעוררות היום (שנת מברכים סיון) הרגיש אדי"ש, מנחות דף ל"ה ע"ב שתפילין פועל פחד, ובהלו אלופי אדום וכו'. השודלות מבצע תפילין נוגע לכל ישראל שאחד מזכה השני.

2667 . 3. 3

צא"ח

743354 . 04

el. HYacloth 3-9250

Cables: LUBAVITCH NEWYORK

מוכירות
כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
ליובאוויטש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
the Lubavitcher Rabbi
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ח, כ"א סיון תשכ"ז
ברוקלין

הנהלה צעירי אגודת חב"ד
באח"ק ח"ו
ה' עליהם יתיו

שלום וברכה

מועתק בזה נוסח המברק שהברקנו להם היום:
"הצעה אד"ש שאם רק אפשר לסדר אצל הכותל
סוכת חמידית להנחת הפליין, וכמובן ברשות
"המשרדים המתאימים. וכדאי לתדפיס בפורמט
"קטן ברכות הפליין וקריאה שמע ולחלקם תנם,
"וגם למכור שם הפליין בדוקות ובמחיר מינימלי."

בנוגע לרשיון הנ"ל, תנח גם אם לכאורה לא
יצטרפו לזה עתה רשיון מיוחד, כדאי שיח"י כזה בירכם
שלא יוכלו לערער, ובעיקר משום החששא שלא יעלה על
לבם של אילו המקנאים לחפש אחלאזה וכו'. וד"ל.

(ב) טוב ונכון אשר תוכלו לחלק שם גם איזה עלון
תמלאר זמטביר אח החשיבות דהנחת הפליין, ועיקר גדול
להוסיף שם (ואולי גם בנוסח הנ"ל דברכות הפליין) שזה
כמובן, אינו סותר סלאמר ברכות ק"ש והחטלה בכלל.

(אולי ע"ד (או קמע) חוברת הפליין המצו"ב - אלא
שצ"ל בקיצור.)

כמובן, טוב שימצאו שם גם סירורים, תחלים (בפורמט
קטן), תניא וכו'. ומזכרת שימצאו שם כיפות.

בטח חודיענו מהנעשה בכל זה, וח"ת מראש.

בברכה כמ"ס

ח"ר ח.מ.א. חתומה

acth 3-9250

Cables: LUBAVITCH 1

מזכירות
 כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
 ליובאוויטש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

the Lubavitcher Rabbi

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ה, כ"ז סיון ת'תשכ"ז
ברוקלין, נ.י.

צעירי אגודה חב"ד
ירושלים

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועחק בזה נוסח המברק שנשלח אליהם היום:

הנעשה מצא"ח ואנ"ש דירושלים משהו
 במבצע הפליין, כמה אנשים סירושלים
 החקסקן בזה, וכמת שעות הקדישו לזה
 כולם ביחד, ומטובם להבריק בפרטיות
 ושמוח המשתתפים - במכתב דחוף, ופשוט
 שהגזמה בענין כזה אמורגוד ל.

מזכירות

בברכה כט"ס

לוי יוסף
מזכיר

נ.ב.

אחה ממטרות המברק להודיע כמה השתתפו במבצע הפליין וכו' - הייתה, כמובן, לידע מי השתתף בזה בטרחה בגופו בפנ"מ, וכמה פעמים וכו' (1) קודם קבלת המברק (שהייתה פעילות ורבה גם אז מכתב"ד), (2) לאחר קבלת הצמצום המברק ועד קבלת מכתבי זה, ובסת יודיע בנוגע לעצמו ערב"ז בפרטיות. זה"ח מראש.

9.6.67

מיברק האדמו"ר מלובביץ שליט"א — לחילי ישראל —

ב"ה
מצד אהבת ישראל, מצוה גי' דולה וחוב קדוש לפרסם בין חילי צה"ל וכל ישראל: גדר לה היא מצות הפילין, שנוסף לעצם קיום המצוה קיימת בה הסגולה של "שמירה", כפי שאומרת הגמרא (מנחות מ"ד) כל המניח תפילין מאריך ימים, שנאמר ה' עליהם יחיו וכדברי רש"י: אותם שנושאים עליהם שם ה' בתפילין יחיו. נוסף לכך הדיגש כ"ק האדמו"ר שליט"א שבכוחם של תפילין שברצונם.

פילין להפיל פחד, נבהלו אדמו"ר שליט"א וכו', וכמאמר חז"ל (מנחות דף ל"ה ע"ב) וראו כל עמי הארץ דף ל"ה ע"ב) וראו כל ליד ויראו ממך — אלו תפילין שבראש.

השתדלות מיבצע הנחת תפילין ליל גוגע לכל ישראל, יש לעורר להנחת תפילין בכל יום. החיילים שאין באפשרותם להניח בבקר יעשו זאת במשך היום, והשי"ת יחזקם ויעודדם וישמדם מכל המאורעות ויבוראו לשלום לבתיהם, ויקיים ה' נאמרו: (ויקרא כ"ו) ונתתי ה' לום בארץ וגו' וישבתם לבטח בארצכם.

מבצע הנחת תפילין
תפילין תכ"ד פתחו במבצע הנחת תפילין בין חילי צה"ל והאזינו רוחם, בהתאם להוראותיהם של הרבני מלובביץ מניו-יורק.
צעניו תכ"ד קבלו מהרבני מלובביץ הוא קרא לחילים ולאזרחים להניח תפילין בשעת חרום זו.
צעניו תכ"ד אקרו כי למבצע הנחת תפילין תפילין תכ"ד.

אדמו"ר

12.6.67

והקשה השואל היתכן להניח תפלין לצורך זה כו' הרי ישנו רמב"ם⁵ שפוסק איפכא (לגבי מזוזה) ש"אלו שכותבין מכפנים שמות המלאכים .. הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעוה"ב שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה וכו' כאילו הוא קמיע של הנאת עצמן וכו'";

בערב ידובר בזה — אי"ה⁶ — בתור השתתפותי בה"כינוס של תורה"7.

רז"י: רז"ט אינו שומע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הוא ישאר מחצית שעה נוספת בערב — והוא ישמע כבר.

רז"י: זוהי חוצפה מצד כותב המכתב לכ"ק אדמו"ר שליט"א שדבריו סותרים רמב"ם מפורש!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדרבה, הוא שאל בצורה עדינה ביותר והתנצל, שהוא שאל משהו את הקושיא, והלה יעץ לו שישאל כאן.

(5) הל' מזוזה פ"ה ה"ד. הובא בטור י"ד סו"ס רפ"ח.

(6) ראה שיחות חגה"ש (שיחות-קודש תשכ"ז ע' 164 ואילך) וש"פ בהעלותך תשכ"ז — לקו"ש חי"ט ע' 121 ואילך. מכתב סיון תשכ"ז נדפס בלקו"ש ח"ו ע' 276.

(7) נהוג בליובאוויטש לסדר "כינוס תורה" ב"אסרו חג" דשלוש רגלים. הכינוס נערך בבית המדרש של כ"ק אדמו"ר שליט"א, מתחיל אחרי תפלת המנחה ונמשך כשבע שעות בערך, ולפעמים גם למחרתו. תכנית הכינוס: פלפולים וחדו"ת ע"י גדולי הרבנים, הרמ"ם וראשי ישיבה, דישיבות תומכי תמימים בכ"מ, וע"י הרבנים האורחים, וגם מחברי כולל האברכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א. המשתתפים בהכינוס:

האורחים ממדינות שונות מכל קצוי תבל, שבאו להסתופף בצל כ"ק אדמו"ר שליט"א בימי החג, ואנ"ש בכלל, וגם תלמידי ישיבות תו"ת בכ"מ. כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג כמ"פ להשמיע שיחות-קודש משולבת מגליא דתורה ופנימיות התורה בהתוועדות דיו"ט הסמוך להכינוס. וראה גם שיחות-קודש תשכ"ט ח"ב ע' 154 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ג ע' קעח. התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 294. המו"ל.

בעצם העניין שנחבאר בהשיותו לחגה"ש במ"ש הרמב"ם "דבר ומהנהג
 בהכלי העולם" אשר ההוכחה שמחשבתו הוא לענין הכלי העולם הוא, דמכיון
 שהמונזה עצמה היא שמירה, נשכיל מה מוסיף בה שמות, ומה מוכרח שחושב
 אשר המונזה עצמה שומרה רק דברים המועילים, ולכן מוסיף בה שמות מלאכים
 בכרי שישמרתו ובהכלי העולם.

ועל ארבעים ושתים יציאת יוסיאע

אינו מובן, מאי שנא פה שכותבים שם של"י כמונזה מבחודץ שגם זה
 הוא בשכיל שמירה, כמו שחובא בהשיחה מכל בו שהוא ר"ח שומר דלתות ישראל.
 דלכאורה, גם על זה יוקשה, למה אין סומכין על המונזה עצמה, ומה צריך
 להוסיפות שמירה? הרי רואים מוח, שגם כשעושין ענין של חוסמות שמירה
 אין הכוונה להכלי העולם. וא"כ מהו ההכרח בענין הוספת שמות המלאכים
 שכוונתו הוא בשכיל הכלי העולם? (דלכאורה, כל הנ"מ הוא רק שכתובת שם
 שדי הוא מבחודץ, ובמילא המונזה היא כשרה, מטא"כ אם כשמוסיף בה שמות
 מלאכים כו' לכפנים, היא מונזה פסולה. אבל מהו ההכרח שכוונתו הוא
 להכלי העולם?)

שאלה שנשאלה מכ"ק אדמו"ר שליט"א
 אחרי ההתועדות אודות השמירה דמונזה

ה ש ט י ט ו

ט ט

ב. רש"ג: אנשים שואלים מנין לקח כ"ק אדמו"ר שליט"א אחריות שכזו לא לתת ליהודים לצאת מארץ-ישראל וכו'⁸?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה הי' מיוסד על לאו מדאורייתא⁹ של "אל ירך לבבכם גו"!
1234567

— אולם יותר לא הי' חסר לי, אילו הייתי יוצא באיסור בפרהסיא¹⁰!
יוצר החכמה

רשא"ק: בכל העיתונים ("פייפערס") כותבים אודות כ"ק אדמו"ר שליט"א אשר לא הניח לעזוב את ארץ-ישראל, ומשבחים אותו על-כך.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אומרים שבדבר זה כיוונתי.

אחד הנוכחים: האדמו"ר מקלויזנבורג עזב את א"י והגיע לכאן ערב המלחמה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אינני מאמין, אבל בכלל אליו קשה לבוא בטענות כו' — שכן הוא איבד ל"ע אחד עשר מילדיו כו' בשואה.

ג. רי"ח: כיון שישראל אמרו "נעשה ונשמע"¹¹ לשם מה נזקקו ל"כפה עליהם הר כגיגית".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זוהי קושיית התוספות במסכת שבת¹².

רשא"ק: כמדומה לי שה"שב שמעתתא" מדבר בענין זה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תוספות הי' קודם לה"שב שמעתתא".

(8) ראה ס' דעת תורה (אה"ק תש"מ. מהדורה חדשה תשמ"ב) ב"מבוא". ס' שלום שלום ואין שלום (שם תשמ"ג) בארוכה.

(9) שופטים כ, ג. וראה רמב"ם הל' מלכים ומלחמותיהם פ"ז ה"ג.

(10) ראה גם ס' בצל החכמה ע' 76. ימי מלך (קה"ת תש"נ) ח"ב ע' 599 ובהע' 93. ועוד.

(11) ראה שבת פח, א.

(12) תוד"ה כפה — שם.

קטעי תשובות של האדמו"ר מליובאביטש שליט"א בדבר המצב בארץ

(א) אין דעתי נוחה כלל וכלל מהבהלות ולהגזמות והי
ישמרכם בתוככי כל אחינו בית ישראל שליט"א בכל
מקום שהם ובפרט במקום אשר עיני ה' אלקיך בה תמיד.
(ב) „פשוט שאין לפחד ולא יפחידתו וגם לא את עצמם
ויקויים ונתתי שלום בארץ וגו'“.

(ג) „וכלה בחו"ל שכתוב הנה לא יגום ולא יישן שומר
ישראל אין מה לפחד, כל שכן בארץ ישראל שכתוב ה'
אלקיך בה תמיד בראשית שנה ועד אחרית שנה, ודאי
אין מה לפחד“.

להצעת השגרירות הורית לאורחיהן לצאת את ארצות
האזור ולהזור למדינותיהם — שאלו התלמידים השתהים
בארץ הקדש את מ"ק אדמו"ר שליט"א והוא הודה להישאר
בארץ בני השטן —

(א) „ילמדו בהתמדה ושיקידה וכל התלמידים, (ב)ודאי
לא יגום ולא יישן שומר ישראל ויבשרו טוב“.

(ב) „פשוט שלא, ואין לפחד ואין להפחיד“.

מנתם שניאורסאהן

מברק ערוך

ועד כפר חב"ד תרב בראשם שליט"א, זכו ונמצאים
בתוככי רבבית אלפי ישראל בארץ הקודש אשר עיני הוי'
אלקיך בה תמיד ובודאי ובודאי לא יגום יישן שומר
ישראל, הוי' על יד ימיו, הוי' ישמר אותם וכל בני
ישראל שליט"א, מעתה ועד עולם.

המבשר לבשורת טובה, בטוב הנראה והנגלה ובקרוב.

מנתם שניאורסאהן

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הביאור בענין זה הוא כמו עד"מ בגשמיות:
ככל שיהי' רצונו של הבן לקבל מאביו — גדול עוד יותר רצונו של האב
לתת.

ועד"ז בנדו"ד:

למרות שבנ"י אמרו נעשה ונשמע, הרי מ"מ הי' זה רק לפי רצונם כו'
אך לא לפי מה שהקב"ה רצה לתת להם...!

= ☆ =

ליל א רחג הסוכות תשכ"ח

א. רש"ג: ביקרתי בקנדה ור' זלמן שמעון דבורקין הזכיר לי שאלה שאני שאלתיו פעם, ענין הדורש ביאור.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בוודאי אמרתם לו ביאור.

רש"ג: כן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ודי בכך? ¹²³⁴⁵⁶⁷

רש"ג: עדיין צריך ביאור: זהו בענין "כל¹ מי שאינו בוכה בעשי"ת² אין נשמתו שלימה". והנה ב"תורת שלום"³ מסופר אודות כ"ק אדמו"ר מהר"ש שבכה פתאום ללא הכנות כלל — משום שכן הוא למעלה (זמן בכי), וזהו הפי' ב"כל מי שאינו בוכה" — "אז עס וויינט זיך ניט" (= שאין הבכי פורץ מאליו), ולכאורה זהו הסתירה להמדובר בד"כ בענין זה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דיוק הלשון "כל מי כו"⁴ מדגיש שמדובר גם בדרגה תחתונה, וכמו עד"מ: בתפילין צ"ל שיעבוד המוח והלב⁵ ומוח שליט על הלב כו"⁶ ופשוט שיש בזה חילוקי מדרגות.

(1) כ"ה הגירסא בכ"מ בדא"ח (לקו"ת תצא לו, ג. ר"ה נה, ד. דרך חיים יג, ריש ע"ד. כא, רע"א) במ"ש בכתהאריז"ל (פע"ח שער השופר פ"ה. שער הכוונות דרושי ר"ה (קודם דרוש א). סידור האריז"ל סוף סוד הנסירה) "מי שאינו בוכה" (בלי תיבת כל).

אבל בכ"מ בדא"ח (לקו"ת תצא שם לז, ד. המשך תרס"ו ע' תקעא. ועוד) הגירסא היא "מי כו" כבכתהאריז"ל שם. וראה לקו"ש ח"ט ע' 208 הע' 41.
(2) בכ"מ נזכר רק ר"ה ויוהכ"פ (ראה גם המשך תרס"ו שם). ובמ"א "בימים נוראים" "בר"ה" — ראה בפרטיות בלקו"ש ח"ט שם ע' 206 הע' 19. אבל כ"ה (כפנים) בדרך חיים יג, רע"ד (מ"כתבי המקובלים"). כא, רע"א (מ"ס' הקבלה").

(3) ע' 188. ולהעיר ממ"ש שם ע' 227.

(4) בהבא להלן — ראה גם לקו"ש ח"ט (שבהע' 2) שם ואילך. להלן בר"ד.

(5) ראה שו"ע או"ח סכ"ה ס"ה. תניא פמ"א (נו, ב). וראה מים רבים תרל"ו פקצ"א. סה"מ תש"ז ע' 170.

(6) תניא פי"ב — מזח"ג רכד. א.

אפילו צדיק-גמור שיש לו אהבה בתענוגים ועושה כל הנדרש ביום אחד — צריך למחרת שוב לשעבד המוח והלב ובצורה נעלית יותר, ואין די בדרגא שהי' בה אתמול.

ולכן "כל מי שאינו בוכה כו" הרי בצדיק גמור הכוונה ל"אין נשמתו שלימה" מצד מעלתו ודרגתו הנעלית כו' ואילו אצל איש פשוט מצד הריחוק, כרת וכו'.

ואצל צדיק גמור זהו, כאמור, משום שאינו בוכה בדרגא הנעלית שאין הבכי פורץ מעצמו ("וואס עס וויינט זיך ניט") אבל יכול להיות גם כעין שמצינו⁷ ברבי עקיבא שבשעה שהשיג סודות התורה "זלגו עיניו דמעות", ואם כן הרי זה כתוצאה מעבודתו ולא רק מצד עצמו.

וכן המדובר בכתהאריז"ל — הוא בדרך כלל מצד שימים אלו דעשי"ת הם ימי דין לכן צריך לבכות — ולא מצד שזהו זמן בכי' למעלה.

ויש להוסיף שגם בדורמיטא דז"א שמבואר⁸ שמטעם זה בעש"ק הוא זמן שינה למעלה והכוונה אצל צדיקים באה מאליה, כמבואר ב"תורת שלום"⁹ — לא מצינו שכל מי שאינו ישן בעש"ק אין נשמתו שלימה, ולפי דבריכם כן הי' צ"ל!

ב. רש"ג: כתוב¹⁰ שבערב חג הסוכות מרבים בצדקה.

— מהי השייכות של צדקה לחג הסוכות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: סוכות ענינו ענני כבוד¹¹ — חסד, לכן צ"ל חסדים — צדקה¹².

(7) זהר חדש בראשית ז, א. הובא בט"ז או"ח סרפ"ח סק"ב. וראה גם זח"א צח, ב.

(8) ראה לקו"ש ח"ט ע' 208.

(9) ראה סה"ש תורת שלום ע' 13. וש"נ. וראה גם סה"ש תש"ג ע' 79.

(10) ראה גם בר"ד ליל א דחג הסוכות תשכ"ט ס"ג. ובארוכה — בר"ד ליל א דחג הסוכות תש"ל ס"ז.

(11) ראה שו"ע סתרכ"ה.

(12) ראה סידור רנז, ג. ועוד.

אבל באמת לא ראיתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שירכה בצדקה בערב חג הסוכות. שאלתי חסידים וגם הם לא ידעו.

בדומה לזה¹³ מצינו בדברי נחמי¹⁴ לגבי חנוכה ש"נוהגין הנערים העניים לסכב על הפתחים כו"¹⁵, וכיררתי אצל חסידים האם זוכרים כן בליובאוויטש [אני לא הייתי בליובאוויטש].

— ויודעים שבעש"ק היו עניים מסבבים על הפתחים וכיו"ב, אך בחנוכה ובערב סוכות לא ראו¹⁶!

רש"ג: הרי כתוב כך בדרושי הסידור¹⁷?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ומה בכך? הרי בתורת החסידות מבוארים כמה מנהגים ונוסחאות גם מאלה שאינם בנוסח ונוהג חב"ד¹⁸, ולדוגמא:

בלקוטי תורה¹⁹ אי' "וזהו מה שאומרים במוצאי שבת אל תירא עבדי יעקב כו". וכך²⁰: "אור חדש על ציון תאיר כו' ופי' אור חדש כו", ואין מנהגנו לאומרם²¹.

(13) להעיר מהשייכות דחגה"ס וחנוכה. (וידועה ההערה מביכורים פ"א מ"ז: ועד החג .. ועד חנוכה) — ראה לקו"ש ח"כ ע' 395. שם חכ"ו ע' 244 הע' 10 (ובשוה"ג). ועוד.

(14) — השלמה לשו"ע רבינו — מהרר"ן מדובראָוונע — סו"ס עתר. וראה לקו"ש ח"ה ע' 443 ובהע' שם.

(15) ממג"א ריש הל' חנוכה.

(16) וראה שיחת מוצש"פ וישב תשל"ח סכ"ג דאפ"ל שזהו המקור להמנהג דנתינת "מעוֹת חנוכה".

(17) נסמן לעיל הע' 12.

(18) ראה לקו"ש ח"ג ע' 799 הע' 25. אגרות קודש כרך יג ע' שסא.

(19) בלק עב, ב.

(20) שה"ש כ, ב.

(21) ראה מפתחות ללקו"ת ערך אל תירא. וראה גם כת"י מהרא"י מדריבין מדברי כ"ק אדה"ז (נדפסו ביגדיל"ת נ.י. שנה ה חוברת ג (מ) ע' קלז) בענין נוסח התפלות: "ואין לומר בשחרית והתקי' מאורות ולא אור חדש" (ועד"ז שם ע' קלח מכת"י נוסף). ובד"ח נא, ד: וזהו מה שנאמר בנוסח אשכנז אור חדש על ציון תאיר.

ג. רש"ל: בפסח קיי"ל²² מצה בזמן הזה דאורייתא ופיי' הרשב"ם²³
 "לילה הראשון חובה" ולגבי שאר הימים הוי רשות, האם עד"ז הוא בסוכה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אה"נ, עיקר החיוב לאכול בסוכה הוא רק
 בליל א "ומכאן ואילך רשות"²⁴. ומ"מ גם בשאר ימי החג כשאוכל בסוכה
 מקיים מצוה ומברך עלי' — ו"כל²⁵ שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע"
 — ודלא כאכילת מצה כל ששה (שאינ מברכים עלי')²⁶.

★ ★ ★

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לרי"כ, ואמר לו:

הרי יש לכם "חזקה"²⁷ לספר את דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נ"ע אודות
 האושפיזין החסידיים ("חסיד"ישע אושפיזין").

= ★ =

(22) פסחים קכ, א.

(23) ד"ה מצה.

(24) סוכה כז, א.

(25) שם כח, ב.

(26) וראה חידושי חת"ס לשר"ע או"ח סו"ס תרל"ט. ועוד. [ולהעיר ממ"ש בשו"ת
 שלו בחיר"ד סקצ"א. — וראה שד"ח מע' חומ"צ סי"ד ס"ק יוד. שו"ת
 מהרש"ם ח"א סי' רט. ואכ"מ].

(27) ראה לעיל בר"ד מליל ב דחגה"ס תשכ"ו ס"א. וראה גם להלן בליל ב'
 דחגה"ס תשכ"ח ס"ב.

יום א דחג הסוכות תשכ"ח

א. רש"ג: בספר המנהגים¹ נדפס ע"פ שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א² ש"שמחת החג מתחילה מליל ראשון דחג הסוכות", מהי הכוונה בכך³?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה החימה — הרי כבר בתפילת ליל יו"ט ראשון ובקידוש אומרים "זמן שמחתינו"!?!

רש"ג: האם כוונת הדברים הם גם לגבי "שמחת בית השואבה"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אה"נ, וביאור הדברים⁴:

בביהמ"ק קיימו בני"י את השמחה שהיתה קשורה בניסוך המים בשמחה⁵ וכמ"ש⁶ "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", ו"ניסוך המים כל שבעה"⁷ כולל ביום הראשון, וממילא שאיבת המים לניסוך הא' התקיימה בלילה הראשון של חג⁸.

אמנם שמחת בית השואבה בשלימותה התחילה במוצאי יו"ט הראשון⁹, ע"י "חליל" (וכלי שיר)¹⁰, שהרי "אינו דוחה לא את השבת ולא

-
- (1) ע' 66.
 - (2) מלקו"ש ח"ב ע' 425 ואילך.
 - (3) ראה גם להלן בר"ד יום א' דחגה"ס תשכ"ט ס"ב.
 - (4) בהבא להלן — ראה בארוכה ס' מעייני הישועה (קה"ת תשמ"ח) פ"ג (ע' 43 ואילך). ועוד.
 - (5) סוכה מח, ב. וברש"י שם ד"ה מנה"מ (ושם ע"א ד"ה תקעו). (אבל ראה תוד"ה מנה"מ שם. וראה רשב"א שם. ואכ"מ.
 - (6) ישעי' יב, ג.
 - (7) תענית ג, א. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו.
 - (8) ראה תוד"ה קרא (סוכה נא, ב). — ובכל אופן השמחה הקשורה עם השאיבה התחילה בלילה (ראה סוכה שם). ולהעיר מירושלמי סוכה (פ"ד ה"ו) שגם הניסוך כשר בדיעבד בלילה (גם בליל ראשון). וראה בארוכה לקו"ש ח"ב (שבהע' 2) שם.
 - (9) ראה רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"ב: ומתחילין לשמוח ממוצאי יו"ט הראשון כו'.
 - (10) ראה סוכה נ, ב (לפי גירסת רש"י שם ד"ה דברי הכל. תוס' שם סע"א ד"ה

את היום טוב¹¹, אלא שענין זה נהי' ונקבע רק בזמן בית שני כתוצאה מהגזירה דשבות דחליל ביו"ט, כדברי אדמו"ר הזקן בלקו"ת¹² רוב הגזירות היו בבית שני.

משא"כ קודם הגזירה החלה השמחה בשלימותה בליל יו"ט הא'. וממילא, בזמן הזה, ששמחת בית השואבה אינה קשורה ב"חליל" — יש לומר לכאורה [אף שלע"ע לא מצאתי מפורש עד"ז] ע"ד מה שאחז"ל¹³ "קילקולו זהו תיקונו" גם בנדו"ד: "קלקלתנו זוהי תקנתנו" — ששמחת החג כולל שמחת בית השואבה מתחלת כבר בליל א דחג הסוכות!

דו"כ: א"כ, יש להתוועד אז.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולכן, אכן, נדפסו הדברים — כדי שהקהל

ידע.

ב. רש"ג: מבואר בחסידות¹⁴ שדפנות הסוכה הו"ע אור הממכ"ע וסכך הסוכה הו"ע אור הסוכ"ע. נמצא, אפוא, שזהו ענין הפועל בכאו"א באופן שוה ללא התחלקות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאו"א מקבל לפי ערכו, כשם שבמתן-תורה הרי למרות ש"וירד הוי' על הר סיני"¹⁵ מ"מ משה הי' מחיצה בפ"ע ואהרן מחיצה בפ"ע¹⁶ ויחד עמם הי' מי שעשה את פסל מיכה¹⁷. ועד"ז המשכת ענן הקטורת ביוהכ"פ הי' ע"י עבודת הכה"ג ביוהכ"פ שעבד עבודתו

שאינו דוחה דק"ס (שם). רמב"ם שם.

(11) סוכה רפ"ה (נ, א).

(12) ר"ה נז, ב.

(13) שבת פ, ב. ועוד.

(14) ראה ספרי המפתחות ע' סוכה. סכך. ועוד.

(15) יתרו יט, כ.

(16) מכילתא עה"פ יתרו יט, כד. הובא בפרש"י שם. וראה סה"ש תרצ"ט ע' 334 וש"נ.

(17) ראה סנהדרין קג, ב (ל"א של רש"י). תנחומא תשא יד (עיין עץ יוסף שם). שמור"ר פכ"ד. א. וש"נ.

כ"שליח-ציבור" 18 של כאו"א מישראל, אך ההשפעה הי' לכאו"א לפי עניניו ועבודתו.

כך גם בעניניו 19 — הרי ההשפעה לכאו"א היא לפי ערכו.

ג. אחד המסובין: בתפילת יוהכ"פ אנו אומרים: "שאינ לנו לא מנהל כימים הראשונים, לא כהן גדול .. לא היכל .. לא נביא ..!"

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא בכתבי האריז"ל עה"פ 20 "דור הולך ודור בא" שבדור בא ישנם כל הענינים שהיו בדור שלפניו — "דור הולך" — אלא מה? החילוק הוא באריך-אנפין וזעיר-אנפין וגילוי. כלומר:

בכל דור ישנו מרע"ה, כה"ג, ביהמ"ק ונביא —

מרע"ה: אחז"ל 21 אין לך דור שאין בו כמשה, ו"יפתח בדורו כשמואל בדורו .. כמשה בדורו 22 ואיתא בספרים הפי' בזה שמנהיג הדור פועל ("יפתח" גם מלשון פתיחה "פתח את הצנור" 23) בדורו את כל הענינים ששמואל ומשה פעלו בדורם.

כה"ג: ענינו של כה"ג הוא "שליח ציבור" של כל ישראל 24, וזה מנהיג הדור, המוציא י"ח את כאו"א מישראל גם את הפחות שבפחותים [כשם שלגבי עשירי למנין — שמונה יהודים ועמם מרע"ה אינם נחשבים כ"מנין" ורק יהודי נוסף — יהי' מי שיהי' — משלים-למנין 25].

(18) ראה רמב"ם הל' יוהכ"פ פ"א ה"ז. שם פ"ב ה"ו. פ"ד ה"א.

(19) וכידוע דכללות ענין סכך הסוכה נמשך מענן הקטורת דיוהכ"פ — עט"ר שער יוהכ"פ לו, סע"א ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי סוכות ע' א'רכז ואילך. א'רמד ואילך. וראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' שנו. ח"ב ע' קכא. וש"נ.

(20) קהלת א, ד.

(21) ב"ר פי"ז, ז.

(22) ר"ה כה, רע"ב. פרש"י עה"פ שופטים יט, יז (ד"ה אשר). טור חו"מ סכ"ה (ושם הובא רק שיפתח בדורו כשמואל בדורו). וראה של"ה שופטים שם.

(23) ראה לקו"ש ח"כ ע' 75 הע' 30. וש"נ.

(24) ראה לעיל הע' 18.

(25) פרטי הדינים בזה — ראה ס' שו"ע הקצר (וייס, נ.י. תש"נ) פכ"א. וש"נ.

ביהמ"ק: חורבן הבית הי' רק בעצים ואכנים כסף וזהב, אבל ביהמ"ק הפנימי שכלב כאו"א מישראל בשלימותו הוא עומד²⁶.

נביא: "נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון"²⁷ ומאריך הרמב"ם — בספרו שהוא "הלכות הלכות"²⁸ בפרטי הדינים בזה לאחר שמקדים ש"מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם"²⁹ ואודות המצוה לשמוע לנביא, מפני שענין זה הוא נצחי בכל הדורות ובפרט בדורות האחרונים "שחזרת הנבואה היא הקדמת משיח כו"³⁰, והם נשיאי הדור וכו'³¹.

הי' ביאור בדיוק הלשון²² "יפחח .. כשמואל" ולא כמשה³² (אין זוכרים הביאור — חסר).

איתא³³ ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה, וללמוד ממשה שציית מתוך ביטולו. וכך צריך לשמוע לכל מנהיג דור.

-
- (26) וכמחז"ל (ראה של"ה תרומה שכה, ב. שכו, ב. ועוד. ולפנ"ז — בר"ח שער האהבה פ"ו) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאו"א מישראל. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הע' 45.
- (27) שופטים יח, טו.
- (28) כמ"ש בהקדמתו לס' הי"ד.
- (29) רמב"ם הל' יסודי התורה רפ"ז. וראה שם פ"ז י"ד.
- (30) פ"ג.
- (31) ראה בכ"ז בארוכה משיחת ש"פ שופטים, ז' אלול ה'תנש"א ס"ח ואילך. [וראה "כפר חב"ד" גליון 493 (ח"י באלול ה'תנש"א) ע' 36-39].
- (32) להעיר מחדא"ג למהרש"א כאן. מפרשי הע"י ועוד.
- (33) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087 הע' 15.

ליל ב דחג הסוכות תשכ"ח

א. רש"ג: ישנו מאמר מכ"ק מו"ח אדמו"ר ד"ה "כסוכות תשכו"¹
שמביא דבר בשם אומר².

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם ראיתם זאת במקום אחר?

רש"ג: אולי כ"ק אדמו"ר שליט"א ראה כן?

רש"ג: בשנים האחרונות נהג אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע להזכיר בשם
אומר.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אצל אדמו"ר (מהורש"ב) הי' להיפך: בשנים
הראשונות נהג להזכיר שם אומר ואח"כ לא³.

ישנו פלא גדול:

ב"אמרי בינה" מאדמו"ר האמצעי לא נזכר אדמו"ר הזקן!

— בתניא למשל, מזכיר אדה"ז פעם אחת את הבעש"ט⁴ ("ופי'
הבעש"ט") ופ"א בהגה"ה את הרב המגיד⁵ ("וכאשר שמעתי ממורי ע"ה").

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לרי"כ ואמר לו:

הוזכר כאן קודם הרב המגיד, אך אין לכך קשר לתפקידכם — אתם
צריכים לעשות את שלכם⁶ [=להזכיר את ה"חסידישע אושפיזין. המעתיק!]

-
- (1) תש"ה — סה"מ תש"ה ע' 43.
(2) בגודל הענין דאומר בשם אומר (וע"ד ההלכה) — ראה לקו"ש תשא
תשנ"ב.
(3) ראה גם לעיל בר"ד מחג השבועות תשח"י. וש"נ.
(4) שער היחוד והאמונה פ"א (עו, ב).
(5) פל"ה (מד, ב).
(6) ראה גם לעיל בר"ד דליל ב דחגה"ס תשכ"ו ס"א. ועוד.

ג. רש"ג: כיצד משתלבים ה"אושפיזין" שבזהר עם ה"חסידישע אושפיזין"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר דובר בזה כמ"פ וכנראה גם נדפסו הדברים —

והנקודה בקיצור עכ"פ⁷:

בחגה"ס נמשכים חסדים שלמעלה מהשתלשלות — חסדים דבינה⁸, שכן, סכך הסוכה היא בדוגמת ענני הכבוד⁹ שהיו בזכותו של אהרן¹⁰, הנקראים "עננא דאהרן"¹¹ שענינו הוא בחי' חסד שלמעלה מהשתל¹².

ז' הצדיקים "אושפיזין" קשורים ונכללים ב"עננא דאהרן" — הם החסדים דז' המדות כמו שהם בבינה: אברהם — חסד שבחסד דבינה, יצחק — חסד שבגבורה דבינה, יעקב — חסד שבת"ת דבינה וכו'.

כשם¹³ שאחד הטעמים לזה שגילוי החסידות הי' בדורות האחרונים דוקא — הוא כי ככל שגדול החושך יותר זקוקים לאור גדול יותר¹⁴,

— כך בעניננו: המשכת וגילוי ה"אושפיזין" שבזהר בזה"ז — הוא ע"י ה"חסידישע אושפיזין" האושפיזין דנשיאי תורת החסידות: המשכת האושפיזא דאברהם (עתה) הוא ע"י האושפיזא דהבעש"ט. האושפיזא דיצחק — ע"י האושפיזא דהה"מ. האושפיזא דיעקב — ע"י האושפיזא דאדה"ז וכך הלאה.

-
- (7) בכל זה ראה בארוכה בס' הערכים-חב"ד ע' אושפיזין דסוכות ס"ב. ס"ה.
 (8) סדור רנז, א ואילך.
 (9) אמור כג, מג. טושו"ע או"ח סתרכ"ה. ועוד.
 (10) תענית ט, א. במדב"ר פ"א, ב.
 (11) זח"ג קג, ריש ע"ב.
 (12) ראה גם ס' הערכים כרך ב ע' נא. ואילך.
 (13) שיחת יום ב דחגה"ס תשי"ב.
 (14) קונטרס עה"ח פי"ג. מכ' כ"ק אדמו"ר נ"ע (נדפס בהוספות לקונטרס הנ"ל ע' 82 ואילך). וראה לקו"ש חט"ו ע' 282.

רש"ג: האם "שמחת בית השואבה" הוא פרט בשמחת יום־טוב?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ישנן חמש שמחות "שמחה של מצוה" "מועדים לשמחה" "זמן שמחתינו" "שמחת בית השואבה" ו"שמחת תורה", וממילא "מועדים לשמחה" ו"שמחת בית השואבה" הם ב' ענינים בפ"ע.

אוצר החכמה

★ ★ ★

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לרא"נ ושאל אותו אודות שמירת ב' ימים יו"ט¹⁵, ובין הדברים הדגיש: הרי יש לו משפחה ודירה, אח"כ אמר לו: מדוע לא שאלת את הרב? רצית לשמוע דעתי?!

★ ★ ★

רשנ"ג: גורודצקי וליפשיץ מודאגים,

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מדוע אינם נוהגים כמו אברהם פאריז?!

= ★ =

יום ב דחג הסוכות תשכ"ח

א. רש"ל: בכמה ענינים הקשורים בימים אלו ישנו בחז"ל הלשון "מנהג נביאים" ולדוגמא: לגבי ערכה¹ (שמחת בית השואבה²) ועד"ז כותב אדה"ז בסידור "בענין ההקפות בשמע"צ עצמה בס"ת עצמה .. והוא ענין המנהג נביאים בהקפות כו' מנהג הנביאים בלבד כו"³.

— האם ביטוי זה "מנהג נביאים" יכול להתפרש על חנני' מישאל ועזרי'!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הגמ' אומרת⁴ "ארבעים ושמונה נביאים .. נתנבאו להם לישראל", וממילא ביטוי זה "מנהג נביאים" יכול להיות מוסב על משה רבינו ע"ה, שמואל הנביא או מישהו אחר משאר המ"ח⁵,

ויש לעיין לגבי כל פרט על אתר ובמקומו⁶.

ב. [ר"א פאריז רמז לרש"ל שישאל מכ"ק אדמו"ר שליט"א אם רא"נ יכול לספר משהו]

רש"ל: לרא"נ יש סיפור שברצונו לספרו.

-
- (1) סוכה מד, א (וראה ר"ח שם). רמב"ם הל' לולב פ"ז סוף הכ"ב. וראה תויר"ט סוכה פ"ד מ"ג.
 - (2) ראה ירושלמי סוכה פ"ה ה"א.
 - (3) סוף שער הסוכות. — נתבאר במכתב מיום טז טבת ה'תש"י (נדפס בלקו"ש חכ"ט ע' 505 ואילך).
 - (4) מגילה יד, א.
 - (5) ראה רש"י מגילה שם.
 - (6) במכתב הנ"ל (הע' 3) לגבי מש"כ בסידור ע"ד הקפות: בדוד מצינו כשהוציאו הארון מבית וגו' דוד מפזז ומכרכר והייתי שפל בעיני ועם האמהות עמם אכבדה (ש"ב ו). ומנהג דוד הנביא בזה הוא הוראה לכל ישראל, כמש"כ ברמב"ם סוף הל' לולב. ומנהג נביאים כאן — אין הכוונה שמצינו שעשו כן בשמע"צ דוקא, אלא שמצינו אותם מוציאים ס"ת מהיכל הבית — המקיפה ואז השמחה ביותר ובענין של מעשה ורקוד דוקא וכו'. וראה לקו"ש (חכ"ט) שם ע' 227.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נו.

רא"נ: בחגה"ס תרפ"ו באנו לשהות בחצר הרבי (מהוריי"צ) נ"ע, ללנינגרד⁷. באותה הזדמנות נכנסנו פעם אל הראגוצ'ובער והוא אמר לנו כי איתא בירושלמי שההולך לקבל פני רבו פטור מן הסוכה!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם בטוחים אתם שכך אמר בשם הירושלמי? כמדומני שמדברי התוס'⁸ במסכת סוכה⁹ עולה להיפך!

★ ★ ★

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לכאו"א מהנוכחים לומר "לחיים" אח"כ אמר:

בלוי (טובי') מסתפק אם יאמר, שיאמר "לחיים" ("איז זיך מיישב צי ער זאל זאגן, זאל ער זאגן 'לחיים'").

רש"ל: האם זהו קרוב של הר' עמרם בלוי¹⁰?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אינכם יודעים מיהו? הרי ה' לו אח שלמד כאן בישיבה (י.ב.)!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הוא מנהל "מבצע תפלין" בכותל ושם כבר הניחו רבבות תפלין — כבר שנים רבות מאז שהתקרב ("שוין לאנגע יארן וואס ער איז נתקרב געווארן").

— ב"לקוטי תורה" מבואר בשייכות לפסוק "ואתא מרבבות קדש"¹¹ — המעלה שברבבות "כי הנה יש יחידות עשירות מאות כו' .. והמספר הגדול הוא רבבה .. שאין מספר למעלה הימנו בלה"ק .. בחי' התורה ששרשה הוא מבחי' רבבות כו"¹².

= ★ =

(7) ראה גם ס' מגדל עוז (כפ"ח תש"מ) ע' צז.

(8) ד"ה שלוחי.

(9) כה, א.

(10) ראה אגרות-קודש כרך יג ע' תעא.

(11) ברכה לג, ב.

(12) שם צג, א ואילך.

ליל שמחת תורה תשכ"ח

א. רש"ל: לרשא"ק יש סיפור שכרצונו לספרו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א [הנהן בראשו הק' לחיוב ואמר]: נו.

רשא"ק: הרי עתה שמחת תורה ולקחו קצת משקה, ממילא מקבלים עוז לומר משהו —

שמעתי מהרבנית תחי' כי כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) אמר על כ"ק אדמו"ר שליט"א כי אילו הי' בימי אדמו"ר הזקן הי' "דבר מסויים"¹!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: סיפור זה הוא שלא בזמנו ושלא במקומו — מוטב אימרו "לחיים"!

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א ציוה להעומדים מסביב לשולחן לנגן "ושמחת בחגך" וניגנו אותו בנוסח החדש²,

כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל את ר"ט שי' בלוי:

האם כך מופיע ב"ספר הניגונים" שלכם ("אזוי שטייט אין אייער 'ספר הניגונים')³?

והשיב הנ"ל כי⁴ זה מופיע בתקליט החדש של הרב ש. זלמנוב שי"ל זה עתה² שהוא שמע את הנוסח מר' זלמן שי' לוין מכפר חב"ד.

הרב נחום (שי') [ז"ל] גולדשמיד אמר: אני אכן זוכר שניגנו בנוסח זה.

= ★ =

(1) וע"ד מ"ש בסה"ש תו"ש (על אדה"ז) — נת' בלקו"ש ח"ד ע' 1120 הע' 36.

(2) תקליט ניח"ח מס' 7.

(3) "אנעים זמירות", לקט שירים ומנגינות חב"ד בעריכת [ר'] יוסף [שי'] מרטון,

בליווי הסברים ופתגמים ע"י הרב ט. בלוי. [המו"ל] צעירי אגודת חב"ד

באה"ק אד"ר תשכ"ז [33 ע'].

(4) ראה שם ע' 23.

לילות הסדר [תשב"ח?]

הנהגות

— רשימה פרטית ללא אחריות כלל —

- (א) מסדר את הקערה בעמידה.
- (ב) "אתקינו סעודתא" אומר בישיבה.
- (ג) במרור וחזרת נוטל הן חריין והן עלי חסה ושם רק צידי העלה ומוריד הקלח.
- (ד) מכניס בהמרור וחזרת חתיכת חריין שלימה.
- (ה) בעת אמירת המכות שופך היין בכלי שלם המונח על הארץ.
- (ו) באמירת "מרור זה" אוחז בהמרור ביד ימין ובחזרת ביד שמאל.
- (ז) לפני אכילת הביצה טובל ג' פעמים במי מלח.
- (ח) אינו בודק הביצה אם יש בה דם.
- (ט) מביא כמה עלים מהמרור להכורך.
- (י) בין הדגים והבשר שוטף ידיו במים.
- (יא) שותה יין באמצע הסעודה בין הדגים והבשר.
- (יב) שותה מים אחר הבשר ולפני ששותה מהמים שופך שני שפיכות.
- (יג) ממלא כוס של אליהו לפני שיר המעלות.
- (יד) בנטילת מים אחרונים שופך קצת ואח"כ נוטל.
- (טו) את כל הד' כוסות אוחז על כף היד.
- (טז) אמירת ההגדה ברכת המזון הוא בקול.
- (יז) סדר החזרת כוס של אליהו להבקבוק בליל א': מהבקבוק לכוס של אליהו ומכוס של אליהו לכוסו ומכוסו לבקבוק, וכך חוזר חלילה 9 או 10 פעמים.
- ובליל ב' הסדר הוא: מהבקבוק לכוסו ומכוסו לכוס של אליהו ומכוס של אליהו חזרה לכוסו ומכוסו להבקבוק, ומחזיר את כל היין אפי' מה שנשפך להצלחת שתחת הכוס.

יום א דחג הפסח תשכ"ח

א. רש"ג: אדה"ז כותב לפני "והיא שעמדה" "צריך להגביה הכוס ולכסות הפת כו" ואילו מנהגנו הוא כפי שצויין ב"לקוטי טעמים ומנהגים" לכסות את הפת ורק אח"כ מגביהין את הכוס?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שאלתי כמה פעמים את כ"ק מו"ח אדמו"ר — ואמר לי לכתוב כך בהגדה,

ומילתא בטעמא דכיון שכיסוי הפת הוא כדי שלא יראה בושתו¹, נכון שלא יראה גם הגבהת הכוס, וכפי שנכתב (בליקוטים) שם בפרטיות.

★ ★ ★

רש"ג: מהו הענין בכלל דהגבהת הכוס?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו ענין המלכות לרומם וכו', להגבי' מטבע למע' מן הטבע ("אויפהייכן פון טבע העכער פון טבע")!

רש"ג: האם זה קשור לפסח עם ענין האמונה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לאו דוקא לפסח, שהרי מנהגנו להגבי' הכוס למעלה משלשה טפחים מעל גבי השולחן גם בשאר ימות השנה².

רש"ג: מדוע בקטעים אלו אין כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי מדברים עתה.

★ ★ ★

ב. [כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי זה עתה דובר אודות אמונה, האמינו בזה ויבנה*². אם תאמינו — יבנה הדבר, אימרו "לחיים"!]

★ ★ ★

(1) אגור. שו"ע אדה"ז סתע"ג סמ"ד.
 (2) ראה הגש"פ שם פיסקא קידוש קטע ד"ה מנהג בית הרב. נעתק בספר המנהגים-חב"ד ע' 28.
 (2*) ראה "הערת הרושם" לר"ד דליל ב דחג השבועות תשכ"ח — ומשמע

ג. רש"ג: לגבי קידוש בליל הפסח כתוב ב"לקוטי טעמים ומנהגים"³ — "ואין מדקדקין שימזוג אחר", והרי אם רוצים למזוג לכ"ק אדמו"ר שליט"א — אינו מניח לעשות כן, מה הפי', אפוא, ב"ואין מדקדקין"?! —

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פעם אחת מזגו אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

— האם זוכרים איך הי' אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע?

רש"ג: אם ירצו למזוג לכ"ק אדמו"ר שליט"א האם יסכים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: את הטעמים שלי — איך אני סוכר — יודע אני, ולכן לא הייתי מאפשר. אולם כיון שאצל מו"ח אדמו"ר מזגו פעם אחת לכן כתבתי "אין מדקדקין"⁴!

אחד המסובין: הרה"ח ר' אברהם פאריז הי' בסדר בליובאוויטש, והוא אומר שמזגו לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא מסתבר שהי' שם ב"סדר".

אחד המסובין: אולי טועה אני, והי' זה ביו"ט אחר?! —

רש"ג: הרי לכ"ק אדמו"ר שליט"א זכרון טוב והוא זוכר הכל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: [חסר כאן הקישור] .. אינני זוכר, לא הבטתי.

שנסוב על בנין הישיבה (תר"ת המרכזית). המו"ל:

(3) ש.ס.

(4) ראה להלן בר"ד דליל ב דחגה"פ [תשכ"ח] ס"ד.

ליל ב דחג הפסח תשכ"ח

א. רש"ג: מדוע אין כ"ק אדמו"ר שליט"א מגביה הקערה אלא מגלה גרידא למרות שאדמו"ר הזקן כותב להדיא "ומגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר הא לחמא כו"?!¹

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר דיברנו מזה היום — שכך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכבר ציינתי בהגדה ש"כבית הרב אין מגביהין הקערה ורק מגלין מקצת המצות"¹.

רש"ג: כשאדה"ז כותב (אחרי "הא לחמא") "מסלקין הקערה עם המצות לצד אחר כו" האם נשארות המצות מגולות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן [י"א שאמר:] וכן נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר].

ב. רש"ג: בעצם תמוה כל ענין סדר ההגדה שהוא בדרך שואל ומשיב, שהרי ידוע² ההפרש שבין חודש ניסן שהוא מלמעלה-למטה לחודש תשרי שהוא מלמטה-למעלה, וא"כ מה צורך בכלל בשאלה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בד בבד שבכלל הוא ענין של מלמעלה-למטה היו זקוקים לעשי' כלשהי ("עפעס דארף מען האבן")³.

ולכן כבר אז בפסח מצרים קבלו "שתי מצוות דם פסח ודם מילה כו"י"⁴.

(1) ראה גם לעיל בדיבורי יום א [דחגה"פ תשכ"ח] ס"א. וראה להלן בדיבורי ליל א דחגה"פ תשכ"ט ס"ב.

(2) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 151. ובמקומות שנסמנו בסה"מ מלוקט ח"ד ע' קצד הע' 14. ועוד.

(3) ראה גם להלן בר"ד דליל ב דחגה"פ תש"ל ס"א.

(4) מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יב, ו. נת' בלקו"ש חט"ז ע' 114 ואילך.

[אחרי הפסק זמן לאחר שהמשיכו באמירת ההגדה, פנה לרש"ג והוסיף הסבר]

בסידור האריז"ל מבואר שהשאלה (דליל הפסח) היא לאחר ההמשכה, דהיינו, איך יתכן שיתהווה שינוי כזה, של המשכה באופן של אתדל"ע, ומכל מקום אין זה סתירה ל"בעבור זה עשה ה' לי". והיינו כנ"ל שלמעט פעולה מלמטה היו זקוקים בכל אופן.

רש"ג: ומהי אכן התשובה לשאלה איך יתכן שינוי כו'?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם זה מבואר בסידור האריז"ל שם שהעובדה ש"עבדים היינו לפרעה במצרים" הכריחה המשכה נעלית באופן של שינוי כזה.

ג. רש"ג: מהי השייכות ד"כוסו של אליהו" לסדר פסח, הרי אליהו הוא "מבשר טוב" ⁵ ויבוא קודם הגאולה העתידה ⁶?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אכן, זה אותו ענין ("דאס איז דאס").

— באמת, בפשטות, לכאורה אינו מובן המנהג למזוג כוס של אליהו קודם ברכת המזון,

הרי אז היא סעודת יום-טוב וזו נוהגת בכל הימים-טובים ⁷ לאו דוקא כליל פסח?

אלא הענין יובן עפ"י הידוע שכוסות הראשונים הם כנגד העבר ושתיים האחרונים הם כנגד העתיד, השייכות של הכוס של אלי' אף לכוס שקודם ברכת-המזון.

רש"ג: מדוע, א"כ, נהג כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע למזוג אחר ברכת-המזון?

(5) ראה פרש"י בחוקותי כו, מב. תיב"ע ויל"ש שם. רמב"ם הל' מלכים פי"ב ה"ב. ועוד.

(6) ראה מלאכי בסופו (ג, כג). וראה רמב"ם שם.

(7) ראה שו"ע אדה"ז הל' יו"ט סתקכ"ט ס"א. ס"ג ואילך. ובכ"מ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שבפשטות כוס ג' עדיין שייכת לסעודה.

רש"ג: אבל מדוע א"כ נהג לפעמים קודם⁸ ברהמ"ז ולפעמים אחר⁹ ברהמ"ז?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: את הטעם בפשטות איני יודע, תמיד הי' לי ספק איך לנהוג, והנהגתי בזה היא ללא אחריות¹⁰.

— על המזיגה קודם ברהמ"ז יש לי טעם מובן יותר, ולכן נוהג אני למזוג קודם ברכת המזון!

ד. [דובר בענין מזיגת הכוסות על ידי אחר¹¹ שבשו"ע אדה"ז¹² נזכר, אך הושמט בסידור ודברי בעל "שער הכולל"¹³ ליישב ומ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקוטי טעמים ומנהגים (להגדה של פסח)¹⁴].

רש"ג: פעם אחת מזגו לאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה הי' מצד הבריאות שלו¹⁵.

רש"ג: הרי כ"ק אדמו"ר שליט"א כותב¹⁶ ש"אין מדקדקין שימזוג אחר" וא"כ יתכן שכ"ק מו"ח אדמו"ר מזג לאביו אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מחמת ההידור שבשו"ע ש"ואם אפשר טוב .. (ש)אחר ימזוג לו כו"¹⁷.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מהעובדה שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא הי' נוהג תמיד כך, משמע שלא הניחווהו לנהוג כן.

-
- (8) סה"ש תש"ג ע' 58. סה"ש תש"ד ע' 92. סה"ש תש"ה ע' 84.
 - (9) סה"מ תש"י ע' 186 (משיחות חגה"פ תשכ"ט). וראה גם בדיבורי יום א דחגה"פ תשכ"ז ס"ו.
 - (10) ראה עוד להלן בדיבורי יום א דחגה"פ תשכ"ט ס"גד.
 - (11) ראה גם לעיל בדיבורי יום א [דחגה"פ תשכ"ח] ס"ב.
 - (12) ר"ס תעג (מרמ"א שם).
 - (13) פמ"ח סי"ג.
 - (14) הגש"פ פיסקא ד"ה קידוש קטע ד"ה קדש (הב') (שו"ה ואף).
 - (15) להעיר מר"ד יום א' דחגה"פ (ש.ז.) ס"א.
 - (16) כנ"ל הע' 14.
 - (17) רמ"א ואדה"ז ר"ס תעג שם.

כבר סיפרתי פעם¹⁸ שהי' מותקן טלפון בין החדרים של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ומו"ח, ולפעמים הי' קורה שאדנ"ע צלצל לבנו ואמר לו: אתה רשאי להכנס, רצוני לעשן "פאפירוס". מו"ח הי' נכנס, מדליק גפרור ומצית לו את הסיגרי' ויוצא.

ומכך ניתן ללמוד שהי' יקר אצלו מאד ענין שימוש אביו, ומכיון שלא מזג, סימן שלא הניחו לו.

ה. רש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א כותב¹⁹ "קרה ואדמו"ר בעצמו, בלוי' א' מבני ביתו, הלך לפתוח הדלת ואז גם הוא אמר שפוך חמתך".

— האם אירע הדבר אצל אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שם לא הייתי. והנרשם הוא עפ"י מה שראיתי אצל מו"ח בריגא.

ו. [דובר בענין פתיחת הדלת ב"שפוך חמתך" אם זקוקים לפתוח כל הדלתות]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי הטעם הוא "לזכור שהוא ליל שמורים ואין מתייראין משום דבר וכו'"²⁰

ולכן — כדי לבטא אמונה זו בשלימותה — מנהג בית הרב הוא לפתוח כל הדלתות שבין החדר שבו עורכים הסדר ורשות-הרבים (או החצר)²¹,

(18) י"ד שבט ה'שי"ת — נדפס בלקו"ש ח"ב ע' 506.

(19) הגש"פ פיסקא ברך קטע ד'ה ופותרחין הדלת. וראה גם להלן בדיבורי יום א' דחגה"פ תשכ"ט ס"ה.

(20) שו"ע אדה"ז סת"פ ס"ד.

(21) לקוטי טעמים ומנהגים שם. וראה גם סה"ש תש"ד ע' 81. ספר התולדות מוהר"ש (קה"ת תש"ז) ע' 72.

נומ"מעשה רב" דהגנבים שהיו מנצלים את ההזדמנות להציץ בתוך הבית כדי שיד נו היכן לגנוב אח"כ²² — מוכח ג"כ שהיו נוהגים לפתוח כל הדלתות!...]

★ ★ ★

ז. רש"ג: כאשר אליהו הנביא בא לבתים כליל הסדר האם הכוונה שבא אז רק ניצוץ שלו — כפי שמבואר²³ אודות ההפרש שבין ביאתו לכרית-מילה — שאז בא כנ"ל — לבין ביאתו להצלת רב המנונא סבא שאז נתלבש בגוף?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם רצונכם להמעיט מענין (ומעלת) הסדר ("איר ווילט ממעט זיין פון דער ענין (און דער מעלה פון) סדר")?
[אח"כ אמר]

זו הרי הראי' שמבוארת בדרושי חסידות²⁴ דכאשר הוא נמצא בכמה מקומות בזמן אחד אין זה אלא ניצוץ של אליהו
[וסיים]

אולם זה ענין לאחרי הסדר ולא עתה ("אבער דאס איז אן ענין אויף נאכ'ן סדר און ניט איצטער").

= ★ =

(22) להעיר מחק יעקב סתפ"א: ואין נוהגין כן להניח פתח פתוח (כל הלילה) כי שכיח היזקא דגנבים. וראה גם מג"א שם (בשם המהר"ל).
(23) ראה לקו"ש ח"ב ע' 515-516. וש"נ.
(24) ראה שם.

יום ב דחג הפסח תשכ"ח

א. רש"ג: מדוע לא נזכר בהגדה אודות כוס של אליהו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כי זהו מנהג בלבד¹!

רי"כ: האם זהו מנהג ליובאוויטש או כן נוהגים בכל העולם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכל העולם²!

ב. רש"ג: המאמר שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א אתמול³ — האם

הוא מאמר מאדמו"ר ה"צמח צדק"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מאמר אחד ב"ביכל" [=תכריך כת"י] לפניו

ומאמר אחד לאחריו הם מה"צמח צדק", ומהסגנון מסתבר שגם מאמר זה

הוא מה"צמח צדק"⁴!

רש"ג: האם "ביכל" זה הגיע עכשיו מרוסי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מרוסי הוציאוהו מכבר, אך זה הי' בא"י,

והתלמידים שהגיעו מא"י לפני חג הפסח הביאוהו⁵,

ומדובר שם אודות חומ"צ, ים-סוף וענין מלכות.

[רש"ג: חפשתי מאמר של ה"צמח צדק" לפסח — אודות "הא לחמא

עניא"]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכרך הבא הנדפס בסדרת "אור התורה" —

יופיע אי"ה מאמר זה.

(1) ראה גם לעיל בר"ד יום א דחגה"פ תשכ"ז ס"ה. ליל ב דחגה"פ תשכ"ז ס"ה.

(2) דאה הנסמן ביום א' שם הע' 28-29.

(3) ד"ה להבין ענין פסח ומצה.

(4) ראה אוה"ת ויקרא ח"ב ע' תמא-תמו.

(5) ראה גם שיחת אמש (ליל ב דחגה"פ) — נעתק במפתח מאמרים (קה"ת

תש"מ) ע' 47 הע' 10.

— יצאו אי"ה עוד עשרה-שנים עשר כרכים "אור התורה"⁶.

פעם הייתי סבור שהמסופר אודות כתיבתו של ה"צמח-צדק" — עשרים וארבעה אלף בויגין [= "בויגין" הוא בן שמונה עמודים⁷] — זהו הרבה, אולם לפי מה שנדפס רואים שסכום הנ"ל אין זה כ"כ הרבה.

★ ★ ★

ג. רש"ג: היום הי' הסעודה שעשתה אסתר, האם צריך לעשות איזה "זכר" לזה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לפני שעליתי הנה עיינתי בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן ושם כתוב⁸: "וטוב לעשות איזה דבר בסעודה ביום ב' לזכר סעודת אסתר שהי' ביום זה שבו ביום נתלה המן".

= ★ =

(6) ראה גם לעיל בר"ד יום א דחה"ס תשכ"ו ס"ד. יום ב דחגה"ס תשכ"ז ס"ז.
ליל אחש"פ תשכ"ח ס"א.

(7) הקדמת המו"ל לס' דרמ"צ בשם בני הצ"צ ('כ"ד אלפי בויגין שכתב").

(8) תצ. ב.

ליל שביעי של פסח תשכ"ח

א. רי"כ: כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אמר בשנת תש"ג¹ שאצל הרביים היו "גילויים" גדולים בשביעי של פסח (ובענינים מסויימים אף) יותר מראש השנה ויום-הכיפורים,

איזה "גילויים" היו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי הייתם בשש"פ אצל הרבי — כ"ק מו"ח אדמו"ר — וראיתם את ה"גילויים", ומה שאלתכם?!

★ ★ ★

ב. רש"ג: האם ניעורים כליל שש"פ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן, וכ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר מזה כמ"פ² וכבר נדפס ב"היום יום"³.

— כבר בסידור "בית יעקב" מר"י עמדין מדבר אודות זה⁴!

★ ★ ★

ג. רש"ג: בשש"פ היו ישראל במדריגה נעלית בהתאחדות, איך הלכו בי"ב שבילים⁵ שזהו"ע התחלקות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפילו למעלה הרי כל הנשמות הם במדריגות שונות, ישנם נר"נ ח"י — חמשה מדריגות⁶ — וכל הנשמות שרשן מדרגות שונות.

- (1) דאה סה"ש תש"ג ע' 87. וראה גם שם ע' 85.
- (2) שש"פ תרח"ץ (סה"ש ע' 270). שיחות ימים אחרונים דחגה"פ תרצ"ז (שם ע' 230 ואילך). תרצ"ט (שם ע' 325). סה"ש תש"ב ע' 100. סה"ש תש"ד ע' 100. ועוד.
- (3) כא ניסן.
- (4) ראה גם להלן ליל שש"פ תשכ"ט ס"א. יום שש"פ תש"ל ס"א.
- (5) נסמן לעיל בר"ד ליל שש"פ תשכ"ז הע' 4.
- (6) ראה בר"ד פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לז.

כשישנם ס' ריבוא ישראל עושים "ברכת חכם הרזים"⁷ מצד ההתחלקות, ומ"מ בד בכד עם ההתחלקות, הי' התאחדות!

★ ★ ★

ד. רש"ג: אי' בשיחת ליל אחש"פ תש"ד⁸ ששביעי של פסח הוא הגילוי דמשה רבינו ע"ה (ואחש"פ הוא הגילוי דמשיח). ולכאור', הרי משה מדריגתו הוא חכמה דאצילות, ואם יצי"מ היא מדריגת חכמה דאצי', הרי שש"פ — קרי"ס — היא מדריגה נעלית יותר, ואיך אומרים שאז הוא הגילוי דמרע"ה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אז הי' קרי"ס, ומרע"ה הי' במדריגה נעלית יותר (פנימיות אבא פנימיות עתיק?)

★ ★ ★

ה. רש"ג: בהמשך להמדובר בימים הראשונים⁹ — אודות בירור מנהגו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בענין מזיגת הכוס — שאלתי את ר"א סימפסאהן, ואמר שאינו זוכר.

רא"ס: בכלל, לא הניחו להיכנס. אבל פעם אחת זכיתי לראות, וכמדומני, שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' מנגב את פיו, לפני כל פעם שהי' מכניס אוכל לפיו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא יכול להיות, אולי ניגב את הכפית שבה אכל.

רא"ס: יתכן!

רש"ג: זה "מעשה שהי'" לפני חמישים שנה (כשנת תרע"ח)!

רא"ס: דבר שרואים נשאר בזכרון, וא"א לשכוח!

(7) ברכות נח, א.

(8) סה"ש תש"ד ע' 105.

(9) ראה לעיל יום א (ס"ג). ליל ב (ס"ד).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מחמישים שנה, אפילו דברים שראו —
אפשר לשכוח!¹⁰

= ☆ =

(10) להעיר מכתובות כ, ב: אמר ר"ח האי סהדותא עד שיתין שנין מידכר, טפי לא מידכר, ולא היא כו' כיון דרמי עלי' אפילו טובא נמי. וראה בטוש"ע חו"מ סכ"ח ס"ג.

יום שביעי של פסח תשכ"ח

רש"ג: בהגדה של פסח של הסטראשלער¹ ישנו ביאור ארוך על ענין עשר מכות המתחיל "ולהבין ענין עשר מכות"² ובו מפורטים כ"א מהמכות, ולע"ע לא מצאתי ביאור מפורט כזה במק"א.

ב"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה מבואר ג"כ בסידור האריז"ל ובקבלה.

רש"ג: חבל שלא מדפיסים מחדש את הדרושים שלו ("ס' עבודת הלני דרושים על ס' פרשיות התורה ומועדי השנה וגם לקוטים מאגרותיו לאנ"ש והרבה אגרות ודרושים שכתב עוד בחיי רבינו [אדה"ז] נ"ע כו"י")³ ואת הספר "לקוטי ביאורים" (של הרה"ק ר' הלל מפאריטש — "ביאור על קונטרס ההתפעלות מרבינו [האמצעי] ועל כמה פרקים משער היחוד ועל הקדמת ס' דרך חיים מרבינו כו"י")⁴,

הם הולכים לאיבוד!

ב"ק אדמו"ר שליט"א: הדרושים על פרשיות השבוע אינם מסודרים, ובאמת הי' מן הראוי להו"ל, אם חסידים יקחו ע"ע את האחריות.

רש"ג: הרי קה"ת החלו⁵ להו"ל את ספרי ר' הלל⁶.

ב"ק אדמו"ר שליט"א: בדעתי הי' להו"ל את כתבי בני ה"צמח צדק", מכל אחד — דרוש. כאשר ביקשתי (מחסידים?) הסכמה — עיקמו את האף!

= ☆ =

(1) "סוד קדושים והוא סדר הגדה של פסח .. מאת אדמו"ר .. מרנא שניאור זלמן .. בהוספת הרבה מאמרים מכתבי .. מרנא מנחם מענדיל נבג"מ ז"ע מליובאוויטש. תלמידו ממלא מקום רבו .. מו"ר אהרן הורוויץ הלוי ז"ע מסטראשעלע", ווארשא תרס"ג.

(2) יג, א. ואילך.

(3) בית רבי ח"א פכ"ו סח, א.

(4) בית רבי ח"ב פ"ח קד, ב.

(5) "פלח הרימון" ע"ס בראשית — קה"ת תשי"ד. ע"ס שמות — קה"ת תשי"ז.

(6) הרה"ג הרה"ח וכו' ר' הלל ז"ל מפאריטש (מגדולי תלמידי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ נ"ע). ר"פ מתולדותיו ראה בס' הנ"ל שם.

ליל אחרון של פסח תשכ"ח

א. רש"ג: האם בחיי הצמח צדק ואדמו"ר מהר"ש נדפסו מאמרי חסידות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן.

רא"ס: ההוספות ל"אור התורה"¹ נדפסו כבר בהוצאה הראשונה²?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא.

רא"ס: "אור התורה" נדפס ב' פעמים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא יכול להיות³. — אולי כוונתכם ל"תורת

חיים"⁴?

רא"ס: לא — התכוונתי ל"אור התורה", אולם, אולי צודק כ"ק

אדמו"ר שליט"א.

רש"ג: האם ה"תורת חיים" הי' מסודר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בני הצ"צ הוציאוהו לאור⁵.

דש"ג: מה עם ספר שמות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה הי' ספר בפני-עצמו, והו"ל כמות שהוא

(בכת"י הר"ש סופר)⁶ עוה"פ⁷.

(1) שנדפסו בהוצאת קה"ת בשנת תשכ"ז.

(2) בארדיטשוב תרע"ג.

(3) ורק ששני הכרכים הראשונים ע"ס בראשית נדפסו פ"א בבא"ד שם (כבהע' הקודמת).

(4) ח"א (ע"ס בראשית כולל פרשיות בראשית-חיי שרה) סדילקוב-קאפוסט תקפ"ו. ח"ב (ע"ס בראשית כולל פרשיות תולדות-זיחי) יחד עם ח"א ווארשא תרכ"ו.

(5) וראה קובץ "אהלי שם" ח"ז (כפ"ח תשנ"ב) ע' עג"ו.

(6) ראה הקדמת הרה"ק ר' מנחם נחום — בן אדמוה"א — לח"א מס' בראשית.

(7) קה"ת, תש"ז. — וראה ס' בצל החכמה ע' 80 (סעיף טו).

רש"ג: מה עם ההמשך — שאר הכרכים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש לקבץ ולאסוף כתבים. בקשר לספר במדבר אצל קאניקאו⁸ היי"כ"ל" [=תכריך כת"י] זה⁹.

רש"ג: האם אדמו"ר מהר"ש אמר את כל המאמרים בפעם אחת?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הוא אמר בקיצור, אך כתב באריכות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקשר ל"ביכל" של שמות, הנה בנדודי ("ווען איך בין געווען פארשיקט") נפגשתי עם יהודי שהי' נושא ונותן עם הדוד מענדל¹⁰, והוא הותיר לו מספר "ביכלעך" שאלתיו אם הוא נזקק להם? והוא השיב לי כי אדרבה, הוא מעוניין למוסרם.

בין ה"ביכלעך" היי' גם ה"ביכל" ע"ס שמות, וכשבאתי הנה והראתיו לכ"ק מו"ח אדמו"ר — אמר שזהו מאדמו"ר מהר"ש.

ב. רא"ס: האם ה"דרך מצוותיך" הוא ספר שלם או שחסרים בו כמה מאמרים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הוא ספר שלם. יתכן וישנם מאמרים אחרים באותו סגנון, אך אין להם שייכות לס' זה.

ולדוגמא: יש מאמר ד"ה "ליהודים היתה אורה" מאדמו"ר הזקן¹¹, ואדמו"ר האמצעי הדפיסו ב"שערי אורה"¹².

רש"ג: ישנו מאמר ד"ה "הא לחמא עניא" בן עמוד וחצי.

(8) ר' חיים צבי קאניקוב — ראה ס' ימי מלך ח"ב (קה"ת תנש"א) ע' 700 ואילך.

(9) וראה עוד ימי מלך כרך ג (שם) ע' 1053 הע' 128.

(10) — בן כ"ק אדמו"ר מהר"ש — ראה אודותיו בס' התולדות אדמו"ר מהר"ש, קה"ת תש"ז, ע' 22. ובמקומות שנשמנו בס' ימי מלך שם ע' 974 הע' 92.

(11) משנות ס"ג-ס"ד.

(12) פל"ב ואילך (בהרחב קצת).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חזרתי מאמר זה לפני שלש שנים וארכה אמירתו כחצי שעה, המאמר קיבלתי מרב ספרדי.

★ ★ ★

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי עתה כבר "אחרון של פסח" — אפשר כבר לכבד את העולם לאמר "לחיים"!!!

= ☆ =

יום אחרון של פסח תשכ"ח

א. רז"ט: באחש"פ אוכלים שרוי ומקילים במשהו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חס-ושלום, אין מקילים במשהו, אבל אוכלים שרוי¹.

רש"ג: יש נוהגים לשתות יין עם צוקער (סוכר).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש שלא². כאשר מתעוררת שאלה או ספק בדין, משתדלים להשהותו עד הערב כדי שלא יצטרכו לפסוק³.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש הנוהגים שבאחרון של פסח אוכלים מצות פשוטות⁴.

רא"ס: הרי כל ענין השמורה — הוא הידור בלבד!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין זה דבר פשוט כל כך — ישנם בכך חילוקי דיעות⁵!

ב. רי"כ: לרז"ד יש מעשה וברצונו לספרו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נו.

ר' שניאור זלמן דוכמאן: זהו מעשה שנדפס מכבר.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: א"כ אז ודאי טוב.

(1) ראה המובא ב"כרם חב"ד" גליון 2 (ניסן תשמ"ז) ע' 58 אות קכח-קכט. ס' המנהגים ע' 43.

(2) להעיר ממ"ש בעבודת הקודש מורה באצבע (מהחיד"א) ס"ז סרי"ט: בח' של פסח יוכל להקל באיזה דבר שנוהג מצד חומרא דוקא.

(3) להעיר מרמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ז-ח.

(4) ראה "כרם חב"ד" שם. וש"נ.

(5) ראה שו"ת אדה"ז ס"ו. וראה שיע"ת סוסת"ס.

ר' שניאור זלמן דוכמאן: יש לי עוד מעשה שעדיין לא נדפס — שמעתיו מזקני הרה"ג הרה"ח ר' מרדכי יואל⁶ — המתאר את הגאולה לעת"ל.

יבוא יום וכשיקומו בבוקר יראו אור גדול. הגויים יאמרו שהיהודים סבלו הרבה ולכן יש לתת להם את המקומות הקדושים. לאחר-מכן יתקבצו כל היהודים בארץ-ישראל ויבנו את בית המקדש.

רש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א הרי רגיל להביא⁷ רמב"ם⁸ בסדר הפוך — קודם "עמוד מלך מבית דוד וכו'" ורק אחרי כמה תנאים ופעולות "ובנה מקדש במקומו" ולאחר מכן "וקבץ נדחי ישראל כו'" — וא"כ עליכם לספר את הסיפור שוב על פרטיו בסדר מסודר.

כ"ק אדמו"ר שליט"א (לרז"ד): אינכם צריכים להתבייש בפני — הרי זהו רמב"ם מפורש!

ר' שניאור זלמן דוכמאן: סיפרתי זאת לרח"ל והוא אמר שזה נדפס בספר ישן.

[רז"ד סיפר שוב את סיפורו הנ"ל]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני לא שומע עדיין אודות משיח...!

★ ★ ★

ג. רש"ג: לפי הסדר שברמב"ם — איך מתאים הדבר עם דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א⁹ אודות "והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו"¹⁰?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין הנ"ל מיוסד על מאמר מכ"ק מו"ח

(6) ראה אודותיו לעיל בר"ד יום אחש"פ תשכ"ז הע' 20.

(7) ראה לקו"ש ח"ה ע' 149 והע' 51. חט"ו ע' 493. ובכ"מ.

(8) הל' מלכים ספי"א.

(9) בשיחות קיץ תשכ"ז וחורף תשכ"ח. — בשבת בראשית תשכ"ח אמר כ"ק

אדמו"ר שליט"א מאמר ד"ה (הנ"ל בפנים) והי' ביום וגו'. וראה בהשיחה שם

ס"י (שיחות-קודש תשכ"ח ח"א ע' 130 ואילך) בארוכה.

(10) ישעי' כז, יג.

אדמו"ר¹¹, ושם מדובר רק אודות תשובה.

★ ★ ★

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א (בהמשך להמדובר לעיל): כאשר מספרים מעשה — יש לספרו בדיוק, כי מלה אחת יכולה לשנות את כל הסיפור¹²,

וכנראה שהנ"ל הוא רק תיאור של ההכנה לביאת המשיח, ובאמת יהי קודם ביאת המשיח ורק אח"כ¹³ קיבוץ-גלויות!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתור דוגמא לסיפור (ופרט עיקרי) שנתפשט, אך אינו מדוייק כלל: חסידים כשרצו לתאר את דקדוקיו והידוריו של הרה"ק ר' הלל מפאריטש

— דבר ששמענוהו כמ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴ —

סיפרו שמכיון שהי' בכור, הי' נוהג לפדות א"ע פעמים רבות אצל כו"כ כהנים כדי לצאת מהספק.

והנה סיפור זה מופרך מכו"כ כי ר' הלל הי' (וגם נוהג לחתום שמו בשם)¹⁵ הלוי¹⁶!

כ"ק אדמו"ר שליט"א (לר' שניאור זלמן דוכמאן): עליכם להדפיס סיפורים, אולם לא מסוג הנ"ל. אמנם, כאשר יבוא משיח תוכלו להדפיס הכל, משום שאז תהי' אחריות על הכל!

= ★ =

-
- (11) נדפס בהקריאה והקדושה תשרי תש"ג. סה"מ אידיש ע' 78 ואילך.
 (12) וראה (גם) לקר"ש חכ"ד ע' 561. ובכ"מ.
 (13) ומ"ש אדה"ז בסידורו עה"פ נדחי ישראל יכנס — נת' במכ' כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע נדפס ב"אגרות קודש" שלו ח"א ע' שט ואילך.
 (14) ראה רשימת היומן — כ' אייר תרנ"ו (לקר"ד ח"ג תקכג, ב ואילך). אג"ק מוהרי"צ ח"ב ע' שמב. ובכ"מ. — נת' בלקר"ש חכ"ב ע' 172.
 (15) נדפס בס' פלח הרמון שה"ש בסופו. וראה עוד ס' מגדל עוז (כפ"ח תש"מ) ע' תרלא-ג. תרלו. ועוד.
 (16) סה"ש תרצ"ז ע' 237.

ליל א רחג השבועות תשכ"ח

א. רז"ו: האם יכולים לנגן משהו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדרבה, אך קודם צריכים לומר "לחיים".

★ ★ ★

א. רא"ס: בתפלת "אתה בחרתנו" המופיעה כתפלה קודם הלמוד

כ"תיקון ליל שבועות" איתא: "ליחדא שמי' דקוב"ה ושכינתי' ברחימו ודחילו ובדחילו ורחימו לחברא כו' בלמוד הזה".

ולכאורה, ע"פ המכואר בכ"מ¹ הרי הסדר צ"ל דחילו ורחימו ורחימו ודחילו המכוון כנגד שם הוי' (י' עילאה — דחילו, יראה עילאה עד ה' תתאה יראה תתאה)?

ובכלל — האם אנו נוהגים לומר תפלה זו, שהרי כידוע עפ"י נוסח חב"ד אין אומרים "לשם יחוד" אלא פ"א ביום (לפני "ברוך שאמר")²!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השל"ה שכותב אודות סדר אמירת ה"תיקון ליל שבועות" — "סדר לימוד זאת הלילה כו"³ — אינו מזכיר תפלה זו.

יתכן שהשמות עפ"י קבלה והסדר בתפלה זו — הם שני ענינים שונים ונפרדים^{3*}.

— ענין זה מובא כמדומה ב"משנת חסידים"⁴ —

(1) ראה תניא פ"מ בהגהה. וראה אוה"ת ר"פ תולדות. לקו"ש ח"ג ע' 781. ובכ"מ.

(2) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' פב. וש"נ.

(3) מסכת שבועות כט, ב.

(3*) [אולי הכוונה שהתפלה, ומ"ש אח"כ: "ליחדא שמי" — הם ענינים שונים. המו"ל].

(4) מסכת אייר וסיון פ"ג (?)

ובכלל יש לבדוק האם הנוסח הנ"ל הוא שווה בכל הדפוסים⁵.

רא"ס: בכל הדפוסים שראיתי – הנוסח שווה!

= ☆ =

(5) ראה לגבי כמה פרטים בהדפוסים ד"תיקון ליל שבועות" שצריך לתקנם – בשיחת יום ב' דחה"ש תשמ"ג – לקוטי שיחות חלק כח ע' 315.

יום א דחג השבועות תשכ"ח

א. רש"ג: לגבי ההפטרה "(ומפטיר בנביא) במרכבה דיחזקאל"¹
איתא ש"ש נוהגין לאמרה מעומד וכו"².

לכאורה, איך הי' קס"ד שישבו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החידוש הוא כאן שעומדים, שהרי המרכבה
דישע"י — בה מפטירים בפרשת יתרו, היא, לכאורה, במדריגה נעלית יותר
מיחזקאל — ולא נזכר שצריכים לעמוד כשמפטירין אותה³.

ב. רז"י: כ"ק אדמו"ר שליט"א אומר תמיד⁴ שרש"י כתב את
פירושו גם ל"כן חמש למקרא"⁵, וא"כ, רוצה אני לשאול שאלה שיש לי
בפירוש רש"י, למרות שיתכן שהיא שאלה שטותית ("א נארישע שאלה"):

כפרשת נשא⁶ נאמר: "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר
על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו",

ואילו רש"י מפרש תחלה "מדבר", אח"כ "וידבר אליו" ורק לבסוף
"וישמע את הקול". מדוע בחר לשנות את הסדר מכפי שמופיע בפסוק!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההתוועדות בשבועות קודמת, ורק לאחר מכן

(1) שו"ע אדה"ז תצד, ד. — הטעם שמפטירין ביחזקאל ראה רש"י ד"ה
במרכבה — מגילה לא, א (הובא בשו"ע אדה"ז שם). לבוש או"ח שם ס"א.
נת' בארוכה בלקו"ש חה"ש תשמ"ח.

(2) שם ו.

(3) וראה גם להלן — יום ב דחגה"ש תשכ"ח ס"א.

(4) ראה לקו"ש ח"ה ע' ו. ס' כללי רש"י (אה"ק תש"מ. מהדורה מורחבת שם
תנש"א) ב"מבוא" ועוד.

(5) ל' חז"ל — אבות פ"ה מכ"ב.

(6) פ"ז פסוק פט.

באה פרשת נשא. וממילא, אם אענה לכם עכשיו — יהי' זה ג"כ בשינוי סדר, בסדר הפוך⁷!

★ ★ ★

ג. רא"ס: ברצוני לשאול שאלה פשוטה:

בכלל הי' ה"נעשה ונשמע" קודם קבלת התורה⁸, וממילא צריך להבין, מדוע פסוק זה מופיע בפרשת משפטים⁹ ולא בפרשת יתרו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ישנם ענינים שהיו צריכים להיות, בהכרח, קודם וכהכנה ל"מתן תורה" — "והתקדשתם גו"¹⁰ "הגבל את ההר וקדשתו"¹¹ "כל אשר דיבר ה' נעשה"¹², כל אלו היו קודם. משא"כ "נעשה ונשמע" יכל להיות גם אחרי מ"ת,

וכפי שאכן מצינו מחלוקת בענין זה:

מתוספות¹³ ופרש"י¹⁴ משמע שזה הי' קודם מ"ת, אך לדעת רוב המפרשים הי' זה לאחר מ"ת¹⁵.

באמת, בהשקפה ראשונה, יש מקום לתמיהה גדולה יותר:

בפרשת יתרו¹⁶ נאמר "ויהי ממחרת וגו'" ואיתא בספרי¹⁷ מוצאי יום הכיפורים הי' ומפרש רש"י¹⁸ "ממחרת — למחרת רדתו מן ההר.. שהרי

-
- (7) פירש"י זה נתבאר ב[שיחת ש"פ נשא תשכ"ה — לקו"ש ח"ג ע' 20 ואילך, וב]התוועדויות ש"פ נשא ובהעלותך תשכ"ח.
- (8) כפשטות סוגיית הגמ' — שבת פח, א.
- (9) כד, ז.
- (10) יתרו יט, י.
- (11) שם כג.
- (12) שם ח.
- (13) ד"ה כפה — שבת שם.
- (14) עה"ת — יתרו יט, ה.
- (15) ראה רמב"ן עה"פ משפטים כד, א. ראב"ע שם (ויתרו כ, כא). רשב"ם, אברבנאל ועוד משפטים שם. וראה גם תיב"ע שם.
- (16) יח, יג.
- (17) עה"פ.
- (18) שם.

קודם מ"ת א"א לומר וכו'. היינו, שזה הי' אחר לוחות שניות,

וא"כ אין מקומו, לכאורה, בפרשת יתרו!

ועד"ז מצינו¹⁹ שבפרשת כי תשא ישנם ענינים השייכים למ"ת —
אלא מה? "אין מוקדם ומאוחר בתורה"²⁰ וכפרש"י¹⁸ (לגבי "ממחרת")
"ואין פרשה זו כתובה כסדר" וכיו"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה לרא"ס]: ענין "נעשה ונשמע" הי' כדי
שתוכל להיות נתינת ב' הכתרים לישראל²¹, שזה הי' פרט בלבד במ"ת, אך
אין הכרח שזה הי' קודם מ"ת!

רש"ג: האם נתינת התורה גרמה לענין הכתרים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא, הכתרים ניתנו כתוצאה מאמירת "נעשה
ונשמע" — אבל הדבר יכול הי' להיות גם לאחר קבלת התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין "אין מוקדם ומאוחר בתורה" מביא
השל"ה²² את דברי חז"ל במסכת פסחים²³ שזהו דוקא בשתי פרשיות אבל
בחד פרש' יש מוקדם ויש מאוחר וכו' נויש להוסיף את פירש"י בר"פ
וישב²⁴ "אחר שכתב לך ישובי עשו.. פירש לך ישובי יעקב" (ומסביר בזה
טעם שנמנו בפרק לו החל מ"ואלה תולדות עשו וגו'"²⁵, "אלה בני עשו
ואלה אלופיהם גו'"²⁶ עד סיום ו"חותם" הפרשה ב"אלוף מגדיאל כו'"²⁷
כפרש"י²⁸ "היא רומי" — ופ' וישב פותחת ב"וישב יעקב.. אלה תולדות
יעקב גו'"²⁹).

(19) ראה גם משיחות ש"פ תשא תשנ"ב ס"א ואילך.

(20) פירש"י — עה"פ תשא לא, יח. וראה גם פירש"י שם ל, טז (בסופו). לג, יא
— כדעת התנחומא תרומה ח. וראה אנצ' תל' בערכו.

(21) שבת שם.

(22) חלק תושבע"פ אות אל"ף —

(23) ו, ב.

(24) עה"פ וישב לז, א.

(25) וישלח לו, א.

(26) שם יט.

(27) שם מג.

(28) ד"ה מגדיאל — נת' בלקו"ש ח"ה ע' 411 ואילך.

(29) לז א"ב.

וממשיך השל"ה:

"ויש לכאורה לתמוה תורתנו הקדושה אשר היא בתכלית השלימות ובודאי היא המסודרת בתכלית הסידור ואיך יש בה קידום ואיחור אלא הענין היא בסדר נכון, לא מיבעיא על פי הסוד שהתורה כולה שמותיו³⁰ פשיט' ופשיט' שהיא כסדר השמות אלא אפילו בנגלה שלה יש טעמים ועניינים כפי הסדר שהם מסודרים ולא דבר רק הוא ואם רק הוא מכם³¹

וזה ענין אין מוקדם ומאוחר בתורה כלומר לא תימא שיש קידום ואיחור כי היה ראוי להקדים זה ולאחר זה כי זה אינו רק הכל בכוונה מיוחדת ואז הוא הכל לפי סדר הנכון"

★ ★ ★

ד. רז"ט: כתוב בתניא שבשעת מ"ת הי' הגילויים הכי נעלים "הראת ממש בראיה חושית"³², וכבר בקרי"ס "ראתה שפחה על הים כו"³³ וגם הי' כדברי חז"ל "כפה עליהם הר כגיגית כו"³⁴,

לשם מה היו צריכים לחכות שנים רבות אח"כ לנס פורים שאז "קיימו מה שקבלו כבר"³⁵!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מבואר בחסידות שעד פורים לא ידעו אם בני"י יכולים לעמוד בנסיון של מסירות נפש, ורק אז הוכח ש"כמעט משך שנה היו כולם בבחי' מס"נ ממש בכל יום ובכל עת ובכל שעה .. למסור נפשם להריגה ולא לעבור דת ח"ו ולא עלה על שום א' מהם מחשבת חוץ ח"י"³⁶.

והביאור בזה:

(30) רמב"ן בהקדמתו עה"ת. וראה זח"ב פז, א.

(31) ירושלמי פאה פ"א ה"א.

(32) פל"ו (מו, א).

(33) הובא בפרש"י עה"פ בשלח טו, ב.

(34) שבת פח, א.

(35) שם.

(36) תו"א קכ. ד.

"בזמן מ"ת הגם שהי' להם מס"נ ג"כ עד שעל כל דבור ודבור פרחו נשמתם³⁷ וכידוע בענין כפה עליהם הר כגיגית — אבל מ"מ זה לא היה רק בנשמותיהן, אבל בגופם לא היה הביטול כ"כ ולכן כפה עליהם הר. אבל בזמן אחשוורוש שעמדו על נפשם למסור גופם להריגה על אחדות ה' והי' אז להם בחי' ביטול בתכלית מכל וכל כו' ע"כ אמר קימו וקבלו היהודים את אשר החלו לעשות³⁸. פי' החלו בזמן מ"ת³⁹ בנשמות שלהן — קבלו עכשיו גם בגופים שלהם ולכך נאמר וקבל לשון יחיד להיות שנכלל כולם כאיש א' באחדות כו"⁴⁰.

ד"ט: מה זה שייך לכל ישראל?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גזירת אחשוורוש היתה על כל ישראל כמפורש במגילת אסתר⁴¹ וכפי שאומרים גם ב"ועל הניסים": "כשעמד עליהם המן הרשע בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים כו".

ד"ט: הרי בני' בודאי ידעו שהקב"ה לא יתן להשמידם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכלל לכל ענין — יש את הזמן שלו, וממילא, במעלת פורים יש לדבר בפורים, ולכן אומר רק את הנקודה ובקיצור עכ"פ:

במתן תורה הי' ענין מלמעלה למטה, ובפורים מלמטה למעלה⁴²!

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: היום הוא יום ה"יארצייט" של הבעש"ט⁴³ וממילא שישירו את התנועה דהבעש"ט

(37) שבת פח, ב.

(38) מג"א ט, כג.

(39) שבת פח, א.

(40) תר"א שם קיח, ג.

(41) אסתר ג, יג. ועוד.

(42) ראה גם שערי אורה שער הפורים (ד"ה וקבל היהודים) אוה"ת על מג"א ע' ב'שמח ואילך. סה"מ תרפ"ז (ע' קי ואילך). קונטרס פורים תשמ"ט. ועוד.

(43) ראה סה"ש תרצ"ט (קה"ת תשמ"ט) ע' 333. דרכי חיים ושלוה סתקל"ז. ועוד.

[אמר לכמה מהמסובים שינגנו, ואמר לר' שלום חסקינד: "פתח
פיך" 44]

רי"ח: אני רוצה לשלם את ה"חוב" שלי, כי עוד כשהגעתי לכאן
בתור "זוכה בגורל" אמר לי כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: על שנים אלו הצטברו כבר "אחוזים"

[ועל ניגון הב' שניגן רי"ח הנ"ל, אמר]

אם הוא יתקבל אצל העולם — טוב.

= ☆ =

ליל ב דחג השבועות תשכ"ח

[רז"י סיפר איך שם ליובאוויטש ונשיאינו מתפרסם בלונדון; כ"ק
אדמו"ר שליט"א חייך הרבה]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: צריכים להתחיל לחשוב אודות עיר נוספת
באנגליה

[התעניין בחוכות של "בית ליובאוויטש", אח"כ אמר לרז"י]

כיון שחושבים שאתם עשירים — לבסוף תתעשרו!

רז"י: למרות שלא הי' כסף לבני, החלו בבניית ה"בית ליובאוויטש"
— ורבים שאלוני איך עשיתי דבר כזה.

רש"ג: איך אכן עשיתם זאת?

רז"י: משום שיש לנו רבי!*

= ☆ =

* הערת הרושם: בהתוועדות דמוצאי יו"ט (חגה"ש תשכ"ח) ביקש הרשי"ג ברכה
עבור בנין הישיבה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לו:
זלמן יפה הרי סיפר אתמול מעשה, עליכם ללמוד דוגמא ממאנצ'סטר.

יום ב דחג השבועות תשכ"ח

א. רש"ג: בענין מה שדובר אתמול¹ אודות ההבדל שבין ההפטורה דמרכבת יחזקאל ומרכבת ישעי' שבראשון עומדים ובשני אין עומדים, מהי הסיבה לכך?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין ההפטורה דיחזקאל כותב השל"ה במסכת שבועות² שיש לו קבלה מאביו ("קבלתי מאבא מורי") לאומרה בעמידה והוא מדמה זאת לסיפור חז"ל³ שבסיומו אמרו "אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי שבת מלוין אותנו ואני ארכב על החמור", זאת אומרת, שכשדורשין במעשה מרכבה א"א בישיבה.

בענין החילוק שבין יחזקאל וישעי' — י"ל:

בפשטות — במרכבת יחזקאל ישנו ריבוי פרטים יותר מבמרכבת ישעי'.

עפ"י דא"ח — ע"ד המבואר ב"לקוטי תורה" משבוע העבר ד"ה וענין ממושבותיכם גו' "ממושבותיכם דייקא תביאו מבחי' ישיבה שהוא בי"ע כו"⁴ ולכן ישעי' הוא בישיבה — וכשם ש"תפילין של יד דמיושב שהוא כנגד ק"ש וברכותיה כו"⁵.

★ ★ ★

ב. רש"ג: איך נוהגין כאן?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאן עומדים למפטיר גם בשבת בראשית*⁵.

★ ★ ★

(1) יום א דחגה"ש ס"א.

(2) ל, א.

(3) חגיגה יד, ב.

(4) לקו"ת במדבר כ, ב.

(5) לקו"ת שה"ש מה, א.

(5*) [כי כ"ק אדמו"ר שליט"א עולה תמיד למפטיר. המו"ל].

ג. רש"ג: מי תיקן את הנוסח ד"תיקון ליל שבועות"6?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השל"ה כבר כותב⁷: "וסדר הלימוד של לילה זו כבר נתפרס' ונודע לרבים ע"י הקונטרסין שנתפשטו והמנהג הזה נתפשט בכל א"י ובכל המלכות אין נקי כולם כאחד מגדולים ועד קטנים וכן קיימו וקבלו עליהם ועל זרעיהם". וכן נזכר במשנת חסידים⁸.

רש"ג: מה למדו קודם להתפשטותו של ה"תיקון"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכתבי האריז"ל מביאים בעיקר את עצם הענין של "להיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה"⁹ "המנהג פשוט בישראל לעסוק בתורה בליל שבועות, ואינן ישנים אף רגע א"¹⁰.

אמנם בזהר מוכא הענין ב' פעמים: פעם ראשונה בהקדמה¹¹ — "רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא בליליא כו" ושמ נזכר "למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים. ובמדרשות דקראי וברזי דחכמתא" — היינו: (1) תנ"ך, (2) מדרשות הכתובים, (3) חלק הסוד שכתורה.

ופעם שניה — בפרשת אמור¹² "ומאן דמטי טהור להאי יומא ... כד מטי להאי ליליא לבעי לי' למלעי באורייתא ולא תחברא בה כו' ואוליפנא דאורייתא דבעי לי' למלעי בהאי ליליא אורייתא דבעל-פה איהי כו' לבתר בהאי יומא לייתי תורה שבכתב ויתחבר בה כו" — היינו: (1) בלילה (בעיקר) תושבע"פ שהיא הכנה ל-2) תושב"כ שביום.

וזהו היסוד ל"תיקון" שכאמור, נתפשט בכל תפוצות ישראל.

(6) ראה גם לעיל בר"ד ליל ב דחג השבועות תשכ"ז ס"א. ועוד.

(7) מסכת שבועות כט, ב. וכ"ה בליקוטי עמק ברכה חגה"ש ס"ו.

(8) מסכת אייר וסיון פ"ג ס"ג.

(9) שעה"כ ענין חגה"ש.

(10) פע"ח, שער חגה"ש, שכ"ג פ"א.

(11) ח, א.

(12) צז, ב ואילך.

ד. רש"ג: מדברי אדה"ז¹³ "ועיקר העסק יהי בתורה שבע"פ" ובפרט כפי שמדייק כ"ק אדמו"ר שליט"א תמיד בלשון "עסק התורה"¹⁴ שזהו לא סתם לצאת י"ח אלא לימוד בעיון וכו'¹⁵, מדוע מסתפקים באמירת "תיקון" ולא לומדים בעיון דבר, שהוא לכאורה, נעלה יותר!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דובר מזה כבר לפני כו"כ שנים¹⁶ — שבלי שבועות יש ענין מיוחד לומר אותיות התורה דוקא, ולפי"ז באמת עיקר האמירה הי' צ"ל בתושב"כ אלא שאגב תושב"כ אומרים גם תושבע"פ.

הענין של אמירת אותיות התורה מובא בספרים¹⁷ לגבי מי שאינו שייך ללימוד התורה באופן של הבנה והשגה, [ומי שגם אותיות התורה אינו יכול לומר — יאמר שמות התנאים והאמוראים ושמות המסכתות¹⁸], ומזה מובן גודל הענין.

וזאת, למרות ש"ברכת התורה" אין מברכים בכגון דא*¹⁸. אלא מה? זוהי סגולה (כך כתוב גם לגבי סגולת אמירת הזוהר¹⁹) וכך גם לגבי אמירת משניות²⁰.

ה. רא"ס: עיינתי ברש"י והוא מביא שאמירת "נעשה ונשמע" קדמה לקבלת התורה.

-
- (13) תצד, ג.
 (14) ע"פ ב"ח אר"ח סמ"ז (ד"ה ומ"ש אמר וד"ה נוסחא). ועוד. וראה סה"מ תפר"ח ע' קג. קיב. קכז. סה"מ קונטרסים ח"א ע' רנח ואילך.
 (15) ראה גם שיחת יום ב דחגה"ש תשמ"ג סכ"א — התוועדויות תשמ"ג ח"ג ע' 1562.
 (16) יום ב' דחגה"ש ה'תשח"י. וראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 113.
 (17) ראה שיחת י"ט כסלו תרפ"ד (בנדפס בכפ"ח תשמ"א — ע' 23): שיאמר בפיו זוהר, מדרש תהלים.
 (18) ראה של"ה בהקדמתו בית אחרון — יג, א. — בהג"ה, ועייג"כ ספר שפתי ישנים להר"ר שבתאי משורר בס בהקדמה. וראה לקר"ש ח"ב ע' 515. סה"מ תרפ"ז ע' קסב.
 (18*) ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב.
 (19) ראה הנסמן בס' מגדל עוז (כפ"ח תשמ"מ) ע' תלח.
 (20) וראה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"ד בארוכה ע"ד גודל הענין דחזרת משניות בע"פ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אכן נזכר אתמול²¹ שרש"י ותוס' סוברים כן לעומת שאר המפרשים החולקים על כך.

רש"ג: לכאורה, כל ענין מ"ת נבע מצד אמירת "נעשה ונשמע", ונמצא, אפוא, שזה הי' קודם מ"ת?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה לא הי' בהכרח שיהי' קודם מ"ת, שכן מצינו כו"כ ענינים בתורה שבנ"י קיבלו ע"ע אח"כ.

ו. רש"ג: לשם מה הי' צ"ל ענין ה"קולות וברקים"²²?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הי' צ"ל אחיזה בדרך הטבע, בלי זה יהי' פרחה נשמתם²³.

וכבר מדובר בזה בחסידות²⁴.

רש"ג: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע מבאר זאת²⁵ באופן של הפשטה, ורצוני לשמוע מכ"ק אדמו"ר שליט"א ביאור בפשטות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר דיברתי בענין זה אשתקד או לפני שנתיים בהתוועדות²⁶ והבחורים כבר ציינו את הדברים, יכולים אתם לשאול אצלם. מסתמא אפשר להשיג אצלם רשימות ("הנחות").

רב מתנגד הי' אומר על-עצמו שהוא חידש חידוש טוב ..

ז. רא"ס: ראיתי בספר שלומר אותיות משניות הוא סגולה.

(21) ר"ד יום א דחגה"ש ס"ג.

(22) יתרו יט, טז.

(23) שבת פח, ב. וראה זח"ב פד, ב. שמור"ר פכ"ט, ד.

(24) ראה לקו"ת שה"ש כו, ב. ועוד.

(25) שיחות חגה"ש ושי"פ נשא תשכ"ו – לקו"ש ח"ו ע' 119.

(26) ראה גם לקו"ש חה"ש תשמ"ח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לגבי פנימיות התורה אמנם מובא שיש ענין ב"זאגן אותיות"²⁷, אך לגבי תורה-שבע"פ מובא שצריכים ללמוד, ולא להסתפק באמירת אותיות.

איתא בלקו"ת²⁸ ש"מחמת צוק העתים וקוצר רוח דעת המשיג ועומק המושג, .. ישתדל לקבל עוז ותעצומות לקנות ולחקוק כמוח הזכרון שבנפשו .. שמעלמא דאתגליא היא התורה שבע"פ עכ"פ לפחות יקנה ויחקוק סדר קדשים כו",

כלומר: תושבע"פ צריכים ללמוד ולא די באותיות התורה!

רא"ס: אילו בחסידות היו מחכים עד אשר יבינו — לא היו לומדים לעולם!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אם ילמדו ללא הבנה — לא יהי' זה חסידות חב"ד²⁹!

ח. [רי"ח ביקש ברכה לבריאותו וכ"ק אדמו"ר שליט"א בירכו] רש"ג: איתא בחז"ל³⁰ שבמתן-תורה נתרפאו כל החולים. לכאורה, לשם מה הי' ענין זה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: (א) למתן-תורה הי' כאו"א צ"ל ברמ"ח אבריו³¹, כדי שלא יחסר בתורה³². אילו הי' חסר ברמ"ח אברים יכול הי' הדבר לגרום לחסרון בתורה אח"כ³³, שכן היו צריכים לקבל את התורה בשלימות.

(27) ראה ספה"מ ה'תשי"א ע' 149 (משיחת יט"כ תש"ז).

(28) ד"ה והדרת פני זקן — לקו"ת קדושים ל, ד.

(29) ראה לקו"ש ח"י ע' 239 ואילך.

(30) ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ יתרו כ, טו. זח"ב פב, ב.

(31) להעיר שרמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצוות לא-עשה כנגד שס"ה גידים — זח"א קע, ב. וראה מכות כג, סע"ב. הקדמת הרמב"ם לספר היד בסופה. וראה לקו"ת נצבים מה, ג.

(32) להעיר מעירובין נד, רע"ב: אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת.

(33) וראה רמב"ם הל' דעות רפ"ד: היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת) השם

(ב) ע"פ הלכה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי³⁴, ומכיון שמ"ת נחשב כגירות של עם ישראל³⁵ — א"כ אין סיבה לכך שלא יהיו שלימים בגופם.

מ. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין נוסף הוא זה שתורה עצמה מביאה רפואה³⁶ — וכדאי' בגמרא³⁷ "חש בראשו יעסוק בתורה .. בגרונו יעסוק בתורה .. כמעיו יעסוק בתורה .. בכל גופו יעסוק בתורה כו'".

— ראיתי מאמר מאדמו"ר הזקן³⁸ ובו מבאר את ענין הרפואה שבאה ע"י תורה.

י. [הי' ביאור בענין ההפרש שבין הקבלת-עול דר"ה והקבלת-עול דחג השבועות]³⁹,

ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: החילוק הוא בדוגמת החילוק שבין צדיקים ובעלי-תשובה — בחגה"ש הוא קב"ע דצדיקים, ויש כזה מעלה וגם חסרון (חסר הביאור)].

הוא. ולהעיר גם מהל' יסוה"ת רפ"ז: ואין הנבואה חלה אלא על כו' שלם בגופו.

— וידועה תורת הה"מ "חור קטן בגוף — ה"ה חור גדול בנשמה" ("התמים" חו' ז ע' כח [664]. וראה "הערות וציונים" לכש"ט (הוצאת קה"ת — תשל"ג ואילך) ע' צב. וש"נ).

(34) יבמות כב, א. וש"נ.

(35) וראה הביאור בזה בלקו"ש חה"ש תשמ"ט.

(36) ראה זח"ג קס, רע"ב. פרש"י עה"פ בשלח טו, כו.

(37) עירובין נד, א.

(38) ראה גם תו"א בראשית ח, א. סוד"ה רפאני תקס"ח ע' ריט. וראה מאמרי אדה"ז על מארז"ל, קה"ת תשד"מ, ע' תנ.

(39) ראה גם סה"ש תש"ב ע' 123. 125. סה"ש תש"ד ע' 129. ולהעיר גם מסה"ש תש"ה ע' 103.

יום א דראש השנה תשכ"ט

א. רש"ל: בכלל מכואר כדא"ח שיום ב' דר"ה "דינא רפיא"¹, האם י"ל שגם ביום הא' אחר תקיעת-שופר מיד כבר נפעל ה"דינא רפיא"? כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן².

רמד"ר: על סמך זה אמרתי "לחיים" ברמו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא בשו"ע שבר"ה י"ש לנו לפרש בענין שלא יהא שום ספק בבקשתינו³ ו"צריך לדקדק ולפרט היטב"⁴ — וממילא ה"ה בנוגע למה שאמרתם ברמו.

ב. רש"ג: מצינו חילוק בדברי אדמו"ר הזקן: לפני "למנצח לבני קרח מזמור" הוא כותב "יכין עצמו לתקוע בשופר, ויאמר קאפיטיל זה ז' פעמים", כאשר הלשון "יכין עצמו" מוסב על התוקע.

ואילו לפני הפסוקים ("מן המיצר" וכו') מדגיש "וגם הקהל יאמרו כל פסוק ופסוק" לכאורה, מדוע לפני למנצח לא נאמר "וגם הקהל יאמרו"? כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפסוקים יש צורך להבהיר זאת, שהרי את הברכות אין הקהל אומרים, רק התוקע.

ג. רמד"ר: ה"יתוודה בלחש" האם צריך לאומרו?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא מפורש בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵

(1) זוהר פ' פנחס רלא, ב. שהע"כ ענין ר"ה דרוש ב.
 (2) ראה גם לעיל בר"ד מיום ב דר"ה תשכ"ז.
 (3) תקצא, יב.
 (4) תקפב, ז.
 (5) ראה לקו"ד ע' 102. וראה גם סה"ש תש"ד ע' 41-42.

שזהו רק במחשבה⁶, ואולי י"ל הטעם שזהו כדי שלא יהי' הפסק.

רמד"ר: האם זו הוראה רק להבעל תוקע?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן⁷. זהו דין מפורש בכה"ג⁸ "והתוודה עליו את כל עוונות בני ישראל"⁹

רמ"ג: האם יש נוסח מיוחד בה"ויתוודה בלחש"?

¹²³⁴⁵⁶⁷תח"ח

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא, זה הרי נמשך זמן קצר מאד.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדה"ז פוסק שווידוי יכול להיות אפי' כתיבה אחת בלבד¹⁰, וזהו חידוש שאינו מוזכר ברמב"ם¹¹.

— וכן החידוש באגרת התשובה¹² ש"מצות התשובה מה"ת היא עזיבת החטא בלבד .. דהיינו שיגמור בלבו בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה

-
- (6) ראה לקר"ש ח"ט ע' 435. — וראה עוד להלן בר"ד ליל ב דר"ה תשל"א (וצע"ק).
- (7) להעיר משו"ע אדה"ז תקפד, ב.
- (8) יומא סו, א. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ב.
- (9) אחרי טז, כא.
- (10) סתר"ז ס"ד: אם .. אמר סתם חטאתי יצא ידי מצות וידוי. — וראה לקר"ש חטו"ב ע' 193 ואילך.
- (11) בהל' תשובה פ"ב ה"ח (ע"פ יומא פז, ב): הוידוי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר הוידוי.
- בלח"מ הל' תשובה פ"ב שם כתב שצריך לומר גם עוינו פשענו אלא שהרמב"ם סמך על מה שמפרש שם ברפ"א ("כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך כו"). וראה גם פר"ח אר"ח שם סק"ג (בסופו). פרמ"ג שם א"א סק"ה מנ"ח מצוה שסד.
- אבל בשו"ע אדה"ז (שבהע' הקודמת) [וכן בטור (אר"ח שם) ורמ"א (שם ס"ג). (אבל להעיר משל"ה הובא במג"א שם)] מוזכר שכוונתו רק ל"חטאתי" (שהרי אינו מזכיר כלל עויתי פשעתי בעיקר הוידוי). וראה ג"כ כד הקמח ע' וידוי מדרז"ל.
- פ"א. (12)

.. ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע והן במל"ת", שזהו חידוש גדול של אדה"ז שלא מצאתי לו מקור¹³ —

רמד"ר: איך יכול להיות וידוי באופן האמור — הרי צריך לפרט שגגות וזדונות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יכול לומר לשון שכולל שניהם.

רמד"ר: ה"צמח צדק"¹⁴ מבאר שבחטא יש ב' ענינים: א) גוף, ב) חיות (נשמה),

וע"י וידוי דברים — מתוקן גוף החטא, והחרטה מתקנת החיות (נשמה)

נחסר כאן קטע מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין "גופים מחולקים" — השומעים לא זכרון

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין ה"מקריא" בחקיעת שופר נזכר מפורש בשו"ע אדה"ז¹⁵, ואף בכל בתי הכנסת של חסידי חב"ד נהגו כן.

כאשר הייתי ברוסטוב במחיצת כ"ק מו"ח אדמו"ר — ראיתי פעם ראשונה תקיעות ללא "מקריא"¹⁶

והנה המושג "הידור" פירושו שמוסיפים ומשתדלים להוסיף או כו' פרט מסויים צדדי, אבל בזה עצמו — מה שייך הידור, וא"כ קשה לומר שזה מטעם הידור.

[אחרי הפסק זמן, הוסיף:]

אולי אצלם — הרביים — נוגע יותר ההפסק.

(13) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 287 ובארוכה במ"מ וליקוט פירושים ל"אגרת התשובה" (קה"ת תשמ"ו) כאן.
 (14) דרמ"צ מצות וידוי תשובה (קלח, ב).
 (15) תקפה, י"ד.
 (16) ראה "היום יום" ח"ב מרשימות.

רמד"ר: אולי י"ל בטעם הדבר — שאין אצל רבותינו נשיאינו "מקריא" — כי ענין ה"מקריא" הוא, כאשר התוקע אינו יודע הכוונות על בוריין, וה"מקריא" יודע,

משא"כ אצל רבותינו נשיאינו שבודאי ידעו הכוונות¹⁷ — אין כל מקום ל"מקריא".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: א"א לקבל הסבר זה — שכן שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שפעם תקע הוא בשופר¹⁸ ואדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' ה"מקריא"!

רמד"ר: אני חוזר, איפוא, ממה שאמרתי.

★ ★ ★

ו. כ"ק אדמו"ר שליט"א: שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שאביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע כשתקע — הי' מפסיק בין שברים לתרועה,

אך לא שאלתיו אם הי' זה מטעם בריאות, או מצד הענין¹⁹.

= ★ =

-
- (17) ראה "היום יום" — ב' דר"ה עפ"י אגרת — "אגרות-קודש" כ"ק אדמו"ר (מהורי"צ) ח"ד ע' קמג.
- (18) אולי הי' זה בשנת תרנ"ח-תר"ס — ראה סה"ש תש"ה ע' 10. וראה אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך ה ע' קט.
- (19) ראה "מגן אבות" להמאירי סי' ב. שו"ע אדה"ז תקצ, ט. משמרת שלום סי' מא אות ז.

ליל ב דראש השנה תשכ"ט

א. רמד"ר: בענין "כל מי שאינו בוכה בעשי"ת אין נשמתו שלימה"¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר דובר בזה בארוכה אשתקד² ולפני שנתיים³, ומצויות הנחות⁴ וצויינו מראי-מקומות⁵.

— הענין נזכר כבר בכחבי האריז"ל⁶ ובכ"מ בדא"ח⁷. בכ"מ מהנ"ל⁸ הגירסא היא "כל מי" ובכ"מ⁸ נאמר בלי תיבת "כל" —

ונקודת הדברים היא⁹:

מהלשון "כל מי שאינו בוכה כו" מובן שנכללים בכך כל הסוגים שבכני ישראל, שהרי ישנם חילוקי דרגות בנשמות, מנשמות דחכמה עילאה עד נפש דנפש דעשי¹⁰ — וכאן משמע שמדובר בסוג אחד של בכי לכל היהודים.

משא"כ לגבי "אין נשמתו שלימה" מובן שזה אצל כל אחד לפי ערך נשמתו. וע"ד המבואר¹¹ בענין "בכל מאדך"¹² שזהו בכל חד לפום שיעורא דילי'

-
- (1) נסמן לעיל בר"ד דליל א דחגה"ס תשכ"ח ס"א.
 - (2) שבת תשובה תשכ"ח ('שיחות קודש' ע' 6 ואילך). ו' תשרי תשכ"ח (שם ע' 56).
 - (3) שבת תשובה תשכ"ז ('שיחות קודש' ע' 3 ואילך).
 - (4) ראה לקר"ש ח"ט ע' 206 ואילך.
 - (5) שם.
 - (6) שם הע' 17. וראה ד"ה אל תצר (מכ"ק אדמו"ר האמצעי) ע' 86 ובהנסמן במ"מ שם.
 - (7) שם הע' 18-19.
 - (8) נסמנו שם.
 - (9) לקר"ש שם ע' 207. 208.
 - (10) תניא פ"ב.
 - (11) תר"א מקץ לט, ג. ואילך.
 - (12) ל' הכתוב ואתחנן ו, ה.

והדבר מוכן גם בפשטות: ענין הבכ"י נובע מכך¹³ שאינו יכול לסבול¹⁴, ולכן בוכה, וזה תלוי בכאו"א.

דוגמא לדבר [תובעים ממני שלכל דבר אצביע על מקור בנגלה דתורה¹⁵...] ממשנה מפורשת (בסיום מסכת מנחות¹⁶):

"נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח ובעולת העוף אשה ריח ניחוח ובמנחה אשה ריח ניחוח¹⁷, לומר לך אחד המרכה ואחד הממעייט ובלבד שיכוין לכו לשמים"¹⁸.

כלומר מדובר בסוגים שונים, אשר לשמחת יו"ט, למשל, לא יוצאים ידי חובה בעוף המשובח ביותר שכן "אינ¹⁸ שמחה אלא בבשר"¹⁹ וכל שכן במנחת סולת, ומכל מקום משתוים בענין זה²⁰.

ב. רמד"ר: ישנם כו"כ ספרי קבלה: עץ חיים, פרי עץ חיים ויש שם גם הגהות חברים. האם אפשר לסמוך עמ"ש שם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שמונה שערים" אפשר לסמוך עליו כן אמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע²¹.

-
- (13) ראה תו"א כו, א. צו, ג. – נסמן בלקו"ת תצא לז, ד. וכ"כ שם לו, ג (אלא ששם הוא באו"א קצת).
- (14) ראה מהנ"ע וירא צח, ב. ט"ז באו"ח סרפ"ח סק"ב (בשם ז"ח) על ר"ע שהשיג סודות התורה ו"זלגו עיניו דמעות".
- (15) ראה לעיל בר"ד דליל א דחגה"פ תשכ"ז הע' 30.
- (16) קי, א.
- (17) ויקרא א, ט. א, יז. ב, ד.
- (18) פסחים קט, א.
- (19) ראה רש"י חגיגה ז, ב – ד"ה אבל. ב"ח סתקנ"א הובא במג"א שם ס"ק כח. לקט יושר – והוא ספר הנהגות דהמחבר תרומת הדשן – ע' 157 ד"ה בהלכות. דרכי תשובה יו"ד ספ"ט ס"ק יט. ועוד.
- (20) ההסברה דיהי' השכר וכו' שוה אף שזה מרבה כו' – יש להעיר מהמבואר בענין דר"א בן דורדיא (לקו"ת להאריז"ל תהלים סי' לב. ויל"ע בלקו"ת ד"ה כי ביום הזה הא' ס"ד ותקעו הא' ס"ב) וממ"ש בתו"א ד"ה חייב איניש הב' (צח, ג). וראה לקו"ש חי"ב ע' 10. וש"נ.
- (21) בהגהותיו על הסידור – בסי' עם דא"ח ע' [638] 18: ידוע דהשמ"ש מוסמך

ישנו מהר"י צמח²² שרשימותיו מוזכרים בכ"מ בחסידות²³ וכתב ג"כ הגהות (ונזכרים בשם הגהת צמח וכיו"ב).

— גדלותו מוכנת מכך שהוא הי' בפורטוגל כצאצא למשפחת "אנוסים" וברח מכמה וכמה מקומות בהם נגזרו גזירות על בני"י, והוא שב לחיות כיהודי שומר תומ"צ בגלוי, ולמד תורה אצל רבי חיים ויטאל, עד אשר כו"כ ענינים בחכמת האמת מקורם בהגהותיו, והרבה מהם מוכאים בספרי קבלה²⁴.

רואים, אפוא, כיצד אפשר להתעלות ע"י עבודה ויגיעה. באותה תקופה הרי היו כו"כ הגבלות על לימוד חכמת הקבלה²⁵ ומ"מ למדו עמו!

ג. רש"ג: בברכת-המזון האם צריך לומר הן את "הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב" והן את "הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בודאי²⁶, וראי' מ"יעלה ויבוא" (דר"ה) שאומרים ג"כ מקרא קודש ויום הזכרון.

-
- יותר [מפע"ח] ועליו סומכין.
 (22) בהבא להלן ראה גם שיחת מוצש"פ בשלח תשל"ח סי"א ('שיחות קודש' תשל"ח כרך א ע' 476).
 (23) ראה לקו"ת חקת נז, ג. הגהת אדנ"ע הנ"ל הע' 21. ועוד. — ולהעיר משיחת שבת חוהמ"ס תשכ"ד ס"ג. ואכ"מ.
 (24) ראה הקדמת מהר"ם פאפירש לעץ חיים. שה"ג בערכו (יעקב צמח). מע' ספרים ע' קול ברמה.
 (25) ראה ש"ך יר"ד סרמ"ו סק"ו בסופו. וראה מדרש שמואל לאבות ספ"ה. שערי זהר לאבות שם. ניצוצי זהר לזח"א קצא, א(ג). וכ"כ בסידור בית יעקב (להר"י עמדין) הל' ת"ת ס"ח.
 (26) ודלא כמ"ש הפמ"ג בנועם מגדים (עם ביה"ל) לג, ב. מנהגי חת"ס פ"ז הע' ג.

ספר

נגיד ומצוה

והוא

יגיד יתוה כל המנהגים וכוונות עשיית המלכות בקולור
כמרץ . אשר אסף וקבץ . הרב המקובל האלהי .
קדוש יאמר לו כמוהר"ר יעקב חיים צמח
זלה"ה . מכתבי מוהר"ר חיים וויטל
זלה"ה שלמד מרנו הקדוש . הרב האר"אל
זלה"ה .

שנת הוצאת ... ת' לסלך על כל תארץ לפ"ק

קאניגסבערג

נדפס בדפוס החדש של ה גרוכער עט לאנדערע .

יום ב דראש השנה תשכ"ט

א. רמז"ר: בסידור אדה"ז ("סדר תפילות מכל השנה... עם פירוש המלות עפ"י דא"ח") הנה סידורו הוא בתור שערים "שער הציצית" "שער התפילין" "שער התפלה" וכך הלאה, מלבד בכונת המקוה שלא נקרא בשם שער, אלא בתור "ענין כונת המקוה"!!

ואולי הטעם מפני שבכוונת המקוה — הם רק שמות וכיו"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם בפסוקי דזמרה לא כתוב שער, אלא "שחרית" סתם.

ובנוגע להתירוץ הנ"ל, הנה באמת א"א לומר כן, שהרי ב"ברוך שאמר והי' העולם וכו'" יש י"ג שמות, ועכ"ז לא נקראו בשם "כוונת".

ובכלל, מי אומר שב"כוונת" הכוונה לשמות דוקא — כוונות יש ג"כ בספירות ובעולמות!

והענין הוא:

אדמו"ר האמצעי סידר את הסידור באופן שבחר ממאמרי דא"ח שאמר אדה"ז "ולקטתי מכמה קונטרסים... הנצרכים לכללות ענין התפלה"¹ וכך נהג בקריאת השמות כשם שנהג בספריו שנקראו בשם שערים, וכגון: "שערי אורה", "שערי תשובה"², וכיו"ב.

אבל "ענין כונת המקוה"...

(1) מלשון הקדמת והסכמת אדה"א לסידור.

(2) בלקולו"צ אגרות ע' שלד מבאר שבחי' אדה"א [שהוא דוגמת יצחק ה"אמצעי" שבאבות] היא "מים" ו"חיות" ולכן רוב ספריו נקראו בשם "שערים" — וגם ביצחק נאמר (תולדות כו, יב) "מאה שערים" — המורה לבחי' "חיות" כי "שערים" הו"ע בחי' "שערי בינה", ו"חיות" הוא בחי' בינה.

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר האמצעי מקשה בסידור³ "להיות שר"ה הוא ראשית התחלות התהוות מקור למוחין דנוקבא שהוא מקור כל התהוות העולמות מאין ליש כידוע, וא"כ הרי הי' מההכרח שיחזור כל חיות העולמות למקורן הראשון"!!

כלומר: בפשטות מתבטלת מציאות העולם בר"ה, ונמצא, לכאורה, שזהו — החיות אז — פחות מכלל השנה ("הלא בפשיטות איז ר"ה אויס וועלט קומט דאך אויס אז ס'איז ערגער פון אגאנץ יאר")!! ומבאר שם שמ"מ נשאר מעט חיות בחי' "קיסטא דחיותא"⁴, וככל המשלים בענין השינה.

ובאמת בדא"ח⁵ יש מקומות בהם נזכר רק שההסתלקות היא "כתחילת ליל ר"ה" "מסתלק בערב ר"ה" "מסתלק בליל ר"ה".

ושם אפשר לדחוק שבמ"ש "מיד אחר התפלה חוזרים האורות", הכוונה לתפילת ערבית דליל א',

אבל [באגה"ק בתניא⁶ מפורש "ואח"כ ע"י תקיעת שופר והתפלות נמשך אור חדש עליון כו"ו ועד"ז] כאן³ בסידור מפורש שזהו ע"י התקיעות!

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: היום הרי הי'אר-צייט⁷ של שיינדל⁸ — ויש סיפור שאירע עמה⁹ כאשר אכלה בש"ק אצל זקנה — כ"ק אדמו"ר

-
- (3) שער התקיעות רמו, ב.
 (4) מדה קטנה דחיותא (ראה זח"א פג, א).
 (5) ראה בכ"ז לקו"ש ח"ט ע' 220 (והע' 20). וש"נ.
 (6) ס"ד.
 (7) ראה סה"מ תשי"א ע' 106.
 (8) בתו הצעירה של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. נולדה בליל ש"ק פ' שמות תרס"ד. חתונתה — ביו"ד סיון תרצ"ב בעיר לאנדער־אראו (פולין) עם הרה"ח וכו' ר' מנחם מענדל הכהן הארענשטיין (הי"ד) בן הרבנית חי' מושקא בת הוד כ"ק אדמו"ר מהר"ש.
 (9) בהבא לקמן — ראה גם שיחת י"ג ניסן תשי"א. נת' בשיחת ש"פ שמות תשכ"ה.

(מהורש"ב) נ"ע — והורו לה שכל פעולותי צריכים להיות לכבוד שבת: אכילה, טיול וכו', והיא אמרה: כל אלה ניחא, אך לישון לכבוד שבת אינני מבינה איך אפשר לעשות זאת¹⁰, שהרי כשישנים אזי אין האדם בעל-הבית ע"ע¹¹ ?!

ובעניננו — הסתלקות העולמות — הרי רואים שכל הענינים נפעלים, ולמרות שזהו ענין דשינה, ואומרים "לשנה טובה תכתב וכו'".

ד. רש"ל: באגרת הקדש (שהוזכרה לעיל)⁶ נאמר "ואח"כ ע"י תקיעת שופר והתפללות נמשך אור חדש עליון מבחי' עליונה יותר כו'", האם אפשר לומר הכוונה לאור עמוק יותר ("פי' א טיפערער אור")?
כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן.

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: מדברי הראגוצ'ובי בביאור "הטעם של [אמירת] מסוד חכמים"¹² נמצא שפיוטים "אוחילה לא-ל" ו"מסוד חכמים"

(10) וראה שיחות ש"פ חיי שרה תשמ"ה ס"ו (התוועדויות תשמ"ה כרך א ע' 646). ש"פ תולדות תשמ"ה סכ"ב (שם כרך ב ע' 736).

(11) ולהעיר ממ"ש עד"ז בס' אבן ישראל (ירות"ו תש"ה. תש"ל) ע' כא-כב: אדמו"ר [הר"י מרוזין] זלה"ה ביאר המאמר "שינה בשבת תענוג" ככה "שינה בשבת", כשישנים בשבת, מנמנמים (פארשלאפט מען) "תענוג" כי מאבדים ע"ז את התענוג של שבת.

וסיפר ע"ז מהמלך נפוליון הראשון, אחרי שהכתירו אותו למלך עברו עליו ג' ימים בלא שינה. נכנסו הרופאים לאמו והראו לה על הסכנה שבדבר ונכנסה אמו אליו וגזרה עליו שיפסיק מנהגו זה אז אמר לה, אני מוכרח לציית לך, אך אינני מבין איך הולכים לישון ובעת השינה מחסר עצמו מתענוג כזה של מלכות.

ולהעיר עד"ז ממ"ש בשיחת ליל א דחג הסוכות תרצ"ט (סה"ש ע' 295) בענין השינה בסוכה: בעת שהאדם הוא בחיותו, דהיינו שהוא ער, אז הוא שליט על עצמו, אבל בעת השינה שאז הוא רק קיסטא דחיותא, איז ער קיין בעל-הבית ניט אויף זיך.

(12) שו"ת צפע"נ דווינסק ח"ב סל"ד.

תוכנס אחד — להחיל ע"ז מעמד דב"ד קבוע, ציבור, ביהכ"נ קבוע וכו' —
אלא שהם לפייטנים שונים לכן הלשון אינה זהה.

אולם באמת אין צריך להגיע להסבר זה — שכן אי' בסידור האריז"ל
שאל הוא חסד, חסד דעתיק וההמשכה עד מלכות, וא"כ, נפעל כאן בתפילה
זו — אוחילה לא-ל — ענין חדש לגמרי!

= ☆ =

מוצאי יום הכיפורים תשכ"ט

א. רש"ג: האם אפשר לקבל ב' עליות (לתורה) ביום אחד?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן.

רש"ג: האם גם באותה קריאה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא כתוב שא"א, וראי' מכהן שעולה ב' עליות בזאח"ז כשאין לוי בביהכנ"ס¹.

רש"ג: יודע אני שכ"ק מו"ח אדמו"ר — לא נהג לעלות ב' עליות באותו יום,

כיצד הי' נוהג אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שאביו נ"ע הי' עולה לפעמים — פעמיים, ביוהכ"פ² ובתשעה באב³.

רש"ג: אודות תשעה באב, שמעתי פעם משהו. אך לגבי יוהכ"פ — אני שומע זאת לראשונה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתשעה באב החידוש גדול יותר, כי בשניהם — הן בשחרית והן במנחה — העליות הם ממנין הקרואים!

רבי נתן אדלער הי' נוהג לעלות לתורה בשבת בבוקר פעמיים, כהן ומפטיר, כ"ק אדמו"ר מהר"ש הי' נוהג כך לפרקים, וכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אמר שהוא אינו יכול להרשות לעצמו זאת⁴!

איתא בשם האריז"ל⁵ שישנה מעלה בעלי' לתורה לששי, וכך נהג

(1) ראה שו"ע סקל"ה ס"ז.ח.

(2) ראה ס' ליובאוויטש וחיילי' ע' 30.

(3) ראה להלן הע' 15-16.

(4) סה"ש תש"ד ע' 160.

(5) ע"פ זהר פ' שלח (קסד, ב). הובא בפע"ח שער השבת פ"ט. מג"א סרפ"ב

בפועל כפי שהעיד תלמידו הרח"ו "גם ראיתו שבכל ימי השבת לא הי'
 עולה לס"ת אלא שישי"⁶.

★ ★ ★

ב. רש"ג: למה רבים משתדלים להשיג "מפטיר יונה"⁷?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש בכך הרבה סגולות⁸ — ועל כן כולם
 שואפים לזה!

★ ★ ★

ג. רש"ג: האם המנהג דסעודת מוצאי יום-הכיפורים הי' תמיד
 (כלומר, מאז ומעולם)?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: סעודה זו נזכרת בשו"ע (כדלקמן).

רש"ג: כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר במוצאי יוהכ"פ תרפ"ח⁹ בשם אביו
 נ"ע שאחד הדברים שבזכותו ממשיכים גשמיות על כל השנה הוא ע"י
 עריכת הסעודה במוצאי יוהכ"פ בהרחבה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זוהי הסעודה היחידה שיש בה "בת קול"
 [כמ"ש בשו"ע אדה"ז¹⁰ "ובת קול יוצאת במוצאי יוהכ"פ ואומרת לך אכול
 בשמחה כו"י] וזהו היר"ט היחיד שזכרונו נפעל ע"י תקיעת שופר [יש טעם
 בתקיעה זו להראות שהוא יו"ט ולהרבות בסעודה מפני שאין יו"ט זה
 מפורסם עשו בו תקנה לפרסמו¹¹].

ס"ק ג. וראה תולעת יעקב מאמר סוד השבת. שו"ת חת"ס או"ח סי' סו.
 וראה גם שעה"כ ד"ב קריאת ס"ת מט, א.

(6) שעה"כ ענין שחרית שבת עג, ג.

(7) ראה שיחת יום ב דחה"ס תשי"י — סה"מ תיש"א ע' 91. סה"ש תש"ה ע' 20.

וראה ס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 472. — וראה לעיל בר"ד מוצאי
 יוהכ"פ תשכ"ט ס"ב.

(8) ראה שיחת חה"ס תשי"י שם: "מצד כמה ענינים וואס זיינען תלויים בזה".

(9) ס' לשמע אזן ע' 145.

(10) תרכד, ט.

(11) שם תרכג, יד.

רש"ג: האם אירע שרבותינו נשיאינו אמרו מאמרים במוצאי יוהכ"פ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ישנם מאמרים מאדמו"ר הזקן שנאמרו במוצאי יוהכ"פ¹², אבל לא ברור אם נאמרו בעת הסעודה.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א (בהמשך להמדובר לעיל): דברתי כבר ברבים שאני מדבר דברים כדי לבחון¹³ ומחכה שישאלו משהו או שיצביעו על "סתירה"¹⁴,

וכהנוגע לפועל — לא שואלים ע"כ בעת ה"חזרה", לא שואלים ב"צעטלאך"!

הדברים מכוונים גם בנדו"ד כלפי מה שדובר לעיל (ס"א) — בענין ב' עליות ביום א' — וכבר נדפס שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' עולה לפעמים בתשעה באב פעמיים לתורה,

ונדפס הן ב"ספר המנהגים"¹⁵ והן לפנ"ז ב"רשימות על מגילת איכה"¹⁶ ואף אחד מהנמצאים כאן לא העיר ע"ז!

רש"ג: מובא בשם אדמו"ר האמצעי שבדבר הנדפס לא מעיינים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך כותב אדמו"ר האמצעי בהקדמתו ל"דרך חיים" — אך הוא אינו נותן ע"ז יישר-כח!

רש"ג: הריל"ג שי' אמר לי שידפיסו אי"ה "חלק ב'" מספר המנהגים¹⁷, וממילא, כשיהי' דבר שלם ילמדו ויעיינו כדבעי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש כאן מנהג שבכל דבר עושים "החלטה" ("אפשטימונג") — כך עושים גם בנדו"ד שכשיו"ל ח"ב ילמדו...

(12) ראה סה"מ תש"ט ע' 100.

(13) ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ד ה"ו: ויש לרב כו' וכדי שידע אם זוכרים הם כו'.

(14) ראה גם שיחת פורים תשד"מ. וראה גם שיחת ש"פ פנחס תשכ"ח.

(15) ע' 48. — ונפשט הספק שנזכר ביום שמח"ת תשט"ז ס"ז, עיי"ש.

(16) ע' 63.

(17) ראה גם להלן בר"ד יום אחש"פ תשכ"ט ס"ב.

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא במשנה¹⁸ "אמרו עליו על בכא בן כוטא שהי' מתנדב אשם תלוי בכל יום, חוץ מאחר יוהכ"פ יום אחד".

נשאלת השאלה: הרי גם במוצאי יוהכ"פ אומרים "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך"? אך הענין הוא: דבמוצאי יוהכ"פ כל היהודים הם שונים ("אנדערש") למעליותא, וממילא בקשה הנ"ל "החזירנו כו" אינה קשורה בעבירות ח"ו, שכן ליכא למיחש שמא חטא, שהרי יוהכ"פ כפר¹⁹.

ו. רש"ג: האם גם בנוסף להכאות על החזה שמכים ביוהכ"פ ב"ועל חטא" צריכים להכות גם באמירת "ועל חטאים"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה החילוק — האם מצד שינוי הלשון בין יחיד ("חטא") לרבים ("חטאים")?

רש"ג: שאלתי כיצד נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א? ואם שאל אודות זה את כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא הי' אצלי כל ספק בזה, לא ראיתי כיצד נהג כ"ק מו"ח, ולא שמעתי ממנו עד"ז!

רש"ג: האם אפשר לפרסם בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א שמכים על החזה גם באמירת "ועל חטאים"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן; בשיחות תש"ה איתא²⁰ שאדמו"ר מהר"ש הי' "בעל חשבון" ואמר לאחד החסידים את מנין הפעמים שמכים באמירת "על חטא" ביוהכ"פ ועפ"ז נתבררה ההנהגה שצ"ל אם כשאומרים סלח לנו מחל לנו כו' אם יש להכות אז וב"ועל חטאים" על החזה, אך לפועל לא כתוב שם איך היא ההנהגה²¹.

(18) כריתות פ"ו מ"ג.

(19) פי' הרע"ב שם.

(20) סה"ש תש"ה ע' 9.

(21) ראה סה"ש תש"א ע' 51 — שגם כשאומרים סלח לנו מחל לנו כו' יש להכות על החזה.

ליל א דחג הסוכות תשכ"ט

א. רש"ג: איתא בספר המנהגים¹: "טובלין פרוסת המוציא בדבש: בר"ה, ערב יוהכ"פ, מוצאי יוהכ"פ, שני יו"ט דחג הסוכות והושענא רבה. אבל בחול המועד סוכות — מהיכא תיתי".

וצריך להבין:

כיון שבתחלת החג ובסופו (הו"ר) טובלין — מדוע כאמצע ימי חוה"מ, אין טובלין??!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: [סעודת חוה"מ — אינה סעודה בעלת קביעות ("ס'איז נישט א קביעות'דיגע סעודה")²! — קטע זה אינו ברור]

רש"ג: איך נהג כ"ק אדמו"ר שליט"א במוצאי יוהכ"פ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: טבלתי!

★ ★ ★

ב. רש"ג: בענין מנהגנו להרכות בהדסים³, האם זהו רק מנהג חב"ד?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא, כך נוהגים בכ"מ⁴. המקור הראשון הוא ברמב"ם⁵.

★ ★ ★

(1) ע' 67, שם הוא בשינוי לשון ונעתק כאן מרשימות שב"היום יום" ח"ב.
 (2) ראה שו"ע אדה"ז סקפ"ח ס"י.
 (3) ספר המנהגים ע' 65.
 (4) ראה הנסמן ב"כרם חב"ד" גליון 1 (תשרי תשמ"ז) ע' 37 (ס"ק וא"ו).
 (5) הל' לולב פ"ז ה"ז (וראה בנ"כ שם. שו"ע אר"ח סתרנ"א ובנ"כ). וראה גם תשובות הרמב"ם (פריימן) סי' פ"א.

רש"ג: מהו טעם החשבון בהוספות ההדסים — שכ"ק אדמו"ר שליט"א כותב³ "שמעתי הוראות לאנשים שונים לקחת ארבע, שנים עשר, שלשה עשר, או עשרים וששה הדסים?"

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שנים עשר — כנגד י"ב גבולי אלכסון. שלשה עשר — כנגד י"ג מדות הרחמים. כ"ו — כנגד שם הוי'. ארבע — כדי שתהיי הוספה על הרגיל*⁵.

פעם שאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר לגבי מנהג המוזכר בפרי עץ חיים⁶ לקחת סח⁷ מהו הביאור בזה, ולא ענה.

★ ★ ★

רש"ג: מהו הטעם שמחליפין את ההדסים⁸?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו הידור!

רש"ג: האם כ"ק מו"ח אדמו"ר החליף בהושענא רבא או בחול-המועד?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בחול המועד, לפעמים החליף את כולם ולפעמים רק חלק.

★ ★ ★

(5*) ראה גם שיחת ש"פ האזינו י"ג תשרי תשנ"ב שיחה ב': "וכמנהג חב"ד — להוסיף במנין ההדסים, עכ"פ עוד שלשה נוספים על השלשה שמצד המצוה כו".

ובשיחת יום ד ערב חגה"ס תשכ"ח לאנשי כפר חב"ד (שיחות-קודש תשכ"ח ח"א ע' 67): באם ישנה הוספה על ג' הדסים — ה"ז משובח, וכל המרבה מוסיפין לו.

(6) שער הלולב פ"א. (אבל שם: הדס ס"ט, ולולב ס"ח). וכ"ה בס' המנהיג (הל' לולב ס"ט). ס' הפרדס לרש"י (הל' סוכה סקצ"ז). וראה גם ס' מעשה רוקח (לר"א בן קלונימוס) סקנ"ד: סח — כנגד הלולב.

(7) ראה אשכול וס' הפרדס שזהו בגימ' "לולב". — וראה להלן.

(8) ספר המנהגים ע' 67.

ג. רש"ג: מדוע לא נזכר בספר המנהגים המנהג להרכות בצדקה בערב חג הסוכות?⁹

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר שינהג כן. חשבתי שאולי הוא נותן ע"י הרח"ל, שאלתיו ואמר שלא!

— ובאמת פלא גדול יותר הוא בחנוכה שם מפורש בשו"ע¹⁰ שצריכים להרכות, ולא ראו שינהגו כן!¹¹

★ ★ ★

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין המנהג שבמוצאי יוהכ"פ מתעסקים בעשיית הסוכה¹², הנה פעם שאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר עד"ז ואמר לי שאולי יש לקבוע מסמר, אך לפועל לא הקפיד על-כך.

רש"ג: ומה בענין המנהג בכ"מ לקנות תיכף במוצאי יוהכ"פ את הד' מינים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עד"ז לא שמעתי, ורק ע"ד ההתעסקות בעשיית הסוכה, כנ"ל.

★ ★ ★

ה. רש"ז: מהו החילוק בין מצה "מיכלא דמהימנותא"¹³ וסוכה "צלא דמהימנותא"¹⁴?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: סוכה הו"ע המקיף¹⁵!

(9) ראה גם לעיל בר"ד ליל א דחה"ס תשכ"ח ס"ב. להלן בר"ד ליל א דחה"ס תש"ל ס"ו.

(10) מג"א ריש הל' חנוכה — הועתק בדברי נחמי' — השלמה לשו"ע אדה"ז סו"ס עת"ר. וראה לקו"ש ח"ה ע' 443 הע' 14-15.

(11) ראה שיחת מוצאי ש"פ וישב תשל"ח דאפ"ל שזהו המקור להמנהג דנתינת "מעות חנוכה".

(12) ספר המנהגים ע' 59.

(13) זח"ב קפג, ב. וראה שם מא, א.

(14) ראה זח"ג קג, א. ובכ"מ.

(15) ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערב חג הסוכות (ע' תעה"ז) וראה להלן בר"ד יום א דחה"ס תש"ל ס"א.

רש"ל: אדמו"ר הזקן בשלחנו מביא¹⁶ "הם היו ענני כבודו שהקיפם בהם לצל כו' ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות העשויות לצל כו'" ומוסיף "וכן צריך כל אדם לכוין בישיבתו בסוכה זכר ליצי"מ!"

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מקור הדבר לכוין וכו' הוא — בב"ח¹⁷.

— אני הרי עוסק בלהט בתפילין ("איך קאך זיך דאך אין תפילין"), והב"ח כותב זאת גם לגבי מצות תפילין¹⁸ (וגם לגבי מצות ציצית¹⁹) ש"לא קיים מצוה כתקונה אם לא יכוין אותה הכוונה".

בתפילין מצינו חידוש בדברי אדה"ז²⁰ — על המבואר בכ"מ שצ"ל שעבוד המוח והלב — "יכוין.. שצונו הקב"ה לכתוב ד' פרשיות אלו שיש בהם יחוד שמו ויצי"מ כו'".

ו. ח"ד: הי' כאן אחד שהנחתי עמו תפילין ופעלו התפילין עליו שינוי גדול: כשרות וכו' ושמירת תומ"צ בכלל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא בזוהר²¹ שקשירת רצועות התפילין הם כחבל הקושר כלב — יצה"ר — ברצועות, ועי"ז מתנהג כדבעי.

ולהעיר שבכ"מ בדא"ח מבואר שהרצועות הם ספירות²².

ז. כ"ק אדמו"ר שליט"א (פנה לרא"נ ושאל אותו): כשישבתם ב"לאגער" (מחנה כפי') האם היתה לכם שם אפשרות לשבת בסוכה?

רא"נ: לא.

-
- (16) סתרכ"ה.
 (17) לטור הל' סוכה (ר"ס תרכה). — אבל ראה אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד ע' יד הע' ו.
 (18) סכ"ה.
 (19) או"ח ס"ח.
 (20) שו"ע אדה"ז הל' תפילין סכ"ה סי"א. וכ"ה בסידור.
 (21) ח"ג רפג, א. וראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ח. ש"פ במדבר תשמ"א.
 (22) אוה"ת עקב ע' תרכח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר הזקן בלקו"ת²³ מביא ש"רשב"י כשהי' במערה י"ג שנה .. לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצות מעשיות .. לא קיים אכילת מצה בפסח .. וסוכה כו",

ומבאר שם שזהו להיותו אחד מ"אותן (נשמות) .. שעבודתם ברוחניות פי' בכוונת הלב ליחד יחודים עליונים ובכחינת עליות" וזה קשור במס"נ.

— השנה זו הפעם הראשונה שממשלת בריה"מ איפשרה לשלוח אתרוגים. אשתקד הועבר ג"כ משלוח של אתרוגים אך הי' זה באופן של העלמת-עין, וכאילו מדובר בפירות.

אך הפעם, בשנה זו, ניתנה הרשות באופן "רשמי", ויתירה מזו: כאשר הובאו לקונסול האתרוגים — שאל היכן הם שאר המינים — גוי יודע שצ"ל גם שאר המינים — ומסרו לו גם את שאר המינים!

ח. רי"כ: בחג הסוכות תש"א שמענו מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שישנם ה"חסידי'שע אושפיזין" ("אושפיזין חסידיים")²⁴ הבעש"ט, הה"מ, אדה"ז, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש ואביו נ"ע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר בודאי לא הזכיר את כ"ק אדמו"ר מהר"ש בשם "מהר"ש" אלא כנראה הזכיר "דער זיידע" (הסבא).

ט. הוסב הדיבור אודות הגאון רבי יוסף רוזין — הראגוצ'ובער, והעיר הרש"ג כי כ"ק אדמו"ר שליט"א מחבבו ומרבה להזכירו²⁵.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: היתה לו שיטה עצומה בלימוד התורה. בקיאים — היו הרבה, אך שיטתו היא למצוא לכל ענין בתורה — כלל, או

(23) שמיני יח א"ב.

(24) ראה סה"ש תש"ב ע' 19. ובכ"מ.

(25) ראה בשיחות שנאספו בס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 170 ואילך. ועוד.

שגילה שיטה כללית ("לשיטתי") שמאה חמישים-מאתיים שנה לא נמצא
כזה.²⁶

בחסידות — מצינו כך אצל אדמו"ר ה"צמח צדק" שנוהג כן בכל
ענין.²⁷

רש"ג: האם הכוונה לכך שקישר נגלה עם דא"ח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה שלכל ענין מוצא — אדמו"ר ה"צמח
צדק" — ביאור מאדה"ז, ביאור מאדמו"ר האמצעי.

רשנ"ג סיפר סיפור אודות הזהירות של הראגוצ'ובער וכן הזכיר שהוא
הי' מחמיר וכו'.²⁸

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה יכול להיות מצד נטייתו לגבורה, וכפי
המבואר בהקדמת התניא ש"נשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלשה קוין
ימין ושמאל ואמצע שהם חסד וגבורה וכו'" (ותלוי בכל נשמה אי' שרשה),

ועפי"ז י"ל גם לגבי הנהגתו בחומרות וכו'.

דובר אודות הגאון הנ"ל שזכה לקבל ברכה מכ"ק אדמו"ר ה"צמח
צדק" והי' מזכיר זאת²⁹, וכן אודות התואר שבו כינוהו "שר התורה"³⁰.

ר"י"כ: האם הספרים של הראגוצ'ובער הודפסו בחייו?

(26) ראה גם מכ' י"א אדר תשל"ז — נדפס ב"יגדיל תורה" ירושלים ת"ו תוברת
יד ע' 36.

(27) ראה לקו"ש ח"ט ע' 250. שיחת כ"ט אלול תשל"ט — ס' יום מלכנו ע' 129
ואילך. וראה להלן ב"נספחים" ("תורה אחת").

(28) ראה גם בר"ד מיום ד' ד' כסלו תשמ"ח בעת ביקור הגר"מ סאויצקי (ז"ל) —
אחר תפלת המנחה — ס"ב (ס' בצל החכמה ח"ב (נמצא בדפוס)).

(29) ראה סה"ש תש"ב ע' 107-108. ס' ימי מלך ע' 168.

(30) ראה ימי מלך ח"ב ע' 894 (ס"ק לה). וראה גם שם לאחרי זה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כו"כ חלקים נדפסו בחייו, אך ישנם עוד הרבה כתי"י ותשובות, ורק חלקם נדפסו לאחר פטירתו³¹.

— סיפר לי יהודי שהי' נוכח בשעת הדפסת אחד מספריו (עוד בחייו). המדפיס התקשר אליו בטלפון ואמר לו שנשארו שני עמודים ריקים — אמר לו הראגוצ'ובי:

"חכה, חכה, הנה הנה אני מביא כבר עוד!"

★ ★ ★

יו"ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: מבואר בחסידות³² שכל מצוה ומצוה כלולה משאר תרי"ג המצוות. ולפי"ז מוכן מדוע "עוסק במצוה פטור מן המצוה"³³ שזהו לא מן הטעם שכיון שהוא עסוק במצוה אחת אינו מחוייב במצוה אחרת אלא משום שהמצוה האחרת כבר נכללת ממילא³⁴, כיון שבמצוה שהוא עסוק נכללים כל תרי"ג המצוות.

= ★ =

(31) ראה גם מכתב ימי הגבלה ה'תשל"ז — ימי מלך ח"א ע' 178. ועוד.

(32) המשך תרס"ו ע' סח. תרכב. ד"ה למרבה המשרה ה'ש"ת פ"ג. ועוד.

(33) סוכה כה, א.

(34) ראה צפע"נ כללי התורה והמצוה בערכו שהפי' הוא "כמו שמקיים גם זה". וראה לקו"ש ח"ל ס"ע 153 (ואילך) וש"נ.

יום א דחג הסוכות תשכ"ט

א. רש"ג: הבחורים יכולים לשמוח בשמחת בית השואבה ע"י שישקו את עצמם ב"יינה של תורה". אולם כיצד ישמחו הבעלי-בתים?¹
כ"ק אדמו"ר שליט"א: זו "שאלה" חלשה, שכן גם הבעה"ב יכולים ללמוד!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מנין לקחתם שלשמחת בית השואבה ישנה שייכות עם "יינה של תורה"²?

רי"ח: של"ה!

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בתמהון): של"ה?!

רי"ח: "וגילו ברעדה"!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה לא נראה, שהרי ישנו ציווי של שמחת יו"ט³ מצד "ושמחת בחגך"⁴!

ב. רש"ג: מהי השמחה כבר בליל ראשון⁵, בשלמא בליל שני — הרי"ז מצד שמחת ביה"ש, אבל מה עושה שמחה בליל ראשון?

(1) ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחת ש"פ שמיני תשכ"ג בקשר להציווי "יין ושכר אל תשת גו" — הגבלות בשתיית יין משקה וכיו"ב (וראה במקומות שצויינו בס' ימי מלך ח"ג ע' 954 הע' 39).

וע"ז נשאלה השאלה כיצד יקיימו מצות שמחת החג. המו"ל.

(2) להעיר מלקר"ת (דרושים לסוכות) ד"ה ושאתם (הב') עט, ד: שניסוך היין כתיב בתורה .. כי יין הוא בחי' בינה תשב"כ, וזהו פי' יינה של תורה .. ולכן יכולה להכתב בתשב"כ כו'.

(3) ראה שו"ע אדה"ז תסז, סח. תקכט, ו. וראה המ"מ בשו"ע שם ר"ס רמ"ב.

(4) ראה טז, יד.

(5) ראה גם לעיל בר"ד מיום א דחה"ס תשכ"ח ס"א. וש"נ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ביום השמחה היא מצד הקרבנות, אך בפוסקים מבואר שבלילה השמחה היא מצד שמחת יו"ט⁶.

ג. רש"ג: האם ישנה אפשרות להיות בשמחה מצד קבלת-עול?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בחרס"ו מבואר⁷ שמצד קבלת-עול יכול להיות תענוג אצל עבד נאמן, ותענוג עוד יותר משמחה!

רש"ג: פעם שאלו את כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות המבואר לגבי שמיני עצרת שענינו קבלת-עול וכיצד תתכן בו (גם) שמחה? והשיב שזהו מצד תורה שכוללת ב' הפכים⁸.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: צריך-עיון, שהרי ענין התורה מתחיל ב"שמחת תורה" — באה"ק ת"ו זהו יום אחד שמע"צ ושמח"ת —

[ומה שעורכים הקפות בשמע"צ (בחו"ל) — אי"ז שייך לשמחת תורה⁹].

רש"ג: האם קבלת-עול הוא כיווץ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיווץ הו"ע דשלילה, וקבלת-עול הרי כמו ששולט על כח המעשה — כך בכחו לפעול את ענין השמחה¹⁰,

בקבלת-עול ב' פרטים: (א) מבטל את עצמו, (ב) מקבל את "עולו" של הקב"ה — ושום דבר אינו מונעו מלקיים רצון-העליון לא כח המעשה ולא כח אחר!

(6) ראה גם ספר המנהגים-חב"ד ע' 66.

(7) ד"ה ומקנה רב — המשך תרס"ז ע' שט ואילך.

(8) ראה גם סה"ש תש"ב ע' 6. וראה להלן בר"ד דליל שמע"צ תשל"א ס"א בארוכה.

(9) וראה לקו"ש ח"ב ע' 648.

(10) וראה לקו"ש שם ע' 429.

ד. דז"ט: איתא¹¹ "כל האומר תהלה לדוד בכל יום ג"פ מוכטח לו שהוא בן העוה"ב" — וא"כ, הרי — בפרק קמה — אומרים שם "מלכותך מלכות כל עולמים כו"¹²,

— ולשם מה צריכים לכל העבודה דר"ה "אמרו¹³ לפני מלכות כו' כדי שתמליכוני עליכם", דבר שנפעל כבר בכל יום!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מבואר ב"לקוטי תורה" שהחיות שנמשכת בכל יום היא רק דחיצוניות העולמות¹⁴.

דז"ט: מה חיצון?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קיימים עולמות, אבל זהו רק חיות חיצוניות!...

ה. רי"כ: בענין האושפיזין החסידיים ("חסידי'ישע אושפיזין"¹⁵) הנה כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אמר — שמי שיש לו עיניים מאירות יכול לראותם ("דער וואס האט ליכטיקע אויגן קען זיי זעען").

ולכאורה, לשם מה נזקק להוספה זו — דממה נפשך: מי שרואה אותם — זכה, ומי שאינו שייך לראותם מה נוגע לספר לו שיש מי שרואה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החידוש כאן הוא — שיש מי שרואה. שהרי ענין העצמות ישנו בכל מקום, ומ"מ אין זוכים לראותו, משא"כ כאן שיש שזוכים לראותו. ונעים מאד לשבת ליד שולחן שבו מיסב מי שרואה.

וע"ד מאמר הידוע שמביא ר' הלל מפאריטש בשם ר"א האמילער בשם רבינו הזקן¹⁶ "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית

(11) ברכות ז, ב (וראה גליון הש"ס ועוד שם ע"ד התיבות "ג"פ"). זח"ג קיט, סע"ב. רכו, א. — נת' בלקו"ש חח"י ע' 351 ואילך.

(12) תהלים קמה, יג.

(13) ר"ה טז, א. לד, ב.

(14) ראה לקו"ש ח"ט ע' 220. וש"נ.

(15) ראה סה"ש תש"ב ע' 19. ובכ"מ.

(16) הובא בפלח הרמון שמות ז. א.

כלל" ולא הסתיר להם החורבן כלל!

★ ★ ★

ו. ^{הרי"א} ד"כ: ה"מטה אפרים" כותב בטעם לנטילת ס"ח הדסים כי לולב בגימ' ס"ח¹⁷.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בגימ' חיים¹⁸. והדס בגימ' ס"ט — וזהו טעם הנוטלים ס"ח וס"ט — !

★

כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה לרא"נ ושאל אותן] האם המנהג בירושלים אצל אנ"ש ליטול ריבוי הדסים?

— בין השאר הזכיר כי ישנו שם יהודי בשם וויינשטאק מתלמידי ישיבת "תורת אמת", יהודי חסידי, קבלת-עול'ניק המתנהג ע"פ קבלה, וחבר בישיבת המקובלים, ר"מ בישיבה שם¹⁹.

★ ★ ★

[אחר "ברכת המזון", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א]

הענין שהוזכר לעיל — תענוג בקב"ע מצד תורה, זהו למי שאינו בדרגת עבד נאמן.

= ☆ =

(17) ראה ר"ד ליל א דחגה"ס ש.ז. (תשכ"ט) ס"ב. וש"נ.

(18) בעה"ט עה"פ אמור כג, מ. פע"ח שער הלולב פ"א. משנת חסידים מס' ימי מצוה וסוכה פ"א מ"ד.

(19) הרה"ג הרה"ח ר' משה יאיר וויינשטאק ז"ל. תלמיד ישיבת "תורת אמת" בשנות תר"פ-תרפ"א. ר"מ בישיבת המקובלים "שער השמים".

ליל ב רחג הסוכות תשכ"ט

א. רי"כ: האם ישנם עשרה ניגונים של אדמו"ר הזקן?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן, כפי שמובא ב"ספר הניגונים"¹. בנוגע לניגון ה"י"א" קיים ספק².

★ ★ ★

ב. רש"ג: כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" מבאר ב"דרך מצוותיך" במאמר "להבין ענין יו"ט שני של גליות"³ שח"ל להיותו גשמי אינו יכול לקבל את ההארה ביום אחד.

לפי זה צ"ע כיצד מפורש בהלכה שזה תלוי ב"אם דעתו לחזור"⁴, כלומר השאלה היא הן כלפי בן א"י המגיע לביקור בחו"ל⁵ והן כלפי בן חו"ל המגיע לא"י⁶.

— שכן, לפי המבואר שם (בדרמ"צ) ה"ז שייך להמקום בו הוא נמצא, ומה נוגע מה שדעתו לחזור!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה שהזכרתם מה"צמח צדק" מבואר גם ב"לקוטי תורה" מרבינו הזקן⁷.

רש"ג: האם זה בתור תירוץ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא כתירוץ אלא כ"מראה מקום" —

-
- (1) לקו"ד ח"ד ע' 1436. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ג' ע' תתו. "היום יום" — כה תשרי.
- (2) ראה ס' הניגונים בראש "מפתח הניגונים".
- (3) קיד, ב.
- (4) ראה שו"ע אדה"ז הל' יו"ט סתצ"ז ס"ח.
- (5) ראה שם ס"ט.
- (6) ראה שם סי"א.
- (7) ד"ה ועו"ל בענין יו"ט שני — לקו"ת שמע"צ צב, ב.

תקע"א יום ג' פ' בהר בחקתי, בעור"ה
 ענין יו"ט שני של גלויות, שבח"י עושי יו"ט ראשון ואחרון של פסח והוכחות ויו"ט של
 עגרת הכל יום ח' ובח"ל עושים שני ימים, ויוזן עמו"ט בס' אור נערב
 ל:דמ"ק ז"ל שח"ל לפיוטו נשמו אינו יכול לקבל ההקרה ביום ח' כמו שמקבלת ח"י
 אלא ממחלקת לשני ימים כו', ופי' כי כל יו"ט הוא הנשבת והמגלות קדושה עליונה
 מלמעלה מהזמן בבחי' זמן (כמ"ט במ"ח ע"פ מנח"ל ישאל אינה דקדשינה לזמני
 משא"כ שבת הוא למעלה מהזמן כי הוא בחי' עליו' העולמו', ולכן אינו משהגה לפי
 המקום וח"ל וא"י שוים בו) ולכן עושי' אותו היום יו"ט.
 וזהו בח"י שהיא ארץ אשר ה' דורש אותה שקדושה לאלקות ומזככת במעלה
 ומדרגה אזי יכולים לקבל ביום ח' אות' ההקרה המלידה ומתגלה, משא"כ
 בח"ל אין הארה זו מטייבת ביום ח' ולא יכולים להכילה כלל ביום ח'
 מזה ריחוק מעלתה ח"ל מאלקות ולכן עושי' ב' ימים שבמשך ב' ימים יכולה
 היא שמהקבל כמו שבח"י ביום ח' כו' ויוזן ער"ט אור וזו המאיר ומזהיר
 מאיזה מקור שהוא נקוד להאור והזו כמו זו השמש המתפשט מהשמש או הברקת
 הארת א"י, אכן טוב המבד"ק מן האכן וכיולא בשאר דברים המאירים אזי
 אנו רואי' שבעוד הזו מאיר במקום קרוב ובמזך לגוף המאור אזי גרף, מטט הכמות,

דרוש משנת תקע"א, מרשימות הצ"צ בדרך מצותיך.

באמת אין מקום לשאלה כלל, שכן, הנוסע מחו"ל לא"י אינו "כלי"
לקליטת הגילויים שבא"י, ומאידך גם הנוסע מא"י לחו"ל מביא עמו את
ה"ד' אמות" שלו⁸ לכל מקום, ע"ד המבואר ב"אגרת הקודש"⁹ שסביב כל
אדם מתפשט אויר גן-עדן.

רש"ג: אולם המקום הרי אינו ראוי להיות כלי לקבלה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מצינו בדיני עירובין¹⁰ שאדם יכול לשבת
בביתו ולפעול באמצעות מחשבתו דבר במקום מסויים, ובלשון אדה"ז
בשלחנו¹¹ "שדעתו של אדם ודירתו במקום מזונותיו הוא, וכיון שמזונותיו
מונחים שם ביה"ש, ה"ז כאילו הוא עצמו שבת שם, ויכול להלך למחר
ממקום עירובו אלפי אמה לכל רוח אע"פ ששבת ולן בבית" וזהו¹² הפירוש
במאמר הבעש"ט במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא¹³.

וההסבר לכך:

היהודי הוא לא החומריות שלו, לא חתיכת הלחם שהוא אוכל כ"אם
הרוחניות שלו. וכל-שכן וקל-וחומר מענין גן-עדן שיכול להתפשט ולהגיע
למטה, שזהו ירידה לאין-ערוך מההבדל שבין א"י וחו"ל.

אולם ישנה שאלה קשה¹⁴ בענין מקומות שלא היו בנמצא בזמן
שקידשו ע"פ הראי' — שלכאורה צריכים לעשות שני ימים יום-טוב
(ושאלה זו היא גם על תל-אביב).

בנוגע למקומות החדשים שנכבשו עתה — צריכים לעשות שני
ימים¹⁵. והפלא שבדבר — שלמרות שתרומות ומעשרות חל גם על מקומות

(8) שיש לאדם בכמה ענינים — ראה לקו"ש חט"ז ע' 195 הע' 25.

(9) סי' ז"ך (קמז, א).

(10) ראה ירושלמי ברכות ספ"ו: הסיע דעתו כמו שהוא שינוי מקום.

(11) אר"ח סת"ח.

(12) ראה לקו"ש ח"ח ע' 348. שם משמואל (סוכטשוב) פ' לך תער"ב (בשם
האבני נזר).

(13) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סל"ח. וש"נ.

(14) ראה ברכ"י סתצ"ו ס"ט. כה"ח שם ועוד. צפע"נ שבהע' הבאה.

(15) כ"כ בשו"ת צפע"נ (אה"ק תשכ"ה) סי' נא (קיז, א).

אלו¹⁶, ומ"מ צריכים לעשות שני ימים יו"ט.

משה רבינו הי' נשמה דאצילות ופרעה הי' עמקי הקליפות ושניהם היו יחד במצרים*¹⁶, שם עמד משה מלוא קומתו בעת הנבואה¹⁷, ושכינה מדברת מתוך גרונו¹⁸!

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: הביאור בענין יו"ט שני של גליות — מובא בדא"ח מספר "אור נערב" להרמ"ק וחפשתי בכל הדפוסים¹⁹ ולע"ע לא מצאתי שם.

ד"כ: מדוע לא מתאספים כל הצדיקים וכו' ומכריעים כיצד צ"ל ההנהגה ביו"ט שני של גליות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ישנם ענינים נחוצים יותר.

ובכלל — כבר אלף שנים זקוקים לענין כזה שיתאספו כולם — ולפועל לא התרחש הדבר!

אח"ח 1234567

ד. ד"כ: בענין המנהג לענות אמן אחר "ובטובו חיינו" כיצד מנהגינו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין מנהגינו כן!

(16) ראה בארוכה אנציקלופדי' תל' ע' א"י — מצוות התלויות בארץ (כרך ב ע' ריח ואילך). וש"נ.

(16*) ראה לקו"ת ביאור לד"ה שוש אשיש.

(17) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

(18) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087 הע' 5.

(19) וראה מכ' מאדר"ח אדר תשט"ז (אגרות-קודש כרך יב ע' שכג): "במה שהעיר ע"ד המובא מס' אור נערב — יש לחפש בהוצאה הא' של הספר, כי רגיל בכגון דא שבהדפוסים שלאח"ז נשמטים כמה ענינים, ולע"ע לא יכולתי להשיג הוצאה זו".

[ואולי זוהי ההדגשה כאו "בכל הדפוסים". המו"ל.]

רש"ג: האם אומרים שני הרחמנים הן של יום-טוב והן של סוכות
("הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת")?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שניהם!

★ ★ ★

ה. רש"ג: הבחורים שואלים ומבקשים "היתר" על לקיחת משקה
לשמוח בשמחת בית-השואבה²⁰, ומחכים הם לתשובה.

[אחד המסובין שאל: היכן מחכים הם? למטה? והשיב כ"ק אדמו"ר
שליט"א: לא, מאחורי הכותל].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה אני יכול לעשות — הרי זהו רמב"ם
מפורש²¹!

רש"ג: ומה בנוגע לאברכים ("יונגעלייט")?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אל תמשכוני בלשון! ("ציט מיר ניט פארן
צונג!") — הר"ג הי' אצלי לפני מספר ימים וסיפר שר' גרונום (כנראה
שקיבל ממנו, ועוד מזקני החסידים שי' קיבלו ממנו) הי' מתוועד באופן
שהשומעים לא שתו בכלל, וגם המתוועד בעצמו לא לקח הרבה ורק כוסית
("קעלישקע") אחת עמדה על השלחן, וגם זו לפעמים לא נגמרה כולה —
והעיקר הי' שזה פעל²²!

= ★ =

(20) ראה גם לעיל בר"ד דיום א דחגה"ס ש.ז. [תשכ"ט] ס"א.
(21) הל' יו"ט פ"ו ה"כ הובא בשו"ע אדה"ז סו"ס תקכט (ובהוספה — בפשטות
— בכדי לסיים בדבר טוב). ראה לקו"ש ח"א ע' 336 הע' 3.
(22) ראה סה"ש תרח"צ ע' 258 ובהע' 10.

יום ב דחג הסוכות תשכ"ט

א. רש"ג: בהמשך להמדובר אתמול בענין יום-טוב שני של גלויות אמר לי הרשד"ר שי', שהרה"ח וכו' ר' דובער חאסקינד שאל פעם שאלה זו מכ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע, וזכה לשמוע את תשובתו כי זהו הענין שנותנין עליו "חומרי המקום שיצא משם"¹.

★ ★ ★

ב. רש"ג: בשיחת מוצאי יום-הכיפורים תרצ"ז איתא שבכוונת האכילה דערב יום-הכיפורים צ"ל ג' קערות². מהו המקור לכך? כ"ק אדמו"ר שליט"א: איני יודע.

★ ★ ★

ג. רש"ג: המנהג שנזכר בשיחת ליל ב' דחג הסוכות תרצ"ז³ שבכל יום מורידים את הטלית מהראש באמירת "אין כאלקינו" — מדוע אינו מופיע ב"ספר המנהגים"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ספר המנהגים" הוכן במהירות וממילא לא נכללו בו כל המנהגים. ובעזה"י יודפס — בלי נדר⁴ — עוד חלק, חלק ב'.

★ ★ ★

ד. רש"ל: בהלכות ברכת המזון⁵ כותב אדמו"ר הזקן "ובמקום שאין כהן טוב להקדים ג"כ לוי לישראל אם הם שוין בחכמה" האם הכוונה היא רק לברכת-המזון או גם בשאר ענינים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם בשאר ענינים!

★ ★ ★

-
- (1) לשון חז"ל — פסחים נ, א (במשנה).
 (2) סה"ש ה'תרצ"ז ע' 156.
 (3) שם ע' 163.
 (4) להעיר מלקר"ת מטות פב, ב, פג, ג.
 (5) סר"א ס"ג.

ה. רש"ל: מי שדילג בעת אמירת הלל תיבה אחת האם מותר לו לסיים הברכה "מלך מהולל בתשכחות"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יכול לסיים הברכה: (א) ראי' לדבר מקריאת התורה שגם במקרה שלא שמע פסוק אחד ומ"מ נשארו ג' פסוקים ששמעם אח"כ — יכול לברך⁶.

(ב) בהלל הרי מברכים "אקב"ו לקרוא את ההלל" ולא "לגמור את ההלל"⁷.

ארי"ח 1234567

ואין להקשות שהרי גם בקריאת המגילה מברכים "על מקרא מגילה" ומ"מ אם "קרא פסוק אחד ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני לא יצא מפני שקרא למפרע פסוק אחר וכנ"ל⁸ —

אוצר החכמה

די"ל החילוק ביניהם:

נוסח הלל נחקן ע"י כמה אנשים⁹, משא"כ מגילת אסתר (למרות שקריאת המגילה היא הלל¹⁰).

= ☆ =

(6) ראה שו"ע או"ח סקל"ז ס"ג.

(7) ראה שו"ע אדה"ז סתפ"ח ס"ב: "ואין מברכין לגמור ההלל שמא ידלג תיבה אחת או אפי' אות אחת ונמצא שבירך לבטלה שהרי לא גמרו כולו". ואע"פ ש"יש מקומות שאין חוששין לזה ומברכין לגמור ההלל לפי שגם לגמור הוא לשון קריאה" הרי "ומ"מ יותר טוב לקרות כמנהגינר".

— הדיעות בהנ"ל ראה רא"ש פ"ב דברכות ס"ה. וראה גם פסקי מהר"ם (מהדורת כהנא) ח"א סי' תנט. תסד. מרדכי פ"ב דשבת סרפ"ו. שו"ת הרמ"א סל"ה. טור ר"ס תפח ובמג"א שם סק"א.

(8) סתר"צ ס"ו.

(9) ראה ב"ב יד, סע"א ואילך. פסחים קיז, א. אנצ' תל' בערכו (ס"א-ב).

(10) ראה אנצ' שם עמ' שצח. וש"נ.

ליל שמיני עצרת תשכ"ט

א. דז"ד: עשיתי קידוש על משקה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו דבר נכון ("א גלייכע זאך"), הרי עתה שמיני עצרת!¹

[והוסיף:]

הרי אתם כבר בגיל למעלה מארבעים, ויש להבהיר זאת², שכן, לולא זה — הם הרי יעשו כולם תיכף קידוש על משקה.

★ ★ ★

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההקפה השני' שהי' כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע רוקד, האם הי' המנהג לומר אז "אתה הראת"?

ידוע שהי' רוקד ב' הקפות³ — אבל אין יודעים בדיוק איזה, ואולי הי' "עוזר דלים" או "מלך עולמים"?!⁴

★ ★ ★

ג. דז"ד: כיון שהיום הוא האושפיזא של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע⁴, על כן אבקש אולי שכ"ק אדמו"ר שליט"א יספר אודותיו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאן אינו אושפיזא אלא בעל-הבית.

★ ★ ★

(1) ראה שיחות ליל שמח"ת תרפ"ב. תרפ"ז. סה"ש תש"ב ע' 13 (אבל שם הוא בנוגע לשמח"ת). וראה סה"ש תר"ש ע' 2. 4. ועוד.

(2) עפמשנ"ת בשיחת ש"פ שמיני תשכ"ג — על יסוד מרז"ל "עד ארבעין שנין מיכלא מעלי" ואח"כ "משתי מעליא".

וראה שם שגם אצל אלו שאחר ארבעים צ"ל אצלם השתי' מיינה של תורה בריבוי כו'.

(3) ראה ר"ד (חיטריק) ח"ב ע' קיד-קטז. "ליובאוויטש וחייליה" ע' 32 ואילך שהי' הולך להקפה הראשונה והשביעית.

(4) ראה ס' הערכים-חב"ד ע' אושפיזין דסוכות ס"ה בסופו (ס'ק ב).

ד. רי"ח: האם בשמיני עצרת אומרים "הרחמן הוא יקים לנו כו"י?"

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא⁵.

רז"ד: הרי יתבי מותכנין⁶?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אינו סוכות, וכשם שאין מברכין "לישב בסוכה" כך אין אומרים הרחמן דסוכת דוד כו".

★ ★ ★

ה. רז"ד: ישנו ניגון המיוחס לאביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א — ר' לויק'ס ניגון — וי"א שניגון זה ניגנו אצל אדה"ז בשעת ההקפות.

רש"ג: אף אני שמעתי כן.

רז"ד: הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה אמו של — יבלחט"א — כ"ק אדמו"ר שליט"א, סיפרה לי שבעלה זצ"ל הי' נוהג לנגן ניגון זה בשעת ההקפות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אף אני שמעתי הניגון מאדמו"ר, אך לא שאלתיו למקורו.

כאשר הייתי ברוסטוב ופטרבורג — בעת ההקפות אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר — לא שמעתי ניגון זה.

★ ★ ★

ו. רצו לכבד את הרז"ד ב"ברכת המזון" ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאיתא בשו"ע⁷ שאם יש כהן צדיקים לכבדו.

= ★ =

(5) ראה גם להלן בר"ד דסעודת יום שמע"צ תשל"ל ס"ד.

(6) ראה הנסמן בס' המנהגים ע' 68 הע' 29. "כרם חב"ד" גליון 1 (תשרי תשמ"ז) ע' 49 ס"ק יח.

(7) טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סר"א ס"ב (ס"ג). וראה טושו"ע או"ח סקל"ה ס"ג"ד. רמ"א או"ח סקס"ז ס"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ט.

יום שמיני עצרת תשכ"ט

א. רי"כ: מה קוראים היום בתורה בארץ-הקודש ת"ו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שם הרי שמחת-תורה — והרי ישנם כאן בני אה"ק — והגמרא במסכת מגילה¹ כותבת ומפרטת איזו קריאה צ"ל שם. השאלה היא גם בכל שאר היו"ט — והגמ' מביאה סדר הקריאה, הכל שם באותה סוגיא.

ב. רז"ד [לאחר שרי"כ רצה ליתן מעט מכוסו לרז"ד והתחיל לשפוך מזה מעט, וחשב רז"ד שרי"כ חושש שמא רז"ד יקפיד שלא לשתות משיירי מה ששתה, סיפר]:

פעם אירע אצל כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שנתנו למישהו לשתות משיירי כוס² של הרה"ח ר' דוב יודאוויטש³ ולא רצה ואמר כ"ק אדמו"ר נ"ע:

"אצל כל יהודי יש פה טהור, ובמיוחד אצל בערל"!

(1) יט, א.

(2) ראה גם סה"ש תרצ"ז (קה"ת תשמ"ט) ע' 234.

(3) [אברך ד.י. הי"ד בריגא, אשר הי' ירא שמים" (אגרות-קודש' כרך ט ע' לא

— ממכתב י"ג אייר תשי"ד) אשר העתיק מכתבי הגניזה החרסונית מגוף המכ' קודם פירסומם ב"התמים" (שם).

חתנו של הר"מ חפץ — הי"ד — מריגא (ראה 'אגרות-קודש' אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע כרך יב ע' קלט. קמג). בליל מאסר אדמו"ר נ"ע בט"ו סיון תרפ"ז נוטל חלק בהצלה (עפ"י בקשת כ"ק אדמו"ר שליט"א) (ראה ס' לשמע אזן ע' קע סקכ"ה) בתרפ"ט מסייע באירגון משלוחי המצות לרוסי' (אגרו"ק שם כרך ב ע' קעה). מופיע ברשימת משתתפי הישיבה של הועד להרחבת לימוד דא"ח בלטביא בשנת תר"צ (שם כרך יא ע' קלד).

תקופה מסויימת התיישב באה"ק ת"ו ברמת יצחק (ראה שם כרך ג ע' תלח) אך אח"כ שב לריגא. נספה בשואה — הי"ד. המו"ל.]

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הצדק עם ר' יעקב (רי"כ), וכנושא זה מצינו
ב' ענינים:

(א) אי' במסכת תמיד⁴ "שטוף ושתי שטוף ואחית כשאתה שותה מים
שפוך מהן ואח"כ תן לתלמידך" וכמסופר שם דמשום מעשה שהיה "אמרו
לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אא"כ שפך מהן"⁵,

ועד"ז איתא במסכת דרך ארץ רבה⁶: "ולא ישתה מן הכוס ויתננה
לחבירו מפני סכנת נפשות"⁷.

(ב) במסכת (פסחים)^{7*} [חולין⁸] "אמר אביי מריש הוה אמינא האי
דשדי מיא מפומא דחצבא (השותה בכד שופך תחילה מן המים לארץ)⁹
משום ציבתא (קיסמין וקשין שעל פני המים)⁹ אמר לי מר משום דאיכא מים
הרעים (פעמים ששתה מהן שד וזו תקנתן⁹ [או: דשרי עלייהו רוח רעה¹⁰])."

והנה מצד ענין הב' — יש לאדם לעשות כן גם אחר שחיית עצמו וגם
אם לא שתו כלל מכוס זה, משא"כ מצד ענין הא'.

ועפ"ז יובן מנהגו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שנהג לשפוך מעט מן הכוס
קודם מים אחרונים¹¹, למרות שלא שתו מכוס זה — מיוסד על דברי חז"ל
הנ"ל¹².

— אבל אין זה סותר למה שסיפר ר' זלמן דוכמאן.

-
- (4) כז, ב.
(5) ראה שו"ע או"ח סי' קע סכ"ב. וראה שם סט"ז. ב"ח שם. ט"ז סק"ח ועוד.
וראה להלן ר"ד יום שמח"ת תשכ"ט ס"ד.
(6) פ"ט.
(7) ראה נחלת יעקב שם (בשם הלבוש). ועוד.
(7*) ראה להלן ר"ד יום שמח"ת שם.
(8) קה, ב.
(9) פרש"י שם.
(10) פי' רבנו גרשום שם.
(11) ראה עד"ז בדרכי חיים ושלוש — הנהגות הרה"צ וכו' ממונקאטש —
סרפ"ח.
(12) וראה דרכי תשובה יר"ד סקט"ז סע"ב. כה"ח סקנ"ז ס"י. שם סק"ע סקפ"ב.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה לרז"ד ואמר לו]: הרי תרצו לברך, ובכך כ"הקדמה" עליכם לספר כמה סיפורים.

[רז"ד סיפר מהתוועדות של מוצאי יוהכ"פ תפר"ח].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה עם חג הסוכות תרפ"ח?

רז"ד: לא זוכרים כמעט מאותם ימים שכן כולנו היינו בהתרגשות מן העובדה שכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע עמד לנסוע¹³, וכמדומני שאף "חזרה" לא נערכה.

הרה"ח ר' מאיר שמחה חן (ז"ל) התאונן בפני כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע — אחר שהרבי אמר שהוא נוסע למקום לבלי מקום, כלומר שאין זה הפסק — דמכל מקום נסיעת הרבי היא ריחוק כו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה היתה כוונתו של הרמ"ש האם רצה שהרבי לא יסע?

ד. הוסב הדיבור אודות הנוסח של ברכת-המזון שהרבי נ"ע הי' אומר בכל פעם ברשות "מרנן ורבנן ורבותי".
וכ"ק אדמו"ר שליט"א הגיב: הרי נמצא כן בסידור.

רש"ג פתח הסידור והראה שלא נמצא וכ"ק אדמו"ר שליט"א הגיב:
פלא!¹⁴

אחד המסובין: הר"ר יעקב מרדכי ז"ל בעזפאלאוו¹⁵ בירך פעם כבית

(13) ראה בארוכה ספר התולדות כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג (קה"ת תשל"ב) פרק עשרים ושלושה. ס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 217 ואילך (וראה שם ע' 222 הע' 23).

(14) [כנראה שרש"ג פתח סידור תהלת ה', שכן, בסידור אדה"ז אי': "המברך אומר ברשות מרנן ורבנן ורבותי". וע"ז מוסבת הפליאה (שבפנים). המו"ל].

(15) רב בפאלטאוו. מחסידי אדמו"ר מהר"ש נ"ע ואח"כ אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. נפטר ל' תשרי תרע"ו. — ראה אודותיו במקומות שנשמנו בסה"ש תרצ"ז (קה"ת תשמ"ט) ע' 179 הע' 42.

הרבנית מרת רבקה — אשת כ"ק אדמו"ר מהר"ש — בנוכחות כ"ק אדמו"ר
(מהורש"ב) נ"ע ואמר גם "ברשות אדונינו מורינו ורבינו הרב בעל הבית".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: צריך-עיון, ואולי משום שהי' זה בבית הרבנית

ע"ה¹⁶.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א כיבד את הרז"ד לברך ברהמ"ז, ותוך כדי כך
אמר לרי"כ: בטח מנהגכם כמו שנהג כ"ק מו"ח אדמו"ר לברך רק בלילה
— וביום כיבד מישהו אחר].

= ☆ =

ליל שמחת תורה תשכ"ט

א. רי"כ: בפסוקי הקרבנות של תפילת מוסף חסר הקרבן של יום שני*?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יוצאים במה שאומרים שם "ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם כו' נעשה ונקריב לפניך כו'", למרות שלא אומרים מפורש.

רי"כ: הרי חסר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תפילין ג"כ אין מניחים במשך כל ימי החג ושם השאלה היא לכאורה, קשה יותר — הרי חסר בהנחת תפילין? אלא שכן תיקנו חכמים — אנשי כנסת הגדולה — ולא שייך לשאול שחסר.

★ ★ ★

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א (לרי"כ): ב' ניגוני הדביקות שניגנתם — היו טובים מאד, אך יש לנגן ניגוני שמחה — הרי היום שמחת-תורה. [ניגנו "ושמחת", "ופרצת" כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א מעודד בידו הק' את השירה].

★

[הרשות ניתנה לפתוח הדלת כדי שיוכלו עוד אנשים להכנס פנימה ולהיות נוכחים בעת הסעודה].

= ★ =

* הערה — כוונת הדברים (בדרך אפשר — עכ"פ): ביו"ט ב' של חגה"ס אומרים בו (בחוו"ל) רק "ובחמשה עשר" ולא "וביום השני" אע"פ דהוי ספיקא דיומא. ועד"ז י"ל הכוונה שאין אומרים בשמע"צ "וביום השביעי" [וראה גם להלן בר"ד דיום שמע"צ תש"ל ס"א]. המו"ל.

יום שמחת תורה תשכ"ט

א. ר"כ: מהו הטעם שעורכים — ביום שמחת-תורה — ג' הקפות וחצי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כמדומה שכבר צויין המקור ב"ספר המנהגים"¹: מנהגי הרמ"א וכו'.²

ר"כ: כך כתב בשו"ע שלו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך נהגו בבית-הכנסת שבו התפלל הרמ"א.
[פנה לרא"ס ושאל:]

מדוע לא דאגו ("האט מען ניט אונטערגעשטעלט") שמישהו ישאל פעם על-כך את כ"ק מו"ח אדמו"ר!?

★ ★ ★

ב. רש"ל: בענין מה שמבואר בדא"ח³ שישנם ב' שמחות "ישמח ישראל בעושיו"⁴ ו"ישמח ה' במעשיו"⁵ — צריך להבין: איך שייכת לנו השמחה ד"ישמח ה' במעשיו"?

והקושי בזה גדול יותר עפמ"ש בס' מאור עינים בפיי' "אתה יודע רזי עולם" — "אתה" עצמות "יודע רזי עולם" הכוונה של ההתהוות, ועפ"ז צ"ב כיצד פועלת ושייכת השמחה דהנ"ל אצלינו!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ידוע מאמרו של אדמו"ר הזקן⁶ "אויף א תאוה איז קיין קשיא ניט", ואין הכוונה שאין טעם לזה

(1) ע' 68 הע' 28.

(2) ראה נמוקי אר"ח סתרס"ט.

(3) לקו"ת דרושים לשמע"צ פח, ד ואילך.

(4) תהלים קמט, ב.

(5) תהלים קד, לא.

(6) אוה"ת בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ז). סה"מ תש"ב ע' 34.

לקו"ש ח"ו ע' 21. ועוד.

ועפ"ז יש לבאר בנדו"ד, ובהקדים:

רגיל אני לדייק שכאשר ב' ענינים כתובים בסמיכות זל"ז, בהכרח די שייכות ביניהם, ובעניננו: הנוסח שתיקנו אנשי כנסת הגדולה "זמן שמחתינו"⁷ — לשון רבים, והכוונה היא שהשמחה של שניהם ובשוה, והיינו כשהעבד אינו מציאות לעצמו — אזי תענוג האדון הוא תענוגו, וא"כ יכול הוא בהחלט לשמוח בשמחת האדון "ישמח ה' במעשיו"!

ג. רש"ל: אדה"ז כותב⁸ אשר "בכל שנה ושנה יורד ומאיר מחכמה עילאה אור חדש ומחודש שלא הי' מאיר עדיין מעולם לארץ העליונה כו", ונשאלת השאלה, לכאורה, האם בחיות מחודשת זו — הכוונה גם על תומ"צ? באמת יש מקום לומר שהכוונה אכן גם על תומ"צ — שכן, כאשר הנהגתו של יהודי היא כדבעי — ממילא הוא (וממילא — גם התומ"צ) נהי' נעלה יותר?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שהלשון שם בהמשך הוא "לארץ כו" וממשיך להביא את הפסוק "תמיד עיני ה' אלקיך בה כו"⁹, הרי שהכוונה באמת היא לענינים גשמיים.

אלא מה? כיון שתכלית המצוות הוא — קיומם בגשמיות, ממילא גם עניני המצוות מתעלים בכל שנה למדרי' נעלית יותר.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: רציתי להבהיר במה שדובר ביום שמיני עצרת¹⁰ אודות שפיכת הכוס והזכרתי את הגמ' — אמרתי אז שזה מופיע במסכת פסחים, ובאמת זה במסכת חולין¹¹,

(7) נוסח התפלות (והקידוש).

(8) אגה"ק סי"ד (קכ, ב).

(9) עקב יא, יב.

(10) ס"ב.

(11) קה, ב. [הערות המו"ל: אולי י"ל הכוונה — שעיקר הענין שדובר בו הוא במסכת חולין. אבל להעיר, שבפסחים (קיב, א) אכן אי' ע"ד כו"ב: ת"ר לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות כו' מפני סכנה. מאי סכנה? רו"ר כו'.]

וענין זה מובא גם להלכה ב"הלכות שמירת גוף ונפש" 12 וז"ל: "צריך לשפוך מעט מן המים קודם שישתה לפי שיש מים הרעים ששתו מהם השדים בנהר וזו רפואתם"

— ב"הלכות שמירת גוף ונפש" אין הכוונה לשו"ע המחבר כ"א לשו"ע אדה"ז שנכללו תחת כותרת זו בסימן אחד ט"ז סעיפים, ויש שם שלל ענינים וכמה חידושי דינים בנוגע למעשה בפועל!

השמטה

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בשנים האחרונות ציינתי את הנהגותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, הנהגות שהבחנתי שנהג בהן כמ"פ.

ד' שניאור זלמן דוכמאן: זכורני את הציור והמעמד שרקדו באטוואצק בשטריימלעך.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה הי' ב"סויבלענע היטלעך".

= ☆ =

ליל א דחג הפסח תשכ"ט

א.]בתחילה סגרו הדלת ב"בית יוסף" והתלמידים וכו' חיכו בחוץ והתכוונו לנצל את ההזדמנות כשתיפתח בהגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א. כשהגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א התפרצו כולם במהירות, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אולי יאפשרו לכולם להיכנס ואנו נרד למטה ("אפשר וועט מען אלעמען אריינלאזן און מיר וועלן ארונטער גיין אונטן").

ב. רש"ג: האם אפשר לשאול משהו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א [נטל את השעון, הביט בו ואמר:] פסח הוא יום טוב שבו שואלים¹, ישנם ג' רבעי שעה, ובכן — מוגבלים.

רש"ג: מדוע נוהגים לגלות את הפת קודם "הא לחמא עניא"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכך הורה להדפיס².

— ומסתמא כך נהג גם אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

וטעם הדבר:

"הא לחמא עניא" צריך לאומרו על לחם עוני, ואם הפת מכוסה — נמצא שאין אומרים על לחם עוני.

רש"ג: מדוע א"כ לא כתובים הדברים בהגדה?

(1) ראה ד"ה מצה זו תש"ד. ובכ"מ. הגש"פ עם לקוטי כו' פסקא מגיד ד"ה הבן שואל מה נשתנה.
 (2) הגש"פ שם ד"ה ומגבי' הקערה. וראה גם ר"ד דיום א וליל ב דחגה"פ תשכ"ח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה מצויין שם (בלקוטי טעמים כו³) והמקור לכך, כאמור, בדברי והנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר.

רש"ג: אך מדוע לא נכתבו הדברים בהגדה (של אדה"ז)?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם בתורה שבעל-פה גופא יש תושב"כ ותושבע"פ.

ג. נסוכו הדיבורים אודות מ"ש בהגדה "יסדר על שולחנו קערה בג' מצות מונחים זה על זה" ואמר רי"כ שכ"ק אדמו"ר שליט"א כותב על-כך (בלקוטי טעמים כו⁴): "ונוהגין להפסיק במפה בין מצה למצה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א הגיב על-כך באומרו: הוא צריך הרי להיות מרוצה שעושים הפסק — שה"ה כהן.

ד. שאלה: כמעשה דר"א ור"י וראב"ע וכו' שהיו מסוכים בבני ברק איתא הלשון "והיו מספרים ביצי"מ כל אותו הלילה",

לכאורה, "אותו" הוא לשון זכר ו"לילה" הוא לשון נקבה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השל"ה מקשה זאת⁵ — והקושיא היא ע"פ קבלה ולא ע"פ דקדוק⁶, שכן⁷, "לילה" ע"פ דקדוק הוא (גם) לשון זכר —

הרה"ג הרה"ח וכו' ר' זלמן שניאורסאהן⁸ כתב עד"ז לכ"ק מו"ח אדמו"ר, והמקור הראשון שראיתי הוא בשל"ה⁵.

(3) ראה שם ד"ה הא לחמא.

(4) פיסקא סדר הגדה ד"ה הישראל ועליו הלוי כו'.

(5) ד"ה מצה שמורה.

(6) ראה גם סה"ש תש"ג ע' 71.

(7) להעיר עד"ז ממים רבים תרל"ז פקנ"ג: אך עדיין צ"ל מהו שאמר והכהו ל' זכר כו', עיי"ש. ובפע"ח שער הפורים בתחלתו: ע"י אמא הנקראת הוא כו'.

וראה לקו"ש ח"ז ע' 309.

(8) הר"ר חיים שלמה זלמן יוסף בהר"ר יהודה לייב שניאורסאהן מוועלז —

שאלה: מהו הענין ב"שכאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קריאת שמע הו"ע עולם הבריאה.

שאלה: למה ע"י רבותיהם (רביים), מה פעלו בכך התלמידים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א:⁹ רבותיהם (רביים) הו"ע אצילות — שמונה-עשרה, יציאת מצרים — אצילות, "ומשם יפרד"¹⁰ — זהו"ע בריאה זו היתה דרגת התלמידים, ושם ישנו חילוק בין ק"ש של שחרית וערבית.

רש"ג: מה רצו התלמידים לפעול ברכותיהם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: המשכת אצילות בבי"ע.

רש"ג: ורבותיהם (הרביים) בעצמם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה? באצילות נוגע בריאה! — זהו בפשטות ע"פ חסידות, ואין צורך לקבלה.

ה. שאלה: איתא בהגדה¹¹ "וארבה את זרעו"¹² ומיד אח"כ "ואתן לו את יצחק"

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וארבה בגימטריא יצחק¹³.

שאלה: "ארבה" הוא לשון רבים, ובפשטות הכוונה היא לבנים רבים?¹⁴

בנו של הר"ר שניאור בהר"ר מנחם נחום בנו של אדמו"ר האמצעי. חתונתו — בשנת תרנ"ט (ראה סה"ש תרצ"ו ע' 1). אודותיו ראה "כפר חב"ד" גליון 117 (כ' חשון ה'תשד"מ) ע' 12 ואילך. שם גליון 118 (כ"ז חשון ה'תשד"מ) ע' 10 ואילך.

(9) בהבא להלן — ראה לקו"ש ח"ב ע' 539 ואילך. ובכ"מ.

(10) ל' הכתוב — בראשית ב, י"ד.

(11) פיסקא ואקח את אביכם.

(12) יהושע כז, ב.

(13) ראה משנת חסידים סדר ליל פסח פ"י ס"ק א. הובא ונת' בכ"מ בדא"ח.

(14) ראה גם סה"ש תרצ"ט ע' 323.

אורי תחכמה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גימטריא היא סדר בתורה¹⁵ — והנה, באמת ע"פ פשטות י"ל שזה קאי על ההמשך "ואתן לו את יצחק — עד עצום ורב" אבל נעים יותר ("געשמאקער") לפרשו דקאי על יצחק עצמו^{15*}.

★ ★ ★

ו. שאלה: מדוע יש "להגביה הכוס ולכסות את הפת" לפני "והיא שעמדה"¹⁶?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין אומרים שירה אלא על היין¹⁷, והגדה צריך לאומרה על לחם עוני, ולכן, כשמגביהים הכוס צריכים, בדרך ממילא, לכסות הפת כדי שלא יראה בושתו.

לכן אי' בכתהאריז"ל שהעיקר הוא (לא לכסות הפת, אלא) "להגבי' הכוס", ובדרך ממילא, כמסובב, "לכסות הפת", ולכן סדר הדברים שהגבהת הכוס כתובה קודם.

שאלה: אולם מה חידש האריז"ל — שאדה"ז כותב "כן כתב האר"י ז"ל" —

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ פשטות, פסקא זו — "והיא שעמדה" — היא סיפור דברים ולא שירה ושבח, וממילא א"צ להגבי'

— ורק ע"ד הקבלה "והיא שעמדה": (א) "והיא" קאי על מלכות, ומלכות זהו כוס¹⁸, (ב) "והיא שעמדה".

★

(15) אף שהלכה אין למדים מגי' — ראה פי' הרדב"ז לרמב"ם רפ"ג מהל' נזירות. סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 447 ובהע' 69.

(15*) וראה גם ר"ד דליל ב דחגה"פ תשכ"ז ס"ג. ר"ד ליל ב' דחגה"פ תשל"ל ס"ז — בארוכה.

(16) ל' אדה"ז בסידורו (נוסח ההגדה). וראה גם שו"ע אדה"ז סתע"ג סמ"ד.

(17) ברכות לה, א.

(18) ראה סידור אדה"ז רכא, ד. ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ע' כוס (ע' צד ואילך).

והפלא הוא כשמגיעים לפיסקא "לפיכך כו", דלמרות מ"ש הצ"צ¹⁹
 "ויאחזנו בידו עד שיחתום גאל ישראל" נגם אדמו"ר הזקן כותב²⁰ "ואוחזו
 בידו עד סיום ברכת אשר גאלנו" — אך יכולים לומר שדבריו הם עפ"י
 נגלה ולא שכ"ה מנהגינו]

וא"כ דבריו הם הנהגה בפועל, ומכל מקום מנהגנו כמנהג בית הרב
 להגבי הכוס ולאוחזו עד שמסיים "ונאמר לפניו הללוי", דלא כמ"ש²¹!

★ ★ ★

ז. שאלה: בענין אמירת "לחיים" בליל הסדר — שמנהג כ"ק
 אדמו"ר שליט"א ששותה יין (כפי שאיתא בשו"ע²² שאפשר לשתות יין) אך
 אינו אומר "לחיים", וכך נהג גם כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע²³ —
 מהו ההסבר בכך?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי איתא²⁴ שלא יהי' נראה כמוסיף על ד'
 כוסות, וממילא אם שותים סתם, לא איכפת. אך כאשר אומרים עליו
 "לחיים" מצד שמחת-יום טוב ("ושמחת בחגך"²⁵) נעשה ענין עיקרי וחשיב
 כהוספה על הד' כוסות.

★ ★ ★

ח. רש"ג: יש כאן בחור שהגיע מרוסי' לפני שבועיים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מישולכין?

רש"ג: כן.

-
- (19) הועתק בסי' תר"א דף קפ"ח ע"ב.
 (20) בסידורו (נוסח ההגדה).
 (21) ולמרות מ"ש אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהגהותיו על הסי' (מהדורת קה"ת
 תשמ"ז) ע' 490.
 (22) אדה"ז סתע"ג סי"א.
 (23) ראה גם להלן בר"ד דיום ב דחגה"פ תש"ל ס"ז.
 (24) ראה שו"ע אדה"ז שם סי"ב.
 (25) שו"ע אדה"ז הל' יו"ט סתקכ"ט ס"ז.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הי' עוד אחד שמאד רצה להיות כאן, לצאת מהגלות, ולהיות כאן — אך לא איפשרו לו זאת!...

★ ★ ★

[כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל אם השלוחים דאוסטרליה אכלו כבר אפיקומן והשיבו בחיוב ושכבר בירכו אף "ברכת המזון"²⁶].

[אחרי שאמר "לשנה הבאה בירושלים" החל כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו (וצוה) לנגן "פרזות תשב ירושלים", אח"כ ניגנו "אלי אתה".

[כסיום הסדר אמר] רש"ג: שכ"ק אדמו"ר שליט"א יוליכנו לקראת משיח צדקנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אה?

רש"ג: שכ"ק אדמו"ר שליט"א עם כ"ק מו"ח אדמו"ר יוליכנו לקראת משיח צדקנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אמן.

רש"ג: שתכניסו גם אותי במעגל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי אנו יושבים יחד ב"סדר" — ממילא נאכל יחד גם את ה"קרבן-פסח".

[עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א והתחיל לנגן עוד הפעם "פרזות תשב ירושלים"]

★ ★ ★

הנהגות

קודם "כרפס" הניח מלח בקערת המים, וכן קודם אכילת הביצה.
"לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו" אמר ג' פעמים.
אמר "מעולם ועד עולם אתה א-ל".

★ ★ ★

[דובר, בין השאר, בענין "הבן שואל — מלשון שאלה" — חסר].

= ☆ =

יום א דחג הפסח תשכ"ט

.....

א. שאלה: בשיחות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע נזכר מנהג להיות נייעורים במשך כל הלילה הראשון דפסח¹, איך הי' מנהגו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא ידוע.

שאלה: אוצר החכמה ובבית אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ג"כ לא ידוע — אם דייקו בזה.

★ ★ ★

ב. שאלה: בענין מעלת ליל א' דפסח — שאז ישנה הזדמנות בעת פתיחת הדלתות ואפשר לבקש הכל ("מ'קען זיך אלץ אויסכעטן"²), מהו המקור לענין זה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איתא בפרקי דרבי אליעזר³ "הגיע ליל יום הפסח .. אוצרות טללים נפתחים בזו הלילה!"

שאלה: א"כ, מדוע אין אומרים טל בלילה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: למרות שהכל מתחיל מהלילה⁴, אך מטעם כנס"י...

★ ★ ★

-
- (1) סה"ש תש"ב ע' 100. סה"ש תש"ד ע' 81.
- (2) ראה הגש"פ עם לקוטי כו' פיסקא "סדר הגדה" (משיחות חה"פ תש"ב). וראה לקוטי סיפורים (פערלאוו) ע' קפה.
- (3) פל"ב.
- (4) ראה שו"ע אדה"ז קיד, א: וראוי הי' להתחיל להזכיר מיד בליל י"ט כו' אלא לפי שבתפלת ערבית אין כל העם בבהכ"נ נמצא זה מזכיר וזה אינו מזכיר ויעשו אגודות אגודות.

ג. שאלה: בענין כוסו של אליהו פעמים הי' מנהג כ"ק מו"ח אדמו"ר למוזגו קודם ברכת המזון ופעמים אחרי ברהמ"ז⁵, ואילו כ"ק אדמו"ר שליט"א מדייק תמיד קודם ברכת המזון?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק⁶ מו"ח אדמו"ר ידע הטעם, ולכן הי' יכול

לאחר

משא"כ אני — אני יודע טעמו, נשאר אצלי כך כפי המנהג,

ועוד ועיקר: (א) עדיף להקדים רגע מהנדרש מאשר לאחר.

(ב) יש בכלל מאתיים מנה — אני הרי עוסק בגאולה, מוטב לזרז

[והרי תיכף אחר אכילת אפיקומן מתחילים הימים של גאולה].

ד. שאלה: מהו"ע כוסו של אלי'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מנהג.

שאלה: כנגד "והבאתי" — כוס חמישי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך כותבים אחרונים⁷.

שאלה: לפי זה היו צריכים להקדים כוס זו לפני כוס הרביעי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדרבה, צ"ל לאחרי הכוסות.

שאלה: האם חשבון השפיכות שכ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג בהחזרת

היין לבקבוק מדוייק ויש בזה איזה חשבון⁸?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא.

(5) ראה הנסמן בר"ד דליל ב דחגה"פ תשכ"ח ס"ג.

(6) בהבא להלן — ראה (באו"א קצת) בשיחה שבהע' הקודמת.

(7) ראה ר"ד יום א דחג הפסח תשכ"ז ס"ה (וש"נ). — ושם שאי"ז מקובל

אצלינו. וראה גם לקו"ש חכ"ז שיחת חגה"פ (ע' 52).

(8) ראה לעיל ב"הנהגות" דשנת תשח"י. תשכ"ח. ועוד.

ה. שאלה: האם הי' המנהג בבית כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע לעמוד ב"שפוך חמתך"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא, ואדרבה, כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בשם כ"ק אדמו"ר מהר"ש שענין זה צ"ל בישיבה⁹.

שאלה: כיצד נהגו בבית אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם כן בישיבה.

★

אחד המסובין: בהיות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) בשיקאגא הלך בעצמו לפתוח הדלת קודם "שפוך חמתך".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן הי' גם בריגא.

★ ★ ★

ו. שאלה: כיון שליל א' של פסח משומרת היא מן המזיקין ומטעם זה אין קורין "שאר דברים שנוהגין לקרות בשאר הלילות כדי להגן"¹⁰.

מדוע א"כ יש צורך בקריאת פרשה ראשונה "פרשת שמע"

— ע"פ נגלה הסיבה היא "שפרשה זו מוזכר' בגמרא"¹¹, אך עפ"י פנימיות הענינים, לכאורה א"צ בזה, שהרי א"צ בענין התשובה!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פרשה ראשונה היא תשובה עילאה¹².

★ ★ ★

(9) ראה סה"ש תש"ד ע' 18. ספר התולדות מהר"ש (קה"ת תש"ז) ע' 72. וראה גם סה"ש תש"ג ע' 58. ובכ"מ.

(10) שו"ע אדה"ז סתפ"א ס"ב.

(11) שם.

(12) ראה לקו"ת שה"ש מט, ב. — וראה שיחת ליל ב דחגה"פ תשי"ג סי"ד (ע' 232) שפסח נעלה גם מיוהכ"פ שלכן הוא דוקא "ליל שימורים".

ז. רש"ג: הבחור (מישולבין) שהגיע לאחרונה מרוסי, וכבר נמצא כאן, וחמש עשרה משפחות שיצאו לאחרונה "מאחורי מסך הברזל",

אחרי החסות

איך זה קרה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הבטיחו לי שלא יפרסמו עד"ז בעיתונות, (כדי שלא יזיק כו'), ובינתיים עמדו בדיבורם.

★ ★ ★

ח. רש"ג: כ"ק אדמו"ר שליט"א שלח ל"נחלת הר חב"ד" — קודם חג הפסח — שני "ספרי-תורה"¹³,

מהו הדיוק בשנים ולא ס"ת אחד או שלשה וכיו"ב?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שזה נשלח קודם חג הפסח והרי "לכתחלה צריך להוציא ב' ס"ת א' לענינו של יום והשניה למפטיר ולא די בס"ת א' כו"¹⁴ — הלכתם לפתיחת הארון וראיתם שכך נוהגים בפועל — ומשום כך שלחו שנים!

★ ★ ★

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דיברתי עם שז"ר שיאפשרו לאברכי אנ"ש להתיישב בכתים שברחוב חב"ד בירושלים העתיקה ת"ו*¹⁴!

★

ט. רש"ג: הבחורים שואלים שישנו דבר בלתי מובן, לכאורה, בשו"ע רבינו:

(13) ראה מכתב "ב"ה מחרת שבת הגדול, יא ניסן, ה'תשכ"ט" — לקו"ש חכ"ד ע' 389.

(14) שו"ע אדה"ז סתפ"ח ס"ו.
(14*) [וראה גם בספר "דיוקנו של נשיא" (אה"ק תשל"ג) רשימת הדברים ששמע שז"ר מכ"ק אדמו"ר שליט"א וביניהם רשם: "על 20 הבתים בירושלים העתיקה". המו"ל].

בסימן תע"כ¹⁵ מביא "שהד' כוסות תקנו חכמים כנגד ד' לשונות של גאולה האמורים בפרשת וארא והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלתי" וכשמעיינים, רואים שזהו שינוי מכפי הסדר שמופיע בפרשת וארא: והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא ידעתי שמדייקים כל כך — ועוד ידובר מזה אי"ה¹⁶.

קודם "ברכת המזון" הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א: יכרך הכהן.

= ☆ =

(15) סי"ד.

(16) נת' בהתוועדות דליל ב', אחש"פ, וש"פ שמיני [תשכ"ט] — הוגהו ונדפסו בלקו"ש חי"א שיחה א לפ' וארא (ע' 14 ואילך).

יום ב דחג הפסח תשכ"ט

א. שאלה: האם נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר לומר שיר השירים אחר הסדר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איני יודע¹.

שאלה: ובעש"ק?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן, אך איני זוכר עתה אם בעש"ק בחורף או בעש"ק בקיץ — עכ"פ באחד מהם הי' אומר²!

★ ★ ★

ב. שאלה: ב"נקדישך ונעריצך" דש"ק בשחרית ישנה נקודה אחר תיבת "ועד" קודם "תשכון". מה משמעותה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך צריך להיות, ובפשטות, כי אח"כ מתחיל ("מ"תשכון") ענין חדש³.

★ ★ ★

ג. שאלה: אדה"ז כותב⁴ "וטוב לעשות איזה דבר בסעודה ביום ב' לזכר לסעודת אסתר שהיח' ביום זה שבו ביום נתלה המן" האם צריך לעשות איזה שינוי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שינוי?! — "וטוב לעשות איזה דבר" פי' הוספה!

(1) ראה ר"ד יום א' דחגה"פ תשכ"ז ס"ג וש"נ.
 (2) ראה להלן בר"ד דליל שש"פ תשכ"ט ס"ב.
 (3) כי ברוב נוסחאות הסידורים אי': "לעולם ועד תשכון" ואחרי הפסק "תתגדל". ולהעיר מאגה"ק בתניא סכ"ג בתחלתו (קלה, ב).
 (4) סת"צ ס"ב (ממג"א או"ח ר"ס תצ).

שאלה: כמה צריכה להתבטא ההוספה — באכילה, ניגון, "לחיים"?

1234567

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יכולים אתם לעשות כל ג' הדברים.

שאלה: תליית בני המן היתה שנה אחר תליית המן?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מנין שזה הי' בשנה אחרת — דבר טוב אין דוחים — זה הי' באותו זמן. הדבר⁵ שנדחה הוא שילוח האגרות "בחודש⁶ השלישי הוא חודש סיון בשלושה ועשרים בו גו' ויכתב בשם המלך אחשוורוש ויחתם בטבעת המלך גו' אשר נתן המלך ליהודים גו' להקהל ולעמוד על נפשם"

— אלא שבפועל [ועד אז הי' זה מחוסר מעשה], מעשה רב — היו צריכים להילחם "להקהל ולעמוד על נפשם" ו"נקהלו היהודים בעריהם גו' לשלוח יד במבקשי רעתם"⁷ — ורק ביי"ג אדר הי' הנס ובי"ד אדר נחו מאויביהם⁸.

ד. שאלה: כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע סיפר⁹ שבשנת תקנ"ח הגיעה קבוצה של חסידים לאדמו"ר הזקן וטענו שאינם מבינים תניא, ואדמו"ר הזקן אמר להם "ככדי צו פארשטיין תניא דארף מען האבן נגינה",

מה הפירוש בזה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין הכוונה לידיעת לימוד והבנת הדברים בפשטות — שכן, לצורך זה היו יכולים לשכור "מלמד" שילמדם, אלא שהכוונה היתה כדי להתעצם עם הדברים — וכמעשה שקלאו הידוע¹⁰.

שאלה: הרי בשקלאו הי' כדי לתרץ קושייתם של המנגדים?

(5) בהבא להלן — ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 346 (ובהע' 38 שם).

(6) אסתר ח, ט ואילך.

(7) ט, ב.

(8) שם טז, יז.

(9) סה"ש תש"ד ע' 92.

(10) סה"ש תש"ג ע' 112 ואילך.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לגלות ההעלם, פתיחת המוחין! וה"ה בנוגע לתניא.

שאלה: הענין של ניגון כפתיחת המוחין אינו חידוש של אדה"ז שכן ידוע מכמה סיפורים שכן הי' גם מנהגו של הבעש"ט לנגן עם תלמידיו. כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם לפני כן, כבר מצינו כיו"ב בתנ"ך¹¹.

★ ★ ★

ה. רש"ג: הבחור ששאלני בשו"ע אדה"ז בענין הכוסות¹² — שאלני גם על שינוי לשון בהגדה: קודם והיא שעמדה כתוב "צריך להגביה הכוס ולכסות הפת" ואילו קודם לפיכך כתוב "כסה את הפת ויגביה את הכוס"?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הביאור הוא בפשטות¹³,

כאן (קודם והיא שעמדה) החידוש הוא ב"להגביה הכוס", ו"לכסות הפת" — הוא רק תוצאה, היינו, כדי שלא יראה בושחו — מכסין אותו. אולם מה עם השאלה הראשונה בשו"ע — האם נתקבל אצלם התירוץ^{13*}?

רש"ג: לע"ע לא אמרו לי, אולי עד הימים האחרונים כבר אשמע חוות-דעתם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: באמת א"א להסתפק בתירוץ זה —

— אם זה הי' כתוב בתניא, הי' אפשר לקבל תירוץ זה¹⁴ —

(11) ראה מלכים"ב ג, טו.

(12) ראה ר"ד יום א' דחגה"פ ש.ז. [תשכ"ט] ס"ט. וש"נ.

(13) ראה לקוטי טעמים פיסקא צריך להגבי' (קטע ד"ה מנהג בית הרב).

(13*) שנתבאר בהתוועדות דליל ב' דחגה"פ ס"ז — 'שיחות-קודש' תשכ"ט ח"ב

ע' 33 ואילך. ראה גם שיחת אחש"פ ס"י — שם ע' 74-79. ועוד.

(14) ועדמ"ש בלקוטי לוי"צ אגרות ע' דש.

ברם, מכיון שזהו "שולחן ערוך" (וכמבואר בארוכה בהקדמת אדמו"ר האמצעי לשו"ע) ספר של נגלה, א"א לתרץ עפ"י פנימיות הענינים בלבד.

ו. דש"ג: בקשר למה שנתן כ"ק אדמו"ר שליט"א אמש לבחורים השלוחים ששבו מאוסטרליה מהאפיקומן¹⁵, לכאור', הרי כתוב שצריך לחלק (רק) לבני הבית?

(15) להלן קטע מרשימת הרה"ת וכו' רא"ל שי' קפלן: "[ליל א'] זכינו אנו ששת השלוחים (= ששבו מאוסטרליה – המו"ל) להיות בין אלה שנכנסו (=) באותה שנה התחיל סדר שלא נתנו כ"א למספר מצומצם (לפי־ערוך) להכנס – המו"ל). עמדתי מאחורי קצה השולחן (משמאלו של כ"ק אד"ש) לאורכו. אחרי גמר הסעודה פנה כ"ק אד"ש לכיוון שלי ושאל: דו האסט שוין געגעסן דעם אפיקומן? לא ידעתי שהתכוון אלי, ושתקתי. אז אמר כ"ק אד"ש: איך מיין דיר, קפלן. השבתי שכן. כ"ק אד"ש לא אמר דבר והמשיכו כרגיל.

למחרת [ליל ב'] בסדר הב' שוה פנה אלי, ושאלני כנ"ל, עניתי שלא. אז אמר כ"ק אד"ש שיביאו כסאות ויושיבונו ליד השולחן לידו (לשמאלו). הביאו כסאות, וכמובן מפאת הדוחק ליד השולחן א"א הי' להכניס עוד חמש כסאות (אחד השלוחים – א.א. – לא הי'). אך כ"ק אד"ש המשיך להסתכל עד שישבנו (חלקית עכ"פ) בין המסובים. אמר שיביאו כוסות והגדות, ואז פנה וחילק לכ"א מהאפיקומן שלו, והמשיכו בסדר כרגיל. במשך הסדר פנה כמה פעמים לכיוון שלנו לראות אם הכל כשורה וכמובן במשך הזמן נדחפנו אחורה מהשולחן ובפנייתו אלינו הוחזרנו קצת כו' כן הי' עד גמר הסדר.

אחד מוותיקי אנ"ש שביקר באוסטרליה שנים לפני, כשראה שכ"ק אד"ש מחלק לשלוחי אוסטרליה, פנה אף הוא ואמר שגם הוא הי' באוסטרליה. ואמר כ"ק אד"ש.

ווייזט אויס אז נאך אייך איז נאך געבליבן וואס צו טאן, ולא נענה. למחרת [יום ב'] שאל הרש"ג כו'...".

פרטים נוספים מובאים בספר 'איי המלך' (אוסטרליה תשנ"ב) ע' צה"צ: בליל ה'סדר' הראשון, מיהרו השלוחים לערוך את ה'סדר' בביתם והזדרזו לבוא ל'סדר' של כ"ק אדמו"ר שליט"א. למרות שפרט ליחידים לא הירשו לאף־אחד ליכנס, פנו השלוחים בבקשה להרש"ג ז"ל, שישאל את הרבי שליט"א על כך – אם יכולים הם ליכנס (מאחר שכבר לא היו במקום למשך תקופה ארוכה). "בוודאי", השיב הרבי מיד, בחיוב, "מהי השאלה?"...

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך כתוב הלשון¹⁶ "ויחלקו לכל בני ביתו" — והם בני ביתי ("דאס זיינען מיינע בני בית")¹⁷,

הם התייגעו שנתיים ("זיי האבן זיך צוויי יאר אויסגעמאטערט")¹⁸.

ז. רש"ג: בנוגע לתלמידי "תומכי תמימים" למרות שאיני כדאי כו' ואיני זה שצריך לתבוע, אך איני רואה שמישהו אחר יעסוק בזה כדבעי, ולכן אני מוצא לחובתי לומר את הדברים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: באים שוב בטענות אלי...

[רש"ג דיבר ע"כ שכ"ק מו"ח אדמו"ר מסר נפשו על הת', ואילו אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א אינו רואה שמקרבים בגלוי (עכ"פ), וכ"ק אדמו"ר שליט"א לא ענה ורק חיך כל הזמן¹⁹].

= ★ =

אזהרה 24567

לאחר שנכנסו, פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א לעברם, ושאל אותם — הם בלבד — אם כבר אכלו את ה'אפיקומן', וענו: כן. מיד הבינו השלוחים שהרבי שליט"א רוצה לתת להם מה'אפיקומן' שלו, ולמחרת, בליל ה'סדר' השני, אכן לא אכלו בביתם, וכאשר שוב שאל אותם אם כבר אכלו את ה'אפיקומן', והפעם ענו בשלילה, לקח כ"ק אדמו"ר שליט"א חתיכת מצה משלו בצירוף מצה נוספת, אחרת, ונתן לכל אחד מהשלוחים מכוסות במפה.

באותה הזדמנות הורה להם הרבי שליט"א להסיב ליד השולחן — כשהוא מתבטא שלא יתפעלו ששולחנם גדול משלהם — ולסיים את שתיית ארבע הכוסות. וכאשר התיישב אחד הנוכחים עם שליח מסויים באותו כסא, פנה הרבי שליט"א לעברו ואמר: "מ'זיצט ניט מיט א שליח אויף איין ביינקל" [= לא מתיישבים עם שליח באותו כסא]!...

(16) בהגדת אדה"ז.

(17) [בספר איי המלך (הנ"ל הע' 15) מביא גירסא אחרת: אומנם, כל ה'תמימים' הם ילדיי, מכל-מקום השלוחים הם דבר מיוחד].

(18) ראה גם שיחות-קודש תשל"א כרך ב ע' 138 (על ה"ביטערע" שליחות לאוסטרליה).

(19) וראה להלן בר"ד דיום אחש"פ תשכ"ט ס"י.

ליל שביעי של פסח תשכ"ט

א. שאלה: כלוח "היום יום"1 אי' ע"ד ג' לילות שניעורים בהם: שש"פ, הושענא רבה וליל שבועות, ואילו במקור המנהג ב"ספר השיחות — תש"ב"2 אי'3 שבליובאוויטש לא היו קורין ק"ש שעל המטה גם כליל א' דפסח"4,

ומדוע נשמט זה ב"היום יום"5?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר להדפיס! [שאל את הרא"ס איך נהגו בליובאוויטש, והשיב הנ"ל אודות מ"ש ב"תורת שלום"6. אח"כ נסוכו הדיבורים אודות המנהג בכ"מ לומר תיקון כליל שביעי של פסח].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיקון ליל שביעי של פסח" נמצא בסידור ר' יעקב עמדין"7, אך אמירתו אינה דורשת זמן רב כ"כ עד שיצטרכו בשביל זה להיות ניעורים כל הלילה,

לכן שאלתי קודם (את הרא"ס) איך נוהגים היו בליובאוויטש וכיו"ב.

אחד המסובין: יודע אני בביתנו שכך נהגו.

-
- (1) כ"א ניסן.
 - (2) ע' 100.
 - (3) ראה גם סה"ש תש"ד ע' 81.
 - (4) ע"ד מנהג זה — ראה ס' ויגד משה ע' רסה ואילך.
 - (5) בדיבורי יום א' דחגה"פ (ש.ז.) [תשכ"ט] ס"א שאין ידוע מנהג כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ולא ידוע אם דייקו בבית הרה"ג הרה"ח והמקובל ר' לוי יצחק — אביו של — יבלחט"א — כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 - (6) ע' 3.
 - (7) ראה גם להלן בדיבורי יום שש"פ תש"ל ס"א.

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בהמשך למה שדובר בימים הראשונים⁸ — מצאתי ברשימותיי שמנהג כ"ק מו"ח אדמו"ר לומר "שיר השירים" בערש"ק מפרשת ויקרא עד פרשת נצבים-וילך.

שאלה: מתי אמר זאת — קודם מנחה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: קודם קבלת שבת.

ג. שאלה: מה בדבר המנהג שמובא בשו"ע "נוהגין לומר שיר השירים בשבת של חול המועד"⁹ ומובא גם בשו"ע אדה"ז¹⁰ "נוהגין לקרות מגילת שיר השירים בשבת שחל בחוה"מ של פסח, לפי שיש בה מענין יציאת מצרים?"

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר הזקן¹¹ כותב שאין מברכין. הגר"א¹² כותב שכן, וה"ה לשאר מגילות בזמנם — מצד קריאתה ביו"ט ואפי' שלא ממגילה כתובה.

הראגוצ'ובי¹³ סבור שלכרך (מצד הקריאה ביו"ט) שלא ממגילה כתובה — הוא שטות (וה"ז בדיוק כמו לברך על קהלת¹⁴).

שאלה: כיצד נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא הי' קורא כלל (לא רק שלא בברכה). שכן, מנהג שמקובל אצל מתנגדים ובין חסידים אינו מקובל — לא הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג בו, כפשוט.

-
- (8) יום ב — ס"א.
 (9) סי' תצ.
 (10) שם סי"ז.
 (11) שם (וראה במ"מ וציונים שם).
 (12) שם ד"ה ונוהגין.
 (13) שו"ת צפע"נ (דווינסק) ח"ב ס"ח ס"ק ג.
 (14) ראה מסכת סופרים פי"ד: ברות ובשיר השירים וכו' צ"ל על מקרא מגילה. ובצפע"נ למ"ס שם: והנה העיקר דלא גרס קהלת דלא נקרא מגילה .. קהלת לא מצינו שהיו קוראים.

ואף שהובא בשו"ע אדה"ז — הרי ידוע שכו"כ ענינים שאינם עפ"י חסידות¹⁵ ואעפ"כ הובאו בשו"ע¹⁶.

★ ★ ★

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מצאתי ברשימותיי שכ"ק מו"ח אדמו"ר הצניע עם האפיקומן שלו גם את של רש"ג, שלי, ומשנת תש"ב גם את של נכדו*¹⁶.

★ ★ ★

ד. שאלה: מהו השיעור בו יוצאים ידי־חובת "המרכה לספר ביציאת מצרים"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עיקר הנס הי' קריעת־ים־סוף, ודי בכמה תיבות (ויוצאים בקידוש?)

שאלה: מדוע אין אומרים "וכל המרכה לספר בקריעת ים סוף כו"י"? שהרי:

(א) לכאורה, ללא קי"ס לא הי' נס כ"כ גדול, והעיקר הוא מה שהי' לאחר מכן — קרי"ס — !?

(ב) מדוע המצוה היא בליל א' דוקא ולא בשאר לילות הפסח?!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: התשובות לכל השאלות מצויות במקומות שצינתי להם בהגדה עם לקוטי טעמים ומנהגים.

החידוש דליל א של פסח הוא בכך שאז הי' הגילוי של ממה"מ הקב"ה.

(15) ראה גם פסקי הסידור לרא"ח נאה סקס"ה: וע"פ נוסח אדמו"ר אין קוראין שה"ש בצבור כלל, וכן הוא מנהג הספרדים.

(16) ראה גם שו"ת מנחת אלעזר — להרה"צ וכו' ממונקאטש — ח"א סי' כג. אבל ראה מ"ש — רא"ח נאה — בהקדמה לפסקי הסידור שם. ואכ"מ.

(16*) ראה בשיחת ח"י אלול ה'שי"ת בשם אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שטעם הדבר הוא שהאפיקומו הוא זכר שנאכל בחבורה לכל בני הבית.

בכלל, בחסידות מבואר מעט על קרי"ס, משא"כ על ליל א'. כך
ב"שער האמונה" לאדמו"ר האמצעי, בהוספות ל"תורה אור".

וב"לקוטי תורה" מוסכרת בעיקר מעלת ש"פ על ימים ראשונים —
אך לא (כ"כ) על קרי"ס.

★ ★ ★

ה. שאלה: נדפס ב"היום יום" 17 כי "ביום אחש"פ: מהדרין לקדש,
אח"כ מתפללין תפלת המנחה ואח"כ סעודת יו"ט"

מדוע אין מנהגנו כן כיום?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו חסרון דה"עזרת נשים".

שאלה: כיצד הי' מנהגו של כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כ"ק 18 אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג בכל יו"ט להתפלל
מנחה בחדרו 18, ובאחש"פ בהכרח שהתפלל קודם הסעודה, שכן, הסעודה
נמשכה לתוך הלילה.

— כיצד נהגו בליובאוויטש?

אחד המסובין: כך נהגו גם בליובאוויטש. ולא רק באחש"פ כ"א בכל
ש"ק, התפללו מנחה קודם הסעודה.

★ ★ ★

ז. שאלה: מהו פנימיות הכוונה ב"שערי שמים פתח" 19 שי"א
שקאי גם על ליל שש"פ?

(17) כב ניסן.

(18) בהבא להלן — ראה גם לעיל בר"ד דיום אחש"פ תשכ"ז ס"א. להלן בר"ד
יום אחש"פ תשל"ל ס"א.

(18*) ראה גם דרשות מהר"ח אור זרוע (אה"ק תשל"ג) ע' 69: וטוב שיתפלל יחיד
תפילת מנחה קודם סעודה שלישית.. וכן מהר"ם הי' נוהג להתפלל מנחה
ביחיד קודם סעודה שלישית כו'. וראה ס' מנהגי ישראל (אה"ק תשנ"ב) ח"ב
ע' לח"מ. וש"נ.

(19) כהלשון בתפלת נעילה דיוהכ"פ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שאין עומדים השומרים ליד השערים —
וממילא יכול יהודי לבקש הכל.

שאלה: כמו בזמן נעילה דיוהכ"פ?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן.

★ ★ ★

[היו עוד כמה שאלות בענין תחיית המתים וכ"ק אדמו"ר שליט"א
אמר שנתבארו כבר (ב"תשובות וביאורים" ש) כ'קובץ ליובאוויטש²⁰].

= ★ =

יום שביעי של פסח תשכ"ט

א. שאלה: האם אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הי' נוהג לאכול בכל ימי הפסח רק מצות מצוה¹?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא.

שאלה: האם הי' אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג ללכת לאפיית המצות בערב-פסח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן².

ב. שאלה: ב"לקוטי תורה" ד"ה ששת ימים (הב')³ אי' "ולכן לא הקריבו שלמי שמחה בשביעי של פסח שבחינת השמחה של שביעי של פסח גדול כ"כ שאינה יכולה לבוא לבחי' התגלות בבחי' פנימית שהוא בחי' אכילה כ"א בבחי' מקיף .. נשמחה שם דייקא",

והצ"צ כותב⁴ (עיי"ש "ולכן לא הקריבו כו' בשש"פ"): "צ"ע"!

[ואף שהוא עצמו כותב*⁴ ג"כ שלא הקריבו].

ולכאורה, הרי מצינו דוגמא לזה — יום הכיפורים שאין בו אכילה ושתי'!

(1) ע"ד מנהגי חסידים בזה — ראה "כרם חב"ד" גליון 2 (ניסן תשמ"ז) ע' 38 סכ"ז.

(2) ולהעיר מס' בצל החכמה ע' 66.

(3) לקו"ת צו טו, ד. וראה גם סה"מ תקס"ח ע' קעא. מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' קמט.

(4) בהגהה שם.

(4*) אוה"ת דרושים לפסח נדפס באוה"ת ויקרא (כרך ד) ע' תתקצד. וראה גם שם ע' תתקצח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מצינו גם ראי' להיפך: בסעודה שלישית שאז הוא הזמן דרעוא דכל רעוינ⁵ ואעפ"כ יש בו אכילה⁶!

שאלה: הרי יוהכ"פ הוא היום הכי מיוחד בשנה — "אחת בשנה"⁷.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יום הכיפורים ה"ה (כמ"ש בתיקוני זהר⁸ שכיפורים הוא) "כ"פורים", שאחת ממצוות היום בו הוא אכילה⁹.

ולעצם מ"ש בלקו"ת והגהת הצ"צ שקו"ט בזה בשו"ת דברי נחמי¹⁰, וכבר דובר מזה לפני כמה שנים¹¹ — בארוכה.

[פנה לאחד ושאל]

איך הי' בליובאוויטש, הרי היו לומדים ומשכילים (בדא"ח) ולמדו מן הסתם "לקוטי תורה" ובפרט שגם עמ"ש בתרס"ו¹² ישנה הקושיא — האם השתדלו לתרץ הקושיא?

— בליובאוויטש¹³ ניסה פעם אחד המשכילים ה"בערלאך" לתרץ קושיא של הצמח-צדק אשר הצביע על סתירה מסויימת בין שני מקומות

- (5) ראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 84 ואילך.
- (6) ראה אוה"ת להצ"צ בשלח ע' תרכא וע' תרלא. המשך תרס"ו ע' תקמב. המשך תער"ב ח"ב ע' א' קכז ואילך. — ושם משמע שאי"ז מצד המעלה על יוהכ"פ אלא שאז הוא רק מעין עוה"ב (ויוהכ"פ). — ראה לקו"ש שם ע' 86 ואילך.
- (7) תצוה ל, י (ובפרש"י שם). אחרי טז, לד.
- (8) תיקון כא (נז, ב). — נת' בתר"א מג"א צה, סע"ד ואילך. צט, ד ואילך. הוספות קכא, א"ב. אוה"ת מג"א ע' ב' שיז"ח (בהוצאת תש"נ — ע' סא"ב). ביאוה"ז להצ"צ בשלח ע' רלז. ועוד.
- (9) רמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד-טו. שו"ע סתרצ"ה. אם מחוייבים לאכול פת ובשר — ראה מכתב מיום ז אייר תשי"ב (לקו"ש חי"א ע' 336. אג"ק כרך ה ע' רנו הע' 5) נעתק בספר המנהגים — חב"ד ע' 74 הע' ד"ה משתה ושמחה.
- (10) שו"ת חאה"ע בליקוט (בריש הסימן).
- (11) שיחת אחש"פ תשכ"ד.
- (12) שבהע' 6.
- (13) בהבא להלן — ראה סה"ש תש"ה ע' 15. שיחת מוצש"פ נשא תשל"ט סו"ס לז.

וסיים ב"וצריך עיון", והמשכיל ניסה לפלפל ולתרץ בדרך-אפשר את קושיית הצ"צ.

במקום נכח הרשב"ץ אשר תפס "נעל-בית" ("פאנטאפל") וביקש להשליך עליו באומרו: הצמח צדק כותב "וצריך עיון" ואתה רואה את עצמך מסוגל לתרץ קושייתו?!

לפני שתירצתי, הבטתי סביבי וראיתי שאין כאן מישהו שישליך "פאנטאפל" ולאחר-מכן תירצתי.

ג. שאלה: מובא בשיחות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע בשם כ"ק אדמו"ר הצמח צדק¹⁴ דשש"פ הוא ר"ה למסירות-נפש.

לכאורה, א"כ מהו"ע פורים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקריעת ים סוף (שש"פ) הי' מסירות-נפש רק לשעה, אבל מחג הפורים נוטלים כחות למס"נ לכל השנה,

כשם שהי' באותו הזמן — שכל השנה עמדו במסירות-נפש, וכמ"ש אדה"ז בתורה אור¹⁵ "שכל הימים שהיו בני ישראל בסכנה מפני גזירת המן שנמשך הזמן כמעט משך שנה היו כולם בבחי' מס"נ ממש בכל יום ובכל עת ובכל שעה וכו'".

ד. שאלה: מה נקרא כופר בתחיית-המתים, בהענין בכלל או בזה שהוא בעצמו צריך לקום?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי ישנם כאלה שאינם קמים בתחה"מ¹⁶!?

— במשך¹⁷ עשרים השנים האחרונות זו הפעם השני' שאני נשאל

(14) ראה סה"ש תש"ג ע' 92.

(15) על מגילת אסתר קכ, ד (ואילך).

(16) ראה "תשובות וביאורים" (קה"ת תשל"ד) סי' ח.

(17) בהבא להלן — ראה גם בר"ד ליל אחש"פ תש"ל ס"א.

שאלה זו. בפעם הקודמת היתה זו שאלה של נערה מניו-היורק ששאלה שאלה זו מהמורה שלה, הלה שאל את הכט¹⁸, והכט הציע לה שתכתוב לכאן.

[נסוכו הדיבורים אודות נשמה שבאה בגלגול¹⁹ והא דרב המנונא סבא הי' צריך להתלכש בגוף דשם הי' כל הניצוצות²⁰ (הזכיר שיש שני משה רבינו בדור א'?), והא דהכל חוזרים לעפרם קודם תחה"מ²¹].

= ☆ =

(18) הרה"ח וכו' ר' משה יצחק העכט ע"ה מנהל מוסדות חב"ד בניו-היורק קונטיקט - ראה אודותיו בשיחת ש"פ וארא - ב - תשנ"ב.

(19) ראה "תשובות וביאורים" שם ס"ב ואילך. סי' יא ס"ב (קטע ד"ה נשמות ישנות).

(20) [אולי טעה הרושם והכוונה למשנ"ת לעיל בר"ד ליל ב דחגה"פ תשכ"ח ס"ז. וש"נ].

(21) ראה זח"ב קח, ב. תשובות וביאורים סי' יא שם (קטע ד"ה האנשים שיהיו בזמו תחה"מ).

ליל אחרון של פסח תשכ"ט

דברי יוסף

א. שאלה: איתא כשיחות¹ ששש"פ הוא הגילוי דמשה רבינו ואחש"פ הוא הגילוי דמשיח, לכאורה, מה זה נוגע לנו, האם אנו מרגישים שינוי כלשהו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שאלה זו אינה דוקא על שש"פ ואחש"פ — אלא בכל ש"ק, האם מרגישים משהו שונה² מכל ששת ימי החול, וממילא מובן שא"א לשאול מהו כל ענין זה, הרי (כנ"ל) אין מרגישים שהרי, למשל, אם לאדם יש "יהלום" והוא אינו יודע כי ה"יהלום" מצוי ברשותו, האם משום כך אין הדבר נמצא אצלו?!

ב. שאלה: מהו הפי' שבאחש"פ הוא הגילוי דמשיח, הרי בכל יו"ט ישנה הארה ממשיח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכל יו"ט ישנה הארה בלבד, וזה נמשך מהגילוי דאחש"פ³.

- (1) סה"ש תש"ד ע' 105. וראה גם שם ע' 109.
- (2) ראה תניא ספמ"ו: שאף בנפש בור וע"ה גמור מאיר אור קדושת שבת ויו"ט .. כמו בקדושת נפש הצדיק. וראה הנסמן להלן בר"ד יום א דחג השבועות תש"ל הע' *22.
- (3) וראה סה"ש תש"ג ע' 87: די גילויים פון שש"פ ווערן דערהערט כו'. להעיר ממנהג ישראל שכאשר פותחים ארון הקודש לקריאת התורה בר"ה וביוהכ"פ ובג' רגלים אומרים (לאחרי "ויהי בנסוע גו") תפלה מיוחדת: "רבנו של עולם כו" — כפי שנדפס בכל הסידורים [והרי גם בגדרי ההלכה ישנו תוקף מיוחד לענין שנאמר (בעת פתיחת הארון) בפני ס"ת כו' — ראה שו"ת צפע"נ דווינסק ח"ב סל"ד ס"ב. ובכ"מ].
- ושם אומר כאו"א מישראל: "ויתקיים בנו מקרא שכתוב*, ונחה עלינו

* ידוע השקו"ט ע"ד אמירת תיבות אלו (ראה "מאמר נוסח התפלה" — להרה"צ כו' בעמח"ס מנחת אלעזר ממונקאטש — אות כו), אבל כ"ה בסידור אדמו"ר הזקן. יכן נמצא בסידורים הישנים. "שערי ציון" ועוד. ופוק חזי עמא דבר.

— הביאור במנהג זה וכו' נתי בארוכה בשיחת אחש"פ תשמ"ג סייב-סייז ה'תוועדויות תשמ"ג ח"ג ע' 1315-1319).

שאלה: בימים ראשונים⁴ דובר שבפסח הוא הזמן דבן שואל והאב משיב — לכאורה, הרי בפסח הי' הגילוי דנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה, ומה מקום יש לשאלות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השאלות התעוררו בשנה השנית, וראי' לדבר מהא דכתיב⁵ "כי ישאלך בנך מחר" ואחז"ל "יש מחר לאחר זמן"⁶.

ג. דובר בארוכה אודות קרי"ס שלולא קרי"ס הי' הגילוי-אור נשקע תיכף והי' דרוש "כי ברח העם"⁷.

הגילוי אור דיצי"מ הי' לכולם גם לשאינם-יהודים, אבל א"א לומר שבכל גוי האיר שער הנו"ן,

[אם פרעה הי' מגיע ח"ו לשער הנו"ן — לא הי' מרע"ה יכול להתמודד עמו]! ...

ד. בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים⁸, אפי' במעמד ומצב דזמן ההוא שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה⁹ — הי' להם ענין האמונה, וזאת משום שנפש השנית בישראל היא ירושה מאברהם אבינו ע"ה¹⁰.

רוח ה' וגו'" — פסוק שנאמר אודות משיח צדקנו — הנאמר בהפטרה דאחרון של פסח: "ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה ונחה עליו רוח ה' וגו'" (ישעי' יא א-ב).

(4) בליל א.

(5) בא יג, יד.

(6) מכילתא ופס"ז (הובא בפרש"י) עה"פ.

(7) ל' הכתוב — בשלח יד, ה. וראה תניא פל"א (מ, ב).

(8) ילקו"ש הושע ט. ובהנסמן בלקו"ש ח"ב ע' 239 הע' 1.

(9) נסמן בהגש"פ עם לקוטי כו' (מהדורת תשמ"ו) ע' ל.

(10) תניא פ"ח.

ה. שאלה: אודות אימרה ששמעתי בשם חסיד א' שגם ג' קליפות הטמאות שבתניא זוהי מדריגה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): גקה"ט שכבינוני. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר¹¹ על צדיק שבתניא שזהו צדיק שכבינוני, שהרי הספר הוא "ספר של בינונים"¹².

= ☆ =

(11) ראה לעיל בר"ד שש"פ תשכ"ה הע' 3.
 (12) לשון ה"שער" דס' התניא. - וראה ר"ד יום שש"פ תשכ"ה והע' 3.

יום אחרון של פסח תשכ"ט

א. שאלה: מה בנוגע לפועל האם צריכים קערה תחת המצות ב"ליל הסדר", שכן התמימים אומרים שכאשר ביקר הרבי שליט"א ב-749 לא אמר דבר, אף שלא הי' להם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא הגבהתי את המפית ("סאלפעטקע"), לראות מה נמצא תחת המצות¹.

★ ★ ★

ב. שאלה: אודות המנהג שלא שותים מים חוץ לסוכה כולל בשמע"צ² אי' להדיא ב"ספר המנהגים"³: "המהדרים — גם מים אין שותים חוץ לסוכה. ואפילו בשמיני עצרת",

מדוע לא נכתב בסגנון כזה "המהדרים כו'" לגבי אי שימוש בחג הפסח ב"צוקער" (סוכר)⁴?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: (א) לגבי סוכה ושמע"צ — כך הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר להדפיס.

(ב) לא כל המנהגים נמצאים לע"ע ב"ספר המנהגים"⁵.

(ג) איני יודע אם הידור הנ"ל דאי שימוש ב"צוקער" הוא הוראה לרבים⁶ — אם יהודי ייצר בעצמו סוכר, או שיודע בבירור שאין בזה כל

(1) ראה ספר המנהגים — חב"ד ע' 38 בשוה"ג ד"ה קערה (ושם: ואולי .. אבל בכ"מ צ"ל קערה כו').

(2) ראה נמוקי או"ח סתרס"ח ס"ב. וראה שו"ת כת"ס או"ח סק"כ.

(3) ע' 67.

(4) ראה סה"ש ה'ש"ת ע' 37. אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"ד ע' רנב. וב"כרם חב"ד" גליון 2 (ניסן תשמ"ז) ע' 54-55 (אות קיג).

(5) ראה גם "הערה" ל"הקדמת המו"ל" דספר המנהגים (נדפס בראש הספר שם).

(6) להעיר מהמובא בס' הלקח והלבוב ח"ב ע' רטז (ונעתק בכרם חב"ד שם) דברי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ע"ד הנהגת חסידים שנהגו כמנהגו שלא

חשש⁷ מדוע יש לאסור עליו?

★ ★ ★

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר את אגרת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁸ אודות מלכות בית דוד וביאת בן דוד שבו מבואר הסדר דגאולה העתידה כו'⁹.

★ ★ ★

ד. שאלה: באתת משיחותיו¹⁰ שנדפסה בין השאר ב"קובץ יו"ד שבט"11 מופיע ביטוי שהתבטא כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ועוד צדיקים כו' שיעמדו בתחיית-המתים קודם ביאת המשיח.

לכאורה, זה סותר לסדר שהוזכר לעיל מאגרת אדנ"ע דביאת המשיח, בנין ביהמ"ק, קבוץ גלויות ורק אח"כ תחה"מ!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מיחידים אין ראי' — כשם שאלישע החי' מתים¹².

אחד המסובין: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע התבטא פעם שהאבות ומרע"ה ילכו לקבל פני משיח-צדקנו.

להשתמש בצוקער "איך האב ניט האלט אז מען מאכט מיר נאך" (אינני אוהב שמחקים אותי).

(7) בס' דרכי חיים ושלום — והוא ס' הנהגות דהרה"צ וכו' ממונקאטש — סתקס"ו: הזהיר מאד בענין צוקער של פסח שלא לאכול רק הנעשה בלתי שום חשש תערובות.

(8) נדפס באגרות-קודש אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' שט"שיב.

(9) ונת' בארוכה בהתוועדות דבו ביום — אחש"פ תשכ"ט — .

(10) לקו"ש ח"ב ע' 517 ואילך.

(11) ע' סו.

(12) ראה מלכיס"ב ד, לב ואילך.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכי בטוחים אתם שכך אמר? — ממלה אחת (בלתי מדוייקת) עלולה להיווצר טעות בענין שלם*¹².

★ ★ ★

ה. שאלה: איתא¹³ שכל הנזהר ממהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה¹⁴. האם זה מוסב על מ"ע או על מל"ת? כ"ק אדמו"ר שליט"א: הן על מ"ע הן על מל"ת¹⁵.

★ ★ ★

ו. שאלה: רבותינו נשיאינו נהגו לאחוז בעץ חיים דהס"ת בעת אמירת "יזכור"¹⁶,

מהו הענין בזה?

תשובה: דכתיב¹⁷ "עץ חיים היא למחזיקים בה" — ו"חיים" הוא היפך מהענין ד"יזכור" וצ"ל מחזיקים בה, כפשוטו.

— דרך אגב: גם* כשעולין לתורה מנהגנו לאחוז הע"ח בטלית¹⁸, וכצ"ל —

★ ★ ★

ז. שאלה: כשהודפס ה"לקוטי תורה"¹⁹ וכן כשנאמרו מאמרי

* (12) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 561.

(13) באה"ט או"ח ר"ס תמוז.

(14) להעיר ממקדש מלך לזח"ג רפב, ב. וראה ס' בצל החכמה ע' 86.

(15) ראה גם שם.

(16) ראה לקו"ש חי"ד ע' 233. סה"ש תש"ה ע' 20.

(17) משלי ג, יח.

(18) ספר המאמרים תש"ח ע' 146. וראה ס' מנהגי ישראל ח"ב (אה"ק תנש"א) ע' ריח ואילך. וש"נ.

(19) ראה לקו"ש ח"ו ע' 80 הע' 70 ובמקומות שנשמנו בס' מגדל עוז (כפ"ח תש"מ) ע' תצא הע' 38.

"המשך-תוס'ו"²⁰ אמרו על-כך שזהו בבחי' "אתחלתא דגאולה", היתכן?!

לפי החלטה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין הפי' ב"אתחלתא דגאולה" כמו שהעולם חושב²¹ — אלא שהיו אז גילויים נעלים מעין מה שיהי' בגאולה דלעת"ל!

★ ★ ★

ח. אחד המסובין: בגן-עדן לא מחכים למשיח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני צריך למחות על הכל? האם הייתם שם (בג"ע) שאתם יודעים? הם שם הרי מבקשים עבורינו שיבוא כבר משיח!

★ ★ ★

ט. דובר אודות ד' כוסות, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שבענין שתיית הכוס במשך השנה בקידוש צ"ל רוב כוס²², משא"כ בפסח יש לשתות כל הכוס²³.

בענין מנהג שתיית ד' כוסות באחש"פ שאצל כ"ק מו"ח אדמו"ר לא נהגו כן וגם אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא הי' בכל פעם — אמר אחד הנוכחים: א"כ זהו "חידוש" של כ"ק אדמו"ר שליט"א!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכלל אני ירא מ"חידושים" — אבל מנהג זה לא אבטל²⁴.

★ ★ ★

יז"ד. רש"ג: כתוב בתנ"ך²⁵ שכאשר יצאו ברכו את המלך, וגם המלך נתן ברכה, ובכך ש...

-
- (20) ראה לקו"ש ח"ז ע' 209 ובמגד"ע שבהע' הקודמת.
 (21) שה"ז היפך ההלכה — ראה לקו"ש ח"ה ע' 149. לקו"ש חט"ו ע' 488 ואילך.
 לקו"ש ח"ט ע' 533. לקו"ש חכ"ד ע' 395. ועוד.
 (22) ראה שו"ע אדה"ז רע"א, כד.
 (23) ראה שו"ע אדה"ז תע"ב, יט (ושם: טוב לחוש לסברא הראשונה).
 (24) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1299.
 (25) מלכים"א ח. סו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי עדיין לא הולכים, עוד מעט מתפללים מנחה ואח"כ התוועדות.

רש"ג: אבל בשולחן זה שערכנו "סדר" עליו וכו' — הנני מבקש שכ"ק יתן ברכה להתמימים. — על התמימים אמרו "קאזאטסקע פֿאלק" ("עם של קוזקים")²⁶, ומדוע אין כ"ק אדמו"ר שליט"א מקרבם כו'?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא רציתי לענות ע"כ, וכפרט ברבים. אבל הענין הוא שלעם ("פֿאלק") דרוש גנרל ומפקד,

ואילו כאן (הת') — הם עם, ואת שאר התפקידים אין מי שימלא, ואני צריך לעשות הכל בעצמי, כיון שאין איש שם על לב.

[ובאם ח"ו תתעכב ביאת משיח־צדקנו עד לשנה הבאה, מה יהי'? יכתבו את הדברים (לא עתה, כ"א) אחר הבדלה וישלחום לאוסטרלי, א"י ופאריז.

ולפועל — אם ישאלוני אותה שאלה לשנה הבאה — איאלץ להשיב אותה תשובה].

★ ★ ★

יא. כ"ק אדמו"ר שליט"א: רי"כ מנגן ניגונים באותיות — מן הראוי שינגנו ניגון "שמח" יותר ("לעבעדיקער") "ממצרים (גאלתנו)". [ארך מעט זמן, ואמר] נו, רואים אתם שאין מציייתים.

★ ★ ★

יב. כ"ק אדמו"ר שליט"א [פנה לרש"ג ושאל]: מדוע אין אתם אוכלים את הפירות?

רש"ג [פנה לכיוון רא"ס ואמר]: גם הוא (רא"ס) אינו אוכל.

רא"ס: פשוט איני יכול מצד השיניים שלי!

(26) ראה שיחת יום שמח"ת תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' רמג), ושם: "געזעטסקער תמימים".

כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל: האם זה בשבילי? ונטל תפוח, קילפו, אכל רק חלק קטן מהאמצע, ואת השאר נתן לרא"ס ובירכו.

אח"כ אמר: הרי יחסר לה"חוטפים שלל" מהתפוח — [נטל תפוח שלם והניחו על השולחן].

יג. [בענין "אתחלתא דגאולה" (שדוכר לפני כן — ראה לעיל ס"ז) — הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר:]

הכוונה בהשלילה דדעה זו היא לאלה שכוונתם ל"אתחלתא דגאולה" כפשוטה, משא"כ החוזרים על המסופר במדרשי רו"ל וכדלהלן.

אי' במדרש²⁷ (אודות הזמן דחורבן הבית) ע"ד הערבי ששמע כש"הפרה צועקת פעם אחרת"²⁸ והבין שפת חיות ובהמות, ואמר ליהודי בעל הפרה "דאתייליד פריקהון דיהודאי" — "נולד מושיעיהם וגואלן של ישראל"²⁸

— (והי' זה לאחר שצעקת הפרה משך זמן קטן לפני"ז הי' בה משום הודעה על החורבן) —

כלומר, נולד ילד קטן אשר הולך וגדל, יערכו לו "בר מצוה" וכיו"ב כו', ואח"כ בהגיע העת²⁹ יגאל את ישראל (וכמ"ש הרמב"ם)³⁰.

— ולאחרי אתחלתא זו התחיל מר הגלות ר"ל

— וכוונת המדרש³¹ בסיפור זה להדגיש, שבד בכד עם החורבן באה גם ההכנה, התחלת ואפשריות הגאולה³², דמצד למעלה מוכנים וזקוקים לעבודת המטה כו'

אבל לא שח"ו התחילה "אתחלתא דגאולה" כפשוטה!

(27) איכ"ר פא, נא.

(28) לשון המתנות כהונה שם.

(29) כשישראל עושין תשובה — מיד הן נגאלין — רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(30) הל' מלכים רפ"א: יקום מלך מבית דוד וכו'.

(31) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 14 ואילך.

(32) ראה שם הע' 62-63.

ליל א דחג השבועות תשכ"ט

א. רש"ג: בכל יו"ט ישנם מצוות שמקיימים בגשמיות כגון: מצה — בפסח, סוכה וד' מינים — בסוכות, מהי המצוה של יו"ט דשבועות. כ"ק אדמו"ר שליט"א: קבלת-התורה.

רש"ג: זהו מצד הקב"ה "נותן התורה", אבל מהי המצוה שעשייתה מוטלת עלינו ומצידינו כמו בכל המצוות דשאר היו"ט שאנו עושים? כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההחלטה והקבלה שהננו מקבלים על-עצמינו ("די קבלה וואס מיר נעמען אויף זיך")¹.

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ב"לקוטי תורה" לאדמו"ר הזקן ריש פרשת שמיני ישנו מאמר ד"ה לוי"תן זה יצרת לשחק בו מבואר שישנם צדיקים שהינם בבחי' "לוי"תן" ("שהוא לשון התחברות")^{1*} — הם מחוכרים בתמידות להקב"ה) ש"עבודתם ברוחניות פי' בכוונת הלב לייחד יחודים עליונים כו" ונחשב כאילו הם קיימו המצוות בגשמיות.

עד"ז איתא במדרש² כל המצוות שעשו לפניך האבות היו אבל אנו שמן תורק שמך, כלומר, שאף אותן כמה מצוות שקיימו האבות גם בגשמיות — המשיכום רק ברוחניות³.

ועד"ז י"ל בנוגע לתורה — אף שהלשון במדרש הוא "כל המצוות כו" הרי באמת ה"ה בנוגע ללימוד התורה שלהם, שהי' רק ברוחניות^{2*}.

(1) ראה סה"ש תש"ב ע' 123. שם ע' 125. סה"ש תש"ה ע' 103. ובכ"מ.
 (1*) ראה רשב"א (נעתק בהכותב לע"י ב"ב עד, ב). בחיי בראשית א, כא.
 (2) שהש"ר פ"א, ג.
 (2*) [ענינים אלו נתבארו בהרחבה במאמרי חג השבועות דשנה זו (תשכ"ט). הרושם].
 (3) ראה לקו"ש ח"ה ע' 88 ואילך.

ג. אחד המסובין: במאמר שם מביא לדוגמא "וכגון רשב"י כשהיה במערה י"ג שנה שבודאי לא הי' יכול לקיים במעשה כמה מצות מעשיות.. אכילת מצה בפסח וקדוש על יין ואתרוג וסוכה כו"ו ו"המשיך ההמשכות.. ע"י יחודים ועליות כו"ו",

ושם כתוב "וכן האריז"ל היה ג"כ גם בבחינה זו"; לכאורה, הרי האריז"ל הי' בידו לקיים את המצוות בגשמיות⁴!:

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הפי' ב"וכן האריז"ל" הוא — שהוא הי' ג"כ בבחי' לויתן.

[פנה אל המסובין ואמר] כמדומה שישנה שם⁵ הגה"ה "וכן הבעש"ט ז"ל".

רשד"ר: ההגה"ה היא מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אך אין הכוונה בהגהה זו תוספת ביאור של אדנ"ע — אלא תיקון להנדפס, שכך ראה אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שהי' כתוב בגוף כתי"ק הצ"צ של ה"לקוטי תורה"^{5*}.

והנה בהמשך להמדובר לעיל אודות האריז"ל, הרי אצל הבעש"ט לכאורה הי' אפ"ל דקאי על מצוות התלויות בארץ — הרי באמת י"ל, כנ"ל אודות האריז"ל, שהכוונה היא שהי' בבחי' לויתן.

ד. רש"ג: כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶ סיפר ע"ד הנהגת אביו אדמו"ר

(4) להעיר מלקו"ש שם ע' 81.
 (5) נדפס בלקו"ת (קה"ת, מהדורת תשד"מ) ב"הוספות" יח, ב. וראה גם שם ע' קכד. 264.
 (5*) וכ"ה במאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' קמה: כמו האריז"ל וחביריו בדורו והבעש"ט ז"ל בדורו וכך בכל דור ודור.
 (6) סה"מ תש"י ע' 242 ס"א (משיחת ליל א' דתה"ש תש"ט). סה"ש תש"ג ע' 118 ס"א.

(מהורש"ב) נ"ע לומר ב' פעמים "תיקון ליל שבועות" כאשר פעם השני' הי' בנסיעתו ל"נאות-דשא", מהו המקור להנהגה זו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך מובא גם מהמקובלים שנהגו לומר תיקון ב"פ⁷, וכמדומה, שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר שכן נהג גם הרה"ג הרה"ח וכו' ר' הלל (הלוי) מפאריטש.

רש"ג: האם כולם אומרים "תיקון ליל שבועות"?!?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן, חוץ ממתנגדים שאין אומרים, והשנה נתחדש לי ממקום מסויים שלמדו אז "דף היומי".

— מייסד לימוד זה ד"דף היומי" הרה"ג וכו' ר' מאיר שפירא (ז"ל)⁸ הי' זייער א חסידישער איד, הכרתיו בווארשא⁹ נולמרות שלא הי' מתנגד נתפשטה תקנתו¹⁰ גם אצלם] — .

רש"ג: מהו המקור לדברי אדה"ז¹¹ ש"ועיקר העסק יהי' בתורה שבע"פ"??

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך מפורש בזהר פרשת אמור¹²: "דאורייתא דבעי לי' למלעי בהאי לילא אורייתא דבע"פ איהי כו" משום שליל שבועות הו"ע המלכות¹³.

(7) ראה מכתב רב שלמה אלקבץ (נעתק בשל"ה מסכת שבועות כט, ב ואילך): "ועשינו בלילה השני' כסדר הראשון". וראה מטה משה סתרצ"ד: נהגו קדמונים ז"ל משרתי עליון שלא לישן בליל שבועות. ועכשיו בשתי לילות. ובכל לילה קורין כו'. — וראה ס' נטעי גבריאל חג השבועות פי"ז סי"ד (ע' ק"ב). וש"נ.

(8) אודותיו ראה ס' מרביצי תורה מעולם החסידות ח"ג (אה"ק תשמ"ז) ע' רכב-רצ.

(9) ראה ס' ימי מלך ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 279.

(10) ראה אודות תקנה זו — בס' הנ"ל הע' 8 ע' רנגרנו.

(11) סתצ"ד ס"ג.

(12) צח, א.

(13) ראה הגהות מהרח"ו ונצו"א לזהר שם. — וראה ישוע"י ר"ס תצד שזהו כדי להראות חביבות תושבע"פ עלינו — עפמאחז"ל (תנחומא נח, ג) ולא קבלו

ד. שאלה: בשו"ע אדה"ז מביא "ונוהגין לשטוח עשבים בבהכ"נ כו"י¹⁴ ו"להעמיד אילנות בבהכ"נ כו"י¹⁵ האם נהגו בזה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זכורני שבבית-הכנסת בניקולעייב*¹⁵ נהגו כן.

ר"ח: בכ"מ אין נוהגין כן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי נמצא כאן הגבאי דמאנצ'סטר (אנגלי) יש לברר אצלו איך המנהג שם.

רז"י: בכל בתי הכנסת נוהגין כן חוץ מבבית הכנסת ליובאוויטש.

— איך נוהגין כאן?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה השאלה — הרי אתם בעצמכם נמצאים

כאן?!

רז"י: ראיתי שבחוץ, בחצר, עשו גינה חדשה וחשבתי אולי זהו לזכר

הנ"ל?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו דבר שאין לו שייכות כלל למנהגים הנ"ל,

סידרו זאת לא לפני חג השבועות ואף לא לפני ל"ג בעומר כ"אם בעיצומם של ימי ספירת העומר, ללא קשר למנהג שבשו"ע.

ו. דובר אודות אמירת "אקדמות" שקיימים בזה חילוקי מנהגים¹⁶

וב"שער הכולל"¹⁷ כתוב שיש לאומרו, ובהמשך לזה דיבר כ"ק אדמו"ר

ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית .. אמר להן על התורה שבע"פ .. שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו כו'.

(14) שם סי"ד.

(15) שם סט"ו.

(15*) בעיר זו נולד כ"ק אדמו"ר שליט"א, ושם התגורר עד שנת תרס"ט. גם בתקופות שלאחר"ז שהה כמה חודשים בתקופת הקיץ בבית זקנו שהתגורר שם. המו"ל.

(16) ראה ס' "המועדים בהלכה" (לרש"י זוין) ע' שט.

(17) פרק מ, סי"ז.

שליט"א בשבח אביו זקנו בעמח"ס הנ"ל הרה"ג הרה"ח רא"ד לאוואוט (רב דניקולייעב)¹⁸.

שרבים מהענינים הנמצאים בספרו "שער הכולל" הם מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, או שכתבם למחבר מעצמו, או שהמחבר שאל ואדמו"ר נ"ע ענה לו¹⁹.

הרא"ד הנ"ל הי' חביב מאד בעיני כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וכאשר ביקר אדמו"ר בעיירת רבנותו של הרא"ד — קודם ניקולייעב — ראמנאווקא, קיבלוהו שם בכבוד מלכים.

רש"ג: שמעתי שבשעה שביקר אדמו"ר בראמנאווקא התירו האנשים את מושכות הסוסים מן העגלה ורתמו את עצמם לכבוד אדמו"ר נ"ע.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הסכים לסיפור].

ז. שאלה: בנוגע לברכת "שהחיינו" מצינו חילוק ב"ספר המנהגים" בין ימי הספירה ובין המצרים: בבין המצרים כתוב "נזהרין מלומר שהחיינו בימים אלו על פרי וכיו"ב. וגם לא בשבת²⁰, ואילו בימי הספירה כתוב רק ש"נוהגין שאין מברכים שהחיינו בימי ספה"ע²¹?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כך הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר לכתוב²² ש"אין מברכים שהחיינו בימי ספה"ע" וכל הענין הוא חידוש²³ (משא"כ כביהמ"צ²⁴).

(18) ר"פ מתולדותיו נדפסו בהקדמה לספרו "קב ונקי" (הוצאת קה"ת) ע' 3 ואילך. בספר "תולדות לוי יצחק" (מהדורה מורחבת, קה"ת תשד"מ) ע' 37 ואילך. "ימי מלך" ע' 39 ואילך. וראה גם ב"פתח דבר" לספרו "פסקי פרי מגדים" (קה"ת תשמ"ה). וראה סה"ש תרצ"ו (קה"ת תשמ"ט) ע' 45 הע' 10.

(19) ראה גם לעיל בר"ד יום שש"פ תשכ"ה ס"א. להלן בר"ד דיום ב' דר"ה תשל"א ס"ז.

(20) ע' 46.

(21) ע' 43.

(22) "היום יום" — כ"ד ניסן.

(23) להעיר משו"ע אדה"ז סי' תצ"ג ס"ז שכל ענין אבילות הוא רק מנהגא בעלמא. וראה ס' בין פסח לשבועות (אה"ק תשמ"ה) פט"ז הע' ב.

(24) "היום יום" — כא תמוז. — הדעות בזה ראה שו"ע או"ח סתקנ"א ס"ז

— ולהעיר שב"פרי עץ חיים" 25 (ובעוד פוסקים²⁶) כתוב שכל ענין אי גזיזת השערות בימי ספה"ע הוא מטעם דינין כו' (ולא מצד אבילות) —
שאלה: אבל מה בנוגע לפועל — האם מברכים שהחיינו בשכת?
כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא שאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר נבאם
הייתי שואל — הי' עונה לי, אך לא שאלתי²⁷.

★ ★ ★

ח. אחד מהמסובין: האם נהגו רבותינו נשיאינו לומר מאמרים בליל
חג השבועות באשמורת הבוקר? ובערב חג השבועות?

לע"ע לא מצאתי מאמרים עם כותרת כזו!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כמדומה שמכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"
מצויים מאמרים שנאמרו אז.

— תשאלו מהנוכחים (העומדים) כאן שמא הם זוכרים.

אחד מהמסובין: אם כ"ק אדמו"ר שליט"א אינו זוכר, הם יזכרו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הם זוכרים היטב²⁸.

= ★ =

ונ"כ. ובס' שהובאו בשדי חמד אסיפת דינים מע' בין המצרים בתחילתה.
שער כב פ"ז. (25)

רבינו ירוחם נתיב ה ח"ד הובא בחק יעקב תצ"ג ת"ק ג. ועוד — נסמנו בס'
הנ"ל (הע' 23) פ"ח ס"ז הע' ב. (26)

בר"ד בעת ביקור הרבנים הראשיים באה"ק שליט"א י"א אייר תשמ"ט ס"ח
ס"ק ב (נדפס בסה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 745): (27)

אצלנו נוהגים שבימי הספירה אין מברכים שהחיינו על פרי חדש מלבד
ביום השבת, ובל"ג בעומר.
ראה עוד להלן בר"ד דיום ב' דחגה"ש ש.ז. (תשכ"ט) ס"ט. (28)

יום א דחג השבועות תשכ"ט

א. רז"י: במאנצ'סטר מנגנים בשבתות "א-לי אתה"¹ ו"האדרת והאמונה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דבר נכון מאד ("זייער א גלייכע זאך")²!

— האם עושים כן בכל ש"ק?

רז"י: בכל שבת מברכים.

— האם דעת כ"ק שצריכים בכל שבת?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תלוי איזה ניגון.

★ ★ ★

כ"ק אדמו"ר שליט"א ביקש מהמסובים שינגנו, ואחד אמר שאינו יכול, כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לו: הרי הנכם "שליח-ציבור"!

★ ★ ★

ב. רז"י אמר על ענין מסויים שהי' סבור כי כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זאת בבדיחות ("דז'אקס").

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איני עושה דז'אקס!

★ ★ ★

ג. רז"י: כתוב בתורה³ "וישב משה את דברי העם אל ה'" וכי הקב"ה לא ידע שמשה הי' צריך לספר לו?

(1) א' מעשרת הניגונים דאדה"ז (והוא מהניגונים המיוחסים בוודאות לאדה"ז) ראה סה"ש ה'ש"ת ע' 52.
 (2) [למחרת (ביום ב') הורה כ"ק אד"ש לנגן "האדרת והאמונה". ראה להלן בר"ד דיום ב' ס"ב-ג. המו"ל].
 (3) יתרו יט. ח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: רש"י שפירושו מיועד גם ל"בן⁴ חמש למקרא⁵ מביא את דרשת חז"ל⁶ עה"פ: "וכי צריך הי' משה להשיב? אלא בא הכתוב ללמדך דרך ארץ ממשה שלא אמר הואיל ויודע מי ששלחני איני צריך להשיב!"

ד"י: הוא הדין גם אצל כ"ק — למרות שגלוי וידוע לפניו מהפעולות בהפצת המעיינות כו' שפועלים והמוסדות — צריכים לכתוב דוחו"ת, ולספר ע"ד הפעולות וכיו"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה בפשטות, וכאמור, מוכן גם ל"בן חמש למקרא⁷.

ד. ד"ט: איני יכול לנגן — אצלי זהו בכחי "אב מלאכה" — אבי ידע לנגן, אני איני יודע.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ביום-טוב מותר מלאכת אוכל נפש.

ד"ט: טוב, אנגן ניגון הקשור בחג-השבועות-מתן תורה על המילים דבריק שמ"י "אנא עבדא דקודשא בריך הוא, דסגידנא קמי' ומקמי' דיקר אורייתא בכל עדן ועדן".

— ניגון זה שמעתי מהרה"ח ר' שמעון קלפר מניקולייעב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכרתיו, הי' יהודי חסידי ("א חסידישער איד").

(4) ל' חז"ל — אבות פ"ה מכ"ב.

(5) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 1. וש"נ.

(6) במכילתא עה"פ.

(7) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 513 ובריבוי מקומות (ע"ד הענין דשילוח דוחו"ת). ובכ"מ נת' דמי לנו גדול מראובן "בכור יעקב" (על כל ה"שטורעם" בהפלאות מעלתו כו') — שעליו אחז"ל (ויק"ר פל"ד, ח. רות רבה פ"ה, ו. ועוד): "אילו הי' יודע ראובן שהקב"ה מכתוב עליו .. הי' טוענו (ליוסף) ומוליכו אצל אביר!"

ליל ב דחג השבועות תשכ"ט

אחר שניגנו עוה"פ את הניגון "אנא עבדא כו" — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

הבחורים ינגנו ניגון זה ביתר חיות ("וועלן דאס זינגען מער מיט חיות")!

[ושאל:] כמה זמן לוקח להגיע מבארא-פארק [הלכו לשם ל"תהלוכה"]?

[אח"כ שאל:] מה השעה? מדוע לא הגיעו עדיין?

= ☆ =

יום ב דחג השבועות תשכ"ט

א. רש"ג: האם לוח "כולל חב"ד" מדוייק?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן. אביו של כותב הלוח, שהוא הי' מייסד הלוח — הרב אברהם חיים נאה — הי' דייקן.

רש"ג: א"כ מדוע אין נוהגים במנהג שכתוב שם להדליק נר להזכרת נשמות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא ראיתי שכ"ק מו"ח אדמו"ר ינהג כן.

★

רש"ג: מהו הטעם לכך שבכל פעם מאחרין "הזכרת נשמות" ליום-טוב האחרון: בשבועות — ליום-טוב שני, בסוכות — לשמיני-עצרת, ובפסח — לאחרון-של-פסח?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שזהו ענין של צער משאירים זאת לבסוף
 ("לייגט מען דאס אפ אויף שפעטער")¹.

★ ★ ★

ב. רז"י: הנני מודה לכ"ק אדמו"ר שליט"א על מה שניגנו היום
 בתפילה — כאשר כ"ק הורה בתפלה לנגן — "האדרת והאמונה" —
 נהניתי מאד מכך!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אם הייתם מזכירים זאת אתמול — היו גם
 אתמול מנגנים זאת. והנה, כיון שמגיע לכם "אחוזים" ("קאמישאן"),
 לכן תנגנו עתה ניגון.

רז"י: אני איני יכול לנגן כ"כ טוב — אך נמצא כאן הרז"ט שהוא
 יודע יותר טוב ממני.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולם לו (להרז"ט) אין מגיע "אחוזים" —
 משא"כ לכם מגיע — לכן תנגנו.

★ ★ ★

ג. רז"י [ניגן ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואח"כ סיפר
 אודות הפעולות במאנצ'סטר, ואמר]:

היינו זקוקים לצורך פעולות ד"בית ליובאוויטש" באנגלי', בדחיפות
 לעשרים אלף לירות שטערלינג מהממשלה — היו קשיים בקבלתם, ולפועל
 קיבלנו הכל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפעם הבאה תבקשו פעמיים ככה — ארבעים
 אלף!

[אחרי שסיים הרז"י לספר ולדבר, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א]

זוהי המעלה של "אנא עבדא"!

★ ★ ★

(1) ראה שו"ת רשב"ן או"ח רצ"ב (הובא בכלבו עניני אבילות ע' 403) וראה
 אנצ' תל' ע' הזכרת נשמות קטע ד"ה במועדים (ע' תרז). וש"נ.

ד. רש"ג: מבואר בכ"מ בדא"ח שמתן תורה פעל עליי בכל המדריגות וגם ביחידה. ולכאורה, כל עיקר פעולת מ"ת קשור בירידת הנשמה בגוף, ואם כן מה פעל הענין ביחידה שבנפש, שאינה קשורה לירידה בגוף? כ"ק אדמו"ר שליט"א: זה פעל את הענין הנעלה יותר שהוא "לאשתאבא בגופא דמלכא"², כי קודם מ"ת היתה הגזירה הידועה של "עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים"³, ורק ע"י מ"ת וכיטול הגזירה שייך שע"י ירידת הנשמה בגוף ועבודה בנר"נ יוסיפו גם ביחידה.

ה. רש"ג: איתא במאמר אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴ עה"פ "ומשה ניגש אל הערפל וגו'"^{4*} משה = תפארת, ערפל = בינה, "שם אלקים" = עתיק דבינה⁵.

— א"כ מה כבר יהי לעתיד-לבוא?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מבואר בהמשך תרס"ו⁶ שיש עתיק בבינה, ויש עתיק בחכמה, ויש עתיק סתם שזה למעלה מהנ"ל ויהי לעת"ל.

מש"נ "ומשה ניגש וגו'" — הי' לאחרי מ"ת כי בעת מ"ת היו כל ישראל שוים אף שמשה מחיצה בפ"ע וכו'⁷ [וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א] בתניא אי' כי מ"ת הוא מעין דלע"ל⁸.

-
- (2) זח"א ריז, ב.
 (3) שמור"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.
 (4) סה"מ תרנ"ח ע' קפד. וראה דרושים וכו' שנעתקו בס' הליקוטים דא"ח צ"צ ע' משה ע' א'תרכט ואילך.
 (4*) יתרו כ, יח.
 (5) זח"ג קעח, ב. וראה תר"א לך יא, ב.
 (6) ראה המשך תרס"ו ע' תמא.
 (7) ראה מכילתא עה"פ יתרו יט, כד. הובא בפרש"י שם. וראה סה"מ תרצ"ו ע' 71. ובכ"מ.
 (8) תניא פל"ו.

ו. רש"ג: במאמר דחג השבועות תרנ"ו מבואר על "נדבת ידך וגו'"⁹ שזוהי הגבלה.

ולכאורה, כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאר שחג השבועות ענינו עשירות? כ"ק אדמו"ר שליט"א: ... — חסר הביאור.

ז. רש"ג: איתא בעץ חיים ש"נעשה ונשמע" הם ז"א ומלכות, ולכאורה, מלכות הרי היא הגבלה והלא שבועות ענינו עשירות (כנ"ל)? כ"ק אדמו"ר שליט"א: נעשה ונשמע היו קודם מ"ת.

רש"ג: מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א¹⁰ נמצא שברור לו הדבר שהב' כתרים היו קודם מתן-תורה¹¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין זה "חידוש" שלי .. רש"י כבר כותב כן בפירושו לחומש¹². וא"כ, זה מוכן גם ל"בן חמש למקרא"¹³ ! ..

מה איכפת לכם שחג השבועות ענינו עשירות, הרי בכל פעם טוענים [הכוונה להשואל העומד בראש מוסדות] שצריכים אתם לכסף, וא"כ מה איכפת לכם העשירות בחגה"ש!

ח. רש"ג [פנה לרז"י ואמר]: צריכים אתם להגיע לכאן — פעמים תכופות יותר!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכל אחד יש את הזמן שלו — זמנו (של רז"י) להגיע לחג השבועות (המצו"ת¹⁴), שהרי בר"ה ויוהכ"פ הוא משמש

(9) ראה טז, יר"ד.
 (10) בשיחה דלהלן הע' 17. ובכ"מ.
 (11) ראה שבת פח, א.
 (12) עה"פ יתרו יט, ח.
 (13) אבות פ"ה מכ"ב. וראה לקו"ש ח"ה ע' 1. וש"נ.
 (14) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 257 בשוה"ג הד' להע' 32. שיחת יום ב' דחגה"ש ה'תש"נ. ועוד.

כ"שליח-ציבור" — ויש לו כבר "חזקה" על-כך.

★ ★ ★

ט. אחד מהמסובין: בהמשך למה שדובר בליל א' 15 אודות אמירת מאמרים בחגה"ש לפנות בוקר — מצאתי בשיחה מכ"ק אדמו"ר שליט"א 16 שהצ"צ נהג לומר חסידות בערב חג השבועות לפנות בוקר —

וא"כ, הרי דבר ברי הוא לכ"ק ולא ספק (כפי שהבנתי אתמול)!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: באם הייתי מסופק — לא הייתי מטריח את הקהל (העולם) לשמיעת מאמר לפנות בוקר.

אחד מהמסובין: אבל שם כתוב ערב שבועות, ולא כפי שנוהג כ"ק בליל שבועות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכוונה היא להערב דמ"ת 17.

★ ★ ★

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לנגן את הניגון "אנא עבדא", ואמר שמן הראוי ללמד את הקהל ניגון זה*].

= ★ =

(15) ס"ח.

(16) ערב חגה"ש תשי"ג בחדרו הק' — שיחות-קודש תשי"ג ע' 278.

(17) ראה סה"ש תרצ"ז ע' 243. סה"ש תרח"צ ע' 285.
